

JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KARA

T ö r t é n e t i   I n t é z e t

Demokratikus ifjúsági mozgalom Csongrád megyében

1 9 4 4 - 1 9 4 8

Bölcsezdoktori értekezés

Készítette:

N a g y   I s t v á n

Témavezete:

dr. H e g y i   A n d r á s

egyetemi adjunktus

Szeged, 1984

T A R T A L O M

- I. Magyarország katonapolitikai helyzete 1944 őszén
- II. A szovjet hadsereg felszabadító hadműveletei és a népi demokratikus átalakulás kezdetei Csongrád megyében
- III. Kisérlet a demokratikus ifjusági mozgalom szervezeti egységének megteremtésére
- IV. Az ifjusági mozgalom differenciálódása
  - 1. A Magyar Demokratikus Ifjusági Szövetség Csongrád megyei szervezeteinek tevékenysége 1946 februárig
  - 2. A koalíciós pártok ifjusági szervezeteinek megalakulása és tevékenysége
  - 3. Az újjá szervezett felszabadulás előtti egyházi és egyéb ifjusági szervezetek
  - 4. Az egyetemi ifjusági mozgalom kezdetei Szegeden
- V. A demokratikus ifjusági szervezetek akcióegységének megteremtése
  - 1. A MIOT helyi szervei és a 48-as ifjusági bizottságok
  - 2. A szegedi diáktüntetés a fakultatív hitoktatás ellen
  - 3. A centenáriumi programok végrehajtása, az egységes rétegszervezetek megalakulása

Források, jegyzetek

Időrendi áttekintés

A témával foglalkozó irodalom

I. Magyarország katonapolitikai helyzete 1944 őszén

Az 1944-es év végére Magyarország gazdasági, katonai és belpolitikai helyzetére a háborus kimerültség, a katonai kiszolgáltatottság és az egyre mélyülő belpolitikai válság: a negyedszázados ellenforradalom diktatórikus politikai berendezkedése alóli felszabadulás igénye, a nemzeti ellenállás fokozódása volt jellemző.

Az ország katonai helyzetét meghatározta az a tény, hogy Németországot különösen fontos hadigazdasági és politikai érdekek fűzték Magyarországhoz. A német vezérkar ezért határozta el Magyarország hadszíntérré tételét és annak bármi áron való tartását. De ezért készített elő Románia és Bulgária felszabadítása után hatalmas erejű támadást a Balkánon és Magyarország térségében a szovjet hadsereg is. A német hadvezetés jelentős haderőket vont össze Magyarország keleti határán és hozzákezdtek néhány erős védővonal kiépítéséhez az ország belsőjében. Franciaországból és Németországból mintegy 25 német hadosztályt vezényeltek át Magyarországra.¹ A Horthy-Lakatos kormányzat totális mozgósítással három magyar hadsereget bocsátott a németek rendelkezésére. A magyar hadseregek teljesen német irányítás alatt állottak és a német hadvezetés parancsai szerint foglalták el hadállásaikat. A német és a magyar csapatösszevonások következtében 1944. szeptember végére Magyarország területén összesen 56 hadosztály tartózkodott. E helyzet az ország lakossága számára "rendkívül hátrányos volt, mert a végletekig megnehezítette a fegyveres ellenállás kibontakozását és legfőbb akadályává vált annak, hogy a magyar ellenállás fegyveres felkeléssé

fejlődjön."²

Az ország belpolitikai életében az 1944. márciusi német megszállás után új helyzet teremődött. A demokratikus pártok, azok is, amelyek korábban parlamenti pártok voltak, sőt egyes keresztény vallási csoportosulások is mind illegalitásba szorultak. Ez az új helyzet közeledést hozott az antifasiszta harc addig vitatott módszereiben, a nemzeti függetlenségért folytatott harc felfogásában és a kommunistákkal való szövetség kérdésében is. Megváltoztak az elképzelések a külpolitikai orientáció tekintetében is. Az illegalitásba szorult antifasiszta pártok is alapjaiban elfogadták a keleti és délkelet-európai ellenállási mozgalmakkal és a Szovjetunióval kötendő szövetség szükségességét.³

A mindinkább kiszélesedő függetlenségi mozgalom programját a Magyar Front júniusi kiáltványa így fogalmazta meg: "a német hódítók és cinkosaik kiverése, béke a szövetségekkel, s a minden ízében demokratikus szabad Magyarország alapjainak lerakása."⁴ A kérdés az volt, hogy a magyar uralkodó osztályok képesek lesznek-e együttműködni a Szovjetunióval, képesek lesznek-e az ország haladó erőivel, a nép tömegeivel együttműködni?

A nemzeti front további kiszélesítésének lehetősége adva volt. A kialakult helyzet is a korábbinál szélesebbkörű összefogást kívánt meg. A háború mielőbbi befejezése érdekében, azért, hogy az ország ne váljék hadszínterré, halaszthatatlanul szakítani kellett Németországgal. Egy esetleges kiugrás azonban csak akkor járhatott sikerrel, ha az politikailag a Magyar Front pártjaira, társadalmilag a magyar dol-

gozó osztályokra, katonailag pedig a hadsereg Hitler-ellenes részének fegyveres erejére támaszkodik. Ebben az esetben a hadseregnek nagy szerepe lett volna a kiugrás sikerének biztosításában és a szövetséges hatalmakkal történő fegyverszünetből származó kötelezettség teljesítésében: a németellenes fegyveres harcban.⁵

A Magyar Front több helyen megalakult területi és üzemi szervei ezt a társadalmi összefogást és a hitleri Németországgal való szembefordulást készítették elő. Ezek a szervek azonban inkább a politikai propaganda, mint a tömegméretű fegyveres ellenállás szervei maradtak. A magyar hadseregben ugyanis nem voltak számottevő egységek, amelyek az ellenállási mozgalommal kapcsolatba léphettek volna, amelyek vállalták volna a németekkel való szembefordulást és az új politikai állami rend kiépítésében való részvételt.

Ezért kerülhetett sor az 1944. október 15-i előkészítetlen kiugrási kísérlet kudarcára, majd ezt követően a Szálasi puccsra, vele együtt az államigazgatás és a hadsereg teljes német elkötelezettségére.⁶

1944. október 15-i lehetőségeket azonban a magyar demokratikus erők sem tudták sajnos kellőképpen kihasználni. A Horthy-proklamáció kétségtől kedvező helyzetet teremtett ugyan, de ez a bejelentés nemcsak váratlanul, hanem készületlenül is érte a baloldali frontot. A kudarc tanulságainak levonása után a kommunista párt "nyílt levele" megállapította: "Magyarország válságos helyzetét éppen az jellemzi, hogy két hadviselő hatalom fegyvereinek ütköző pontjába került. A döntő szó itt a fegyvereké. A nemzeti ellenállás mozgalmi-

ban is a döntő szó kétségtelenül a fegyvereké... A legdöntőbb, legnagyobb és legsürgősebb feladatunk a honvédség és munkásság együttműködése alapján a nemzeti ellenállás partizáncsapatainak megszervezése."⁷ Ez a fegyveres ellenállás azonban már nem teljeshetett ki Magyarországon olyan mértékben, mint a környező országokban.

A kommunista párt a demokratikus nemzeti összefogásban résztvevő pártokat az ország politikai életének legfontosabb tényezőjeként tekintette. Tudta azt, hogy döntő szerepük lesz majd az ország felszabadítása után is a fejlődés irányának meghatározásában. Ezért szükségét látta annak, hogy ne csak a közvetlen fegyveres harc, hanem a háboru utáni fejlődés perspektívái is világosan álljanak a Magyar Frontba tömörült erők előtt. Legyen közösen elfogadott programja az ország demokratikus erőinek. Egy ilyen programtervezetet a kommunista párt 1944. október elején ki is dolgozott.⁸ Ez a programtervezet konkrét megtestesítése volt a kommunista párt 1936. óta követett stratégiai irányelveinek: a munkás-paraszt demokratikus diktatura megteremtésének. Nem a szocialista forradalom programja volt, hanem a radikális, népi demokratikus forradalomé, amely elsöpri a fasizmust, a nagybirtokot, korlátozza a tőkét, a hatalom döntő részesévé teszi a parasztsággal szövetséges munkásosztályt, s ezzel megnyitja az utat a társadalom szocialista átalakítása, a szocialista forradalom felé.⁹

Az ország illegalitásba kényszerített demokratikus erői ezt a programtervezetet, mint a háboru utáni közös munka alapját nem tudták széles körben megtárgyalni és elfogadni a

Szálasi-puccs után rohamosan fejlődő események miatt, de lényege megfogalmazódott 1944. novemberében a már felszabadult Szegeden meghirdetett programban.

II. A szovjet hadsereg felszabadító hadműveletei és a népi demokratikus átalakulás kezdetei Csongrád megyében

A még illegalitás körülményei között dolgozó demokratikus pártok akcióegységének kibontakozásával egyidőben kezdődött meg az ország felszabadítása. A 2. Ukrán Fronthoz tartozó 18. önálló harckocsihadtest 170. dandárja, 1. zászlóalja egyik felderítő szakasza V.P. Brjuhov kapitány parancsnoksága alatt 1944. szeptember 23-án délelőtt 12 páncélossal Battonyától délkeletre elsőként lépett magyarföldre, és egyben a mai Csongrád az akkori Csanád megye területére. Három nappal később több helységgel együtt Makót, Csanádpalotát és Földeákot szabadították fel a szovjet csapatok. További előnyomulásukat az általános támadás megkezdéséig azonban megállították.¹⁰ Ezzel megkezdődött a mai Csongrád megye felszabadítása és az ország megtisztítása a fasiszta német csapatoktól. A hadműveletek jelentőségét emeli, hogy e területen volt az ország akkori második legnagyobb városa Szeged, két megye székhelye: Arad-Csanád-Torontálé Makó és Csongrádé Szentes, valamint a törvényhatósági jogu város Hódmezővásárhely és Csongrád, az akkor megyei jogu város. A megye lakóinak száma összesen több mint félmillió volt.¹¹

Hitler parancsa értelmében a német csapatok arra készültek, hogy szivós védelemmel megakadályozzák a szovjet erők gyors előretörését az Alföldön. Az ellenség szándékának meg-

hiusítása érdekében azonban a szovjet hadvezetés elhatározta, hogy hadműveleti szünet nélkül folytatja a támadást az arcvonal egész déli szárnyán. Ennek megfelelően három egyidejű csapást készített elő Munkacsevó /Munkács/, Budapest és Belgrád irányába. A Budapest irányu támadást a 2. Ukrán Front Csongrád megye területén már Makóig eljutott egységei voltak hivatva végrehajtani. A támadó hadművelet kezdetét október 3-ra tűzték ki, de mivel a főcsapást mérő erők erre az időre nem fejezték be az átcsoportosítást, a támadást október 6-ra halasztották.

Október 6-án reggel 30 perces tűzérségi előkészítés után a főcsapás irányába támadásba lendültek a 2. Ukrán Front középcsapatai. Az 53. hadseregnek október 9-én estig el kellett érnie Kenderes-Szolnok vonalát és hidfőt kellett birtokba vennie a Tisza jobb partján Szolnok-Csongrád-Mindszent körzetében. Ennek érdekében a 27. lövészhadtest Orosháza-Szarvas-Törökszentmiklós, az 57. lövészhadtest pedig Hódmezővásárhely-Mindszent irányába támadott. A 18. harckocsi hadtest pedig Orosháza-Szentes-Kunszentmárton irányában mért csapást. A szovjet csapatok már az első napon Arad és Nagyszalonta között áttörték a 3. magyar hadsereg 4. hadosztályának védelmét és gyors ütemben nyomultak előre. Hasonló sikereket értek el a főerőket délről Csongrád megye területén támogató egységek is. A 18. harckocsi hadtest hadosztályai október 6-a és 8-a között súlyos harcokat vívtak a Szentes, Szeged közti tiszai átkelőhelyeket makacsul védő német-magyar csoportokkal. A szovjet harckocsizók lendületes előretörés után azonban október 8-án Hódmezővásárhelyről és

Szentesről is kiverték a német csapatokat. Ezután az 57. lövészhadtest csapataival együtt megkezdték az átkelést és a hídfo létesítését a Tisza jobb partján. A német parancsnokság a mocsaras partvidék adta lehetőségeket kihasználva, erős tüzérségi tüzellel próbálta megakadályozni az átkelést. A szovjet műszaki csapatok azonban e nehéz viszonyok között is több pontonhidat építettek. Lefogták és bénították az ellenség tüzérségét és biztosították a csapatok átkelését.

A front balszárnyán a 46. hadsereg csapatai a Szegedről Becséig terjedő 80 km-es harcfront szakaszon szintén súlyos harcokat vívtak az elfoglalt hídfo kisélesítéséért. Szeged körzetében magyar csapatok rendezkedtek be védelemre. A város lakossága küldöttség útján kérte a városparancsnokot, hogy kímélje meg Szegedet a pusztulástól és az embereket az ostrom szenvedéseitől. A városparancsnok elutasította a kérést és a végsőkéig való ellenállásra készült. Terve azonban nem sikerült. A szovjet csapatok október 9-én megkerülték a várost és átvágták a Kecskemét és Subotica /Szabadka/ felé vezető vasutvonalat. Erre a városparancsnok kénytelen volt csapatait kivonni a városból. Ekkor került sor az ép közúti híd és az angol bombázástól már tönkretett vasúti híd maradványainak fölrobbantására. Október 10-én este 8 órakor a Szegedről érkezett küldöttség kérésére a szovjet parancsnokság beszüntette a város lövetését. Az ellenséges hadseregmaradványok Szeged-Horgos körzetében még megkisérelték, hogy a Tisza jobbpartján védelemre rendezkedjenek be és felrobbantották a Tisza-hidat. A szovjet csapatok erőteljes csapása azonban kudarcba fullasztotta az ellenállási kísérletet:

Október 11-én Szeged felszabadult. A városért vívott harcokban a szovjet csapatok kétezer foglyot ejtettek, valamint több mint kétszáz löveget és husz hadianyagraktárt zsákmányoltak.¹²

Szeged felszabadítását követő napon október 12-én Csongrád is felszabadult. A Csongrádhoz tartozó Mámái-réten már október 8-án, tehát Szentes és Hódmezővásárhely felszabadításával egyidőben a tiszai komjáratot kisebb szovjet egységek kézbe vették. Október 9-én reggel Csongrád délnyugati részén Gátér felé vonultak a szovjet csapatok erős német tüzérségi tűz alatt. Október 11-én a Csányteleki uton gépkocsizó SS alakulat vonult fel a város védelmére, de erős tüzharc után - amelynek célja az volt, hogy a szovjet részlegeket visszadobják a Tiszán - kísérletük kudarcba fulladt s ezzel október 12-én Csongrád is felszabadult. A korabeli szovjet hadijelentés a következőképpen összegezi az eseményt: "Gyalogságunk északról és délről támadva az ellenséget, a Tisza keleti partjáról tüzelt és tüzérségünk tevékeny támogatása mellett betört Csongrád városba. A várost védő német gyalogezred ellenállást fejtett ki és megsemmisült. A zsákmány között van hat harckocsi és harminckét különböző löveg."¹³

Csongrád megyei Jögu város felszabadításával befejeződött a mindössze 20 napig tartó felszabadító hadművelet a mai Csongrád megye területén. A felszabadított területeken a szovjet csapatok széthullott közigazgatási apparátust találtak. Közeledtük hírére ugyanis a földbirtokosok, tőkések, a politikailag kompromittált elemek, a rendőrség és csendőrség

mellett a legtöbb helyről a közigazgatási vezetők és beosztottak is elmenekültek. A menekülők egy része olyan közalkalmazott volt, aki felsőbb utasításnak engedelmeskedve hagyta el munkahelyét. A meneküléssel egyidőben tervszerűen ürítették ki az elhagyandó helységeket.¹⁴

Makóra már 1944. szeptember 8-án megérkezett a kiürítési szervezési munka megindítását elrendelő katonai parancs, melynek alapján a főispán egy bizalmas értekezleten ki is dolgozta a kiürítési tervet. Pár nap múlva a város kirablásának kezdő lépéseként felvették a bankokból a megye és a város több százezer pengőt kitevő pénzét és készenlétbe helyezték a menekülőknek szükséges közlekedési eszközöket. A menekülők szeptember 25-én a város katonai parancsnokának utasítására indultak utnak. Egy részük észak felé tartott, ahol azonban beleütköztek a város felszabadítására érkező szovjet csapatok előőrseibe. Többen visszatértek. Egyesek életüket vesztették, a vezetőknek pedig sikerült Szeged felé egérutat nyerniük. A város teljes gazdasági "kiürítéséből" így nem lett semmi, bár sok értéket elvittek. A katonaköteles korú férfiak jelentős részét is utnak indították Szeged felé. A lakosság köréből csupán kb. 60 család menekült el. Az elmenekültek zöme vezető tisztviselő, nagykereskedő, birtokos, bankigazgató, gazdatiszt, nyugalmazott katonatiszt, nyilas pártvezér és néhány értelmiségi volt. Valamennyien csaknem kivétel nélkül tevékeny szerepet játszottak az ellenforradalom idején a kommunisták és a baloldali elemek üldözésében. Rajtuk kívül még 12 egyéb foglalkozású kisember menekült el. A lakosság zöme azonban a városban maradt.¹⁵

Hódmezővásárhelyről is szeptember végén már a 15 éves leventéket menetszázadokba, majd a 40 éven felüli férfiakat munkaszolgálatos zászlóaljokba szervezve elvitték. A vörös hadsereg egységeinek közeledtére október 6-án és 7-én sor került a kiűritési parancs végrehajtására. A városi és állami hatóságok vezetői a rendőrség, a posta, a vasuti személyzet, a gyár- és malomtulajdonosok és egyes nagygazdák autókra és társzekereken csomagolva elhagyták a várost.

A menekülők magukkal vitték a városi és állami adópénztárt, valamint a bankok és üzemek pénzét és egyéb mozdítható értékeit. Közel 20.000.000 pengő volt a visszavonuló német csapatok által okozott kár is. Különösen fájdalmasan érintette a város lakosságát a levante ifjúság erőszakos nyugatra hurcolása.¹⁶

Szeged kiűritése október 10-re befejeződött. A szovjet egységek előrenyomulása, a légitámadások, a dolgozók ellenállási akcióinak erősödése nyomán megkezdődött a város vezetésének, gyártulajdonosainak, bankárainak menekülése. Magukkal vitték a készpénzkészletet, az értékes műszaki segédanyagokat, az irattárakat, és minden mozdítható értéket. Az Ujszegedi Kendergyár tulajdonosai pl. a szovjet csapatok közeledésének hírére már 1944. szeptember 22-én elrendelték a gyár leszerelését, majd szeptember végén a gépek vízi úton való elszállításáról intézkedtek. Ezzel egyidejűleg elküldtek minden 50 évnél fiatalabb női munkást és megkezdték a férfi munkások fokozatos elbocsátását is. Elrendelték az árukészletek elszállítását, amelynek jelentős részét Pálmónostor községben raktároztak el. A szovjet hadsereg gyors

előrenyomulása miatt azonban a leszerelt gépeket nem tudták elszállítani, ezért a gépekkel megrakott uszályt a Tiszába süllyesztették. Ugyanígy tettek a Szegedi Falemezgyár vezetői is, akik a gyár lemezkészletét robbantották fel uszályostól.

A szegedi közigazgatási apparátus kitelepítésére szeptember végén és október elején került sor. Szeged kiürítési tervének végrehajtása során a menekülő németek és a magyar hatóságok teljesen kifosztották a Horthy Miklós Kollégiumot, a Tóth Szanatóriumot, a Piarista Gimnáziumot, a Gettót és a bezárt üzletek raktárait. Csak a Szegedi Fűtőház közel 8,5 millió pengős háborus kárából a németek által elhurcolt mozgonyok, szerkocsik, felszerelések értéke több mint 6 millió pengőt tett ki. De elpusztították a nehezebben szállítható vasuti berendezéseket, a jelzők, váltóállítók, sorompók jelentős részét is.¹⁷

Hasonló módon hurcolták el, vagy pusztították el Szentes és Csongrád, valamint a megye többi községének, településének értékeit is. A kiürítési parancs végrehajtásával párhuzamosan omlott össze a megye városaiiban és községeiben az ellenforradalmi rendszert képviselő közigazgatási és közbiztonsági apparátus, bénult meg a termelés, a közlekedés, a közoktatás, a közélélmezési és az egészségügyi ellátás. A városokban, községekben a felszabadító hadműveleteket mindenütt megelőző kiürítések nyomán teljes termelési, közellátási és közigazgatási bénultság következett be. De az ellenforradalmi rendszer teljes politikai mechanizmusa is magatehetetlenül omlott össze. Szerencsére a katonai akciók vi-

szonylag pusztítás nélküli menete megkimélte a visszahagyott üzemeket, gyárakat, köz- és lakóépületeket, még a betakarítás előtti mezőgazdasági termelésben sem tett pótolhatatlan kárt. Így a termelés megindításához, a közéletmegszervezéséhez, a közigazgatás és közbiztonság ujjaáteremtéséhez csak azoknak a demokratikus programmal jelentkező politikai erőknak kellett munkához látni, amelyeket az ellenforradalmi rendszer meggátolta a német megszállás pedig teljesen megfosztotta minden politikai tevékenység lehetőségétől.

E politikailag rendkívül heterogén rétege az akkori társadalomnak azonban csak egy fő kérdésben látott világos és egyértelmű célt maga előtt: "a független, szabad demokratikus Magyarország megteremtését", a célhoz vezető utak tekintetében azonban csaknem teljes bizonytalanságban voltak. Csupán a kommunista párt által kezdeményezett korábbi program volt egyértelmű ebben a vonatkozásban. Az egyes városok, községek demokratikus erői elsősorban a kommunista párt kezdeményezésére a szovjet parancsnokság segítségével fogtak hozzá a közigazgatás, a közbiztonság és mindenekelőtt az üzemi és mezőgazdasági munkák megszervezéséhez. E hatalmas arányú szervező, irányító munka élvonalába mindenütt a Magyar Kommunista Párt illegalitásból kilépő szervezetei állottak és azok a demokratikus pártok, amelyek e területen korábban is komoly tömegbázissal rendelkeztek, mint a Szociáldemokrata Párt, a Független Kisgazdapárt és az ujonnan alakuló Nemzeti Parasztpárt, majd a Polgári Demokrata Párt. E pártok együttműködése alapján alakultak meg az új hatalmi szervek, törvényhatósági bizottságok, nemzeti bizottságok,

polgárőrségek, üzemi bizottságok, amelyek összetétele messzemenően igazolta a széles demokratikus összefogás életrevalóságát, az ellenforradalmi diktatura alól felszabadult népi tömegek politikai aktivitását, tenniakarását.

A felszabadulás után előállított új helyzetben tehát elsősorban a kommunisták rendelkeztek olyan politikai tapasztalattal és programmal, amelynek alapján azonnal tudtak és mertek cselekedni. Amelynek alapján vállalhat a demokratikus Magyarország megteremtéséért folyó küzdelem vezetését és szervezését. Különösen jelentős szerephez jutottak a Csongrád megye területén újjáalakuló kommunista pártszervezetek, hiszen kezdeményező lépéseik, politikai munkájuk formái és eszközei később az egész ország területén jórészt példaként általánosítottak. Az első pártszervezet Szegeden alakult meg 1944. október 10-én, tehát a város felszabadulása előtti napon, amikor is több munkásmozgalmi és ifjúsági vezető a legális kommunista párt létrehozásának körülményeit megvitatva, kimondta a Kommunisták Magyarország Pártja szegedi csoportjának megalakulását. Ugyanakkor arra is gondoltak, hogy a közrend megóvása és a foganasítandó intézkedések fegyveres biztosítása céljából megfelelő erőket tudjanak mozgósítani. Ezért alapították meg a polgárőrség magvát, amely már október 11-én meg is kezdte működését.¹⁸

Hódmezővásárhelyen és Szentesen a város felszabadulását követő napon október 9-én, Makón pedig október 13-án alakult meg a kommunista párt helyi szervezete.

A kommunista pártszervezetek szervezték és vezették az élet megindításáért folyó harcot. Tevékenységük kiterjedt a

helyi biztonsági, igazgatási, lényegében a helyi hatalmi szervek munkájának megszervezésére, s ezekben a kommunisták részvételének, irányító szerepének biztosítására. Irányításukkal dolgoztak a pártszervezetek megalakításával egyidőben szervezett helyi "fegyveres erők", amelyek leggyakrabban párttagokból álltak. Ezeket Szegeden és Hódmezővásárhelyen polgárőrségnek, Makón rendőrségnek, másutt népőrségnek, nemzetőrségnek nevezték. Létszámuk helyenként változott, általában 15-30 főből állt, de néhol elérte a 150-et is, mint például Hódmezővásárhelyen, ahol Karácsonyi Ferenc vezetésével 157 tagu volt a polgárőrség.¹⁹

A demokratikus pártok összefogása teremtette meg a város közigazgatási apparátus újjászervezésének lehetőségét is. Makón 1944. szeptember 27-én alakult meg a Polgári Városparancsnokság, majd a Csanád megyei hatáskörű Vármegyei Ötös Bizottság és október 10-12-én a makói Közoktatásügyi Bizottság. November 20-án alakult meg a "Városi Képviselőtestületet Ideiglenesen Pótló Bizottság", melynek tagjai között helyet foglaltak a munkások és a parasztság minden rétege, az értelmiség, a felekezetek és a polgárság képviselői.²⁰

Hódmezővásárhelyen a kommunista párt, a szociáldemokrata párt és a Kisgazdapárt két-két delegált tagjából és vezetőik javaslatára megválasztott polgármesterből álló "Várostanács" kezdte el a városi közigazgatási élet megszervezését. Munkájának eredményeként született meg az ugynevezett "Hódmezővásárhelyi Alkotmány", amely a város demokratikus közigazgatásának megszervezését, ügyintézési módozatait tartalmazta. 1944. november 11-én pedig a demokratikus pártok és a szak-

szervezet 20-20 delegált tagjából megalakult a város új "Törvényhatósági Bizottság"-a is.²¹

A szegedi közigazgatás újjászervezésének első lépése annak az ellenőrző, véleményező joggal bíró bizottságnak a megalakítása és működése volt, melyet a kommunista párt delegált a városházára. Utmutatásokat adott a polgári közigazgatási szakembereknek, fenntartotta a kapcsolatot a közigazgatás és a szovjet városparancsnokság között. Végül soron azonban a városvezetés a közélet irányításának minden gondja a kommunista pártra hárult.²² Az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulása után a Szegedi Nemzeti Bizottság is határozatot hozott még 1944. decemberében egy 79 tagú Törvényhatósági Bizottság megalakításáról. Ebbe az új Törvényhatósági Bizottságba már az egyes pártok és a szakszervezeti bizottság arányosan küldtek képviselőket. A demokratikus, népi önkormányzat megteremtése útján további előrelépést jelentett, hogy márciusban a Nemzeti Bizottság 120 főre egészítette ki létszámát. Az új önkormányzat megteremtésével a népi demokráciának nagyjelentőségű helyi szerve jött létre, amelynek fontos szerep jutott a szegedi politikai életben.²³

A kommunista és demokratikus pártok helyi szervezeteinek újjászületésével a közbiztonság és a közigazgatás újjászervezésével egyidőben alakultak meg a gyárak, üzemek helyreállítására, a termelés megindítására az üzemek kollektív testületei: az üzemi tanácsok, illetve üzemi bizottságok. Eddigi ismereteink szerint az országban az első üzemi munkásszerv "üzemi tanács" néven, a Szegedi Kenderfonó Gyárban 1944. október 15-én jött létre. A városban november elején

már több más üzemben is működtek hasonló elnevezéssel ilyen bizottságok.²⁴ Október végén a Gázgyár, a Villanytelep, a Kefegyár, a fűrésztelepek, a Gyufagyár, a Dohánygyár munkásai megindították üzemüket és megalakították szakszervezeti csoportjaikat.²⁵ November-decemberben további szegedi üzemekben alakultak üzemi tanácsok.

Csongrádon október 15-én a Csongrádi Fűrész és Fatelepe vezetését a város polgármestere két munkásra bízta, mint üzemi biztosra.²⁶

Szentesen november 27-én a Zsoldos Gőzmalomban, december 26-án pedig a Szentesi Napló Nyomdában alakult üzemi bizottság, illetve üzemi tanács.²⁷

Makón a felszabaduláskor mindössze három jelentősebb üzem volt: a Tóth-malom 50-60 munkással, és két hagymaszárító 200-400 idénymunkással. Ezenkívül több kisebb, néhány munkást foglalkoztató magánmalom, valamint a Szeged-Csanádi Vasút RT. javító műhelye és a Villanytelep működött 40-60 munkással. Az elmenekült üzemtulajdonosokat a makói közfelfogás hazaárulóknak minősítette és az üzemek élére a munkások követelése és a kommunista párt javaslata alapján régi munkásokból gondnokokat neveztek ki, akiknek a feladata az üzem vezetése és működtetése volt. Az egyik szárító üzem /METESZ/ élére pedig a Polgári Városparancsnokság nevezett ki felügyelőt és intéző bizottságot.²⁸

A falvakban a parasztság körében is kezdett kibontakozni a háború pusztításainak eltüntetéséért, az élet új formáinak kialakításáért folyó munka. Elsősorban a hadműveletek miatt elmaradt őszi betakarítás és vetés megszervezésére tettek

intézkedéseket. Így például Makón 1944. november 29-én a Képviselőtestületet Ideiglenesen Pótló Bizottság ülésén a kommunista párt előterjesztésére elhatározták, hogy a város határát 44 termelési körzetre osztják fel, amelyek élére körzeti megbizottakat állítanak. "A körzeti megbizottaknak kötelessége gondoskodni arról, hogy a körzetben földdel bíró gazdák, valamint a körzetben lévő igásállatok, traktorok, vagy más gazdasági gépek igénybevételével, a lehetőségekhez képest, minden földterület bemunkáltassék... A körzeti megbizottak, mint hatósági személyek Makó m. város hatóságát képviselik, akiknek az utasításait a körzetben tartozók teljesíteni tartoznak."²⁹ A körzeti rendszer eredményeképpen november végétől januárig 6.000 holdat vetettek be őszi gabonával. 1945. január 29-én a főispán rendeletet adott ki az elhagyott birtokok haszonbérbe adására vonatkozóan. Elsősorban a volt cselédek, mezőgazdasági munkások, aratómunkások, napszámosok jutottak haszonbérlethez, s a megmaradt földet az 1-5 holdas törpebirtokosok között osztották fel.³⁰

Szegeden a gazdasági munkák szervezésén túl a földreform gyors végrehajtásának követelését vetette fel már 1944. október 23-án a "Szegedi Népakarat", amikor így írt: "Az új idők beálltával a parasztság részéről természetesen vetődik fel az a kérdés, mi lesz velük, mik a teendők és milyen lesz szereplésük az új rendszerben?

Legelőször is a földkérdést akarjuk megvalósítani gyorsan és olyanképpen, hogy minden 1.000 holdon felüli birtok a parasztságnak jusson. A föld ilyenformán azok kezébe kerül, akik ősi jogon érdemlik, akiknek becsületes munkája, bére

csak így lesz megfizetve és akik biztosítani fogják az ország kiegyensúlyozott gazdasági jövőjét. Megszüntetjük tehát a nagybirtokokat és a hitbizományi birtokokat. Biztosítjuk számukra azokat az eszközöket, amelyek a termelést meggyorsítják és minőségi emelkedését is előmozdítják. Felkérjük Szeged és környéke parasztságát, hogy kapcsolódjon be a nagy építőmunkába. A most birtokukban lévő eszközöket és állományukat ápolják, védjék az időtől... Igyekezzenek a megfogatkozott ló, kocs-, takarmány állományaikat a földművesközösség szolgálatába állítani."³¹

Hasonló intézkedéseket foganatosítottak, hasonló terveket formáltak Csongrád megye többi városaiban, falvaiban is, előbb öntevékenyen, majd az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendelkezései alapján a megalakult Földigénylő Bizottságok keretein belül.

A néptömegek elementáris erővel való bevonása a hatalmi közigazgatási, közbiztonsági, termelési szervekbe, döntő szerepük a politikai élet újjászervezésében, a népi demokratikus forradalom kibontakozását jelentette. E forradalom politikai programját, gazdasági feladatait, az 1918-1919-es forradalmak megoldatlanul maradt problémái, e forradalmak gyakorlati tapasztalatai és a negyedszázados ellenforradalom alatt kibontakozott haladó politikai mozgalmak által megfogalmazott gazdasági, politikai és társadalmi feladatok adták. A teendők összegezését az újjáalakult Magyar Kommunista Párt végezte el először. Már a második világháború nehéz esztendeiben részletesen kidolgozta a felszabadulás utáni Magyarország demokratizálódásának programját, majd 1944. no-

vember 7-én éppen Szegeden vetette fel a nemzeti összefogás szervezeti formájának szükségességét. "Szükség van olyan bizottságokra, amelyekben helyet foglalnak az összes haladó pártok és szervezetek képviselői. Szükség van nemzeti bizottságokra és az ország azon részén is, amely még a német fasizmus csizmája alá van tiporva. A nemzeti bizottságokat mi itt megteremthetjük szabadon - az ország német megszállta részein meg kell szervezni őket a föld alatt. Létre kell hozni a Nemzeti Bizottságot Szegeden és minden városban és községben."³² Valóban Szegeden november közepén Magyar Nemzeti Függetlenségi Front elnevezéssel a Magyar Kommunista Pártnak, a Független Kisgazdapártnak, a Polgári Demokratikus Pártnak, majd az újjáalakult Nemzeti Parasztpártnak és a Magyarországi Szociáldemokrata Pártnak az összefogása megteremtette a későbbi koalíció alapját. November 26-án a Délmagyarország című napilap már mint a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front lapja indult meg. Több számban követelte a Nemzeti Bizottság megalakulását Szegeden. Végül december 1-én Szeged politikai életének szervezeti keretét jelentő Magyar Nemzeti Függetlenségi Front megalakulását adta hírül a lap és december 2-án az összes demokratikus erők részvételével ünnepélyesen is megalakult a Szegedi Nemzeti Bizottság. A nagygyűlés ünnepélyesen deklarálta Magyarország demokratikus újjáépítésének és felemelkedésének programját, amely a nemzeti erők összefogásának programja volt. Ezt fogadta el a felszabadult Magyarország első kormánya az Ideiglenes Nemzeti Kormány is programjául.³³

A program első helyen a hitleri Németországgal való sza-

kitást és az ország felszabadításáért küzdő szovjet hadsereg támogatását tűzte ki célul. Határozott intézkedéseket követelt a háborus bűnösökkel, a hazaárulókkal, fasiszta szervezetekkel szemben. Célul tűzte ki a közigazgatási apparátus megtisztítását, a fasiszta jellegű törvények hatálytalanítását, a polgári demokratikus szabadságjogok helyreállítását. Több fontos intézkedést kezdeményezett a munkásság anyagi és szociális helyzetének megjavítására, a parazstság széleskörű földreform útján való földhöz juttatására és más antikapitalista jellegű feladat megoldására. A program alapján kibontakozó külpolitikai lépések a korábbi imperialista jellegű külpolitikával való határozott szakítást, a demokratikus külpolitika megalapozását jelentették, amelynek lényege: a szomszéd népekkel, a környező országokkal és a Szövetséges és Társult Hatalmakkal, elsősorban a Szovjetunióval való jó viszony kibontakoztatása. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány a program alapján kezdte meg - konkrét intézkedések meghozatalával - az új népi demokratikus állam megteremtését, amelynek első lépését a helyi kezdeményezéseken alapuló Nemzeti Bizottságok, Üzemi Bizottságok, majd a Földigénylő Bizottságok létrehozása jelentette. A polgárőrség és a rendőrség újjászervezése, majd a néphadsereg megszervezése, ugyanezt a célkitűzést segítette elő.

E nagyarányú munka betetőzése volt a felszabadító hadműveletek nyomán kibontakozó spontán helyi kezdeményezéseknek, hiszen az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulása előtt a helyi hatalmi szervek, a demokratikus pártok és a tömegszervezetek, a kommunista párt helyi szerveinek kezdeményezésére

e feladatok végrehajtását már megkezdték. A népi demokratikus átalakulás első szakaszának konkrét politikai programja, gyakorlata, szerepe kibontakozott már az 1944-es év végén, 1945. elején, de csak az ország egészének felszabadítása után vált általánossá.

E forradalmi szakaszon belül bontakozott ki a demokratikus ifjúsági és diákmozgalom, amelynek Csongrád megyei története egyben a Magyarország demokratikus ifjúsági mozgalom kezdeteit is jelenti. A Szegeden és Csongrád megyében megalakult ifjúsági szervezetek harca az ifjúsági egység megteremtéséért, bekapcsolódásuk az országos feladatok megoldásába, munkamódszereik fontos tapasztalatai, előzményei a felszabadulás óta kibontakozott kommunista ifjúsági mozgalomnak.

III. Kísérlet a demokratikus ifjúsági mozgalom szervezeti egységének megteremtésére

A demokratikus pártok és tömegszervezetek mellett a felszabadító hadműveleteket követő első hetekben megalakultak az első ifjúsági szervezetek, csoportok is, amelyek a maguk módján megkísérelték az ifjúság nevelésének demokratikus szellemű programját megfogalmazni.

Elsőnek 1944. október 15-én a kommunista párt helyi szervezetének kezdeményezésére Szegeden alakult meg a Kommunista Ifjúsági Szövetség. Magyarországon a felszabadulás időszakában ez volt az első legális ifjúsági szervezet, amely szabadon dolgozhatott. Testvérszervezete a Budapesten 1944. október 22-én ujjaalakult Kommunista Ifjumunkás Szövetség csak

illegális körülmények között szervezhette a fegyveres nemzeti ellenállásban való részvételt." ... várjuk, harci társaink sorába a fiatal értelmiséget és a diákságot: Harcba szólítjuk a katolikus és protestáns ifjúsági szervezeteket! Hívó szóval fordulunk a paraszti ifjúsághoz. Testvéri jobbot nyújtunk mindnyájunknak, meg kell teremtenünk az egész ifjúság harci frontját." - írta a szövetség programja.³⁴

A Kommunista Ifjumunkás Szövetség 1944. decemberében módosította nevét: Kommunista Ifjúsági Szövetség lett, amely illegális lapot adott ki "Szabad Ifjumunkás", majd "Szabad Ifjúság" címmel, Több fegyveres harcba mozgósító röpirata is megjelent. Részt vett a kommunista párt fegyveres csoportjainak küzdelmeiben és több fegyveres ifjúsági csoportot is szervezett, különösen a fővárosban.³⁵

A Szegeden megalakult Kommunista Ifjúsági Szövetség /továbbiakban: KISZ/ a kommunista párt szegedi szervezetével szorosan együttműködő ifjúsági szervezetként kezdte meg munkáját. Hasonlóképpen a szintén 1944. október végén, novemberben megalakult szentesi, hódmezővásárhelyi KISZ szervezet is és a többi városok kommunista pártszervezeteinek ifjúsági csoportjai, amelyek szervezetileg nem váltak külön.

A szegedi KISZ vezetői az alakuláskor programot dolgoztak ki, amelyben követelték: 1. Mindkét nembeli ifjúság politikai szervezetbe való tömörítését, 2. A szervezett ifjúság politikai és társadalmi nevelését, 3. A pártifjúság kulturális szervezeteinek kiépítését, 4. Az ifjúsági lap megindítását, 5. Az ifjúság politikai életbe való bekapcsolását, 6. A kommunista ifjúság fellépését a reakciós törekvésekkel szem-

ben, 7. Az ifjúsági szervezet együttműködését a munkásság gazdasági szerveivel és végül 8. A pártifjúság és a kommunista párt munkájának összhangban végzését.³⁶

A szegedi KISZ 1944. decemberéig igen sokoldalú szervező munkát végzett. Az első hónapban az alakuló ülésen résztvevő 20-30-as taglétszám 200-ra emelkedett. Decemberre pedig elérte az 500-at. Létrehozták a kerületi csoportokat Somogyi-telepen, Fodor-telepen, Felsővároson, Alsóvároson, Rókuson, Kecskés-telepen, Klebelsberg-telepen, KISZ alapszervezet működött Kiskundorozsmán, Királyhalmán, Szatymazon, Felsőközponton, Sándorfalván. Összekötésük volt Alsóközponttal, Szentmihály-telekkel, Tápéval, Nagyszéksóssal és más környékbeli falvakkal. December végéig a szervezőmunka eredményeként szükségessé vált a 13 tagú vezetőség mellett egy kerületi és egy Szeged-környéki osztály felállítása is, amelynek az volt a feladata, hogy irányítsa ezeknek a csoportoknak a szervezését.

A KISZ egész tevékenységét külső és belső munkára osztották fel. A belső munka körébe tartozott a munkáscsoportok működtetése, a "kulturgárda" felállítása és a kulturális munka szervezése; az "agitációs gárda" kiépítése, könyvtár felállítása, sajtóterjesztés megszervezése, sajtópropaganda, valamint a szemináriumok és egyéb tanulási formák megszervezése. A külső munka körébe sorolták az agitáció, a propaganda és a szervezés körébe tartozó feladatokat. Ezen kívül fontos feladatuknak tekintették egy demokratikus ifjúsági szövetség előkészítését.³⁷

A külső munka feladatait összegező munkaterv fontosnak

tartotta mindkét nembeli ifjúság politikai szervezetbe való tömörítését, és e szervezeten belül politikai, kulturális és társadalmi nevelését, együttműködését a kommunista párttal és bekapcsolódását a politikai életbe. E feladatokat körvonalazta az 1944. október 20-i nyilvános alakuló nagygyűlés is, amely az első tömegdemonstrációja volt Szeged és egyben az ország ifjúságának a felszabadulás után.

A KISZ belső munkája rendkívül sokoldalú volt. Minden csütörtökön ifjúsági délutánt tartottak 50-70-80 résztvevővel, ahol a függetlenségi mozgalomról, a KISZ feladatairól, társadalomtörténetről, a pártépítésről, az agitáció és propaganda feladatairól és más ideológiai, politikai természetű vagy szervezési témáról esett szó, ilyen ifjúsági délutánon esett szó 1944. december 7-én először 80 résztvevő jelenlétében Hollós Ervin előadásában a demokratikus ifjúsági szövetségről. A viharos hangulatu vitadélután, amely a KISZ megmaradásáról, a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség megalakítása körül folyt, az első olyan nyilvános állásfoglalásnak tekinthetjük a szegedi ifjúság részéről, az ifjúsági egység mellett, amely azzal zárult, hogy "... az egész csoport viharos tapssal elfogadta a demokratikus ifjúsági szövetséget".³⁸ Ez a vitadélután tehát a Debrecenben ugyancsak ezen a napon megalakult Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetséggel /MADISZ/ egyidőben fogadta el a demokratikus ifjúsági mozgalom egységes szervezete létrehozásának gondolatát. A szegedi MADISZ megalakítására azonban a már meglévő ifjúsági szervezetek miatt csak a közös program kidolgozása után kerülhetett sor, míg Debrecenben a többi ifjúsági cso-

portoktól független szervezeteként alakult meg. Szegeden ekkorra már a működő ifjúsági szervezetek, mindenekelőtt a KISZ csak szervezeti autonómiájának feladásával vehetett részt egy új ifjúsági szervezet létrehozásában.

A KISZ a politikai munka mellett fontos feladatának tekintette valamennyi alapszervezetében az ifjúság kulturális nevelését. A KISZ központja 400 kötetes könyvtárral rendelkezett, s az alapszervezetekben is akadt több-kevesebb kötet "kevés jó marxista és jó szépirodalmi irányregénnyel". Igen látogatottak voltak a KISZ táncdélutánjai, ahol egy-egy alkalommal 50-300 résztvevő vett részt. A táncdélutánokat műsoros rendezvényekkel kapcsolták egybe, "de egészen gyenge színvonalon".³⁹

A KISZ külső és belső munkáját segítette, hogy a Szegedi Népakarat című lapban, majd a Délmagyarországban rendszeressé vált az ifjúsági problémák felvetése, a kommunista párt és az ifjúsági szövetség politikai célkitűzéseinek ismertetése, az ifjúsági szervezetek életének bemutatása, a különböző ifjúsági rétegek közötti kapcsolat megteremtése. A sajtó mellett e célok elérésére jó szolgálatot tettek a KISZ röpcédulái és plakátjai is.

A KISZ igen nagy gondot fordított az ifjúság különböző rétegeinek mozgósítására és összefogására, akcióegységére, a kommunista párt célkitűzéseinek megvalósítására. E feladat érdekében hozta létre 1944. november 16-án az Antifasiszta Diákszövetséget, a felszabadulás utáni első diákszervezetet is. Az Antifasiszta Diákszövetség elnagyoltan fogalmazta meg a középiskolás ifjúsággal való foglalkozás legfontosabb fe-

adatait, nevelésének elveit, de tevékenységével elérte, hogy a szegedi középiskolás ifjúság jelentős részét össze tudta fogni. Szervezte politikai képzésüket, kulturális életüket és megkísérelte távoltartani őket az akkori többségben klerikális beállítottságu tanári kar befolyása alól. A 2.239 szegedi középiskolás diák⁴⁰ körében meghirdetett program meglehetősen általános volt. "Össze akarjuk gyűjteni azokat a diákokat - írják -, akiket nem tévesztett meg a fasiszta propaganda, s ma is józan ítélettel készen állnak arra, hogy részt vegyenek a demokratikus szabad Magyarország építésében. A szövetség keretein belül megvitatásra kerülnek az összes diákproblémák. Teljes együttműködésben akarunk haladni a tanárok szakszervezetével egészen addig, ameddig azok valóban képviselik a diákság érdekeit. Szórakozásról is gondoskodunk. A szövetség táncestélyeket, vitadélutánokat és kulturális összejöveteleket fog tartani."⁴¹

Egyik említésre méltó vitatémájuk "Az iskola és demokrácia" a sajtóban is helyet kapott. A vita abból indult ki, hogy helyes-e az a vélemény, hogy "az iskolában nincs helye a politikának."? A vitavezető kiemelte, hogy: "a demokrácia jelszava üres jelszó marad, ha a nemzet fiai tájékozatlanok és közömbösek a nemzet közös nagy kérdéseivel szemben. A magyar értelmiségnek és a magyar ifjúságnak elől kell járnia a haladásért, a magyar újjászületésért, a nemzet szabadságáért és függetlenségéért folytatott harcban. A tanítók és tanárok feladata felvilágosítani, felrázni, politikai öntudatra ébreszteni az ifjúságot. Tudja, érezze a magyar ifjúság, hogy ő is része a nemzetnek, hogy köze van ahhoz, hogy felelős

azért, ami az országban, az országgal történik... Az ifjúságnak, már a középiskolai diákságnak is meg kell tanulnia egyesületi munkát folytatni, szervezeti életet élni. Olyan szervezetekbe kell tömörülnie, amelynek vezetése a saját kezében van." A vitában elsősorban a jelenlévő tanárok szálltak szembe az előadóval arra hivatkozva, hogy: "Az iskolai rendtartás nem engedi meg a tanuló ifjuság számára a politizálást". - "Veszélyes dolog a szabadság a diákok kezében. Háttha majd magyar és keresztényellenes szemék is férkőznek az ifjuság lelkéhez?" - "A szeretet szellemében kell nevelni és tanítani, úgy mint eddig." A vitavezető joggal tette fel a kérdést: "És vajon miért nem merültek fel az iskolai rendtartással, a szabadsággal, a magyar és keresztényellenes eszmékkel kapcsolatos aggályok a leventében folytatott politikai uszitással, a Turulban és az Antibolseviszta Diákegyesületben terjesztett magyar- és keresztényellenes hazugságokkal szemben." - "Amit akkor tettünk, arra kényszerítettek bennünket. Felsőbb utasítás volt rá." - hangzott a válasz. Végül is a vita legfontosabb eredményeként megállapodtak abban, hogy: "A tanulásnak és a politikai tevékenységnek párhuzamosan kell folyni, szemben azzal a kialakuló gyakorlattal, hogy a szervezeti életet a tanulás fölé helyezték." A szövetség önállóságának és vezetésének kérdésében tagadtak mindenféle úgynevezett "hivatali ellenőrzést", felelős felsőbb irányítást, mert ha "a vezetés /az ifjuság/ saját kezében van, úgy ez a legtisztább demokrácia."⁴²

A felszabadulás után elsőnek nyitotta meg a kapuit a szegedi egyetem. Novemberben már valamennyi karon zavartalanul

folyt az oktatás. A város kiürítésekor a pfofesszorok jelentős része Szegeden maradt és a szinte áthidalhatatlannak látszó pénz és tüzelőanyaghiányt leküzdvé megkezdte a munkát. Az egyetem első önálló intézkedése volt a "numerus clausus" elvetése és "... mindenkit felvett az egyetem polgárai közé, aki az általános feltételeknek megfelelt. Nem külső nyomásra, hanem önszántából tette ezt az egyetem tanácsa." A szegedi egyetemen rendes körülmények között átlag 500 hallgató tanult. 1944. októberében azonban a hallgatóság száma alig közelítette meg a 200-at. Az újabb és újabb területek felszabadulásával, a közlekedési viszonyok javulásával ez a szám fokozatosan emelkedett. Igen nagy akadályt jelentett a vidéki egyetemi ifjúság tanulmányainak folytatásában a kollégiumok átmeneti hiánya. Az egyetemi tanács a lehetőségekhez képest erről is igyekezett gondoskodni. Az egyetemi életről, a korabeli sajtó így ír: "... az élet tovább folyik. Sőt talán valamivel élénkebben is, mint az előző években. Az ifjúság komolyabban veszi mint valaha hivatását. Sok hallgatónál pedig, akik a "numerus clausus" és egyéb tiltó törvények miatt nem látogathatták az előadásokat, az évek óta visszafolytott tudásvágy tör fel. Az egyetem csupa szorgalmas tanulás és studiumozás." Megszűntek a régi egyetemi jobboldali diákegyesületek és megkezdődött az egyetemi diákság haladó elemeinek szervezkedése. "Az egyetemi ifjúság ezentul nem bajtársi szövetségben, hanem olyan ifjúsági egyesülésben tömörül, amely egységes ifjúságot akar."⁴³

A KISZ és az Antifasiszta Diákszövetség mellett megalakult a Tanonciskolai Leányegylet, és a Nemzeti Parasztpárt

Ifjusági Szervezete. Megkezdődött az ifjumunkások és az egyetemisták szervezkedése is. Kezdeti tehát kibontakozni a szegedi ifjuság demokratikus szervezeteinek, demokratikus programjának körvonala, amelyben a szervezeti elkülönülés még nem jelentett programbeli különbséget is, csupán azt a tényt dokumentálta, hogy más ifjusági rétegekben is megérlelődött a demokratikus átalakulásért, az ország ujjaépítéséért és mindenekelőtt az ifjuság demokratikus szellemű neveléséért való munkálkodás gondolata. A cél tehát valamennyi ifjusági szervezetben azonos volt. Együttműködésük spontán formákban kezdett kibontakozni, mint például a KISZ és az Antifasiszta Diákszövetség, vagy a Nemzeti Parasztpárt Ifjusági Szervezete és a környékbéli KISZ szervezetek között. Ez a helyzet kedvező lehetőséget jelentett arra, hogy a kommunista párt kezdeményezésére a KISZ megindítsa szervező munkáját az egységes ifjusági szervezet megteremtéséért.

A Magyar Kommunista Párt Központi Vezetőségének Szegeden dolgozó része, valamint a szegedi, hódmezővásárhelyi, makói és orosházi pártszervezetek vezetőinek 1945. november 9-i együttes ülése ugyanis fontos feladatként jelölte meg az ifjuság egységes szervezetbe való tömörítését. "Nem lehet számunkra közömbös, hogy mi lesz az ifjussággal? - olvashatjuk az ülés jegyzőkönyvében. - Az ifjusságról nem mondhatunk le és megszervezésére most sokkal nagyobb lehetőség nyílik, mint azelőtt... Nem kell külön ifjumunkás szervezetet létesítenünk. Demokratikus ifjusági szervezetre van szükség, amely demokratikus irányelvek alapján egyesíti a munkás-, paraszt- és diákifjúságot".⁴⁴ A szegedi Kommunista Ifjusági

Szövetség ebből az elvből kiindulva és a szegedi ifjúsági szervezetek közötti elvi egyetértésre gondolva vetette fel az ifjúság összefogásának gondolatát, már november végén. "A magyar ifjúságnak nincs más választása, mint felvenni a harcot a magyar szabadság külső és belső ellenségei ellen... Űtött a cselekvés órája! Munkára, küzdelemre hívunk minden munkásifjút és leányt, minden diákot és diáklányt, minden parasztfiút és leányt. A független, szabad, demokratikus Magyarországért."⁴⁵ De ekkorra már - mint láttuk - megindult a szegedi ifjúság különböző rétegeinek szervezkedése, önálló, ifjúsági rétegszervezetbe való tömörülése. A feladat tehát nemcsak az új demokratikus ifjúsági szervezet létrehozása volt, hanem a meglévők egyesítése, összefogása a létrehozandó demokratikus ifjúsági szövetségbe.

Közben 1944. november 19-én a Magyar Kommunista Párt Központi Vezetőségének Szegeden működő része a szegedi párttaggyűlés elé terjesztette akcióprogramját. A taggyűlés határozatban foglalt állást a program mellett és végrehajtása érdekében célul tűzte ki a szegedi demokratikus erők összefogását. November 30-án meg is jelent "Magyarország demokratikus ujjaépítésének és felemelkedésének programja, amely ki-méletlen harcot hirdetett a német fasiszták és magyar ki-szolgálóik ellen; széleskörű földreformot, a kőolajforrások és bányák államosítását, munkás-érdekvédelmi és szociális intézkedéseket, valamint demokratikus külpolitikát követelt. Körvonalazta az új demokratikus állam alapjának lerakását és felhívta "az összes demokratikus pártokat, szervezeteket, csoportokat... és tekintet nélkül pártállásra minden magyar

hazafit, hogy foglaljanak állást e program mellett."⁴⁶ A programot, amelyet Szeged kommunistái már megvitattak, tevékenységük alapjául elfogadták és agitációs munkájukban Szeged közvéleményével megismertették, a szegedi demokratikus pártok és a szakszervezetek képviselőinek 1944. december 2-án megtartott értekezlete elfogadta és ugyanakkor megalakult a "Szegedi Nemzeti Bizottság" is.

Az a tény, hogy az ország demokratikus ujjaszületésének programja Szegeden bontakozott ki, hogy itt fogalmazták meg először az ország demokratikus erőit összefogó terveket, elképzeléseket, az akcióprogramot, igen nagy hatással volt Szeged népére, a szegedi kommunistákra és nem utolsó sorban Szeged ifjuságára. A december 3-i nagygyűlésen, csoportosan vettek részt a Kommunista Ifjusági Szövetség, az Antifaszista Diákszövetség és más ifjusági szervezetek tagjai is. Lelkes hangú felhívásokkal, rölapokkal, plakátokkal toborozták az ifjuságot a nagygyűlésen való részvételre. Megélénkült az alapszervezetekben az ifjusági munka. Gyűléseken értelmezték, vitatták a programot, és állást foglaltak mellette. Ujabb KISZ szervezetek alakultak Szegeden és környékén. Fellendült a politikai és a kulturális élet az ifjusági szervezetekben. Az új helyzetben a Kommunista Ifjusági Szövetség felhívással fordult Szeged ifjuságához, hogy támogassa a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programját és teremtse meg az ifjuság együttműködésének szervezeti kereteit.

A "Szegedi Ifjusághoz" címzett korabeli plakáton megjelent felhívás valamennyi ifjusági réteghez szólt, amikor kijelentette: "... a magyar ifjuság kezébe veheti saját sorsá-

nak irányítását. Ifjumunkások!... most már nem verhetik szét sorainkat. Az üldöztetés évei elmultak. Paraszifjak! ... szembeállítottak bennünket... Itt az ideje, hogy megkezdjétek saját vezetésetek alatt működő szervezetek kiépítését. Diákok! ... Félre az előítéletekkel! Gátlásokat félretéve dolgozzatok... Fel kell sorakoznunk a demokratikus, népi erőket képviselő pártok közé. Az első lépés: munkás, paraszt, értelmiségi ifjuság együttműködésének megteremtése."⁴⁷

E mozgósító felhívással az egységes demokratikus ifjúsági mozgalom megteremtésének gondolata újabb állomáshoz érkezett. A KISZ valamennyi ifjúsági réteghez szóló felhívása nyomán a többi ifjúsági szervezetekben is érlelődött az egység gondolata. Egyre kevesebben voltak azok, akik összeegyeztethetetlennek tartották a diákság, a parasztfiatalság és a munkásifjuság érdekeit. Vonzó volt a KISZ-esek bátor kiállása és szervezeteik színes, eleven élete is. A kommunista párt szegedi szervezete mind több segítséget nyújtott az egységes ifjúsági szövetségért harcoló Kommunista Ifjúsági Szövetségnek. Nagyobb teret kapott a párt lapjában az ifjúsági mozgalom, amelynek vezetői mind sürgetőbben vetették fel az egységnek az élet által is követelt szükségességét. "Aki figyelemmel kíséri a szegedi eseményeket, megelégedéssel tapasztalhatja, hogy a politikai élet egyre jobban megélénkült..." - írja Komócsin Zoltán a KISZ akkori vezetője, majd így folytatja: "örvendetes az a tény, hogy a demokratikus pártokon kívül az ifjuság is egyre többet hallat magáról. Ugy hisszük, egyetlen igaz magyar ember előtt sem vitás, az ifjuságnak kell is politizálni. Eredményesen csak

ugy foghatunk hozzá feladataink elvégzéséhez, ha minden erőt összefogunk. Minden munkás-paraszt és értelmiségi ifjunak egyetlen szövetségbe kell tömörülnie. Ha a különböző pártok megtudták találni egymást, akkor mi fiatalok sem hallgathatunk... Cselekednünk kell, mégpedig sürgősen. Nem nézhetjük tétlenül a felnőttek erőfeszítéseit. Vállalnunk, követelnünk kell a reánk eső munkát. Az üzemek és földek ifjúságának, a tanulóifjúsággal együtt föl kell sorakoznia a Nemzeti Bizottság mögé."⁴⁸

Időközben 1944. december 7-én Debrecenben megalakult a Magyar Demokratikus Ifjusági Szövetség, amely a debreceni demokratikus érzelmi ifjúságot kívánta egységes ifjusági szervezetbe tömöríteni. A megalakulását hírül adó hirlapi cikk így összegezte a szövetség célját: "A magyar ifjúság letépi magáról azokat a bilincseket, amelyeket a német fasiszta mintára életre rángatott levente-intézmény rakott rá. Az erőszakkal levente foglalkozásokra kényszerített ifjúság most végre intenzív erővel lát hozzá, égető problémáinak megoldásához. A szövetség erőteljesen sikraszáll az ifjúság politikai és gazdasági érdekeiért. Az ifjúság önmaga akarja sorsát irányítani és nem kér többet a reakcós kor dróton rángatott "ifjusági vezéreiből". A Demokratikus Ifjusági Szövetség részt akar vállalni a demokratikus Magyarország megteremtésének nagy munkájából és felelősséget jelentő harcából.

A szövetség a munkás és parasztifjúság széles rétegeire épül, s e kettőhöz szorosan csatlakozik az értelmiségi ifjúság, mely haládó szelleméről fényes bizonytságot tett akkor,

amidőn a reakciós kor legsötétebb hónapjaiban megteremtette az emlékezetes Márciusi Frontot.

Hisszük, hogy a Demokratikus Ifjúsági Szövetség megtalálja az utat és módot arra, hogy a közös munkára, a közös problémák együttes megoldására egybefogja az eddig önhibáján kívül százfelé huzó magyar ifjúságot. A munkás és parasztiifjúság, az értelmiségi ifjakkal karöltve akar küzdeni, közös céljaiért, erre a munkára hívja sorai közé a most megalakult szövetség Debrecen demokrata érzelmű ifjúságát."⁴⁹ A debreceni ifjúsági szövetség még nem lépett fel azzal az igény-nyel, hogy felhívja az ország ifjúságát hasonló demokratikus ifjúsági szervezetek megalakítására. Tevékenységében jelentősebb az antifasiszta propaganda és a néphadseregbe való mozgósítás, mint más munkaterületek... Röplapjai: "Bosszut Budapestért!" - "Fegyvert kell ragadni a németek és nyilas bérenceik ellen - szabadságunk és függetlenségünk kivívására". - "Ki bosszulja meg Budapestet? Fegyverbe magyar ifjúság! Sorakozzatok a magyar néphadsereg zászlaja alá!" - "Talpra magyar, hiv a haza!" "Sorakozz az új néphadsereg zászlaja alá!"⁵⁰ szöveggel jelentek meg Debrecen utcáin és sikeresen mozgósították a debreceni fiatalokat az új hadseregbe. Mégis a Debrecenben megalakult Demokratikus Ifjúsági Szövetséget tekintjük a később kibontakozó egységes országos ifjúsági szervezet névadójának, ha nem is volt széleskörű, országos programja, célkitűzése. Megalakulásának napja ennek ellenére a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség országosan elfogadott alakuló dátuma, bár programja csak Debrecen ifjúságának szólt.

A debreceni MADISZ megalakulásának napján, december 7-én Szegeden is jelentős eseményre került sor. A KISZ szegedi központjában "Holzschlág /Hollós/ Ervin tartott előadást a Demokratikus Ifjúsági Szövetségről. Nagy vita alakult ki arról, hogy a KISZ maradjon-e. Végül az egész csoport viharos tapssal elfogadta a Demokratikus Ifjúsági Szövetséget" -írta jelentésében Halász György a KISZ szegedi titkára.⁵¹ Ez a tény azt bizonyítja, hogy a kommunista párt november 9-i állásfoglalásának megfelelően elkezdődött a demokratikus ifjúsági szervezetek megalakítása a felszabadított országrészben. Debrecenben, ahol rétegszervezetek nem alakultak a MADISZ szervezet létrehozása gyorsabb volt. Szegeden, ahol a KISZ széleskörű szervező munkával különböző ifjúsági rétegek demokratikus szellemű szervezeteinek megalakításával kezdte tevékenységét, kellő tekintélyre is szert tett, olyan programot kellett, hogy kidolgozzon, amelyet széles körben elfogadnak.

A felszabadult országrészben elsőnek a szegedi Kommunista Ifjúsági Szövetség fogalmazta meg a különböző ifjúsági szervezetekbe tömörült fiatalok összefogásának konkrét tervét, egy leendő demokratikus ifjúsági szövetség közvetlen soronlévő feladatait. A Délmagyarország című lap "Demokratikus Ifjúsági Szövetséget!" című cikkében a következőket írja: "Az ifjúsági szervezeteknek, melyek a fiatalság politikai nevelését biztosítják, el kell foglalniuk a helyüket a független, szabad és demokratikus Magyarország életében.

A politikai élet, az erők helyes kihasználását, az erők összefogását kívánja. A szegedi ifjúsági szervezetek felis-

merték az egység építő erejét és demokratikus szövetségbe kívánnak tömörülni. A munkás, paraszt és polgári ifjúság egységének erejével akarják a fasizmus szellemi és tárgyi csökevényeinek kiirtását és a demokratikus szabadságjogok biztosítását minden tagja részére.

A demokratikus ifjúsági szövetség össze kívánja fogni a magyar ifjúság egészét, és végre a helyes magyar nemzeti érdekek védelmére. A 48-as szabadságharc ifjúságának példájára csatasorba áll, várja a honvédelmi miniszter bejelentését az új magyar hadsereg felállításáról. Sürgeti azt, hogy a magyar ifjúság mielőbb kezében fegyverrel is részt vehessen nemzetének felszabadításában. Várja és sürgeti a közoktatás új rendjét, amely a tisztánlátás és helyes reagálás fegyverével vértetzi fel a magyar ifjúságot. Várja a parasztifjúság földreform útján való felemelését, valamint a tanoncok kérdésének rendezését. Magáévá teszi és népszerűsíti a Nemzeti Függetlenségi Front programját, támogatja az Ideiglenes Nemzeti Kormányt programja keresztülvitelében munkával és ha kell vérrel is."⁵²

Az itt körvonalazott terv nagy visszhangra talált a többi ifjúsági szervezetben is. Megértették és helyeselték a Kommunista Ifjúsági Szövetség programjának lényegét: csak egy-egy felleléssel, a kommunista párt programját magáénak való Magyar Nemzeti Függetlenségi Front célkitűzésének megvalósításáért munkálkodva képes az ifjúság saját jövőjét biztosítani, követeléseinek érvényt szerezni. Ezt bizonyította az is, hogy alig néhány napja 1944. december 21-én ült össze Debrecenben az Ideiglenes Nemzetgyűlés és alakult meg az

Ideiglenes Nemzeti Kormány és Szeged ifjúsága máris kifejezte véleményazonosságát a kormány programjával és felajánlotta támogatását "munkával és ha kell vérrel is".

A KISZ gyorsan reagált első felhívásának kedvező visszhangjára és december 31-én közzétette az egységes demokratikus ifjúsági szövetség alapjául szolgáló programtervezetet, amely valamennyi Szegeden akkor működő ifjúsági rétegszervezet legfontosabb követeléseit tartalmazta. A javaslat kifejezte a magyar ifjúság egészének követeléseit, alapot adva ezzel egy országos ifjúsági egység létrehozásához.

A Kommunista Ifjúsági Szövetség javaslata elérkezettnek látta az idejét annak, hogy az ifjúság kezébe vegye saját sorsának alakítását és komoly tényezőjévé váljon a magyar közéletnek. "A mult egyik bűnök hibája volt a helytelen nevelés és az ifjúság erejének szétforgácsolása. - írja a javaslat bevezetője, majd így folytatta: "A fasizmus elleni harcban és az ország újjáépítésének érdekében széleskörű összefogásra van szükség." A javaslat átgondoltan összegezte ezeket a célkitűzéseket, amelyekért a megalakítandó Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség, a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programjával összhangban munkálkodni kívánt. A 12 pontban körvonalazott célkitűzések foglalkoztak az egész ifjúság olyan követelésével, mint a választói korhatár 18 évre való leszállítása, az iskoláztatás szabaddá tétele minden társadalmi réteg részére, a szervezkedés lehetőségének biztosítása és új tankönyvek, tanítási módszerek kidolgozása, valamint az egyes ifjúsági rétegek érdekeivel is, amelyek közül jelentős a tanoncifjúság helyzetének gyökeres megvál-

toztatására tett javaslat, valamint a parasztifjúság érdekeit érintő célkitűzések, "Javaslatunkat azzal a határozott kívánsággal tettük közzé, - irták - hogy az érdekeltek /munkás-paraszt, értelmiségi ifjúság/ képviselői tegyék vita tárgyává, s egy előkészítő bizottságot hozzanak létre. Az idő sürgeti a magyar ifjúság nemzeti egységének megvalósítását. Alakítsuk meg a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetséget!"

E javaslat nyilvánosságra hozatalával a konkrét megvalósításhoz érkezett a kommunista párt által javasolt demokratikus ifjúsági egység létrehozása. Az ifjúság egységéért következetesen harcoló szegedi KISZ - bár legerősebb és legszélesebb körű munkát végző ifjúsági szervezet volt Szegeden - feladata szervezeti autonómiáját és a magasabb cél: a magyar ifjúság demokratikus szellemben való nevelése, az ország demokratikus átalakításáért folyó harcba való bekapcsolódása érdekében közös programot javasolt az egység megvalósításának alapjául, amelyben összegezte az ifjúság közös célját és feladatait.

Az ifjúság helyét a társadalmi és politikai életben úgy szabta meg, hogy nem külön utakon kívánt járni, hanem az országosan elfogadott programhoz szervesen kapcsolódva akarta megvalósítani érdekeit. Nem avangardista módon, hanem a kommunista párt által javasolt, az ország demokratikus pártjai és közvéleménye által elfogadott, majd kormányprogrammá emelt célkitűzéseknek, az ifjúság nyelvére való lefordításával, megvalósításukban való cselekvő részvétellel akarta a kezébe venni saját sorsának alakítását és komoly tényezőjévé

válni a magyar közéletnek.

Ez a törekvés kitűnik a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front és a Magyar Demokratikus Ifjusági Szövetség szegedi szervezetének programja összevetéséből. "Össe kell fogni minden igazán nemzeti németellenes erőt! Fegyvert kell ragadni a németek és a nyilasbérenceik ellen, szabadságunk és függetlenségünk kivívására." - írja a MNFF programja. Ugyanezt a feladatot a MADISZ így fogalmazta meg: "minden demokratikus ifjusági szervezetet, amely hajlandó a független, szabad demokratikus Magyarországért harcolni, a németek és hazaárulók csatlósai ellen... egyetlen ifjusági szövetségben" kell tömöríteni. A németek elleni fegyveres harchoz "a legmesszebbmenő támogatást kell nyújtani a vörös hadseregnek, amely kiűzi a magyar földről a német elnyomókat." - tűzte ki a célt - a MNFF. "A magyar ifjuság egészét felsorakoztatjuk az alakuló magyar nemzeti hadsereg keretébe." - vállalta a MADISZ. A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front követelte "az általános titkos, egyenlő, községenkénti, arányos, nőkre is kiterjedő választójogot." A MADISZ javaslata harcot hirdetett a választói korhatár leszállításáért nemre való tekintet nélkül a 18. életévre." "A jövő munkásnemzedék egészséges, testi és szellemi fejlődésének biztosítására törvényes védelemben kell részesíteni a tanácsokat." - követelte a Függetlenségi Front. Az ifjusági szövetség javaslata megfogalmazta a munkásifjuság legközvetlenebb kérését: "A 22 éven aluli ipari munkások részére 40 órás munkahetet. Ha egy fiatalok munkás ugyanolyan munkafeltételek mellett dolgozik, mint felnőtt munkatársa, ugyanolyan munkabért kapjon.

Ugyanez vonatkozik a női /leány/ munkaerőkre" - követelték.

A Szegeden már működő ifjúsági szervezetek legfontosabb célkitűzései jelentős helyet kaptak a programban. A nemzeti parasztpárt ifjúsági szervezete, magáénak fogadta el a program 6. és 7. pontját, amely követelte "a fiatalok mezőgazdasági munkások, /cselédek, béresek, stb./ életkörülményeinek megváltoztatását." "A parasztifjúság bekapcsolódását a politikai és kulturális élet vérkeringésébe, könyvtárak, kulturcsoportok, politikai szeminárium szervezését." Ugyan-
ugy az Antifasiszta Diákszövetség a 8. és 9. pontot fogadta el, amely szerint: "törvényben biztosítani kell a tanulóifjúság részére a szabad szervezkedés lehetőségét." "Az új tankönyvek és új tanítási módszerek kidolgozására a tanuló ifjúságot is be kell vonni." A Tanonciskolai Leányegylet pedig az ifjú munkások követeléseit vallotta magáénak. A 10. pontban foglaltakkal valamennyi ifjúsági szervezet egyetértett, hogy: "Az ifjúság neveléséből ki kell zárni mind a reakciós elemeket." Így a meghirdetett program elvi alapként szolgálhatott a szegedi demokratikus ifjúsági szervezetek egyesüléséhez és akcióprogramot jelentett az egész ifjúságnak. Külön ki kell emelni a program 12. pontját, amely mély internacionalizmusról tanuskodott, "Elvetve a negyedszázados horthysta ellenforradalmi rendszer sovinizmusát a szomszéd népek ellen, kijelentjük, - írják - hogy "Barátságot akarunk a szomszéd népek ifjúságával. Megismertetjük a magyar ifjúsággal az orosz nép fiataljainak kulturáját, a szabadságért vívott hősi harcát."⁵³

A különböző szegedi ifjúsági szervezetek a közzétett

programot előzetes tanácskozásokon elfogadták, kifejezték akarataikat az egyesülésre. Így került sor 1945. január 7-én az alakuló nagygyűlésre, melyet a Belvárosi /ma Szabadság/ moziban rendeztek meg. A zsúfolásig megtelt teremben "Parasztfiúk, parasztlányok, diákok, munkásfiatalok tartották nagygyűlésüket. Most nem film pergett a vásznon, hanem saját jövőjüket, céljaikat pergették le a fiatalok előadóikon keresztül." - írja az egykori tudósítás. A lelkes hangulatu nagygyűlésen a munkás ifjuság szónoka harcra hívta az ifjúságot "a magyar társadalom gazdasági, kulturális és politikai problémáinak megoldása érdekében. A magyar szabadság kivívása és a belső újjáépítés a legközelebbi célunk, - mondotta - melyben segít minden magyar ifju és minden demokratikus politikai párt. Föl kell sorakozni a nemzeti hadseregben, bosszút kell állnunk hazánk és népünk elpusztításáért." A parasztfiatalok ifjúsági szervezetének küldötte pedig a következő szavakkal indokolta felszólalásának összegezése képpen a szervezet csatlakozását a MADISZ-hoz: "A parasztság és parasztifjuság harca a legrégibb, a legnehezebb, talán a legeredménytelenebb volt. A parasztifjuság tudja, hogy mit volt kénytelen elmulasztani, mit kell pótolni. Tudja, hogy gerince a magyar népnek és alapja a termelésnek. Tudja, hogy ezért mi illeti, de azt is tudja, hogy harcában egyedül nem boldogul. Ezért örömmel és harcos akarattal csatlakozik ifju testvéreinek egyesüléséhez, a Demokratikus Ifjúsági Szövetséghez." Hasonlóképpen csatlakozott az Antifasiszta Diákszövetség, a Tanonciskolai Leányegyleg és elfogadta a program célkitűzéseit a Tanárok és Tanítók Szabad Szakszervezetének

küldötte is.

A nagygyűlés, miután megválasztotta a szegedi MADISZ vezetőségét, táviratot küldött az Ideiglenes Nemzeti Kormány-
nak, amelyben bejelentették a szegedi egységes ifjúsági szö-
vetség megalakulását és megígérték, hogy "a szegedi ifjúság
egységesen fog felsorakozni a nemzeti hadsereg zászlaja alá,
részt vállalva a boldogabb jövő felépítésében, támogatja a
kormányt országépítő munkájában."⁵⁴ Végül az alakuló nagy-
gyűlés kiáltványt intézett a magyar ifjúsághoz, amelyben
felhívta az ország fiatalságát a demokratikus ifjúsági szer-
vezetek megalakítására. A kiáltvány közölte, hogy: "az új,
szabad, demokratikus Magyarorszáért folyó harcban egymásra
talált Szeged város és környékének ifjúsága. Az Antifasiszta
Diákszövetség, a Nemzeti Parasztpárt ifjúsági szervezete, a
Tanonciskolai Leányegylet, a Kommunista Ifjúsági Szövetség
egy nagy közös táborba, a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szö-
vetségbe egyesültek. Párt és társadalmi különbségre való te-
kintet nélkül együtt harcolnak a magyar nép, a magyar ifju-
ság politikai, gazdasági és kulturális színvonalának emelé-
séért. Fiatalok! Csatlakozzatok harcunkhoz, alakítsátok meg
ti is demokratikus szervezetek közös szövetségét, mind a fel-
szabadított, mind a fel nem szabadított területeken. Minden
erőnket egyesíteni kell, hogy harcunk eredményes és győzel-
mes legyen."⁵⁵

A lelkes hangulatu nagygyűlés Szeged politikai életében
is jelentős esemény volt. A különböző demokratikus pártok
örömmel üdvözölték az ifjúság egységének létrejöttét. A Ma-
gyar Nemzeti Függetlenségi Front lapja a Délmagyarország így

üdvözölte az egységes ifjúsági szervezetet: "Tudja az ifjúság milyen fontos szerepe van a nemzet életében, de tudnunk kell mindnyájunknak, hogy ez az erő a legnagyobb kincsünk ma... A magyar ifjúságot ma nemcsak tanítani kell, hanem tanulni is tőle, megtanulni a feltétlen önzetlenséget, a tiszta lelkesedést, az önfeláldozásra mindig kész bátorságot.

Az ifjúság rendezi sorait, egyesíti erőit, tudja mit volt kénytelen elmulasztani, tudja, hogy most rövid idő alatt mit kell pótolnia. Létrehozta már a munkás, paraszt és értelmiségi ifjúság egyesülését a Demokratikus Ifjúsági Szövetséget. Hirdeti a harcot, vállalja a munkát, azokért a célokért, amiknek megvalósításán az új ország jövője mulik.

Az egész magyar társadalom, minden politikai párt felelős azért, hogy az ifjúság ereje valóban a nemzet építője és védelmezője legyen, őrködnünk kell az ifjúság felett."⁵⁶

Szegeden tehát megvalósult a demokratikus ifjúsági szervezetek egysége. A szegedi MADISZ megalakulásával egyidőben "már folytak a harcok Budapest felszabadításáért. A pesti kerületekben és a főváros környékén öntevékenyen először szintén kommunista ifjúsági szervezetek alakultak, majd január 22-én a kommunista ifjúsági vezetők első legális értekezletén a MADISZ létrehozását határozták el."⁵⁷ A MADISZ országos programjának megjelenése azonban a szegedi MADISZ kiáltványa után még ötbb mint egy hónapig váratott magára. 1945. február 9-én jelent meg a budapesti Szabad Ifjúságban. Észak-Magyarországon a debreceni MADISZ példáját követve, a déli országrészben pedig a világosabban körvonalazott programmal megalakult Szegedi MADISZ segítségével bontakozott ki

több vidéki városban is az egységes demokratikus ifjúsági szervezet.

Az egész ország ifjúságát összefogó Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség programját 1945. február 18-án a szegedi MADISZ lapja a Szabad Ifjúság is nyilvánosságra hozta.⁵⁸ Ez a program már alapot adott az egész országra kiterjedő egységes ifjúsági szervezet kialakítására és összefogására. Lényegében ugyanazt, de körültekintőbben fogalmazta meg, mint a szegedi MADISZ 1944. december 31-i programja. A tiszántuli, Duna-Tisza-közi, észak-magyarországi, majd a budapesti, csepeli és az ujbpesti MADISZ szervezetek megalakulása után 1945. április 23-án Budapesten megalakult a MADISZ országos vezetősége, amely összefogta az ország különböző városaiban, az országos program megjelenése után megalakuló vidéki MADISZ szervezeteket.

Csongrád megyében a szegedi MADISZ megalakulásával szinte egyidőben, 1945. januárjában alakultak meg a MADISZ szervezetek. Az egységes ifjúsági szervezetek alapját mindenütt a korábban létrejött KISZ szervezetek alkották. Hódmezővásárhelyen már január 4-én, tehát három nappal korábban, mint Szegeden átalakult a kommunista párt ifjúsági szervezete, de itt csak formális átalakulásról volt szó. Makón "az Ifjumunkásság" és az "Értelmiségi Ifjúság Szervezete" egyesüléséből alakult meg a szegedivel egyidőben a MADISZ. "Harc, viaskodás volt az első jele a találkozásnak. Elkeseredett viták, vádak után..... a magunk erejével és szeretetével gyűrtük le a munkás érzékenységét és a diák gőgjét." - emlékeznek vissza a makói MADISZ alapítói az "Utunk" című lapban, majd így

folytatják: "Kemény, férfimunka szervezetet építeni, baka-fántos igazgatókkal viaskodni... Mindezt olyan ifjúságnak, melyben sekélyes lelket és unalmas közönyt gyurt a nevelés."⁵⁹ E rövid visszaemlékezésből kitűnik, hogy a makói MADISZ kezdtében meglehetősen elszigetelten sok gáncsoskodás mellett kezdte meg szervező munkáját. Ezért küldte tapasztalatgyűjtésre Szegedre néhány vezetőjét, akik "mindenütt azt látták, hogy a város vezetősége az összes pártok, a legnagyobb egyetértésben részesítik s támogatják a magyar fiatal-ság mozgalmát a DISZ-t" - írják jelentésükben.⁶⁰ A január 30-án megjelent toborzó felhívásuk is azt tükrözi, hogy a MADISZ vezetősége nem tudott elég konkrét programot adni a makói fiatalságnak. Célkitűzéseik jelszószerűek. "...egységben az erő! ... az új világ igazságait minden ifjunak látni élni kell rendszeres szemináriumainkon. A magyar ifjúság egyetemes mozgalma vagyunk. ...ha problémáid vannak, ha bére-den, sorsodon javítani akarsz, - gyere vivjuk ki együtt. ...szeressük meg egymást: Munkás-paraszt-diák fiú és lány együtt... stb....stb."⁶¹ Ez a program összehasonlítva a szegedi vagy a szentesi KISZ-esek programjával világosan mutatja, hogy miért nem lehetett vonzó a makói fiatalok számára a sokkal alaposabb és az 1945. február 14-én meghirdetett "közoktatási reform" tervezetük sem, amely a középiskolák tanári kara és diáksága körében igen nagy visszhangot keltett.⁶²

A szentesi KISZ még január 9-én is toborzó felhívást adott ki,⁶³ hogy a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programjáért dolgozni akaró fiatalok "lépjenek be" a Kommunista

Ifjusági Szervezetbe. Az egyébként sokoldalú és színvonalas politikai és kulturális munkát végző szentesi KISZ-esek szervezeti különállása a kommunista párt állásfoglalása, a MADISZ megalakulása és kiteljesedő szervezkedése időszakában már túlhaladott volt. A Szentesen 1945. január 7-én megalakult Szociáldemokrata Ifjusági Mozgalommal /SZIM/ együtt már akkor közösen megalakíthatta volna a két munkáspárt ifjúsága a MADISZ-t. De kibontakozóban volt Szentesen és környékén akkorra már a paraszt ifjúság, a vasutas fiatalok és a diákság szervezkedése is. Ebben a helyzetben jelent meg a Déke-rületi Demokratikus Ifjusági Szövetség felhívása, amely a szegedi MADISZ programjára és az ország ifjúságához intézett felhívására hivatkozva, azt lényegében megismételve kérte a megye különböző ifjusági szervezeteibe tömörülő fiataljait, hogy alakítsák meg a MADISZ-t, amely "Sürgeti, hogy a magyar ifjúság mielőbb kezébe fegyverrel is résztvehessen nemzetének felszabadításában a szabadság, és gondolatgyilkos hitel-rizmus megsemmisítésében. Várja és sürgeti a közoktatás új rendjét, amely a tisztánlátás és helyes reagálás fegyvereivel vértelíti fel a magyar ifjúságot, várja a parasztifjúságnak földreform útján való felemelését, a tanoncok kérdéseinek rendezését."⁶⁴

A felhívást követően a KISZ megkezdte a tárgyalásokat a különböző ifjusági rétegek képviselőivel és a sajtóban is helyet kér az egységes demokratikus ifjusági szervezet előkészítéséhez. Egyik közleményében a megalakítandó ifjusági szövetség tagjaitól elvárható magatartást így körvonalazza: "példás szorgalommal teljesítsük a szövetségben ránk bízott

munkát. Becsületesség és pontosság jellemezze minden bevégzett munkánkat. Egymás megértése, megbecsülése és szeretete vezessen a közös munkában, mert az erre való törekvés csak lelkesedésünket fokozza. Félelem, gyávaság, kishitűség nem a mi szótárunkba való, akik egy új igazságos életforma megteremtését tűztük ki magunk elé."⁶⁵ A KISZ-en belül és más ifjúsági rétegek között lefolyt hosszú viták után 1945. január 18-án jelent meg a szentesi Kommunista Ifjúsági Szövetség felhívása a MADISZ megalakítására. A felhívás szószerint megismételte a szegedi KISZ 1944. december 31-i egységprogramját. Ennek alapján alakult meg 1944. január 23-án a szentesi MADISZ a szentesi KISZ-esek "a parasztifjúság, a vasszolas ifjúság, a dolgozó lányok és a polgári ifjúság" képviselőinek részvételével. Az alakuló ülés elnöke az egységes ifjúsági szervezet létrehozását így indokolta: "...mindenkinek egyetemes érdeke részt venni hazánk gazdasági talpraállításában. Mindenkinek közös célja ez, tehát az ifjúságnak egyetlen hatalmas szervezetbe kell tömörülnie. Ehhez a munkához pedig egyformán szükség van a magyar ugar ifjú munkásaira, az ipar és kereskedelem ifjúságára, a diák és a polgári ifjúság ezreire. Ez az öntudatos és harcos ifjúsági szervezet az igazságosság elve alapján harcolni fog a dolgozók Magyarországaért, és pallósként le fog szülytani minden visszaélésre és népellenes megmozdulásra. Szükség van a demokratikus ifjúsági szövetségre, szükség van arra, hogy felvilágosítsuk az ifjúságot, hogy a helyes utra terelve tisztán lásson és megfelelően gyümölcsöztesse értékeit."⁶⁶

A szegedi, makói, hódmezővásárhelyi és szentesi MADISZ

megalakulása után rövidesen az egész megyére⁶⁷ kiterjedt a szervezőmunka. 1945. márciusig minden községben és faluban megalakultak a MADISZ alapszervezetei. Az alapszervezeteket a megyei MADISZ vezetősége, azokat pedig és a Nagy-Szegedi MADISZ Központi Vezetőségét⁶⁸ a Délkerületi MADISZ Központi Vezetősége fogta össze, amely közvetlenül a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség Központi Vezetősége irányítása alá tartozott. A szegedi és általában a városi vezetőségek három osztályát a területi szervek, az alapszervezetek propaganda-, kulturális- és sportvezetői alakították. A területi titkárok tagjai voltak a városi MADISZ-központnak. Ez a szervezeti felépítés, - amely 1945. szeptember 13-15-ig, a MADISZ első kongresszusáig volt érvényben - lehetővé tette a gyors és közvetlen irányítást, a fiatalok mozgósítását.⁶⁹

A Magyar Kommunista Párt kezdeményezésére megalakult MADISZ össze akarta fogni az egész ország demokratikus ifjúságát egy közös cél, az ország védelmében, illetve újjáépítésében való egységes és aktív részvétel érdekében. Célul tűzte ki az ifjúság politikai, kulturális nevelését és érdekvédelmét. Az akkori politikai helyzetben azonban nem maradhatott egyedüli ifjúsági szövetséggént.

IV. Az ifjúsági mozgalom differenciálódása

Csongrád megyében tehát a felszabadulás után kibontakozó demokratikus ifjúsági mozgalom az első hónapokban különböző ifjúsági rétegenként, de egységes tartalommal szerveződött. A kommunista párt helyi szerveinek kezdeményezésére megalakult KISZ alapszervezetek bár legerősebbeknek bizonyultak,

feladták a szervezeti autonómiát, hogy megteremthessék a szélesebb alapokon nyugvó, nagyobb ifjúsági tömegeket átfogó MADISZ létrehozásával az ifjúsági mozgalom szervezeti egységét. Ez a kezdeményezés, ha belső viták, bizonyos érthetlenség leküzdése után is, de életrevalónak bizonyult. Elfogadták a többi ifjúsági rétegszervezetek, mert egyrészt a világos, közérthető programmal induló MADISZ, az ifjúság valamennyi csoportjának legégetőbb problémáját kívánta az ország előtt álló feladatokkal összhangban megoldani, másrészt lehetőséget adott a kommunista pártok még nem ismerő, az előítéletekkel küszködő fiatalok ezreinek egy hozzájuk közelebb álló, kevesebb ideológiai és politikai kötöttséget jelentő tömegszervezetben való munkálkodásra.

A Csongrád megyéből induló Magyar Nemzeti Függetlenségi Front, a demokratikus pártok újjászerveződése, az első hónapok népmozgalma, kitűnő lehetőséget is adott az ifjúság demokratikus program alapján való egységének megteremtésére.

1944-1945 fordulóján az ország felszabadítása idején, miközben a pártok szervezése, működési elvének és gyakorlatának kialakítása folyt, a politikai életet, és a népmozgalmat a belőlük keletkezett népi bizottságok uralták.

A demokratikus erőket a nemzetközi helyzet, a hadműveletek és a magyar népmozgalom emelte viszonylag hamar országvezető politikai erővé. Ezért tulajdoníthattak nagy jelentőséget a népi bizottságoknak. De mégsem tömegmozgalmi, esetleg néphatalmi szerepére fektették a súlyt, hanem pártszövetségi jellegét, a demokratikus pártok képviselőiből alkotott koalíció perspektíváját tartották lényegesnek. A párt-

szövetség nagyjából egységes szemléletét elsősorban az alapozta meg, hogy a decemberben elfogadott program általános célkitűzései egyetértéssel találkoztak. Ellenvetés még a későbbi ellenfelek részéről sem hangzott el.⁷⁰ E jelenleg magyarázata abban keresendő, hogy a "demokratikus jelszó kezdetétől sokféle értelemmel bírt, de időbe tellett, amíg az elmentéses értelmek megvilágosodtak, szétváltak és egymás ellen felvonultak."⁷¹

A koalíciós pártok által elfogadott közös programok és irányelvek ugyanis nem homályosították el azt a tényt, hogy ezek a pártok különböző osztályok képviselői és mint ilyenek természetesen a demokratikus átalakulás mikéntjére és céljára vonatkozóan egymástól eltérő álláspontot képviselnek. A kormányt és a pártszövetséget foglalkoztató alapvető kérdés tehát az volt, hogyan alakulnak magán a koalíción belül az erőviszonyok.⁷²

Ebben a helyzetben valamennyi koalíciós párt és politikáját elfogadó szervezet igyekezett magáénak tömegeket számbeíró fölényt, különböző módon szervezett tagságot biztosítani.

Ezért fordultak az ifjúság felé is. A MADISZ 1945. február 18-i programjának megjelenésével egyidőben ugyan a kommunista párt és a MADISZ vezetői több alkalommal folytattak tárgyalásokat a szociáldemokrata párt és a kisgazdapárt vezetőivel arról, hogy ismerjék el az ifjúság demokratikus egységszervezetét, de ezek a tárgyalások eredménytelenek voltak éppúgy, mint a helyi erőfeszítések e két párt szege-di, illetve Csongrád megyei szervezetei mellett kibontakozó ifjúsági egyesületek ellen. Csongrád megyében a MADISZ szer-

vezetekkel szinte egyidőben alakultak meg a koalíciós pártok ifjusági szervezetei is. 1945. január 7-én, a szegedi MADISZ szervezettel egy napon alakult meg a Szociáldemokrata Ifjusági Mozgalom /SZIM/ szentesi csoportja, majd 1945. január 14-én a Független Ifjusági Szövetség /FISZ/ hódmezővásárhelyi szervezete és 1945. január 12-én a Polgári Demokrata Párt szegedi ifjusági szervezete. Egy ideig a Nemzeti Pártszövetség, amelynek ifjúsága támogatta a MADISZ létrehozását, nem hívott létre külön ifjusági szervezetet, az 1945-ös novemberi választások után azonban megalakította a Népi Ifjusági Szövetséget /NISZ/. Ezzel a KMP kivételével valamennyi koalíciós párt mellett létrejöttek a külön ifjusági szervezetek, amelyek az ifjusági egység megteremtése helyett annak pártérdeke szerinti megosztását jelentették.

Csongrád megyében 1945. július-augusztusára fejeződött be a demokratikus pártok ifjusági szervezeteinek kiépülése. Mellettük megalakultak az első rétegszervezetek is. 1945. február 7-én megalakult Budapesten a Szakszervezeti Tanács Ifjusági Titkársága, amely a szakszervezeti keretekben működő Ifjusági és gyári ifjúságcsoporthoz megszervezését tűzte ki célul. A SZIT csoportok vezetésében szociáldemokrata és kommunista ifjusági vezetők vettek részt.

A másik rétegszervezet egyesületei az egyetemeken, főiskolákon alakultak meg már közvetlenül a felszabadulást követő hónapokban. Szegeden a Szegedi Egyetemi Ifjusági Reformmozgalma, a Szegedi Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szabad Szakszervezete és a Szegedi Egyetemi és Főiskolai Ifjúság, majd a Szegedi Egyetemi Ifjusági Szövetség csatlakozott az

1945. november 24-én az egyetemi és főiskolai diákegyesületek II. diákparlamentjén megalakult Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetségéhez, a MEFESZ-hez. A megalakulásakor elfogadott program, amely az egyetemi ifjúság demokratikus alapokon való széleskörű összefogását célozta, a rendkívüli heterogén, különböző irányzati és elnevezésű egyetemi és főiskolai egyesületek, körök, csoportok - általában jobboldali - vezetése miatt, azonban nem realizálódhatott.

Ezzel a folyamattal párhuzamosan az országoshoz hasonlóan az egyházak mellett működő újjászervezett ifjúsági szervezetek is megalakultak, mint a római katolikus egyház irányítása mellett működő Katolikus Agrárifjúsági Leányegyletek Országos Testülete /KALOT/, a Katolikus Leánykörök Szövetsége /KALÁSZ/, az Emericana és a Katolikus Diákszövetség, vagy a református egyház irányításával szervezett Keresztény Ifjúsági Egyesület /KIE/, a református középiskolások Soli Deo Gloria nevű szervezete /SDG/, a Bethlen Gábor Kör, stb. majd a Cserkész Szövetség. A koalíciós pártok és a különböző egyházak mellett megalakult ifjúsági szervezeteken túl kulturális és sportegyesületek, önképzőkörök, sportkörök, színjátszóköri is alakultak, amelyek látszólag mind a pártok, mind az egyházak által szervezett ifjúsági csoportoktól függetlenül végezték munkájukat, ténylegesen azonban mindegyik valamelyik párt, egyház, vagy egyéb politikai csoport befolyása alatt működött.

Csongrád megyében 1945. őszéig hasonlóképpen bontakozott ki és differenciálódott az ifjúsági mozgalom. A MADISZ, mit politikailag legerősebb és tagjainak számában is legnagyobb

létszámu ifjúsági szervezet mellett a mozgalom második legnagyobb létszámu csoportját a koalíciós pártok ifjúsági szervezetei alkották. A rétegszervezeteket, mint az ifjúsági mozgalom harmadik csoportját a Szakszervezeti Ifjúsági Titkárság /SZIT/ és az egyetemi ifjúság szervezetei jelentették a megyében. Végül elég széles ifjúsági csoportokat egyesítettek az újjászervezett felszabadulás előtti ifjúsági szervezetek.

1. A MADISZ Csongrád megyei szervezeteinek kezdeti tevékenysége

A MADISZ szegedi és megyei szervezeteinek kiépülésével egyidőben kibontakozott az alapszervezetek sokrétű munkája is. Legtöbb helyen a volt KISZ tagok kezdeményezésére alakult meg az új ifjúsági szervezet és megőrizte a KISZ hagyományait. A megalakuló alapszervezeteknek a belső vitákon túl meg kellett küzdeni a szembeforduló rosszindulatu, sok helyen ellenséges megnyilvánulásokkal is. Ezek a viták erősítették a MADISZ szervezeteket, mind politikai, mind a belső egység szempontjából.

A MADISZ vezetőinek őszinte, önkritikus polemizálása az 1945. első hónapjaiban kibontakozó "egyik legfontosabb magyar sorskérdés, az ifjúság kérdése"-ben és munkája őszinte akarással igyekezett mielőbb kiragadni az ifjúság egészét a semmittevésből és a világos feladatok megoldására bírni. Nem tagadták, hogy "azért a nemzeti katasztrófáért, amelybe Magyarország belekerült az által, hogy részt vett egy rabló-hadjáratban a Szovjetunió és más demokratikus országok el-

len, az ifjúság is felelős. Felelősek vagyunk azért, ami történt. - hangsúlyozta Hollós Ervin a MADISZ egyik vezetője.- Hogy Magyarország a népek szabadsága elleni háboruban az elnyomás oldalán, Hitler Oldalán harcolt. Magyarország ifjúsága nem harcolt azok ellen, akik az országot belekényszerítették a háboruba... Nem küzdöttünk úgy, ahogy kellett volna. A magyar ifjúság nagy többsége passzívan tűrte, hogy legjobbjai elpusztuljanak, hogy városaink tönkremenjenek, hogy egy szégyenteljes háboruba vegyünk részt. Az ifjúság felelős azért, és mások a bűnösök. A bűnösök azok, akik így nevelték az ifjúságot."⁷³

A MADISZ első országos ifjúsági ankétjára készülve a Csongrád megyében kibontakozó demokratikus ifjúsági mozgalom első hónapjainak problémáit így összegezték: "Beszélünk az ifjúsági egységről, de nem érezzük át szükségességét, nem hirdetjük meggyőző erővel, nem teszünk meg mindent gyakorlati megvalósításáért. Más szellemben nőttünk fel. A gyűlöletig fokozódó bizalmatlanság légköre nevelte fel ezt a nemzedéket, amelynek erről a sorsdöntő magyar kérdésről, /f.i. az ifjúsági egységről. N.I./ határoznia kell. Hozzászoktunk a taktikázásokhoz. Ezért irtózunk a nyílt állásfoglalásoktól. Nemcsak irtózunk tőle, de nem is ismerjük fel. Hátsó gondolatokat keresünk az őszinte szavak, a tiszta szándékok mögött... Az idősebb generáció tulnyomó része elhelyezkedik valamely pártban, az ifjúság tulnyomó része tábol áll, sőt szemben áll nemcsak a pártpolitikával, hanem mindenféle politikával. Az ifjúság közömbös nagy tömegeinek felrázása, nem pártpolitikai, és nem politikai, hanem elsősorban kultu-

rális eszközökkel és módszerekkel lehetséges: sport, ének, zene, művészet, tanulás és szórakozással. Ezek a módszerek pedig csupán az ifjúság nagy rétegének, a munkás, paraszt, értelmiségi ifjúságnak tényleges együttműködése révén és az összefogás keretei között lehetnek eredményesek. A magyar ifjúság nagy tömege ma nem politizáló, hanem közömbös ifjúság. Ez a közömbösség pedig nagy veszélyt jelent ma, amikor sorskérdés vár megoldásra."⁷⁴

A MADISZ keretei tagszervezési eredményei a megye területén jelentősek annak ellenére, hogy Makón és Hódmezővásárhelyen, illetve környékén az ifjúsági vezetők alkalmatlansága miatt nagyon vontatottan indult a munka. Különösen Szegeden és környékén járt számottevő eredménnyel a tagtoborzás, ahol a közben szerveződő más ifjúsági egyesületeket megelőzve a legmagasabb taglétszámot érték el, a mintegy 1400-1500 fiatal belépésével. Ugyancsak kiemelkedő volt a Szentese, Csongrád és környékén végzett szervező munka is, amelynek eredményeként mintegy 1000-1200 taggal az akkori Csongrád megye első ifjúsági szervezete lett a MADISZ.⁷⁵ Emellett jelentős számú fiatal maradt a "KISZ-jellegű", a "kommunista ifjúsági tagozatok" tagjaként, a kommunista párt alapszervezeteiben, amelyek felszámolására csak 1946-ban került sor.⁷⁶ Taglétszámuk a megyében mintegy 1000-1500-ra tehető. Általában a 20-24 éves fiatalokról van szó, akik már nem az ifjúsági mozgalomban, hanem más munkaterületen végeztek pármunkát, de a MADISZ alapszervezetek megszervezésében, egy-egy akcióban konkrét segítséget nyújtottak a MADISZ vezetőinek.

E tagtoborzási eredmények annak ellenére, hogy az egész

megye területén mintegy 6000-re tehető a kezdeti szakaszban a MADISZ létszáma, elenyészően kevés ahhoz a közel százezer-nyi Csongrád megyei 15-24 éves koru munkás, paraszt és diák fiatalhoz képest, akinek a többi ifjúsági szervezet együttvéve sem vallhatta magáénak az 1/10-ét. Tehát a megye fiataljainak csupán 1/7-e kapcsolódott be valamely ifjúsági szervezetbe. Helyénvaló tehát az a korabeli helyzet megítélés, hogy az ifjúság nagy többsége passzívan szemlélte azokat az eseményeket, amelyek pedig döntő jelentőségűek voltak.

A MADISZ szervezetek legfontosabb munkaterülete a politikai szervező, valamint az agitációs és propaganda munka volt. 1945. májuásig a MADISZ budapesti és országos vezetőségének megalakulásáig -, de méginkább 1945. június 15-ig az első országos konferenciáig - valamennyi munkaterület, így a politikai munka feladatainak meghatározása, irányítása, szervezése, Dél-Magyarországon és Csongrád megyében is a szegedi MADISZ központra és a városi MADISZ vezetőségekre hárult. Ez a helyzet különös jelentőséget adott a Csongrád megyei városi MADISZ vezetőségek munkájának, de természetesen mindennek előtt a Nagy-szegedi MADISZ Vezetőségének - ahogyan akkor magukat joggal nevezték.

A MADISZ Nagy-Szegedi Központi Vezetősége kilenc tagu volt. Munkamegosztásuk szerint volt kerületi osztály, területi osztály, vidéki osztály, propaganda osztály, sajtó osztály és gazdasági osztály.

Szeged város területét kilenc területre osztották fel. Minden kerületben önálló székházzal rendelkező kerületi cso-

portok működnek saját vezetőséggel, a kerületi osztály irányításával. A területi osztály végezte a szomszédos községek és a tanyavilág szervezését. Minden tanyaközpontban és községben összesen tizenháromban működött MADISZ szervezet önálló vezetőséggel. A vidéki osztály a délkerületi falvak és városok szervezeteit irányította. Tevékenysége kiterjedt Hódmezővásárhely, Makó, Szentes, Csongrád, Békéscsaba, Oroszáza területére, valamint az akkori Csongrád, Arad-Csanád-Torontál és Békés megyék községeire és falvaira.⁷⁷

A Szegedről kiinduló és az egész országra érvényesként elfogadott népi demokratikus program és az azokból következő kezdeményezések természetesen hatottak az ifjúsági mozgalomra is. Az itt kibontakozott munkamódszerek, elvi és gyakorlati lépések, meghatározó jellegűek voltak a megye ifjúsági mozgalmának további fejlődésére mindenképpen, de általános elvi kérdésekben és a kialakult munkamódszerek tekintetében több vonatkozásban országosan is.

A budapesti és szegedi MADISZ "Központi Vezetőségek" vezetőinek első találkozója munkakapcsolatuk felvételére közvetlenül Budapest felszabadulása után 1945. január 31-én került sor, amelyről egy későbbi visszaemlékezés ezt írja: "Január 31-én megérkezik a MADISZ szegedi küldötte. Ezzel megteremtődött a kapcsolat Szegeddel. A MADISZ budapesti vezetői érzik: túlnő munkájuk az eddigi kereteken. Már nemcsak Budapest területeivel és a környékbeli települések ifjúsági szervezeteivel kell törődniük. Már távolról az ország másodi nagy városából is megjött a hír: Szeged városa jól dolgozik, az ifjúság ott is egységbe tömörült, egységesen küzd

és bizony Budapest tanulhat Szegedtől; hiszen ott már ekkor hosszabb multra tekinthet vissza a szövetség."⁷⁸

Ettől kezdve rendszeres a két város MADISZ vezetői között a kapcsolat és természetesen a főváros egyre szélesebbkörűen veszi át az egész országban a MADISZ szervezetek vezetését. De csak 1945. júniusára alakul ki a MADISZ egész apparátusa, amely a központi vezetőséggel az élen nyolc kerületre osztva az országot irányítja, szervezi és ellenőrzi az egész mozgalmat. Addig a budapestiek és a szegediek között több alkalommal került sor közös akciókra. Ilyen volt például a szegedi MADISZ első nagygyűlése, amelyet 1945. február 25-én a Belvárosi Moziban tartottak meg, melyen Hollós Ervin a budapesti MADISZ Központi Vezetőségének tagja, korábban a Szegedi KISZ vezetője elemezte az ifjúság helyzetét és feladatait. A gyűlés résztvevői az ország egész ifjúsága nevében kifejezésre juttatták, hogy "a parasztifjúság a földreformot akarja... A DISZ tehát minden erejét latbaveti, hogy segítségére siessen a parasztifjúságnak. Követeli a földreform legsürgősebb megoldását. Követeli, hogy az év október 1-ig valósítsák meg a Nemzeti Parasztpárt földreform tervezetét, amely a leghelyesebben képviseli a sok millió nincstelen paraszt kívánságát. Egyuttal felhívja a figyelmet a közelgő mezeti munkára és részt vállal a közös munkában.

A nagygyűlésen a MADISZ egyetemi tagozatának képviselője követelte a nemzeti hadsereg mielőbbi föllállítását. "Az Egyesült Nemzeteknek - mondotta - ne gondoljuk, hogy olyan égetően szükségük van a mi 8 hadosztályunkra. A nemzeti hadsereg föllállítását saját szükségleteink parancsolják. Végre

a szavak helyett tettekkel bizonyíthatjuk be, hogy mi nem vagyunk azonosan azokkal, akik a háború bűneit a mi nevünk alatt elkövették. Másrészt módot kaptunk arra, hogy hazánk védelmében harcolhassunk a hitleri Németország ellen." A nagygyűlésen részt vettek a Szegedi Tanárok és Tanítók Szabad Szakszervezetének képviselői is, akik a katedrák megtisztítását követelték - egyetértve az ifjúság közoktatási reformjavaslataival.⁷⁹

A budapesti és szegedi MADISZ vezetősége együttműködésének ez a formája természetes volt, hiszen Budapesten a szervezetek kiépítése, a Dunántúlon pedig még a felszabadító hadműveletek folytak. A szegedi MADISZ irányító szerepe pedig elsősorban Dél-Magyarországon, de a fennmaradt korabeli hírek és visszaemlékezések szerint az ország észeki területein is ismert volt. Ezt elsősorban a világos és egyértelmű programjaival, másrészt eredményes munkája alapján szerzett tekintéljével érte el.

Különös fontosságot kapott ezért a szegedi MADISZ valamennyi akciója, de különösen a politikai munkának két fontos formája a nagygyűlések, a tüntetések és tömegdemonstrációk, amelyek programot adóak voltak és egyben példamutatóak, a megye többi MADISZ szervezete számára is. De figyelemmel kísérve más ifjúsági szervezetek munkamódszerét bizonyítható, hogy rájuk is hatással voltak ezek a megmozdulások. Nemcsak a forma, hanem a tartalmi kérdések pozitív, vagy negatív értelmű átvitelében.

A MADISZ tömegdemonstrációi többször mozgósították eredményesen a megye fiataljait, egyes politikai akciókra. Kie-

melkedő eredménnyel zárultak például a hadseregtoborzó nagygyűlések februárban az egész megyében, de különösen a szegedi és szentesi MADISZ ért el jelentős eredményt. A Szentés és Szentés környéki MADISZ szervezetek április 15-i tavaszi nagygyűlése jelentős politikai állásfoglalás volt az ifjúsági egység mellett, amelyben követelték "a közéletnek és a termelésnek a fasiszta elemektől való megtisztítását... az ifjúság szabad szervezkedési és véleménynyilvánítási jogát... a dolgozó ifjúság munkabérének és munkaviszonyának rendezését... a mezőgazdaságban és a háztartásokban foglalkoztatott ifjúság számára az emberhez méltó munkafeltételek biztosítását... a demokratikus iskolapolitika megvalósítását." A nagygyűlés jelentőségét emeli, hogy a MADISZ délkeleti titkárán és helyi vezetőin kívül részt vettek és fel szólaltak a Kisgazdapárt, a kommunista párt, a szociáldemokrata párt képviselői és ifjúsági szervezeteik vezetői mellett a középiskolás ifjúság vezetői és a katolikus egyház képviselője is, aki külön az egyházak "megértő készségét hangoztatta a demokratikus ifjúsági szövetség munkája és fontossága iránt" - közli a korabeli hiradás.⁸⁰

Hasonlóan jelentős eredményeket értek el a földreform gyakorlati megvalósításában is a MADISZ fiataljai. Különösen kiemelkedő a szegedi és a szentesi városi szervezetek fiataljainak segítése a vidéki földosztó bizottságokban.

A MADISZ tömegdemonstrációi sorában kiemelkedő a júniusban, a megye mind az öt városában megrendezett I. Magyar Ifjúság Napja. Ezek a rendezvények valamennyi városban a MADISZ szervezetek megerősödését bizonyították. A Dél-Ma-

gyarország így összegezi a MADISZ féléves szervező munkájának eredményét: "A városok után a falvakban is egymás után alakunak meg a demokratikus ifjúsági szövetség helyi csoportjai. Az ifjúság egyre szélesebb rétegei adnak kifejezést ilyen módon vágyaiknak, törekvéseiknek. Ifjúságunk nekilendülő munkájának, szervezkedésének emeli értékét, hogy nagy nemzeti problémáik megoldása közben hozták létre szervezeteiket. A nagyvárosokban az élet újraindítása közben szakítottak időt az egyes csoportok megalakítására. Faluhelyen többnyire a földosztás lázas munkája mellett indították útjára helyi szervezeteiket. A felnőttekkel vállvetve, versenyezve végzett munkában először gyakorlatban bizonyították demokratikus törekvéseiket és csak később a nagyjá munka elvégzése után adtak szervezeti formát célkitűzéseiknek... az ifjúság többsége döntött: Akajra az egységes, a minden réteget felölelő ifjúsági szövetséget, vállalja a demokráciáért vívott harcot és munkája ezt világosan bebizonyította. Különösen a májusi verseny és a gyorsan végrehajtott földreform ragyogó eredményei, melyeknek elérésében nagymértékben kivették részüket. Az ujjaépítés versenyéből is kikéri részét ifjúságunk. Nemrégiben hallottunk Szeged környéki és Békés-megyei paraszt lányokról és fiukról akik, rohammunkával járnak elő, társaiknak példát mutatva az új kenyérért.⁸¹ A MADISZ szervezetek féléves munkájának valóban kiemelkedő eredményeinek száma mellett a korabeli sajtó szenvedélyes hangú cikkekben ostromozza azokat az ifjúsági rétegeket, amelyek közömbösen figyelik nemcsak a MADISZ eredményes munkáját, hanem a különböző demokratikus pártok mellett ekkorra már kibonatkozó if-

jusági szervezetek tevékenységét is.

Az Ifjusági Nap megyei rendezvényeinek sorából a szegedi tömegtüntetés mellett a szentesi ifjusági nap rendezvényei voltak a legsikerültebbek, bár a makói és csongrádi nagygyűlések jelentőségét emeli az a tény, hogy a helyi MADISZ szervezeteknek ez volt az első nagyobb rendezvénye megalakulásuk óta. A szentesi nagygyűlésre maga a város polgármester hívta meg körlevélben a tanulóifjúságot és a tisztviselőket, hogy "...az Országos Ifjusági Napra zászlókkal és testületileg megjelenni sziveskedjenek."⁸² A hivatalos meghívás ellenére a nagygyűlés hangulata már nem a kötelező diákösszejövetel képét mutatta. Az ifjuság különböző rétegeinek képviselőitől hitet tettek a nagygyűlés jelszava mellett: "Támaszpillérei kívánunk lenni a fiatal demokráciának!" Kifejezésre juttatták, hogy a "...ifjuság mind szélesebb tömege teszik magukévá az ifjusági egység gondolatát, az ifjuság pártokon felül álló egységes szervezetbe való tömörítésének eszméjét... Minden pártpolitikai ifjusági szervezkedés csak gyöngíti, illetve jobban széttagolja a fasizmus által amugy is széttagolt és megzavart ifjúságot. ...Ez a felismerés mindinkább tért hódít az ifjuságban hangoztatták, nyilvánvaló, hogy az ifjuság növekvő politikai érdeklődésére a saját bajain változtatni akaró megmozdulásainak nem lehet gátat vetni. Az egységes ifjusági mozgalom létérdeke egy egységes ifjusági tömegszervezet és ezt minden akadályon keresztül meg is valósítja. Az ifjuság saját egységes szervezetein belül kívánja megtalálni a maga szórakozását, sport és kulturális igényei kielégítését."⁸³

Az Ifjúsági Nap politikai demonstrációi mellett jelentős sport, kulturális és egyéb rendezvények is bizonyították a szervezeten belül megerősödött MADISZ életrevalóságát. Például Szegeden és Szentesen színvonalas színházi előadásra, sportvetélkedőkre került sor. Csongrádon és Makón szórakoztató sportversenyeket, kirándulásokat rendeztek. Hódmezővásárhelyen pedig megvendégelték a három-tíz év közötti gyermekeket.

Annak ellenére, hogy a MADISZ jelentős megerősödéséről beszélhetünk, ekkorra már nagyszámu ifjúsági szervezet, egyesület alakult meg és kereste helyét az ifjúság között végzendő politikai munkában. Egyre több támadás is érte a MADISZ-t, különösen az iskolákban és a katolikus egyház képviselői részéről. Az egyik hódmezővásárhelyi nyílt levél a következőket írja: "Mindenfelé azt halljuk, hogy az iskolákban a tanerők nem engedik meg a tanuló ifjúság DISZ-be való bekapcsolását. Az egyik elemi iskolába az igazgató tanító például azt a kijelentést tette, az egyik 8. osztályos leánynővendékének, hogy ha DISZ-tag lesz, lerontja bizonyítványát. A polgári leány és fiúiskolában egyenesen megtiltották, az ifjúság ezirányú tevékenységét, ami a legelszomorítóbb, az iparos tanonciskolában is hasonlóan jártak el."⁸⁴ Jellemző az iskolák ellenállására, hogy a közoktatásügyi miniszter 1945. március 1-én rendeletben utasította az iskolákat, hogy "meg kell engednünk magasabb korosztályú /15-18/ tanulóifjúságunk részvételét bizonyos pártpolitikán felül álló, de mégis politikai jellegű mozgalomban. Ilyen a Demokratikus Ifjúsági Szövetség, amely tanuló ifjúságunknak is

egészséges politikai előiskolája lehet."⁸⁵

Nagy hatással volt valamennyi ifjúsági rétegre Mindszenti József akkori veszprémi püspök az ifjúságnak szóló körlevele, amelyben a következőket írja: "... egy nemzet járja a haláltáncot... aki ma táncol és vigad az a szenvedő népeknek botrányára van,... a bánatos magyar népnek helye-hulyás ifjúsága nem a mai ifjúságunk többé..."⁸⁶ Válasz volt ez a MADISZ-nak, amely az ifjúság egészséges és kulturált sportolási és szórakozási lehetőségét kívánta biztosítani, de egyben a vallásos neveltetésű ifjúság nagy tömegeinek elhatárolását is célozta, passzivitását fokozta.

A MADISZ politikai munkájának másik igen fontos formája volt a sajtó, amely sokoldaluan segítette az alapszervezetek politikai agitációs és szervező munkáját. Az alapszervezetek munkájáról szóló tájékoztatásaival folyamatos tapasztalatcserét biztosított. Elvi jellegű cikkek pedig egy-egy kérdésben az egységes álláspont kialakítását segítették.

A felszabadulás után először Szegeden jelent meg ifjúsági sajtótermék. Elsőnek a "Szabad Ifjúság", majd az "Útunk" és a szentesi "Ifjúság" című lap. De a "Délmagyarország", a "Csongrád Népe", a "Magyar Alföld", a "Makói Népujság" és a "Vásárhely Népe" is rendszeresen közölte a MADISZ híreit, vitacikkeit, határozatait. A nyomtatott sajtóanyag mellett jelentős szerepet töltöttek be a faliujságok. A helyi szervezetekben végzett agitációs, propaganda és szervező munkában éppugy, mint az egyes városok, községek főterén elhelyezett nyilvános faliujságok, amelyek a városi lakosságot is tájékoztatták a MADISZ munkájáról. Közülük legjobban siker

rült volt a hódmezővásárhelyi MADISZ-é, melyet 1945. március 15-től jelentettek meg "Fiatalság" címmel, de ötletes volt a Szegedi MADISZ "Élő Ujság"-ja is.

Jelentős szerep jutott az agitációs munkában a plakátoknak, rölapoknak, az ujságokban közzétett szövegek közti jel-szavaknak, a falakra és járdákra meszelt, vagy a mozikban vetített feliratoknak. Ezek minden esetben konkrét politikai, vagy egyéb munkára mozgósítottak, vagy állásfoglalást sugalltak valamilyen időszerű kérdésben.⁸⁷ Az ifjúság ideológiai, politikai nevelésének rendszere alkalmi voltak a taggyűlések és az ugynevezett "ifi-délutánok", amelyeket általában hetenként megtartottak valamennyi alapszervezetben. E délutánok programja rendkívül sokrétű volt, az ifjúságot közvetlenül érintő témákat, problémákat vitatták meg. Az ifi délutánokon tájékoztató előadások /"Az ujjaépítés eddigi eredményei" "Az ország belpolitikai helyzete", "Az ifjúság és az ujjaépítés", "A MADISZ I. Országos Kongresszusa" stb., ismeretterjesztő előadások "A fasizmus nyomásában", "Társadalmi krízis és nevelés", "Egyház a Szovjetunióban", "A Horthy reakció. "A Bethlen korszak", előadássorozat, "A nemi betegségek társadalmi jelentőségéről", "A demokrácia fogalma és gyakorlati értelmezése, stb./, ideológiai, politikai témák "Hazafias és nemzet", "Tudományos szocializmus", "A demokrácia fogalma és gyakorlati értelmezése", "Földreform törekvések Magyarországon - munkás - paraszt szövetség kérdése", "Magyarország helyzete a Duna-medencében" stb. stb./ a szervezet belső életét érintő problémák, /"Mi a MADISZ?", "Igy dolgozz a MADISZ-ért", "A MADISZ alapszabályai", "Mi a

MADISZ célja?" "Népies magatartás, népies önkormányzat és a MADISZ állásfoglalása" stb. stb./, és aktuális kérdések /"Demokratikus választójogunk", "Az infláció", "A magyar ifjúság és a reakciós törekvések" stb. stb./, váltották egymást. Hasonló témákkal szerveződtek a szegedi és szentesi MADISZ szabadegyetemek is. /A szentesi szabadegyetem egyik előadássorozata: 1. Tornyai János: Atomok, molekulák, atomrombolás; 2./ Kormos Pál: A röntgen és a rádium; 2./ Ormos Pál: Sejtek, szövetek az emberi szervezet; 4./ Tárkány Szücs Ernő: Ósi és primitív kultúrák; 5./ Szemere Miklós: Amit mindenkinek tudni kell, az emberi jogokról és kötelességekről./⁸⁸

Az ifjúság ideológiai, politikai nevelésének rendkívül bonyolult, nagy körülményt és hozzáértést igénylő munkájához segítőszervként - az Országos központot megelőzve már 1946. január 9-én "a szegedi közéletben vezető szerepet betöltő férfiakból álló tanácsadó testületet kért fel a nagyszegedi MADISZ vezetősége. A megalakult "Központi Nevelési Tanács" feladata: "A nevelési program kidolgozása" az ifjúság nevelésével kapcsolatos tartalmi problémák megoldásának segítése erkölcsi, politikai, pedagógiai tanácsokkal, az ifjúság kulturális nevelésével kapcsolatos feladatok kidolgozása és támogatása.⁸⁹

Nagyon fontos és az ifjúság nevelése szempontjából nagy hatású akciókat szervezett a MADISZ az országos politikai, gazdasági kérdések megoldásának támogatására. Az ifjúság ideológiai és politikai nevelését a konkrét, napi politikai feladatokban való részvétel útján végezte a MADISZ. A szer-

vezet reagált és állást foglalt valamennyi országos politikai kérdésben. Mindenekelőtt a hadseregbe való toborzás, majd a földreform előkészítése és végrehajtása, és az országgyűlési választások lebonyolítása körül végeztek felelősségteljes munkát meggyeszte a MADISZ szervezetek tagjai.

A háboru utáni gazdasági élet helyreállításában a romeltakarításban és a kibontakozó termelésben komoly segítséget nyújtottak a MADISZ önkéntes munkásbrigádjai. A 10-20 fős csoportok részt vettek a vasutak, közutak helyreállításában, az ujszegedi pontonhid építésénél, valamint az algyői és csongrádi hidak ujjaépítésén. Az ujszegedi gyermekmenhely lakhatóvá tételén, a gyermekklinikai épület eltakarításánál, a makói kórház felujításában, iskolák helyreállításában, a nagylaki kendergyárnál, a makói szovjet és magyar katonasírok rendbehozatalánál, a szentesi, csongrádi, hódmezővásárhelyi parkok helyreállításában igen sok fiatal vett részt ifjusági rohambrigádban. Ők alakították ki, tették otthonossá a MADISZ székházait is a városokban éppugy, mint a falvakban.

A megye MADISZ szervezetei bekapcsolódtakolyan megyei és országos akciókba is, mint a "széncsata", a bányászfiatalok nyaraltatása, a Nemzeti Segély gyűjtéseinek támogatása, a hadifoglyok számára ruha és pénsegély-gyűjtés stb. A nagy-szegedi MADISZ vezetősége több alkalommal 1-2 hónapos szénbányász rohammunkára mozgósította Szeged ifjuságát. A szegediek zöme Tatabányán és Perecesen dolgozott igen szép eredménnyel. Az első csoport március 24-én indult, köztük a lemezgyári ifjumunkások 20 tagu munkásbrigádjai, akik már ko-

rábban együtt dolgoztak. Április 16-án újabb 60 tagu csoportot indított utnak a nagyszegedi MADISZ. Szeged és környékéről mintegy 300-350 ebben az akcióban. Makóról és Hódmezővásárhelyről szintén Tatabányára és Ózdra indítottak munkacsoportokat. Kiemelkedő eredménnyel zárult a szentesi, csongrádi és hódmezővásárhelyi MADISZ szervezetek nyaraltatási akciója és a szegediek élelmiszergyűjtése, melyet a Nemzeti Segéllyel közösen szerveztek. Különösen szép munkát végzett a Szegedi Felsőipariskola akkori ifjúsága. Ezekben az országos akciókban való részvétel novelte a fiatalok felelősségérzetét, segítőkészségét és különösen a bányamunkán résztvevők száma volt az ország különböző területeiről összesereglett fiatalok között kialakult tapasztalátcsere rendkívül hasznos, amely termékenyítőleg hatott az itthoni munkára is.

A háborús behívások miatt gazdátlanul maradt földek őszi-tavaszi és nyári mezőgazdasági munkáinak elvégzésében vállalt akciója a Csongrád megyei MADISZ szervezeteknek nagy hatást váltott ki a lakosság körében. Megnőtt a fiatalok tekintélye. A MADISZ munkabrigádjai már 1944. őszén felkeresték a gazdátlanul maradt földeket, segítettek a hadiözvegyek és sokgyermekes családok földjeinek megmunkálásában és nyáron a termés betakarításában. Plakátokon adták hírül a környező falvakban a munkásbrigádok érkezését. Igen sok alapszervezet rendszeresen végezte a hadiözvegyek földjeinek megmunkálását, a gazdátlanul maradt földek megművelését. A sokgyermekes hadiözvegyek, vagy hadifogoly feleségek földjeinek betakarítását stb. Az akció, melyet a szegedi MADISZ "Minden szabad erőnket a falunak!" - jelszóval hirdetett

meg, csakhamar az egész megyében követőkre talált éppugy, mint az ugyancsak szegedi MADISZ által meghirdetett napraforgó termelési verseny. Az akció céljaira a parlagon heverő földeket vették igénybe. Szeged környékén a versenyben a MADISZ 11 kerülete vett részt. A szentesi MADISZ nyáron "cséplőtáborok"-at szervezett a mezőgazdasági munkák segítésére. Az akkori Csanád-megyei MADISZ szervezetek pedig ugynevezett "Hadiasszony akció"-t indítottak, amelyben különösen a földeséki és battonyai szervezet végzett kiemelekdő munkát. Ezeknek a népszerű, hasznos és igen nagy szociális jellegű munkáknak az értékét növelte, hogy a munkásbrigádok vasárnaponként kulturális délutánokat rendeztek "ismeretterjesztő és szórakoztató műsorral", amelyek a "paraszt ifjúsággal való testvéri közösség kiépítésében töltötték be fontos szerepet."

Hasonló eredménnyel zárult a hadifoglyok számára rendezett gyűjtési akció is, melyben különösen szép eredményeket értek el a makói MADISZ és SZIM szervezetek, mind az egész Csanád-megyére kiterjedő pénz, ruhanemű és élelmiszer gyűjtésével, mind a családtagok segítésében. Természetesen ebben az akcióban a megye többi MADISZ szervezetei is bekapcsolódtak.

A MADISZ szervezetek politikai munkájában jelentős próbatétel volt az 1945-ös választások előkészítésében való részvétel. Gyűléseiken elsősorban a kommunista párt választási programját ismertették, állást foglaltak mellette és követelték megvalósítását. Ezekben az ifjusági tömeggyűléseken a kommunista párt vezetői és tagjai voltak az előadók, akik

nagy megértéssel és barátsággal foglalkoztak az ifjúság által felvetett problémákkal. A MADISZ tagjai a kommunista fiatalok többsége a kommunista párt kultur csoportjaiban agitációs brigádjaiban végeztek választási propagandamunkát.⁹⁰

A többi pártifjúsági szervezet is hasonló aktivitással végezte választási propagandamunkáját. Több helyen kiéleződött a politikai harc az ifjúsági szervezetek között.

A politikai munka mellett jelentős volt a MADISZ szervezetek munkájában az érdekvédelem, amely az első évben a különböző ifjúsági rétegek általános politikai, szociális, egészségügyi és kulturális helyzetének felmérésére irányul. Különösen sokoldalúan foglalkoztak tanonckérdéssel. A Szakszervezeti Ifjúsági Titkársággal és a SZIM-mel közösen vették fel a tanoncok munkabérének, munkaidejének és munkaviszonyainak rendezését. Követelték a házimunkák végeztetésének eltiltását, a tanonciskolai oktatás átszervezését, a tanoncotthonok létesítését. Közös akciók eredményeként, az országos rendeletek alapján a legtöbb városban rendezték is ezeket a kérdéseket. Például a szentesi MADISZ a szakszervezetekkel együttműködve Tanonc Bizottságot alakított, amely folyamatosan ellenőrizte a tanoncok helyzetét. Az 1945. július 8-i tanonc nagygyűlésükön, ahol a szakszervezetekbe tömörült iparos és kereskedő ifjúság csatlakozott a MADISZ-hoz, már jelentős eredményként számolhattak be a szentesi SZIT és MADISZ tanoncokra vonatkozó határozatáról, amely szerint: az építőiparban a kovács-, asztalos-, férfiszabó-, sütőiparban a tanoncokra vonatkozólag a munkaadó és a munkások között a következő megállapodás jött létre /-a többi

szakmákban most folynak a tárgyalások/: "Az első éves tanonc fizetése a kezdő segéd fizetésének 25 %-a, a másodéves tanonc fizetése a kezdő segéd fizetésének 50 %-a, a harmadéves tanonc fizetése a kezdő segéd fizetésének 70 %-a. A munkaidő napi 8 óra. A túlóradíj 8-10 óra között 25 %, azon felül 50 %. Megállapodtak azon kívül abban, hogy csak a megdolgozott időt fizetik, például azért az időért, amit a tanonciskolában tölt nem jár fizetés. Munka után a tanonc takarítani köteles naponként fél órát, hét végén 1 órát. A tanonccal kizárólag szakmunkát lehet végeztetni."⁹¹

Hasonló megállapodások születtek Hódmezővásárhelyen, Makón és Szegeden, ahol különösen jelentős kapcsolat alakult ki a MADISZ vezetők és a vasúti SZIT szervezetek között.

A MADISZ szervezetek érdekvédelmi tevékenységének másik területe a tanulóifjúság helyzetével való törődés volt. Elsősorban a közoktatás reformját sürgették, de fontos diák-szociális javaslatokat is kidolgoztak. Már 1945. január 13-án megalakult a szegedi MADISZ diáktagozata. Az egyetemi tagozat különválása után /1945. február 14./ középiskolás tagozatként alakult MADISZ szervezet a városi fiugimnáziuma diákjainak kezdeményezésére. Ez a diákszervezet fogalmazta meg először a MADISZ diákmozgalmi követeléseit, amelyek között első helyen az oktatás anyagának korszerűsítése, a modern pedagógiai elvek bevezetése állt. Ezenkívül követelték a progresszív tandíj bevezetése mellett a "tehetséges szegénysorsú diákoknak megélhetés és tanulási lehetőséget biztosító ösztöndíjat", kollégiumok építését, tanyai iskolák, internátusok építését, a mezőgazdasági és ipari középiskolák

számának növelését és általában minden iskolatípusban, minden korosztály számára a tanulás lehetővé tételét, Emellett követeléseik között jelentős helyet foglalt el az iskolákban, kollégiumokban kiépítendő diákönkormányzatra vonatkozó javaslatuk. Külön foglalkoztak az egyetemi ifjúság problémáival is a Szegedi MADISZ vezetői. Az egyetemistákra vonatkozó követeléseik közül legfontosabb volt "az egyetemek megnyitása mindenki számára... felvételi vizsgák alapján" és a diákszociális kérdések közül az ösztöndíjak rendezése és kollégiumok építése.

A MADISZ diákok és egyetemisták között végzett munkája a program ellenére komoly akadályokba ütközött. A "szellemi újjáépítés" és az "új értelmiségi réteg kialakítása" olyan célkitűzés volt, melyet elsősorban az akkori tanári kar jelentős részével való együttműködés, s a diákság haladó csoportjaira való támaszkodás alapján lehetett csupán megoldani. A tanári karral való együttműködés elsősorban a kommunista párt értelmiségiek között végzett munkájával összhangban bontakozott ki. "A diákszervezés - összegezi egy korabeli jelentés - Szeged város belterületén, dacára a főigazgató tiltakozásának és gáncsoskodásának, megindult és teljes erővel folyik. Minden szobaton diáknapot tartunk a központban és itt a sajátos diákproblémák kerülnek megvitatásra. Előadók sorában több haladó szellemű pedagógus is belépett de a diákság nagyobb része még mindig a főigazgató terrorjának következtében nem mer szervezetünkbe belépni."⁹² Ahhoz, hogy a diákság körében kibontakozhasson egy erőteljesebb szervezeti élet, hogy tekintélye legyen a MADISZ-nak, ki

kellett alakítani azokat a baráti, emberi kapcsolatokat, amelyek sajnos a munkás és diákifjúság között a felszabadulás előtt nem voltak meg és később is nagyon nehézkesen, sok fölösleges vita, torzsalkodás kíséretében alakultak ki. A MADISZ vezetői nehezen találták meg tömegkapcsolataik kiszélesítésének módját a diákság körében. A MADISZ középiskolási kapcsolatának megteremtése ugyanis kevésnek bizonyult erre. Nem használt a diákság és a MADISZ vezetői között kialakítandó kapcsolatnak az a sajtóvita sem, amelyet a szegedi vezetőség az "Utunk"-ban kezdeményezett a "Levél a középiskolai ifjúsághoz" /március 21./ című cikkel. Ebben a levélben alig több, mint két hónappal a MADISZ megalakulása után felvázolták az ifjúsági egység megteremtésének szükségességéről vallott nézeteiket, s a diákság körében végzendő feladatokat. De mellette meglehetősen barátságtalan hangnemben bírálták a diákok elzárkózását, a MADISZ-tól, melyre a "gimnázium ifjúságának demokratikusan megválasztott intéző bizottságának" válaszolt. /március 28./ tiltakozva, "nagyképi cikk"-nek minősítve a nyílt levelet a módszert pedig "esztelen, alaptalan gyűlölet"-nek, "durva ledorongálás"-nak bélyegezte. A levél írói rövid válaszlevelükben kioktatják a MADISZ vezetőit, hogy "a tiszta demokrácia útjai előttünk nem ismeretlenek, amennyiben ezeket hirdették és hirdetik kiváló tanáraink a szegedi piaristák -írják s felszólítják az eredeti nyílt levél közzétevőjét, hogy "körvonalazza pontosan mit kíván" a diákságtól."

Egy másik válasz "nagyfoku felelősséget sugárzó" levélnek minősítette a MADISZ felhívását, s kijelentette, hogy "A kö-

zépiskolás ifjúság nagyobb és komoly súlyt jelentő része nincs eszmei megváltoztatására szorulva, majd így folytatta: "Ne hidd, hogy a diákság elzárkózik a társadalmi problémák elől. A diákság látja a mai helyzetet és tudja kötelességét. Most tanul, hogy az életben megállja a helyét és oly közép-osztályt adjon a magyarságnak, mely okulva a tapasztalatokon nem fogja az országot oly szégyenteljes helyzetbe vezetni, mint a nyilasok és fasiszták tették. A levél hasonló hangnemben fejeződött be, mint az előbbi: "Ha valami problémád van, mondd meg nyíltan, csak egyet kérünk: ne akarj a diákságba minden áron belekötni."

Közli a lap "egy diáklány" válaszlevelét is, amelyben arról ír, hogy "...ehhez a nemzeti újjászületéshez nem elég az akarat, nem elég a megfeszített erő, kell hozzá még valami.. az isten segítése. Mert újjászületett fiatal nemzet leszünk, testvérek közössége, vallás és osztálykülönbség nélkül. Becsülni, szeretni, ismerni fogjuk egymást és közös célunkat. Meg fogjuk végre érezni, hogy egyek vagyunk és ez a mi országunk." E sokféle válaszlevelekre reagálva a lap megállapítja, hogy "...nem lehetett indokolatlan az a támadás, amelynek ennyire sikerült benneteket /diákokat N.I./ közönyö-tökből és elzárkózottságotokból kimozdítania. "arra a kérdésre, hogy a nyílt levél írója "mit kíván a diákságtól" a választ adó cikk így összegez: "Abban azt hiszem diáktársaim, mindnyájan egyetértünk, hogy nemzetünk valamennyi tagjának, ma csak egy példa lehet, felépíteni a korhadtsága folytán csufosan összedőlt uri Magyarország romjaiból az új, demokratikus, népi Magyarországot. Abban is egyetértünk, hogy

ez csak egy módon: az értelmiség, a parasztság, a munkásság és a polgárság összefogása és teljes együttműködése útján lehetséges. Hogyan kell tehát nektek értelmiségi és polgári ifjúságnak abból az együttműködésből részeteket kivennetek, készülőtök kell a jövőre és pedig jobban, mint ahogy eddig tettétek. Föl kell hagynotok azzal az egyoldalú, világszemlélettel, amely mindent csak az uri rétegek szemszögéből néz és mindenben csak az uri rétegek érdekeinek védelmét van hivatva szolgálni. Tanulnotok és művelődőtök kell, hogy megszerezzétek a helyes, szociális szemléletet. Politikai iskolázottságot kell szereznetek, ... műveltséget, tudást kell adnotok a dolgozó ifjúságnak, hogy szellemileg magatokhoz emeljétek őket, meglátjátok, erkölcsileg majd ők fognak magukhoz emelni titeket. Ők fognak majd megtanítani titeket, hogy mi a munka, mert dolgoznotok is kell, ha azt akarjuk, hogy jövőre kenyér legyen, a magyar társadalom valamennyi rétegének minden fölösleges idejét és erejét, termelő munkára kell fordítania. Tanulni és tanítani, ez tehát kettős feladatok, ha meg akarjátok találni helyeteket az új, népi Magyarországon."

Az alapvetően jószándéku, de mégis barátságtalanul kioktató, egymást lekicsinylő, semmibevevő hangvételű levelek és a válasz mögött évtizedeken át mesterségesen szitott gyűlölködése is érezhető. A közeledést, a tisztességes jószándékot motiválta a szektás elzárkózás is, amely igen erőteljesen élt az ifjúsági mozgalomban. Ez az elzárkózás később kölcsönösen, de meglehetősen lassan föloldódik. A MADISZ középiszkolás tagozatának májusi toborzó felhívását szintén több

nyílt levél előzte meg, amelyek azonban már kiegyensúlyozottabb hangvételűek. Szükségesnek, hasznosnak minősítik az egészséges vitákat. Megszűnik a visszautasító és kioktató hangvétel is. Egyre több cikkben, levélben jut kifejezésre az aggodalom, "ha erőnket szétforgácsoljuk, és egymás közötti harcokkal leszünk lekötve, ahelyett, hogy közös érdekeinkért együttesen szállnánk sikra, akkor elvesztünk." - Majd így folytatják - "tanulnunk kell egymástól, ez valamennyiünkre ráfér, elvi álláspontunknak egyeznie kell minden téren, ezért szükséges annak közös megtárgyalása... vitassuk meg közösen problémáinkat és harcoljunk közösen, egyetemes energiával." Egy másik levél így irt: "Jertek közénk és dolgozzatok velünk... tudjuk, hogy különbnek érzitek magatokat, mint a munkás és parasztfiak, lehet, hogy többet tudtok, mint mi, de azt nem is akarjuk megcáfolni, jertek hát közénk és munkáttal emeljétek fel a munkás és paraszt ifjakat..."⁹³

Ugy látszott a sajtóvita lecsillapodásából, és a városi fiugimnáziumban egyre terebélyesedő MADISZ tagozat programjának fogadtatásából hogy sikerült bizonyos eredményeket elérni a középiskolás diákság körében és akkor újabb akció indult az egyházi iskolákból a munkás és diákifjuság egymásra találása ellen. "Az állam kötelező állami szervezetbe tömöríti az ifjúságot... ezért az ifjak maguk, valamint az értük isten előtt felelős szülők jogosan követelhetik, hogy a kötelező szervezetben ne tőrjék meg a keresztényellenes, és egyházellenes szellem garázdálkodását... Akit mi kifogásolunk és kifogásolni tartozunk, az kizárólag a szándékosan és

tervszerűen szított ellenség, a mondott nevelési célok és a vallásosság között. Ezért kiáltjuk az ifjuság felé: "Ne engedjétek, hogy a nemes és pótolhatatlanul drága szabadság a bűn, és az érzékiség rabbilincseibe süllyedjen."⁹⁴ - írta a Hitvallás című lap, természetesen a "bűn és az érzékiség" képviselőiként mindenki a MADISZ-ban tevékenykedő diákokat értette, akik már akkor a középiskolai reformtervezet kapcsán felvetették a fakultatív hitoktatás bevezetését.

Ezzel az akcióval sikerült visszavetni, elszigetelni a középiskolások között a MADISZ-t és megnyitni az utat első sorban az egyházi diákegyesületek szervezkedése előtt. Az újra fellángoló sajtóvita, amelyben az "Utunk" és a "Délmagyarország" mellett más szegedi lapok is részt vettek, odáig éleződött, hogy az kezdett áttevődni a pártok közötti vita szítnjére is, és ezzel a demokratikus pártok közötti együttműködést is veszélyeztette. A MADISZ lapja meglehetősen kategorikusan fogalmazta rögzítette véleményét a nyilvános vita lezárásaként. "Ez az értelmiség lejáratta magát, az "értelmiség" szó is elvesztette valósi értelmét. Értelmiségen ma már aligha értünk szellemileg képzett embert, csupán egyszerűen - polgárit. A munkáskáder, a százszor értelmesebb, ha százszor képzettebbis, mint a kistisztviselő csak munkás marad, míg ugyanakkor a legutolsó kispolgár is buzgón él értelmiségi előjogaival; nyilvánvaló tehát, hogy értelmiségen ma külön társadalmi osztály, - nevén nevezve a gyermeket - a polgárság értendő. Használható értelmiséggel, amelyik a nevelő szerepét töltené be nyilvánvalóan nem rendelkezünk. /Legalábbis első látásra/, hiszen a mai tanító és tanári

kar, erre a legkisebb mértékben sem alkalmas."⁹⁵

A tanári karnak egyáltalán az értelmiségnek ez a sommás elítélése természetesen nagy vihart kavart tanári és diákkörben egyaránt. Diáktüntetésekre és tanári tiltakozásokra került sor, melyek az ugynevezett "Zömbi-ügy" kapcsán érték el a maximumot, de egyben hosszú időre megosztotta a diákságot is. Egy részük védelmére kelt az igazolási eljárás során állásából elmozdított kegyesrendi tanárnak, mások kifejezésre juttatták, hogy egyetértenek a döntéssel és elítélik az emiatt szervezett szélsőséges diáktüntetések.

Ilyen körülmények között hozta nyilvánosságra a szegedi MADISZ a közoktatás reformjával kapcsolatos elvi állásfoglalását, amelynek lényege, hogy "nem reformra, hanem forradalomra van szükség!" A két fő feladat "a szellemi újjáépítés"-hez és az "új értelmiségi réteg kialakításá"-hoz ugyanis "elsősorban" használható értelmiségre, másodszorban szellemi építőanyagra /az elültetendő általános műveltség és haladó világnézet kidolgozótt, kiforrt rendszerére/, harmadszorban anyagi eszközökre van szükség."

"Forradalmunknak három irányban kell haladnia, gyökeresen át kell alakítania a közoktatás, a népoktatás anyagát, újjá kell szerveznie a tanítási módszert, és rendeznie kell végül a tanuló, a tanítottandó kérdését." E célkitűzés részletezéseként a következő feladatokat látja a közoktatásügy előtt a tervezet: "... a tananyag, amit ma tanítanak, teljesen hibás, az elemi ismeretek /írás, olvasás, számolás/ oktatása is éppen, hogy elfogadható... jogunk van bizalmatlanságunkat kifejezni azok iránt akik a helyesen és a jobb felé még csak

nem is törekszenek... Fő kívánságainkat az elemi foku nevelés iránt a következőkben körvonalazzuk: Az írás, olvasás, számoláson kívül helyes, gátlás nélküli beszédre, az olvasás szeretetére, játékra, éneklésre, sportra kell a fiatalokat megtanítani, és föl kell ébreszteni bennük a további ismeretek iránti érdeklődést." Ez a terv korszerűtlenül még a 4-6 osztályos elemi iskolával számolt, nem látta a 8 osztályos általános iskola megteremtésének fontosságát, sőt az eddigi népiskolai oktatás korszerűsítését is egészen naiv módon képzelte el.

A tervezet a középiskolai oktatásról a következőképpen fogalmazott: "Amit a népiskola kicsiben, azt a középiskola nagyban végzi. Amit a népiskolai tanítók különösebb szándék nélkül, azt a középiskolai tanárok tudatos megfontolással cselekszik. Céljuk: félrevezetés, szellemi elkorcsosítás, közönyösségbe, politikai közönyösségbe való taszítás."

"Nézetünk szerint - írja a tervezet a továbbiakban - a középfoku iskola feladata az volna, hogy a tanulóknak a tudás szeretetét, az érdeklődést és a különböző önállósági hajlamokat felébressze, összekapcsolja a tudást a valósággal, az általános műveltség alapvonalait nyújtsa és egészséges, gyakorlatias, haladó és cselekvő világnézetet ültessen el az ifjúságba.

A tananyaggal szorosan összefügg a tanítási módszer kérdése. Alapkövetelményünk az egységes 10 osztályos, a serdülőkor befejeztéig tartó kötelező népiskola. A tanítási módszer munkáltató, szemléltető és megbeszélő legyen. A magyarázat lehetőleg kérdve-kifjető, az előadás mennél színesebb

képekkel, könyvekkel, gramofonlemezekkel, kísérletekkel, kirándulásokkal, énekléssel, színelőadásokkal tarkított le-
gyen. Ugyanakkor a notesz-feleltetésnek meg kell szűnnie, és
az osztályozásnak is, ha egyáltalán megmarad nem a szellemi
képesség fogja meghatározni."⁹⁶

Természetesen a szegedi MADISZ közoktatásügyi tervezete
ma már csak olyan Dokumentum, amely azt igazolja, hogy mi-
lyen gondolatok szabadultak fel a politikai aktivitás nyomán
és milyen új tervezeteket, elképzeléseket szült az ifjuság
fantáziadus képzelete. A tervezet néhány lényeges vonása
azonban megmaradt s átment közoktatásügyünk gyakorlatába.

1945. februárjában megjelent a makói MADISZ középiskolai
reformtervezete is, melyet a makói középiskolák tanáraival
együtt dolgoztak ki. A tervezet olyan lényeges kérdéseket
vetett fel, mint a tehetséges munkás és paraszt ifjuság to-
vábbtanulási lehetőségének biztosítása, a korszerű elméleti
és gyakorlati képzés bevezetése a tananyag megfelelő szelek-
tálása útján, az egyházi középiskolák államosítása és a de-
mokratikus közoktatásnak nem megfelelő tanári kar fokozatos
kicserélése. Az egyes részletkérdésekre vonatkozóan követel-
te a materialista szemléletű történelemoktatást, a szocia-
lista közgazdaságtan tanításának bevezetését, a marxista
társadalomtudomány tanítását, az irodalom tanításában az ed-
dig indexen lévő írók, költők műveinek tanítását, a néprajz
tanításának bevezetését és a természettudományi gyakorlatok
bevezetését. Felvetették egy kötelező idegennyelv tanítását,
a latin nyelv óraszámának csökkentését, az érettségi eltör-
lését, a hittan fakultatív tanulását, a prog-

ressziv tandíj és a koedukált osztályok kialakítását, valamint a diákönkormányzat kiépítését.⁹⁷

Szentesen a helyi Nemzeti Bizottság határozata alapján a közoktatásügyi problémák rendezésére előbb Iskolafelügyelő Bizottságot majd Diákbizottságot alakítottak. Az Iskolafelügyelő Bizottságban ott voltak a politikai pártok és a pedagógus szakszervezet képviselői is, feladatának tekintette annak ellenőrzését, hogy "mi módon érvényesül a demokrácia a nevelésben." A bizottság megalakításakor a helyi MADISZ felvetette, hogy kívánatos lenne "ha a diákság is megalakítaná a maga bizottságát, amely ugyancsak a demokrácia eszközeivel élve időnként maga is foglalkozna saját ügyeivel és esetleges határozatait mindig közölné, a már működő Iskolafelügyelő Bizottsággal. Az Iskolafelügyelő Bizottság ugyanis önmagában ha nem szerveződik meg mellette a tanuló ifjúság bizottsága is - amit semmiféle iskolai parancs, vagy rendelkezés nem akadályozhat meg - elszigetelődik és nem fejthet ki eredményes működést. Bürokratikus intézménnyé válnék. Az Iskolafelügyelő Bizottság nem hatóság, hanem csupán ellenőrző szerv, amely mellett elengedhetetlenül szükség van a tanuló ifjúság bizottságára is, hiszen elsősorban minden az ő érdekeit kell hogy szolgálja. Fórumra van szüksége a tanulóifjúságnak is, s e fórum csakis az általuk létrehozott bizottság lehet." 98

Ilyen igények alapján hozott határozatot a szentesi Nemzeti Bizottság, amelynek nyomán 1945. augusztusában megalakult a Diákbizottság, melyet "demokratikus keretek között, a tanulóifjúság hívott életre, annak érdekvédelmi irányító és

közvetítő szerveként. A bizottság tagjai egyhangulag megállapodtak abban, hogy mindenütt az egyetértés megteremtésére törekszenek, a tanulóifjúság és a tanerő testületei között; mindenkori céljának tekinti, hogy a nevelőket és a diákokat közös alapra hozza. A legszorosabb együttműködést teremtsen meg köztük." A szentesi Diákbizottság képviseltette magát az Iskolafelügyelői Bizottságban éppugy, mint a helyi MADISZ-ban is. Ezzel kívánták biztosítani a diákság, a tanári kar és a MADISZ közötti együttműködést. Amikor a kultuszminisztérium sürgősséggel nyilvánította az Iskolafelügyelői Bizottságot, éppen a harmonikus együttműködés érdekében tiltakozott a szentesi MADISZ ez ellen a lépés ellen. "Nem tudjuk megérteni, hogy - ha mi demokratikus úton haladunk, miért ütközünk bele abba az akadályba, amit épp a kultuszminisztérium állít elénk. Az Iskolafelügyelői Bizottság megszüntetésével mi elveszítettük azt a biztos összekötő kapcsolatot, amely által érvényt tudunk szerezni az ifjúság érdekeinek."⁹⁹

Az Iskolafelügyelői Bizottság és a Diákbizottság harmonikus együttműködése mellett azonban sajnos a szentesi MADISZ sem jutott közelebb a diákifjúsághoz, amit csak súlyosbított az egyre szaporodó, fenyegető sajtónyilatkozatok száma, melynek betetéződése a Magyar Alföld egyik októberi vezércikke volt, amelyben a Diákbizottság elnöke "piszkos és aljas propagandának" minősítette az érettségi előtt álló gimnazisták támadását a MADISZ ellen, akik valóban szembefordultak a MADISZ-szal és a Diákbizottsággal. Ez a tény azonban nem jogosíthatta fel a cikk íróját arra, hogy az egész diákságot megfenyegetse "vegye tudomásul a szentesi értelmi-

ségi ifjúság, - írta - hogy vagy eldobja az osztályellentétek előítéleteit, vagy pedig ha nem hajlandó tudomásul venni ezeket a tényeket, majd felébred, ha a haladás talán kissé erélyesen felébreszti."¹⁰⁰

A MADISZ középiskolai munkája tehát csaknem teljes elutasításra talált a megye valamennyi városában annak ellenére, hogy programja kifejezte a diákság érdekeit, megfogalmazta legfőbb gondolatait, s ha itt-ott eltulozta is, de általában helyesen vázolta a közoktatásügy mind közelebbi, mind távolabbi reformfeladatait, a diákönkormányzat problémáit.

A szembefordulás, vagy passzív ellenállás oka természetesen mindkét ifjúsági rétegben keresendő. Egyrészt a bizalmatlanság, az előítélet, másrészt a lenézés, a korábbi évtizedekben a diákságba és tanáraik többségébe beoltott "proli", "paraszt" gyűlölet élt, melynek feloldására, nem volt elegendő a szervezeti keretek, a politikai célkitűzések, az ifjúsági mozgalom feladatainak megváltozása, a tisztultabb politikai légkör. Meg kell változnia a középiskolák belső életének, a tanárikar és a diákság szemléletének éppugy, mint a MADISZ vezetők előítéletektől deformált véleményének, diákságról. "... az összefogás, az egység ne csak jelszó maradjon, a munkás, paraszt, diák és értelmiségi ifjak között, hanem a gyakorlatban kell ledönteni a válaszfalakat." - írja a Csongrád megyei Ifjúsági Titkár.¹⁰¹ Hasonlóképpen fogalmazott, a Nagyszegedi Ifjúsági Titkár, amikor önkritikusan elismerte, hogy "... az egyetemi és középiskolások között folytatott munkát nem értékeltük kellőképpen és nem foglalkoztunk annyit ezzel a két ifjúsági réteggel, amennyi a de-

mokrácia jövője szempontjából szükséges lett volna."¹⁰²

A MADISZ többé-kevésbé mégis sikertelen szervezési kísérletei a diákság körében már mutatták a pusztá szervezeti egység elégtelen voltát, sürgetően vetették fel az ifjúság egységének magasabbszintű, a valóságos életnek jobban megfelelő megfogalmazását és formába öntését. A probléma felvetődése nem sajátosan Csongrád megyei, de annyiban különbözik az országotól, hogy Csongrád megyében csak a diákság körében nem járt számottevő eredménnyel a MADISZ szervező munkája, más ifjúsági rétegek között megtartotta vezető szerepét, és létszámbeli fölényét is, kivéve Hódmezővásárhely, Makó és bizonyos időszakokban Csongrád MADISZ szervezeteit, amelyek kezdettől fogva nagyon gyengének bizonyultak. A MADISZ munkájának általános visszaesése azonban ennek ellenére nem következett be, sőt megalakulásának egyéves évfordulója alkalmából Szegeden és Szentesen a többi ifjúsági szervezettel közös megemlékezéseket tartotta, közös kulturális és sport találkozókat szerveztek, érlelődött tehát az akcióegység gondolata az alsóbb szervezetekben. A szegedi és Szeged-környéki, valamint a szentesi MADISZ szervezeteket az 1945-ös választási munkáért, a közmunkában való részvételért, színvonalas kulturális, sport és politikai munkájáért, a MADISZ Központi Vezetősége is elismerésben részesítette.

Az első év eredményeinek számbavételénél a már említett politikai és szervező munkán túl szinte valamennyi MADISZ alapszervezet tevékenységében a kulturális és sport munka került az első helyre. A MADISZ alapszervezetek kulturális sport munkájának fontos szerep jutott az ifjúság nevelésében

s az új kulturális élet tartalmi és módszerbeli problémáinak megoldásában. Munkájuk sokrétűségét az a körülmény segítette elő, hogy a felszabadulást követő hónapokban, elsősorban a gazdasági, politikai kérdések kerültek előtérbe, a koalíciós pártok munkájában és a "felnőtt társadalomban" s így leggyakrabban különösen a községekben lehetőség kínálkozott a MADISZ szervezetek nyújtotta művelődésre, szórakozásra és sportolásra.

A MADISZ szervezetek kulturális munkájának legfelsőbb szintjét jelentették azok a színjátszó-csoportok, amelyek egy-egy 3 felvonásos dráma, vígjáték, színmű, vagy zenés vígjáték bemutatására vállalkoztak, legtöbbször a helybeli pedagógusok irányításával. E csoportok közül is messze kiemelkedett, színvonalas műsorpolitikájával, komoly művészi igényességével, és alapos felkészültségével a szegedi MADISZ Kamara Színháza, amely Roškos István vezetésével 1945. február 17-én Pirandello: IV. Henrik című darabjával mutatkozott be. A nagysikerű bemutatót, melyek a korabeli kritika rendkívüli méltatásban részesített, követte Moliere: Dandin György, Madách: A civilizátor, Hay Gyula: Németek, B. Shaw: Az orvos dilemmája és Gogol: Revizor című drámájának bemutatása.

A másik kiemelkedő munkát végző csoport Hódmezővásárhelyen 1945. őszén Osváth Béla vezetésével mutatkozott be, mint "Színjátszó Társaság", amely 1946. februárjában átalakult "Városi Színház"-zá. Műsorukon Rachmanov: Viharos alkonyat, Tamási Áron: Tündöklő Jeromos, Molnár Ferenc: Liliom, Szirmai Albert: Mágnás Miska stb. című darabok szerepeltek

kiemelkedő sikerrel.

A megye harmadik említésre méltó színjátszó csoport Szentesen alakult meg 1945. április 8-án "Fiatalok Színháza" címmel, amely Hay Gyula: Németek című drámájával mutatkozott be. Műsorukon több Shakespeare dráma részletének bemutatása, színművek színre vitele, iperettek bemutatása szerepelt.

Természetesen a nagyobb vállalkozások mellett szinte valamennyi alapszervezet megpróbálkozott az akkor még divatos és könnyebben bemutatható népszínművek valamelyikének előadásával, valamint egyes műsorú estek rendezésével. Ezek az alkalmak igen széles ifjúsági csoportok bekapcsolását segítették elő az ifjúsági mozgalomba. A színjátszás, az éneklés a műsoros estek rendezése mind olyan alkalmakat jelentettek, amelyek vonzották a fiatalokat.

A szegedi MADISZ másik két kiemelkedő vállalkozása volt a felszabadulás utáni első szegedi kamara koncert /1945. május 24./ és az első szegedi képzőművészeti kiállítás /1945. március 11./ megszervezése. Hasonló, de szerényebb keretek között megrendezett hangversenyeket, néptánc bemutatókat, más MADISZ szervezetek is rendeztek a megye városaiban.

A MADISZ szervezetek sport tevékenysége, s felszerelés adta lehetőségeken belül igen változatos volt. Jól szervezett és eredményes sport élet bontakozott ki a MADISZ színeiben Szegeden és Szentesen. Szegeden a központi ökölvívó, úszó, vívó, talajtorna, asztalitenisz és kajakozó szakosztály mellett működött egy 40 tagú sportrepülő szakosztály is valamint a női mozgásművészet szakosztálya, és természetesen a labdarúgó szakosztály. Valamennyi szakosztály részt vett a

a városi, megyei versenyeken, ahol szép helyezéseket értek el. Több alkalommal rendeztek különböző községekben, falvakban sportversenyeket, bemutatókat. Jelentős lépéseket tett a MADISZ a tömegsport fejlesztése terén azzal, hogy akciót indított a "mezitlábás labdarugó csapatok", és a női kosárlabda csapatok szervezésére. E nagyarányu szervező munkában bekapcsolódtak a szegedi iskolák testnevelő szakos tanárai is.

Szentesen labdarugó, birkózó, kézilabda, ökölvívó, vízipóló, sakk szakosztály működött igen szép eredménnyel. Természetesen a megye többi MADISZ alapszervezetében is igen élénk sport tevékenység volt, de nem jutottak el a városi, vagy a megyei bajnokságok szintjéig. E kisebb sportoló csoportok, szakosztályok jelentősége alsó sorban a helyi sportoló ifjuság összegyűjtésében, megszervezésében állott és mindenekelőtt a tömegsport lehetőségeinek biztosításában. Az említett sportágakon túl igen kedvelt volt a MADISZ szervezetekben a város környéki kirándulás, és az országjáró tanulmányut.¹⁰³

Ezek a kulturális és sport rendezvények kétségtelenül vonzották az ifjúságot, de jelentőségüket fokozta az a tény, hogy igen széles alapot adtak a különböző ifjúsági szervezetek, egyesületek és a különböző ifjúsági rétegek közötti együttműködésre is. Az ifjúsági egység-napok közös kulturális és sport rendezvényei hozták először közel egymáshoz a pártszervezetek mellett megalakult ifjúsági szervezeteket. Ezek az alkalmak teremtették meg először a diákság és a munkás- és parasztifjúság közötti együttműködés alkalmait is.

A Csongrád-megyei MADISZ szervezetek sokrétű munkája és harca, az ifjúság demokratikus szellemű neveléséért fontos része volt a felszabadulás után kiteljesedő politikai, kulturális életnek. A megye MADISZ szervezeteinek egy éves munkája nemcsak azt jelentette, hogy kibontakozott az ifjúság demokratikus szervezeti egysége, megteremtődtek az új típusú ifjúság szervezési módszerek, megnyitottak az ország újjáépítésébe, demokratikus átalakításának munkájába való bekapcsolódás lehetőségei, hanem azt is, hogy az ország egészének felszabadítása előtt már Budapest felszabadításának idejére olyan demokratikus ifjúsági mozgalom termetődött meg az akkori politikai élet jelentős székhelyén Szegeden, amely tapasztalataival, eredményeivel, biztos alapot nyújthatott az ország egészére kiterjedő MADISZ szervezésnek.

A megye MADISZ szervezeteinek egyéves munkájának tapasztalata, e szervezetek életrevalóságának bizonyításán túl természetesen vetette fel az akkori politikai élet körülményei között az ifjúsági szervezet továbbfejlesztésének szükségességét is. A demokratikus ifjúsági szövetségnek az időközben kibontakozott pártifjúsági szervezetek és egyéb ifjúsági egyesületek mellett meg kellett találni az ifjúsági mozgalom vezetésének azt az új módját, keretét, amely a széleskörűen és rendkívül heterogén módon kiteljesedett ifjúsági mozgalomnak új értelmet ad. Feltárja az ország gazdasági, politikai életében való bekapcsolódás újabb lehetőségeit és megteremti a szervezeti egység helyett, a magasabb szintű, az újat jelentő akció egységet.

2./ A koalíciós pártok ifjúsági szervezeteinek megalakulása és tevékenysége

A népi demokratikus fejlődés fő irányvonalával szembenálló erők 1945. elején még nem juthattak szóhoz az ország politikai életében. A koalíció összetartó erői, a népi demokratikus forradalom első nagy feladatai: az új államiság megalkotásának közös célja, a demokratikus külpolitika alapjainak lefektetése, az ország teljes felszabadítása, a Hitler-ellenes harcba való részvétel, valamint a gazdasági talpraállítás feltételeinek megteremtésére irányuló erőfeszítések még erősebbnek bizonyultak a széthuzódó tendenciáknál. Az 1944-1945-ös évek fordulóján az ellentétek, a rendszabályok végrehajtásának módszerei körül élesedtek ki, de lényegében is érintették az országot, a demokrácia fejlődésének irányát, jövőbeni polgári, vagy népi demokratikus fejlődését.

Az 1945. májusáig terjedő időszakot azonban a forradalmi fellendülés, a baloldali fölény jellemezte. Igaz ugyan, hogy a koalíciós osztályszövetségbe betört a burzsoázia és ez éles osztályellentéteket váltott ki, de a Kisgazdapárt révén még kötötték a koalíciós kötelzettségek, a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front egységesen elfogadott programja.¹⁰⁴ Ez a tendencia megfigyelhető a koalíciós pártok mellett létrehozott ifjúsági szervezetek politikai tevékenységében is. A koalíciós pártok ifjúsági csoportjai közül meggyenkben, de különösen Szegeden és Szentesen a Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalom /SZIM/ állt a MADISZ-hoz legközelebb. Ennek magyarázata a megye felszabadulás előtti munkásmozgalmának hagyó-

mányaiban keresendő, de mutatja azt is, hogy a felszabadulást követő időszakban a két munkáspárt együttműködése a baloldal álláspontjának érvényesülésével, a szociáldemokrata párt munkástömegeinek aktív részvételével és a párt szocialista célkitűzéseinek érvényesülésével bontakozott ki.

Csongrád megyében először a szentesi SZIM /1945. január 7./, majd a szegedi /1945. május 4./ alakult meg s ezeket követték a makói /1945. május 21./, Hódmezővásárhelyi, csongrádi és más kisebb községi, falusi alapszervezet megalakulása. 1945. július 22-ig a SZIM hódmezővásárhelyi szervezettségig a megye valamennyi jelentősebb városában, községében megalakultak a Szociáldemokrata Párt mellett működő Ifjúsági szervezetek. A hódmezővásárhelyi ülés már a Csongrád megyei SZIM titkárság felállításáról hozott határozatot. Két hónappal később 1945. szeptember 16-án pedig a Csanád megyei SZIM titkárság is megalakult.

A megyei SZIM szervezetek taglétszámának alakulásáról nem maradtak fenn összegező dokumentumok, csupán néhány városra vonatkozóan. Ezek alapján és más források nyomán becsléssel azonban megállapítható, hogy Szegeden és Szentesen 4-6000, Hódmezővásárhelyen és Makón 2-3000 és Csongrádon 80-100 között ingadozott a SZIM taglétszáma. A megye egész területén tehát becsléssel 1500-2000-re tehető a SZIM létszáma.¹⁰⁵

A megyei SZIM szervezetek megalakulása a Szociáldemokrata Párt Központi Vezetőségének állásfoglalása nyomán bontakozott ki. Az ifjúsági egységgel kapcsolatosan olyan álláspontra helyezkedtek, hogy létre kell hozni a párt külön ifjúsági szervezetét. Rövidesen azonban bebizonyosodott, hogy

nem volt helyes szűk pártérdekek miatt kettészakítani első-sorban a munkásifjúságot, és szétforgácsolni az ifjúság többi rétegeit is egyesíteni kívánó demokratikus ifjúsági szervezeteket. A szociáldemokrata párt érdekeinek alárendelt ifjúsági szervezet nem tudott kibontakozni, mert lépten-nyomon a párt politikai manőverezéseit kellett szemmel tartania. A SZIM megalakítását ugyan azzal indokolták, hogy "elsősorban a párt utánpótlásának biztosítása érdekében, valamint elvi okokból"¹⁰⁶ volt szükséges a párton belüli ifjúsági mozgalom de az elsekélyesedő, önállóságuktól megfosztott szervezetekben éppen ezt a célt érhetnék el a legkevésbé.

A Szociáldemokrata Párt Csongrád megyei szervezeteinek többsége is indokoltnak tartotta az egységes demokratikus ifjúsági szövetséggel szemben a párt külön ifjúsági szervezetének létrehozását. Lépésüket azzal indokolták, hogy "az ifjúság élettani és nem társadalmi kategória, a fiatalokat a felnőttek világától nem érdeklik, hanem csak évek választják el." Kétségtelen, hogy az ifjúság, mint olyan nem társadalmi kategória. Ennélfogva alapvető érdekei sem lehetnek mások, mint a társadalmi haladást képviselő osztály érdekei. De éppen mert fiatalok, teli lelkesedéssel, tenni akarással, és önállóságra törekvéssel, komoly segítői lehetnek a "felnőttek" harcának, ha annak célkitűzéseiben fellelik saját elképzeléseiket. De ehhez nemcsak szervezeti önállóságot, hanem az önálló kezdeményezéshez való jogot és lehetőséget is igénylik. Ha célkitűzéseik és munkájuk eredménye elősegíti a társadalmi haladást, ha kellő időben megfelelő lehetőséget kapnak az ifjúságra jellemző önálló kezdeményezések, "tul-

tengő energiák" felvezetésére, akkor az ifjúság politikai egységének megvalósítása nem gátolhatja a "felnőttek" érdekeit, ha azok valóban a társadalom, haladását, fejlődését szolgálják.

A Szociáldemokrata Párt azzal, hogy egész politikájából következően a párt érdekeinek alárendelte az ifjúsági mozgalmat, megfosztotta önállóságától ifjúságát. Azzal, hogy kivonta az ifjúság demokratikus egyességéből, gyengítette saját ifjúsági csoportjainak erejét is. E különválás következménye az lett, hogy a "felnőttek" politizáltak, a fiatalok nap pedig a következő program maradt: "dalárdák, szavalókórusok szervezése, nyelvtanfolyamok indítása, ismeretterjesztő előadások rendezése, közös színház és mozi látogatások, műkedvelő gárdák kiépítése, tömegsport megvalósítása mozgalmunkban. Munkacsoportok szervezése, szemináriumok rendezése" - ahogyan ezt a SZIM szegedi titkárságának dokumentuma összegezte.

Kétséggel a SZIM szervezetek tevékenysége e meghatározott területeken igen élénk és programból következően igen változatos volt. Tulajdonképpen az ifjúsági mozgalom akkori módszereitől, formáitól nem tért el. Különállásával azonban megosztotta az ifjúság egészséges, haladó erőit. "Mi nem vonjuk kétségbe azt, - írják a szegedi MADISZ vezetői egyik levelükben - hogy a SZIM helyes irányba vezeti a köréje csoportosult ifjúságot. Mi csak azt tudjuk, hogy a SZIM működése kétes szándéku ifjúsági egyesületek felállításának ürügyül szolgált."¹⁰⁷

A megyei szociáldemokrata ifjúsági szervezetek közül kü-

lönösen kiemelkedik a szegedi SZIM munkája, amely kulturális tevékenysége mellett, az ifjúság elméleti nevelése érdekében létrehozta az "Ifjuszocialista Szellemi Gárdát", /ISZG/, amelynek feladata volt "az ifjúság elméleti nevelése, hogy a közeljövőben várható történelmi változások elé egy képzett, az erőviszonyokkal tisztában lévő ifjúság nézzon". Az ISZG előadásait a párt helyi vezetői tartották. Minden csütörtökön angol óra után, társadalomtudományi előadásokat /"A társadalmi formák fejlődése", "Az anyag és érték elmélete", "Marx és a történelmi materializmus" stb./ tartottak, kedd esténként pedig tudományos, irodalmi és zenei tárgyú ismeretterjesztő előadások hangzottak el. /"Az atomkutatás", "A magyar irodalom története", "Villon költészete", "Juhász Gyula" stb/ Az ISZG előadásait csak szűk körben rendezték. A szervezet tagságának a pénteki "ifi-napok"-on való részvétel volt kötelező. Az alapszervezetként tartott "ifi-napok" programján változatos témájú előadások szerepeltek. /pl. A fakultatív hitoktatás, Petőfi és a szocializmus, a Népszava története, SZIM problémák, A következetes demokráciáról, Irodalom és művészet a demokratikus Magyarországon stb./¹⁰⁸

Ezekkel a szervezett propaganda alkalmakkal azonban ki is merült a SZIM politikai, nevelő munkája. Munkásságában nem látni az aktív politizálás korabeli formáit, tevékenysége korlátozott volt. Az országos politikai kérdésekkel csak a párt keretein belül foglalkoztak. A kezdeti időszakban mindössze egy nagyobb politikai megmozdulást szervezett a szegedi SZIM 1945. szeptember 15-én, amely az egész várost foglalkoztatta. /A piacokon tapasztalható áruhiány és az árak ro-

hamos emelkedése miatt "Le az árakkal!", Gyümölcsöt az ifjúságnak!", "Le a piaci anarchiával!", "Éhezünk!", feliratu táblák alatt a piacon rendeztek tüntetést. "A tüntetés után egyes felelőtlen elemek rendzavarásokat követtek el - írja a Szociáldemokrata Párt Vizsgáló Bizottságának jelentése -, amivel természetesen sem a párt, sem a SZIM nem azonosítja magát. A Vizsgáló Bizottság tiltakozik az olyan gyanúsítások ellen, amelyek a Szociáldemokrata Pártot, vagy a SZIM-et ezeken a felelőtlen rendzavarásokon keresztül próbálják befeketíteni. A tüntetés nem a termelő parasztság, hanem a lelkiismeretlen feketézők ellen irányult."¹⁰⁹

Szeged közvéleménye azonban ennek ellenére elítélte "a SZIM felelőtlen, verekedéssé fajult akcióját, amely a pártközi béke felborításával fenyeget, és a piac megbénításához vezet." - írja a Délmagyarország.¹¹⁰ A tüntetés megrendezése valóban szerencsétlen kezdeményezés volt, mert a piaci árak fokozódó emelkedése, az egyre jobban kibontakozó inflációs folyamat szükségszerűen velejárója volt. A tüntetés indoklása éppen ezért nem állta meg a helyét, mert az élelmiszerellátás fokozódó romlása és az árukinálat csökkenése miatt, a Pengő forgalomlebonyolító szerepe egyre jobban csökkent és ez a folyamat, amely az infláció rendkívül gyors ütemét idézte elő, éppugy érintette a termelő parasztságot, mint a munkásosztályt, amelynek az infláció kétségtelenül nagy nélkülözést és szenvedést jelentett.

A Csongrád megyei SZIM szervezetek munkája hasonló keretek között és módszerekkel folyt, mint a szegedié. Tevékenységük elsősorban a kulturális munka szervezésére korlátozó-

dott. A különböző történelmi évforduló megszervezésén kívül említésre méltó a színjátszó csoportok, néptáncosok, és dalárdák működése, amelyek, mint a korabeli hírekből kitűnik kétségtelenül nagysikerű előadásokat tartottak, de műsoruk többségében igénytelen műsorpolititát tükröz.¹¹¹

Említésre méltó munkát végzett a SZIM szegedi szervezete, az ifjúság zenei műveltségének formálására. A "SZIM hangversenye" címmel megrendezett sorozat példamutató kezdeményezés volt. Műsorán hozzáértéssel válogatott klasszikus zenei művek szerepeltek.¹¹²

A SZIM szervezetek minden héten "táncos napokat" rendeztek, azonkívül alkalmi klubdélutánokon, műsörös bálokon, jótekonycélú táncdélutánokon találkoztak a szervezet fiataljai. A sport tevékenységük nagyjából azonos volt más ifjúsági szervezetek sportolási alkalmával, de korántsem rendelkeztek olyan szervezett sportszakosztályokkal és tömegsportjuk sem ért el olyan szintet, mint a MADISZ szervezeteké.

A Csongrád megyei SZIM szervezetei ugyan alá voltak rendelve a Szociáldemokrata Párt alapszervezeteinek és ez gátolta önálló munkájuk kibontakozását, sőt a párton belüli jobboldal erősödése az ifjúsági mozgalom jobbratulódását is jelentette. Ennek ellenére több jólsikerült MADISZ-SZIM közös akció jelzi, hogy a Csongrád megyei SZIM szervezetek többsége az ifjúsági szervezetek közötti együttműködés gondolatát nem vetette el akkor sem teljesen, amikor felső pártvezetésük utasítására a szervezeti különválást meg kellett valósítaniok. Különösen az 1947-es évtől a 48-as ifjúsági bizottságokban sikerült az együttműködés széles alap-

jait megteremteni, de már korábban is a MADISZ-szal közösen felvetett egység-javaslatuk bizonyítja, hogy törekedtek a megbontott szervezeti egység helyett az akcióegység létrehozására.

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontnak két paraszti pártja volt, a Nemzeti Parasztpárt és a Kisgazdapárt. Az utóbbi mindenekelőtt a jómódu, régi birtokos, vagy vagyonosodó kisparaszti lakosságra terjesztette ki szervező munkáját. A Nemzeti Parasztpárt, amely a Kisparaszti radikalizmus pártjaként lépett fel a magyar közéletben, hirdette, hogy általa "a nemzetből kirekesztett nép akar most részese lenni a nemzeti ujjaépítő munkájának és teljes jogú tagjai lenni a népi demokratikus Magyarországnak". Földreformjavaslata és a végrehajtásban való aktív részvétele is mutatta, hogy a párt a falusi nincstelenek jogaiért és emberi életéért küzdött. Miután a nincstelenekből is birtokosok lettek a földreform lévén, a Nemzeti Parasztpárt az egész dolgozó parasztság pártja lett.

A Nemzeti Parasztpárt határozottan baloldali párt, s a kommunista párttal való fegyverbarátság következetes híve volt.¹¹³ Ez a forradalmisága adott alapot jónéhány falusi, községi parasztpárti ifjúsági szervezet MADISZ-hoz való közzeledésének is. A Nemzeti Parasztpárt ifjúsági csoportjai az 1945-ös választásokig nem váltak külön a párt szervezeteitől. A szegényparaszt és agrárproletár ifjúság jelentős hányada részt vett a MADISZ akciókban is. Így különösen a földreform végrehajtása során alakult ki aktív együttműködés. Szegeden a MADISZ megalakításában is tevékeny részt

vállalt a parasztpárt ifjusága.

Csongrád megyében először a "Szegedi Szabad Szó" vetette fel, hogy "... merre indul a paraszt ifjuság?... Eddigi sürgős munkáink közben nem igen értünk rá közbetlen foglalkozni velük. - írja a lap. A MADISZ volt az, akihez az ifjuságot utaltuk, s utaljuk ma is, csak persze a parasztifjuság azért meg kell, hogy maradjon a paraszti gondolat mellett. A parasztifjuságnak politikai látás terén csatlakoznia kell ahhoz az irányhoz, amely a parasztság igazi érdekeit képviseli, mert hiszen ők lesznek azon eredmények megszilárdítói, amiket a mi harcunk most hozhat." A cikk a továbbiakban a MADISZ és a parasztpárt ifjusága közötti együttműködésről szólva, mint öröndetes tényt állapítja meg, hogy "a parasztpárt több komoly ifjumunkás tagja a MADISZ-ban is vezető szerepet tölt be." Ennek ellenére a cikk mégis azzal fejezi be a parasztpárti ifjuság helyzetének elemzését, hogy felhívással fordul a parasztpárt vezetőihez, hogy "vegyék kezükbe" a parasztifjak szervezését és irányítását és "igyekezzenek betölteni azt a hivatást, amit a parasztpártban munkálkodó parasztifjak elvárnak tőlük."¹¹⁴

A már korábban kialakult párton belüli ifjusági szervezeti élet helyett az önálló ifjusági szervezet megteremtésére ösztönzött a Szegedi Szabad Szó újabb cikke is, amely hosszasan fejtegette a paraszti ifjuság életkörülményeit, huzodását a szervezeti élettől, kulturális elmaradottságát, a politikai élettől való távolmaradását, majd végkövetkeztésként megállapítja, hogy "ha ezeket az életkörülményeket megváltoztatjuk, akkor kétségtelenül a parasztok fiai is u-

gyanolyan élénk mozgalmi életet élnek majd, mint a többi osztályok fiai:"¹¹⁵

Szeptemberben e cikkeket egy baráti hangú bírálat követte, amely a MADISZ szervezetek munkájában fellelhető hibákat elemezte. "A Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség tervét örömmel üdvözölte mindenki, aki komolyan szívében viselte az ifjúság sorsát, jövőjét. - írta a cikk. A MADISZ feladata tiszta és világos volt: egységes útmutatás az élet helyes megglátását akarta adni a félrevezetett magyar ifjúságnak. Fölkészíteni őket a jövőre és vállalni már most minden építő munkát, amire az ifjúság vállalkozna." A továbbiakban a cikk írója szemére veti a MADISZ tagjainak, hogy "elhatalmasodott rajtuk a szórakozás vágya, ... hogy semmivel sem akarnak különbek lenni az eddigi ifjúságnál."¹¹⁶

A megye legnagyobb létszámu, legsokoldalubb munkát végző szervezetének - a MADISZ-nak - ez az elmarasztalása csak részben volt jogos. 1945. nyarán munkájukban valóban jelentkeztek hasonlójelenségek, de nem olyan mértékben, hogy annak kiküszöbölése csak az ifjúsági mozgalom szervezeti egységének felszámolásával mehetett volna végbe.

Az ifjúsági mozgalom szervezeti egységét már egyébként is komoly veszteség érte a SZIM és a DISZ szervezetek létrehozásával. A parasztpárti ifjúság kiválása pedig igen jelentős csoportok elvesztését jelentette, különösen a falusi szervezetekben.

A különválást kimondó országos határozatot megelőzve már 1945. szeptemberében megjelent a nemzeti parasztpárt makói szervezetének felhívása,¹¹⁷ amelyben a paraszt, munkás és

értelmiségi ifjúság összefogását hirdették meg a nemzeti parasztpárt ifjusági tagozatán belül. Csongrád megyében ez volt az első olyan felhívás, amely nemcsak a parasztfiatalok, parasztpárthoz való közeledésére toborzott, hanem az ifjúság más rétegeit is igyekezett a párt célkitűzései mellé állítani és szervezetileg a párt ifjusági tagozatában egyesíteni. Ilyen elképzelések alapján több helyen alakultak az országos szervezés megkezdése előtt kisebb ifjusági csoportok.

A parasztpárti ifjúság országos szervezése Veres Péter novemberi levele nyomán kezdődött meg, amely keserőséggel állapította meg, "hogyan az ifjúság most, amikor olyan szabadsága van, mint még soha, izgul, kapkod, felületessé jelszavak után fut, igazi népi és magyar kultúra helyett a nagyvilág szemétdombjáról összehordott ordenárésággal szórakozik. Ha politizálni kezd, annak se eleje, se veleje, de minden esetre szakadás a következménye és az ifjúság egyik része - talán akaratlanul is - reakciós lesz. Mi, a nemzeti parasztpárt, eddig még nem szóltunk bel az ifjúság dolgaiba. Mint mindenben, ebben is a legfegyelmezettebben betartottuk a pártközi megegyezést, hogy az ifjúságot nem huzzák szét a pártok, hanem együtt érlelődjön össze a demokratikus érzelű és ítélletű emberek társadalmává. Ezt a megegyezést eddig igazán csak mi tartottuk meg, mert ma már minden pártnak van saját ifjusági mozgalma, csak nekünk nincs. Ezt nem nézhetjük tétlenül tovább. Mi vagyunk a legfiatalabb történelmi párt, a szegényparasztság velünk vonult be a magyar nemzet életébe, ragaszkodunk hozzá, hogy a fiaink, gyermekeink ve-

lünk legyenek a politika harcaiban is, ha már az élet harcaiban, a munkában és a szenvedésben velünk vannak."¹¹⁸

A felhívás nyomán kibontakozó szervező munka eredményeként 1946. februárig több városban és községben megalakultak a Népi Ifjúsági Szövetség /NISZ/ alapszervezetei, de megmaradtak a korábban kialakult együttműködés mellett. A MADISZ és a NISZ szervezetek együttműködését megkönnyítette a programok hasonlósága, mind a politikai, mind az érdekvédelmi, kulturális és sport munkában. Különösen közel kerültek a népi kollégiumok, a tanoncmozgalom szervezése terén, majd a 48-as ifjúsági Bizottságokban. A NISZ szervezetek elsőként csatlakoztak az ifjúság akcióegysége mellé, ezzel is bizonyítva, hogy az 1945-ben kibontakozott belpolitikai válság kényszerű hatására bontották fel a korábbi szervezeti egységét az ifjúsági mozgalomnak.

A Csongrád megyei NISZ alapszervezetek taglétszámát néhány korabeli adat nyomán csak óvatos becsléssel lehet megállapítani. A mai Csongrád megye területén a NISZ szervezet száma alig haladta meg a 10-15-ös, taglétszáma pedig csak Szentesen /60-80/, Hódmezővásárhelyen /100-150/ és Szegeden /100-150/ volt jelentősebb. Makón és Csongrádon szintén működtek NISZ alapszervezetek, de létszámuk alig érte el a 40-50 főt. Tehát az egész megye területén 1946-48 között alig volt több 800-1100 a NISZ tagok száma.¹¹⁹

Az eddig tárgyalt pártifjúsági szervezetek, a Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalom és a Népi Ifjúsági Szövetség, valamint a MADISZ Csongrád megyei szervezeteinek együttes politikai tevékenysége, a népi demokrácia melletti következe-

tes elvhűsége, széleskörű szervező munkája és mintegy 6-8000 körül mozgó taglétszáma azt jelentette, hogy megyénkben kezdetől fogva a demokratikus ifjúsági mozgalom keretein belül a népi demokráciának olyan ifjúsági tömegei voltak, amelyekre a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front baloldali pártjai támaszkodhattak. Akcióegységük akkor is megmaradt, amikor az 1944-ben kibontakozott és az 1945-ös évben országosan is jelentős, példamutató munkát végző MADISZ szervezetekből a demokratikus pártok ifjúsági csoportjai kiléptek.

A SZIM és a NISZ mellett a megye harmadik és egyben létszámában a legjelentősebb pártifjúsági szervezet a Függetlenségi Ifjúsági Szövetség /FISZ/ volt, amely a Kisgazdapárt ifjúsági csoportjait egyesítette. A Kisgazdapárt az ország másik nagy paraszti pártjaként, - annak ellenére, hogy a földkérdés megoldását mindig elsőként tárgyalta programjában - soha nem tudott a szegény parasztok és a mezőgazdasági cselédek körében népszerűvé válni. Népi hagyományai azonban még éltek a tiszántúli parasztság körében és kitartott a párt mellett számos ellenzéki tradíciókon nevelkedő politikus is. A kezdeti időkben elsősorban ezek a rétegek adták a Kisgazdapárt vezetését, tagságának jelentős részét és parlamenti csoportjának tagjait is. Amint azonban a pártéletbe bekapcsolódtak, a régi törzsgárda mellett a gazdag parasztok, a dzsцентри, uri birtokos hagyományokat ápoló városi és kisvárosi alkalmazottak is - akikhez a volt horthysta tisztikar tagjai is hozzácsapódtak, - kezdtek kibontakozni a kezdetben visszavonult, de az egyre határozottabban szervezkedő jobboldal körvonalai is. Már 1945. januárjában érezhető volt

hogy a Kisgazdapárt debreceni vezetősége kísérletet tesz a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front még laza szervezeti egységének megbontására. Ez a tendencia tovább erősödött a nem paraszti, jobboldali, polgári, sőt nagyburzsoá rétegek beáramlásával, az antifasiszta harc felfogásában meglévő ellentmondások éleződésével, főleg pedig a demokratizálás gyakorlati feladatainak napirendre kerülésével. A Kisgazdapárt reakciós, gyűjtő párttá válását a népi demokratikus forradalom körülményei között, annak első szakaszában, s ezzel a burzsoáziának, sőt a horthysta politikus és államigazgatási gárda nagy részének, a koalícióban való szervezett beáramlása azt eredményezte, hogy a felszabadulást követő kisebb polgári és vallási alapon szervezkedő pártok kifejezetten a polgári egység, a polgári demokrácia megteremtése érdekében csatlakozta a párthoz.¹²⁰

Amit a felszabadulás utáni politikai közéletben a Kisgazdapárt jelentett, ugyanazt jelentette az ifjúsági mozgalomban a Független Ifjúsági Szövetség is. A FISZ szervezetek jelentős ideológiai, politikai támogatást és szervezési segítséget kaptak pártszervezeteiktől és az egyházaktól. Az egyházi ifjúsági szervezetekkel való együttműködésük is igen jelentős volt. A FISZ szervezetekben tömörültek, vagy vezető pozíciókhoz jutottak az ellenforradalmi korszak Levente és más ifjúsági egyesületeinek aktív tagjai és vezetői, valamint jónéhány, az Ideiglenes Nemzeti Kormány által rendeltileg megszüntetett jobboldali párt - még ifjúsági korosztályhoz tartozó - vezetője is. E szervezetek körül csoportosultak az ifjúsági polgári demokráciát követelő rétegei épp-

ugy, mint a MADISZ, SZIM és NISZ köré a népi demokráciáért küzdők.

A FISZ szervezetek és a Kisgazdapárt közötti igen aktív politikai és szervezeti kapcsolat, a felszabadulás előtti ifjúsági szervezetek volt vezetőinek és tagjainak tömörülése e szervezetekbe meghatározta programjukat, tevékenységük politikai tartalmát, de módszereit is. Egyik még 1945. elején közzétett programot adó cikkükben a szegedi FISZ vezetői így fogalmazták meg a szervezet célkitűzéseit: "Miként akar részt venni az ország újjáépítésében a többi pártok fiataljaival együtt a mi ifjúságunk? - A saját világnézetének erejével és hitével. Milyen ez a világnézet? - Elsősorban is keresztény. Nem a kereszténység, hiszen ez nem lehet politikai párt célja, de mint alapvető sarkalatos politikai igazságokat: a krisztusi igazságokat fogadja el és azokra épít. Tiszteletben tartjuk mindenkinek a világnézetét, de elvárjuk, hogy mások is ugyanezt tegyék velünk szemben, még akkor is, ha kényelmetlennek és velük szembenállónak érzik. Először is emberek vagyunk, akiknek emberi jogait kell kielégíteni: biztos megélhetést kell teremtenünk, a családot meg kell erősíteni, s minél több embernek kell lehetővé tenni a szellemi és vallási életbe való bekapcsolódását. Mindez azonban csak magyar keretek közt lehetséges. Magyar ember érzi a magyarság bajait, társadalmilag a parasztság, munkás-ság, polgárság és értelmiségi ifjúság harmónikus összefogását akarjuk megteremteni. Tudjuk mire van szükség: A paraszt és munkás ifjúságnak helyet biztosítani az értelmiség sorai-ban."¹²¹

A program további részében megismétli a Kisgazdapárt programját, amely világossá teszi, hogy a FISZ hogyan értelmezi azokat a célkitűzéseket, amelyekről korábban szóltak. A polgári szabadságjogok és az általános titkos választójog követelése mellett kijelenti, hogy "a Kisgazdapárttal együtt az ifjúság is a magántulajdon alapján áll". A párttal együtt követeli az igazságos földbirtok reformot, az új birtokmegosztást, a közigazgatás sürgős reformját és a tisztviselők szolgálati viszonyának és felelősségének megállapítását. Követelik az adó és illetérendszer gyökeres reformját, a progresszív adózást és az új kataszteri osztályozás bevezetését. A parasztság számára értékesítő szövetkezetek hálózatainak kiépítését, a mezőgazdaság forgótőkével, tenyészállatokkal, traktorokkal, mezőgazdasági gépekkel, hitellel való ellátását. Követeli a háborús és néPELLenes bűnösök szigorú megbüntetését, a fasizmus elleni küzdelem áldozatainak megsegítését, a szociális és egészségügyi ellátás nagyarányú reformját. E programból kitűnik, hogy a Kisgazdapárt legtöbb követelése megegyezik a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programjával, kivéve azt az alapvető különbséget, hogy a párt a magántulajdon alapjára helyezkedett. Ebben a kérdésben adódott az a lényeges különbség, amely a népi demokratikus forradalom továbbfejlesztésének időszakában, a párt jobbszárnyát a Baloldali Blokk pártjaival szembeállította.

A FISZ Csongrád megyei szervezetei a MADISZ után alakultak meg. Sorrendben először Hódmezővásárhelyen /1945. január 14./, Szentesen /1945. július 1./, Szegeden /1945. szeptember 25./, Makón /1945. augusztus 26./, valamint a Csongrád és

Csanád megyei szervezetek, majd az ezeket összefogó délkerületi szervezet 1946. január 26-án alakult meg Szegeden. E fontosabb szervezetekkel egyidőben a megye több községében, falujában is megalakultak a FISZ alapszervezetei. Szám szerint mintegy 250-300. Taglétszámuk Szegeden és Szentés kivételével mindenütt magasabb volt a MADISZ szervezetek létszámánál, bár a fluktuáció különösen e két szervezet tagsága között igen magas volt. Kiemelkedően nagy létszáma volt a hódmezővásárhelyi és környéki FISZ Szervezetnek /1500-2000/, Szegeden és környékén /800-1000/ valamint a megye más városaiban az alapszervezetek össztagsága nem érte el az átlag ezret. A megye területén 1946-48 között a FISZ tagok létszáma 3800-5000 között ingadozott, szemben a MADISZ 1945-ös átlaglétszámával, amely már 1945-ben elérte az 5000-ret.¹²²

A FISZ alapszervezetek politikai munkájának fő célja a Kisgazdapárt támogatása mellett a paraszti fíjuság tömegeinek távoltatása, vagy eltérítése a népi demokratikus forradalom feladataitól, demokratikus szervezettől. Politikai munkájuk valamennyi eszközét e célnak rendelték alá. Tömeggyűléseik, demonstratív, kulturális és sportrendezvényeik kétségtelenül az ifjuság nagy tömegeit vonzották. A felszabadulás előtti ifjusági mozgalomhoz képest látszólag valóban újszerű volt a FISZ munkája, hiszen annak ellenére, hogy vezetőinek nagy többsége korábban is, mint falu, vagy község lelkésze, levanteoktatója, vagy a település iskoláinak tanítója, tanára vezette az alapszervezeteket, a szövetség elhárította magát a fasiszta, militarista ifjusági mozgalom vezetési módszereitől. A tartalmi munkában is vallotta, hogy

"a független ifjúság épp úgy, mint a Kisgazdapárt a keresztény szocializmus álláspontján áll, vagyis tiszteletben tartja a magántulajdont, az emberméltóságot és irányelveit a felebatáti szeretetre, a békés együttműködésre építi. A keresztény szocializmus nem párt, hanem világnézet és a független ifjúságnak és általában a Kisgazdapártnak ez a világnézete."¹²³

Tehát mind vezetési módszereiben, mind programjában, munkájának elvi alapjaiban látszólag teljesen újat adott a FISZ. Mintegy megtisztult "keresztény szocializmust" hirdetett, amely a rossz emlékü, negyed százados, ellenforradalmi rendszer diktatórikus, fasiszta jellegű "keresztény nemzeti szocializmusával" szemben a demokratikus, a "békés", az emberi, de "keresztény" és magyar szocializmust akart. Az ifjúság jelentős csoportjai számára ez a különbség már elegendő minőségi változást jelentett a korábbi években tapasztaltakhoz és tanultakhoz képest. A "keresztény nemzeti szocializmus" gyakorlatának "demokratizálása" közelebb állt az akkori fiatalokhoz, mint a nemzeti fejlődésünknek új történelmi perspektívát nyitó, népi demokratikus forradalom, amely a háboru előtt nacionalista és fizikailag tönkre ment ifjúság számára még ismeretlen, vagy csak félreismert szocializmus távlatait nyitotta meg.

A FISZ alapszervezeteiben tevékenykedő zömében régi ifjúsági vezetők azonban többnyire világosan látták ezt az alapvető különbséget. Nagyon jól ismerték az ifjúság nevelésének módszereit, s ezért tudtak jelentős tömegeket mozgósítani, elsősorban az ugynevezett kulturált, "magyar szellemű" szó-

rakozásra. Jellemzően mutatja be a MADISZ és a FISZ szervezetek közötti éles harcot egy szentesi sajtóvita, amelyben a MADISZ egyik vezetője a kisközgazdasági ifjúság közéleti tevékenységéről szólva számonkérte az országos ifjúsági akcióktól való távolmaradást. "... mi a célok, mi a szándékok a demokratikus Magyarország felépítése érdekében - kérdezte - hányan vállaltatok erőfőködést a felépítési munkák egy hid felépítésénél, egy vasútvonal kijavításánál, egy vagon többletszék kitermelésénél?"¹²⁴

A továbbiakban kéri a kisközgazdasági ifjúság vezetőit és tagságát, hogy ne csak az otthon végzett munkát tekintsék alapvető kötelességüknek, hanem kapcsolódjanak be azokba az akciókba is, amelyeket a város ifjúsága kezdeményez. A válasz elutasító és támadó volt. "Mi paraszti ifjak mindenkor dolgoztunk annyit, mint a MADISZ-ifjak - írták a válaszban -, hanem is a bányákban, vagy a hidaknál. Első sorban a földművelés terén mutattuk a legnagyobb eredményt, de a kulturális munkából is kivettük a részünket. Mi nemcsak 8 órát dolgoztunk, korai hajnaltól késő estig. Ez pedig majdnem 16-18 óra. Ezt nem hirdetjük újságban, hanem cselekedtünk, hogy minél több kenyér jusson az ipari dolgozóknak. De ha olyan nagyon akarják, hogy mi dolgozzunk a bányákban, hát tessék, ők meg jöjjenek addig helyettünk az amúgyis nagy munkaerővel küzdő mezőgazdaságban. Pótoljanak arra az időre minket".¹²⁵

Hasonló hangvételű vitákra másutt is sor került. Csongrádon már a Kisközgazdasági lapja kénytelen volt önkritikusan elismerni, hogy "... az ifjúság talán soha nem táncolt, vigadozott annyit, mint éppen napjainkban. Gombamódra elszaporod-

dó ifjúsági egyesületek a demokratikus újjáépítésről fennen hosszannázva, egymással versenyeznek, táncesték megrendezésében. Amíg az egész magyar közélet lázasan dolgozik, hogy a magyarság jelenlegi cseppfolyós állapotát megszilárdítsa, akkor ifjúságunk tetemes része az annyit hangoztatott újjáépítés helyett tivornyára, lumpolásra és olcsó szórakozásra rendezkedik be. Nem a tánc és a szórakozás kifogásolásáról van szó, de a szórakozásnak legyen meg a tisztességes terepe és ne a tánc legyen az első és a munka a második. Mélységes tragikus alternatíva áll az ifjúság előtt: vagy komolyan mérlegelve a magyarság mai súlyos helyzetét, az ifjúság komolyan, felelősségteljesen, kivétel nélkül dolgozni kezd, vagy emberméltóságot, erkölcsiséget, józan ész felreabva éli könnyelmű életét tovább és folytatja az elmúlt évek politikai és közéleti örületét".¹²⁶

Szegeden a MADISZ és a SZIM-et támadó cikkek sorozatába oktatták ki a két legnagyobb ifjúsági szervezet tagságát és vezetőit, hogy "az általunk is tisztelt munkáspártok ne féltsék a demokrácia fejlődését a kispártoktól, mert történelmi multuk alapján állitjuk és hirdetjük, hogy a nép szabad akaratán nyugvó és az alkotmányos törvényekkel biztosított demokráciát egy párt sem védi jobban a reakciótól, mint a Kispárt".¹²⁷

Természetesen ez a néhány szemelvény nem tükrözheti a maga teljességében az évek alatt, a politikai harcok hevében egymás ellen megírt cikkek tényleges hangulatát. E cikkek többsége közöses rágalmazásokat, intrikákat, személyeskedéseket tartalmazott, vagy olyan látszólag elvi vitákat a

"tisztá demokrácia" védelmében, amelyek célja a népi demokratikus forradalom eredményeire támaszkodva azokra hivatkozva, a polgári demokrácia hatalmi bázisának szélesítése, erősítése volt.

Az ifjúsági szervezetek egymás közötti vitája a sajtóban, a gyűléseken, a tüntetéseken és egyéb rendezvényeken, de különösen a bálak után több helyen tettlegességhez vezetett. Ezeket az alkalmakat néhány hangadó kezdeményezte, akik közül többen részt nem vettek a heccelődéssel indult tömegverekedésben. Hosszan lehetne sorolni, kisebb-nagyobb községek, falvak alapszervezeteit, ahol a felszított hangulatnak engedve véres verekedéssel zárult egy-egy rendezvény, mint például a Szeged, Somogyi-telepi FISZ alakulógyűlése, vagy a Hódmezővásárhely Külső-Erzsébeti FISZ bálja, vagy a deszki FISZ alapszervezet egyik vezetőjének megsebesítése, stb. Néhány helyen külön brigádokat szerveztek a különböző ifjúsági csoportok saját védelmükre, amelyek közül egyik-másik kezdeményezője is lett a verekedésnek, mint például a szentesi FISZ "védelmi ifjúsági gárda" néven szervezett alakulata, amelynek tagjai több véres verekedésben is részt vettek.¹²⁸

Ezek a szélsőséges esetek elsősorban azokra az szervezetre voltak jellemzők, amelyek élén volt leventemozgalmi és egyházi ifjúsági vezetők álltak. Általában ott, ahol a MADISZ és más demokratikus pártok mellett alakult ifjúsági szervezetek elég erősek, tevékenyek voltak, ott a FISZ befolyása nem érvényesült. Másutt a FISZ helyi vezetői, a józan együttműködésre törekedtek, a többi ifjúsági szervezetekkel. A megye több városában, községében egészséges verseny ala-

kult ki a MADISZ és a FISZ szervezetek között az ifjúság megnyeréséért, melyet elsősorban színvonalas foglalkozásokkal, műsoros estekkel, az ifjúság érdeklődésének megfelelő rendezvényekkel próbáltak elérni. Különösen hamar kialakult az együttműködés azokban a községekben, falvakban, vagy városokban, ahol "a Független Ifjúság vezetői régen szintén MADISZ tagok voltak".¹²⁹

Később az ifjúsági mozgalom akcióegységének kibontakozása idején mindenekelőtt ezekre az alapszervezetekre támaszkodva sikerült a 48-as Ifjúsági Bizottságok által kezdeményezett akciókat sikeresen végrehajtani.

A városi FISZ szervezetek befolyása különösen a diákság körében volt igen nagy, bár alapszervezeteket nem alakíthattak az iskolákban. Munkájukat erősítették az igazgatók és a tanári kar egy része. Bekapcsolták őket a Kisgazdapárt szervezeteinek munkájába, politikai akcióiba volt példa, hogy e fiatalok fegyvereket rejtegettek, így például Szegeden, ahol 1946. júniusában több szegedi középiskolában fegyverrejtegetés miatt több mint 50 diákot vettek őrizetbe. Közülük három internáltak, 30 ellen kihágási eljárást indítottak. 18-at szabadon engedtek. A letartóztatottaktól 25 revolvert és 19 puskát koboztak el.¹³⁰

A FISZ szervezetek, valamint a többi ifjúsági szervezet közötti együttműködést csak az 1947. januárjában lelepleződött kisgazdapárti összeesküvés után kezdett normalizálódni. Ez az esemény hívta fel a figyelmet arra, hogy az országban szervezett demokrácia ellenes erők vannak. Az összeesküvés leleplezése lassu erjedést indított el a Kisgazdapártban és

városi kispolgári rétegekben. A polgári demokrácia legprimensebb szószólói is erősen kompromittálódtak a jobboldali támadás idején. Bebizonyosodott az is, hogy a polgári demokrácia számos pontos érintkezne a horthysta konzervatív restauráció valamilyen válfajával, az pedig Magyarországon a dolgozó tömegek körében semmilyen támaszra nem számíthatott. A polgári demokrácia, tehát mint célkitűzés megbukott. A vita politikai sikon végetért.¹³¹

A jobboldali összeesküvés leleplezése közvetlenül érintette a Független Ifjúság Szövetségének országos központját is, hiszen Imre Lajos országos alelnök is részt vett a szervezkedésben. A Független Ifjúság Országos Fegyelmi Bizottsága az ellene elrendelt vizsgálatot az egész országos központra kiterjesztette. A Különböző szinteken lefolytatott fegyelmi vizsgálatok a FISZ tekintélyét, szavahihetőségét nagymértékben megingatták. Több helyen egész alapszervezetek fordultak szembe a Kiszgazdapárttal, illetve a Független Ifjúsági Szövetséggel. Az 1945-ös novemberi választások után kibontakozó és egyre jobbra tolódó kiszgazdapárti ifjúsági mozgalom ettől kezdve kezdett küzeledni a többi ifjúsági szervezethez. Nem kompromittálódott vezetői és tagságának jelentős nagy része kezdett visszatérni az 1945. őszén elhagyott MADISZ szervezetekbe. A Független Ifjúsági Szövetség e balszárnya teremtette meg az együttműködés lehetőségét azokban az akciókban, amelyeket a Magyar Ifjúság Országos Tanácsa /MIOT/ kezdeményezésére alakult helyi ifjúsági tanácsok indítottak el és amelyek a 48-as ifjúsági munkaterv végrehajtása során teljeseztek ki.

A szélsőségesen jobboldali vezetők egyrésze teljesen kiszorult az ifjúsági mozgalmából, más részük a Kisgazdapártban próbált még szerepet vállalni, s mások az egyházi ifjúsági szervezeteket keresték meg.

3./ Az újjászervezett felszabadulás előtt egyházi és egyéb ifjúsági szervezetek

A demokratikus ifjúsági mozgalom Szegeden és Debrecenben meghirdetett egységével kezdettől fogva szemben álltak, függetlenségüket hangoztatva a felszabadulás előtt is működő egyházi ifjúsági egyesületek, amelyek 1945 márciusától nyilvánosan is újjászerveződve megkezdték munkájukat. Ugyancsak újjászerveződött 1945. májusában a Magyar Cserkészszövetség is. Az egyházi ifjúsági szervezetek közül a katolikus egyház irányításával a Katolikus Agrárifjúsági Legényegyletek Országos Testülete /KALOT/, a Katolikus Leánykörök Szövetsége /KALÁSZ/, az Emericana és a Katolikus Diákszövetség alakult újjá. A református egyház mellett a Keresztény Ifjúsági Egyesület /KIE/, a Soli Deo Glória /SDG/ és a Bethleg Gábor Kör működött ifjúsági szervezetként. Megalakultak az evangélikus és izraelita egyházak ifjúsági egyesületei is. Befolyásuk egyaránt érvényesült a politikailag tájékozatlan, vallásos nevelésű falusi, valamint a városi és egyetemi fiatalok között.¹³²

Csonrád megyében, de különösen Szegeden, Hódmezővásárhelyen és Makón régi hagyományai voltak ezeknek az ifjúsági egyesületeknek, szervezeteknek. Szegeden és környékén a

KALOT és a KALÁSZ, Hódmezővásárhelyen és Makón a KIE és az SDG köré csoportosultak jelentősebb ifjúsági csoportok, jól képzett, az ifjúsági szervezetek vezetésében jártas, az ifjúság érdeklődését, igényeit jól ismerő egyházi és világi vezetők gazdag tapasztalataikkal, gyorsan újjászervezték a korábban is tevékenyen működő ifjúsági csoportjaikat, a megváltozott körülményeknek és nem utolsósorban az új politikai követelményeknek megfelelő célokat tűztek ki eléjük.

Az egyházi ifjúsági szervezetek közül csak a két legjelentősebb a KALOT és a KIE szervezetei foglalkoztattak említésre méltó ifjúsági csoportokat megyénkben. A KALOT szervezetek, de általában a katolikus egyház irányítása alatt működő ifjúsági szervezetek tevékenységét a Katolikus Actio Ifjúsági Titkársága 1945. augusztus 17-26. között Szakcs községben rendezett "Léleknevelő nagy táborozásán" elfogadott ugynevezett "szakcsi határozat" összegezte. E szerint ezekben az ifjúsági szervezetekben az ifjúság világnézeti irányítását a 10 parancsolat és az egyház által magyarázott evangélium alapján csak papok végezhetik és ezért az egyetemeken és főiskolákon még hiányzó lelkeszségek sürgős megszervezését is követelik. A határozat állást foglal a demokratikus szabadságjogok és a keresztény társadalmi elvek uralma mellett. Követelte az "ezeréves Szent Istváni szellem" tiszteletét, elítéli "a kivándorlás gondolatát". Vállalta ifjúsági vonalon az "osztálykülönbségektől mentes szolidaritást", "a magyar népi hagyományok" ápolását és az együttműködést "minden nemzetépítő irányzattal". Szembefordul "minden valláserkölc ellenes ifjúsági irányzattal", és elutasí-

totta "a felelőtlen szórakozási lázat".¹³³

E program, amelyet 10 város a budapesti és vidéki egyetemek számos főiskola és néhány középiskola katolikus ifjúságának képviselői fogadtak el, hosszú időre megszabta a katolikus ifjúsági szervezetek elvi és gyakorlati tevékenységét. A program, amelynek részletesebb kifejtését az egyházi sajtó és lelkészei vállalták, az egyházi ifjúsági mozgalom szervezeti kereteinek kiszélesítését és mozgalmi módszereinek korszerűsítését és megkövetelte. Ezért került sor a katolikus internátusok, intézmények, kápolnák tevékenységének újjászervezésére. "A kor követelménye, hogy ezentul minden szerzetesi egyesületi, vagy más magánkápolna tevőlegesen kapcsolódjék be a pasztorizációba. Kisegítő Kápolnaegyesületet kell szervezni, amelyen belül hitbuzgalmi, kulturális, szociális és sajtó szakosztályokat kell szervezni. Létre kell hozni a katolikus házmegbizott intézményét az ugynevezett házapostoli intézményt, amely állandó összeköttetést tart fenn az egyes házak, és a kápolna vezetősége között. Munkakörük: apostolkodás modern formában, szociális és egyéb problémák diszkrét kijelentése, előadások, összejövetelek szervezése. Külön gondot kell fordítani az ifjúság szervezésére."¹³⁴

A katolikus ifjúsági szervezetek a legszorosabban kapcsolódtak az egyházhoz és legtöbb helyen a FISZ szervezetekhez, amelyek mintegy "világi" része voltak a KALOT-nak. Politikai módszereikben alkalmazták a tömeggyűléseket, a házi agitációt, a sajtót és egyéb propagandaeszközöket éppugy, mint más ifjúsági szervezetek. Kulturális tevékenységük kiterjedt a

szinjátszás, az éneklés, a népitánc és más a többi ifjúsági szervezetben alkalmazott formára. A szervezetek belső élete azonban az egyházi védettség alatt olyan politikai szervezkedésekre is lehetőségek nyújtott, amelyek nyílt szembefordulást jelentettek a népi demokratikus államhatalommal. Ezért került sor a belügyminisztérium rendelkezésére, amely 1946. július 18-án 170 egyéb egyesülettel együtt bászúntette a KALOT működését. Ettől kezdve a katolikus egyház az ifjúság szervezését csak szűk egyházi keretek között végezhetette. Megnőtt viszont a jelentősége a volt KALOT vezetők FISZ szervezetekben végzett munkájának. Ettől kezdve szélesedett a FISZ szervezeteken belül a reakciós jobboldali tevékenység.

A másik, Csongrád megyében is néhány helyen jelentős ifjúsági tömegeket mozgató egyházi szervezet a KIE.volt. A protestáns egyházat ifjúsági mozgalmainak együttes programját a felszabadulás után először a Magyarországi Ókuménikus Ifjúsági Bizottság 1945. október 1-én elfogadott mátraházi deklarációja összegezte.¹³⁵

A KIE és az SDG programja az ifjúság vallásos nevelésén túl elsősorban azokra a közös akciókra terjedt ki, amelyek a különböző ifjúsági rétegek számára olyan kulturális, sport és művelődési lehetőségeket biztosítottak. A hódmezővásárhelyi, szentesi és makói KIE szervezetek a vallásos protestáns ifjúság és az ország előtt álló feladatok kérdéseit vitatták meg.

E konferenciákat kirándulással, kulturális rendezvényekkel kötötték össze. E szervezetek bár sajátosan értelmezték az

ifjúság demokratikus szellemű nevelését, nem zárkóztak el kezdettől fogva a többi demokratikus ifjúsági szervezetekkel való együttműködéstől. Azokban a városokban, ahol különösen jelentős tevékenységet folytattak, mint például Hódmezővásárhelyen és Makón ott a városi Ifjúsági Tanács munkájában is jelentős szerephez jutottak a KIE vezetői. Külön említésre méltó a hódmezővásárhelyi KIE három hetes ingyenes bentlakásos népfőiskolai tanfolyama, amelyet a Parasztszövetséggel közösen szervezett a falusi fiatalok számára s amelyre előadóként szaktanárokat kértek meg a magyar nyelv, a történelem, a földrajz, állat- és növénytermesztés, társadalomtudomány, Vásárhely története, egészségtan, népművészet stb. tárgyak előadására. Hasonló főiskolai tanfolyam megszervezésére került sor Makón is. A KIE szervezetek programjával, sőt a velük való együttműködéstől sem zárkóztak el, mégis jelentős ifjúsági csoportokat vontak el attól a munkától, amelyet a demokratikus ifjúsági szervezetek végeztek.

Harmadik a felszabadulás előtt már működő ifjúsági szövetség a Magyar Cserkész Szövetség volt, amelynek szervezetei 1945-től 1946. július 22-ig, a Magyar Cserkészfiúk Szövetsége megalakulásáig működtek. Valamennyi megyei középiskolában újjáalakultak a korábbi cserkészcsapatok. Hasonlóképpen újjáalakultak a városi, községi cserkész szövetségek. A Magyar Cserkész Szövetség csapatai Csongrád megyében is már 1945. tavaszán újjáalakultak és megkezdték működésüket. A legtöbb cserkész csapat megőrizte nevét és hagyományait az új körülményeknek megfelelően átalakította. Különösen élénk cserkészélet bontakozott ki Szegeden, Hódmezővásárhelyen és

Szentesen.

A Csongrád megyei cserkész mozgalom országos jelentőségű megmozdulása volt az 1945. július 14-16. között megrendezett "Hódmezővásárhelyi Alföldi Cserkész Napok". A találkozó, melyet a Magyar Cserkész Szövetség kezdeményezett a hódmezővásárhelyi cserkész csapatok 25 éves jubileuma alkalmából ott voltak a budapesti, kecskeméti, orosházi, békéscsabai, hódmezővásárhelyi, szegedi, szentesi és csongrádi cserkész csapatok küldöttei. A találkozón képviseltette magát a Magyar Cserkész Szövetség a KIE, a KALOT, a Magyar Paraszt Szövetség, a FISZ és a SZIM országos vezetősége is. A MADISZ Központ képviselői "sajnálatos autóbaleset miatt" nem vehettek részt. Ugyancsak kimentette magát a Nemzeti Parasztpárt képviselőjében megbízott Veres Péter is, aki csupán levélben üdvözölte a találkozó résztvevőit.¹³⁶

A találkozó célja az ifjúság nevelésének általános problémái és az ugynevezett "közdelmi egység" megteremtésének feltételeit meghatározni. Az elfogadott határozat a politikai neveléssel foglalkozott. "Értelmiségi, /nevelő/ ankét" összehívását vetette fel, majd a "küzdeldmi egység megvalósítása érdekében" a politikai pártok, szakszervezetek, demokratikus ifjúsági közösségek" összehívását javasolta.¹³⁷ Ez a határozat a MADISZ és a különböző ifjúsági szervezetek meg- és újjáalakulása óta először tett konkrét javaslatot "az ifjúsági egység" politikai célzatosságu, különböző rendű és rangu szervezetek hangzatos követelésein túl arra, hogy a meglévő szervezeti széttagoltság mellett a "lehető egységet" hogyan lehet az adott körülmények között megvalósítani. Először vetette fel országos szinten a "küzdeldmi

egységet", mint az ifjúsági mozgalom továbbfejlesztésének járható útját. Ez a "küzdelmi egység" azonban korántsem azt célozta, amelyet a demokratikus pártok ifjúsági szervezetei hirdettek meg, amely alapja lett az 1946-48 között kibontakozott "cselekvési egységnek". Hódmezővásárhelyen az ifjúsági szervezetek jobbszárnyának tömörülését hirdették meg látva a szervezeti széttagoltság hátrányait.

A demokratikus ifjúsági mozgalom szervezeti egységének megteremtése - a MADISZ létrehozásával 1944-45 telén - feltétlenül helyes, célszerű és időszerű volt. Akkor ugyanis a haladó gondolkodású ifjúsági rétegek számára Magyarországon nem volt olyan a fiatalság széles tömegeit megmozgató demokratikus ifjúsági szervezet, amely a felszabadulás előtti munkájának hagyományaival, vezetési tapasztalataival, természetes szervezője lehetett volna az ifjúság nevelésének. A két világháború közötti kommunista ifjúsági mozgalom és a szociáldemokrata ifjúsági szervezetek meglehetősen szűk területre szorultak vissza, az állandó rendőri üldözés miatt, ezért politikai, szervező, kulturális és sporttevékenységük csak szűk ifjúsági rétegek előtt volt ismeretes. Ugyanezen idő "nagymultu" ifjúsági szervezetei, módszereikben ugyan sokrétűek, de ideológiai, politikai alapjaikban teljesen kompromittálódott, belső váltságokkal küzdő szervezetek voltak, amelyek jövőjét a felszabadulás utáni első hónapokban többé-kevésbé az ellenforradalmi korszak ideológiájához és politikai gyakorlatához kötődő multjuk határozta meg.

Ezért lehetett olyan átütő erejű a MADISZ szervező munkája az első félévben, de ezért maradhatott meg később is valamennyi egészséges egységtörekvés tényleges alapjául, ve-

zetőjéül, tartalmi meghatározójául.

Az egyre szélesedő és hevülő politikai harc, valamennyi ifjúsági szervezetet is nyílt állásfoglalásra kényszerített, és he nem akartak a küzdelemben alul maradni, meg kellett találniuk az ifjúsági mozgalom továbblépésének lehetőségét, s ez csak a szervezeti széttagoltság fenntartása mellett megvalósuló "akció-egység" lehetett. Ez látszott ugyanis valamennyi ifjúsági szervezet részéről a legkevesebb ideológiai, politikai engedménnyel járó lépésnek. Különösen olyan általános megfogalmazásban, mint azt a vásárhelyi találkozó felhívása hirdeti: "A közdelem célja: a tiszta demokrácia, Magyarország gazdasági, politikai, kulturális ujjaépítése". Ennek az általános, valamennyi önálló, egymástól független szervezetbe tömörült ifjúsági rétegnek megfelelt célkitűzésnek a konkrét feladatokra való felbontását, a megfelelő tártalommal való megtöltését, az 1945. augusztus 5-én létrehozott hódmezővásárhelyi Ifjúsági Bizottság kísérelte meg először elvégezni.

Az Ifjúsági Bizottság létrehozása válasz volt a vásárhelyi találkozó helyes elvi probléma felvetésére, annak megvalósítását jelentette, de a találkozón még háttérbe szorított MADISZ kezdeményezésére, amely a hódmezővásárhelyi ill. sz. "Erő" elnevezésű gimnáziumi cserkész csapattal együtt képes volt elhatárolnia magát, a találkozón hangadóként felképő, "budapesti képviseltek" "tömegember-minőségi ember" alárendeltségéről, a "népi katolicizmusról", az "evangéliumot élő egyház és ifjúságáról" szóló problémázgatásoktól¹³⁸ és helyette olyan konkrét közös feladatok egész sorát jelölte meg, mint a "közös ifjúsági megmozdulások" és "kulturális

előadások", az "igazoló bizottságok munkájának segítése", "reakciós sajtótermékek beszolgáltatásának ellenőrzése", "magyar-román est rendezése" stb.¹³⁹

A hódmezővásárhelyi Ifjugási Bizottság munkájában részt vett a SZIM, a NISZ, a FISZ, a SZIT, a Cserkész Szövetség és a Parasztszövetség helyi csoportja is. Az Ifjusági Bizottság által meghirdetett program a megyében először biztosította - ekkor még csak Hódmezővásárhelyen - a különböző ifjusági szervezetek akció egységét, de jelentősége igen nagy volt. Elsőnek körvonalazta országosan is a rendkívül differenciálódott demokratikus és egyéb ifjusági mozgalom további fejlődésének lehetőségeit.

A hódmezővásárhelyi MADISZ és gimnáziumi cserkész csapat lépését követte augusztus végén a szentesi 275. "Pusztaszer" az 595. "Bethlen Gábor" és az 582. "Attila-i" nevű cserkész csapatok egyesülése, majd együttműködésük a szentesi MADISZ-szal a megyében működő többi cserkész csapatok fokozatosan megtalálták a kapcsolatot, vagy a helyi MADISZ szervezettel, vagy más helyi ifjusági szervezetekkel hasonló elvi alapokon. Ehhez hozzájárult az MKP Ifjusági Titkárságának általános irányító, szervező tevékenységén túl, amely különösen 1945. őszén kezdett kibontakozni, a helyi körülményeket jól ismerő ifjusági vezetők helyzet megítélése és együttműködési szándéka is. Ez a magyarázata annak, hogy a Magyar Cserkész Szövetség 1946. júniusában történt BM rendelettel való megszüntetése után a Magyar Cserkészfiúk Szövetsége júniusi újjászervezése Csongrád megyében különösebb problémák nélkül ment végbe.

Megyénkben tehát az újjászervezett, felszabadulás előtti

egyházi és egyéb ifjúsági szervezetek, köztük mindenek előtt a cserkész csapatok, általában nem a hasonló ifjúsági szervezetek országos központjaira jellemző reakciós, népi demokrácia ellenes tevékenységet folytattak, hanem néhány kivételtől eltekintve igyekeztek a korábbiakban már bemutatott igen széles ifjúsági tömegeket megmozgató, demokratikus ifjúsági szervezetek munkastilusához, programjához hasonló programmal fellépni, sőt mint láttuk a konkrét együttműködésre is lényegesen hamarabb megtalálták a később országosan is kibontakozó utat, mint a budapesti központjaik.

4./ Az egyetemi ifjúsági mozgalom kezdetei Szegeden

A felszabadulás után kibontakozó demokratikus ifjúsági mozgalom a szegedi egyetemeken és a tanárképző főiskolán két korábbi ifjúsági szervezet hagyományaiból táplálkozott. Mindenekelőtt a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma volt elvitathatatlan hatással a Szegeden nevelkedett értelmiségre. A felszabadulást közvetlenül megelőző években pedig a Szegedi Egyetemi Ifjúság /SZEI/, amely Szentgyörgyi Albert akkori rektor közreműködésével alakult meg. A SZEI keretein belül bontakozott ki az a balszárny, amelynek vezetői a felszabadulás után is széleskörű szervező munkát végeztek. A SZEI a hivatalos egyetemi vezetést hiven szolgáló ifjúsági szervezet volt, de keretei lehetőséget adtak a falukutatók munkájának, a Magyarságismereti Munkaközösség tevékenységének, akik közül többen a felszabadulás utáni egyetemi ifjúsági szervezetekben is jelentős szerepét töltötték be.¹⁴⁰

A SZEI lapja a Szegedi Híd feladatának tekintette az ér-

telmiségi és parasztfiatalok közötti kapcsolatok kiépítését. Társadalomfelfogásukban a népi írókat tekintették példaképüknek. A lap szerkesztői között találjuk Szabolesi Gábort, Kristó Nagy Istvánt és Gregus Pált. Ugyanigy a Polgári Iskola Tanárképző Főiskola Hivatásszervezetének lapja - az 1942-1944 között megjelenő Sorsforduló - körül is alkalmat adtak a főiskolai ifjúsági mozgalom megújulását kereső fiatalok tömörülésének.¹⁴¹

A város felszabadulása után néhány napon belül, október 15-én megalakult a szegedi KISZ szervezet, amely célul tűzte ki a tanulóifjúság demokratikus szellemű oktatásáért és neveléséért folytatott harcot, valamint a szervezkedési szabadságának megvalósítását, de jelentős politikai követelése volt a választóíkokorhatár 18. életévre való leszállítása, amely különösen fontos volt az egyetemi ifjúság számára.

A szegedi KISZ-szervezet - az egységes ifjúsági szervezet létrehozásának előkészítéseként - igen nagy gondot fordított a különböző ifjúsági rétegek szervezésére. 1944. november 16-án létrehozta az Antifasiszta Diákszövetséget, a felszabadulás utáni első demokratikus diákszervezetet. A szervezetnek már szép számmal voltak egyetemista tagjai is, sőt első elnöke is egyetemista volt. Rendszeresen tartottak vitadélutánokat aktuális politikai és tudományos kérdésekről. Az előadók között volt Erdei Ferenc szociológus-író, a népi demokratikus Magyarország belügyminisztere is. Az egyetemi és főiskolai ifjúság azonban kezdettől fogva törekedett az önálló egyetemi ifjúsági szervezet létrehozására.¹⁴²

A város felszabadulásának napjaiban még alig volt néhány egyetemi és főiskolai hallgató a városban. Elsősorban a sze-

gediek tartózkodtak itt, de az egyetem szinte teljesen ki-
halt volt. Az egyetemi oktatás megkezdését a város akkori
polgármestere, Valentiny Ágoston kezdeményezte. Kérésére már
1944. november 1-én megkezdte munkáját az egyetem. Ujjászor-
veződtek a karok, megkezdődött a beiratkozás az 1944-1945.
tanévre.¹⁴³ Ez a korai kezdés összefüggött azzal, hogy a vár-
ros már 1944. október 11-én felszabadult, az egyetem oktatá-
si épületeit háborús károsodás nem érte és a Szegeden maradt
egyetemi tanárok vállalkoztak a munka megkezdésére.

Az akkori egyetemi szervezeti rend szerint egységes veze-
tés alatt működtek az Orvostudományi Kar, a Bölcsészettudo-
mányi Kar, a Matematika és Természettudományi Kar, a Gyógy-
szerész Kar, a tanárjelöltek Apponyi Kollégiuma és részben
az egyetemi vezetéshez kapcsolódott a Polgári Iskola Tanár-
képző Főiskola is.¹⁴⁴ A polgármester kérésére a Jogi Kar
ittthon maradt tanárai is megkezdtek a filozófiai és törté-
nelmi előadásokat.¹⁴⁵ A 2. bécsi döntés után Kolozsvárra
visszahelyezett egyetem jogutódja a Horthy Miklós Tudomány-
egyetemen ekkor még hivatalosan nem működött Jogi Kar. Az
engedélyezést a háboru miatt nem valósították meg. Az egye-
tem és a főiskola hallgatói létszáma 1943-44-ben 1369
volt.¹⁴⁶ Az 1944-45. tanév első félévére mindössze 52 hall-
gató iratkozott be¹⁴⁷ és a tanév végéig is csak 981-re emel-
kedett a hallgatók létszáma.¹⁴⁸ A csökkenést az okozta, hogy
a hallgatóság tulnyomó többsége vidéki volt és így az első
félévi beiratkozás idején még nem tudtak Szegedre utazni,
mert a vonatközlekedés nem indult meg. Másrészt, mert Szege-
den az ellátási nehézségek miatt nem tudtak maguknak élelme-
zést, fűtést és internátusi elhelyezést biztosítani. Többen

voltak még ekkor hadifogoly-táborokban is.¹⁴⁹

Nehezítette az egyetemi oktatás megkezdését az is, hogy a Bölcsész Kar Szukováthy téri¹⁵⁰ épületét, az Idegklinika épületét és a Zrinyi Miklós Kollégiumot csak 1945. őszétől szabadították fel a hadikórházi funkció alól.¹⁵¹ Igen súlyos gondot okozott, hogy az egyetem és a főiskola tanári karának tulnyomó többsége - az egyetemi tanács határozatának megfelelően - 1944. október 8-án elhagyta Szegedet.¹⁵² Csak akkor enyhült az a gond, amikor Szentgyörgyi Albert egyetemi tanár vállalta, hogy a Budapesten rekedt szegedi egyetemi tanárok visszaköltöztetése érdekében Malinovszkij marsallnál közben fog járni.¹⁵³

A szegedi MADISZ szervezet 1945. január 7-i megalakulása után megélénkült az egyetemi és főiskolai élet is. Előbb a régi ifjúsági szervezetek töredékei verődtek össze és 1945. január 10-én megalakították az Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Munkaszervezetét, majd 1945. január 30-án megalakult az első alapszabállyal is rendelkező egyetemi ifjúsági szervezet: az Egyetemi Hallgatók Demokratikus Munkaszervezete. Alapszabálya szerint "...az egyetemi ifjúság hivatalos szervezete, vállalja az egész ifjúság szociális érdekvédelmét". Célja "...a demokratikus Magyarország felépítésének szolgálata". Az alapító 33 tag által elfogadott alapszabályzat szerint "A Munkaszervezetnek tagja lehet minden beiratkozott egyetemi és főiskolai hallgató, valamint a fiu- és leánygimnáziumok, tanítóképzők, kereskedelmi és ipari szakiskolák felső két osztályának azok a jövőre egyetemre kerülő tagjai, akik a Szervezetet segíteni akadják". Szervezeti felépítését

tekintve a Munkaszervezetnek orvosi, matematikai és természettudományi, bölcsésztanár-jelölti és tanárképző főiskolai munkacsoportja alakult, tehát azokon a karokon alakultak csoportok, ahol a tanítás is megkezdődött. Végül az alapszabályzatban deklarálták azt is, hogy az új egyetemi és főiskolai szervezet a "... DISZ célkitűzéseit megáévá teszi és azt azzal is demonstrálja, hogy testületileg belép a DISZ-be. Ugyancsak céljainál fogva mindenben támogatja a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front magyarságépítő munkáját."¹⁵⁴

Az Egyetemi Tanács úgy fogadta a Munkaszervezet megalakulását, mint olyan szervezetét, amely az Egyetemi Tanács Felügyelete alatt álló szervezet lesz, mintegy folytatva ebben a SZEI hagyományait. Rosszallását fejezte ki ezért amiatt, hogy az egyetemen olyan egyesületek is szervezkedni kezdtek, amelyek nem kívántak az Egyetemi Tanács felügyelete alatt dolgozni. Ilyen volt a szegedi MADISZ 1945. február 11-én megalakult egyetemi és főiskolai tagozata is. Az Egyetemi Tanács kéréssel fordult a kultuszminiszterhez, hogy foglaljon állást abban, hogy más ifjúsági szervezetnek lehet-e tagja egyetemi hallgató és az új ifjúsági szervezetek működhetnek-e tanárelnök felügyelete nélkül.¹⁵⁵ A válasz, melyet még Debrecenből vártak, csak júliusban érkezett meg. Ebben közölték, hogy "az egyetemi és főiskolai ifjúság szervezkedési kérdéseit a közeljövőben rendeleti úton" kívánják rendezni.¹⁵⁶ Addig azonban még nagyon sok minden történt Szegeden.

Az Egyetemi Hallgatók Demokratikus Munkaszervezete 1945. március 7-én úgy határozott, hogy "A szervezet a Demokrati-

kus Ifjusági Szövetség egyik csoportjaként kíván megalakulni."¹⁵⁷ Ezzel megnyílt volna az út a szegedi MADISZ egyetemi tagozata és a Munkaszervezet egyesülése, majd ennek folytatásaként egy egységes, demokratikus egyetemi és főiskolai ifjusági szervezet létrehozásához. Ennek azonban ekkor még súlyos akadályai voltak. A MADISZ egyetemi tagozata kezdettől fogva elszigetelődött az egyetemen. Az erősen vallásos beállítottságu, "arisztokratikus" magatartásu szegedi egyetemi hallgatók többsége nem vett részt a MADISZ tevékenységében.¹⁵⁸ Az egyetemi tanács is a Vallás- és Oktatásügyi Minisztérium állásfoglalásától tette függővé az egyetemi ifjusági mozgalom támogatását.¹⁵⁹ Megosztotta az ifjúságot az 1945. március 20-án újjáalakult SZEAC is, amely korábbi hagyományaira építve elsősorban a sportolásra buzdította az egyetemi és főiskolai ifjúságot.¹⁶⁰ Ujabb szervezetek is feltűntek az egyetemeken. Így az orvostanhallgatók körében megalakult Szegedi Egyetemi Kör, amely 1945. márciusában alakult, alapszabályt is készített, de rövidesen megszűnt.¹⁶¹ Május 26-án alakult meg a Szegedi Egyetemi Ifjúság Reformmozgalma elnevezésű szervezet, amely az időközben szétzilálódott Egyetemi Hallgatók Demokratikus Munkaszervezete nyomdokain kívánt haladni. Az egyetemi ifjúság helyzetéről, szerepéről, az egyetemi élet demokratizálásáról hatalmas sajtóvita bontakozott ki az Utunk, a Dél-magyarország és a Szegedi Szabad Szó hasábjain. A vitába még Szentgyörgyi Albert is bekapcsolódott. "A tudósképzést el kell választani a szakképzéstől - mondotta az Utunk munkatársának. Szakembereket kell nevelni, de óvakodni kell a

a felesleges megterheléstől, mert ez valóságos megkárosítást jelent... Ha nem tanítunk többet a szakképzésben, mint amennyi szükséges ahhoz, hogy valaki jól megállja a helyét ott, ahová kerülnie kell, akkor lehetőségünk nyílik arra, hogy olyan embereket neveljünk, akiknek szakképzettségükön túl, attól függetlenül, igazi kulturájuk van. Ezáltal a szakember egész emberre lesz, nagyobb látókörrel fog rendelkezni, ami természetesen szakmunkájában is biztosabbá teszi."¹⁶² Lényegében erről írt Sik Sándor professzor is "Sürgető feladatok" című cikkében: "Ébredjen fel a magyar ifjúság... a diák illeszkedjen be a társadalmi közösségbe!"¹⁶³ A sajtóvitákban terítékre került a Munkaszervezet is. "Hatalmas programtervezetet kívántak lefektetni - írták - alcsoportokat alakítani speciális tárgykörökkel, szemináriumokat indítani a nem egyetemisták részére, s autonómiát biztosítottak a MADISZ-on belül, hogy saját ügyeiket maguk intézhessék. Igen, mindezt végezték, vagy inkább beszélték meg heves viharok közepette két hónappal ezelőtt. S azóta elsárgulva lógnak a programtervezetek a kivivott hirdetőtáblán, alcsoportok sem verődtek össze, mert a megbeszéléseknek nem akadt tárgyük, a szemináriumokat és előadásokat nem az egyetemisták tartották meg, de még csak nem is szóltak hozzá a megtárgyalt problémákhoz. Saját ügyeiket sem az egységes tagozat képviselte, hanem egy-két érdekelt hallgató járt elintézésük érdekében."¹⁶⁴ A munkaszervezet valóban széthullott. Korábban már kivált belőle a legértékesebb mag: a MADISZ egyetemi tagozata, s így a kezdeményezés ő kezükbe ment át.

Jelentős állomása volt a demokratizálódó egyetemi ifjúsági mozgalomnak, hogy a MADISZ egyetemi tagozata 1945. május 7-én világos és sokoldalú programot adó Kiáltványt jelentetett meg az Utunk című lapban, amelyben követelték:

1. Az egyetem nevének megváltoztatását. Az egyetem ezen-
tul az elmúlt rendszerben egyetemünkről igazságtalanul kiebru-
dált nagy magyar költő, József Attila nevét viselje.

2. Az egyetemhez tartozó szobrok közül a népellenesek
és reakciósok szobrainak azonnali eltávolítását. A jobbágyelnyo-
mó Werbőczy és a Ratio Educationis-t a magyar népre kényszerítő
Ürményi szobra el kell tűnjön a magyar nép szeme elől!

3. A reakciós elemek eltávolítását az egyetemről. Azonnal
meg kell kezdeni az igazoló eljárásokat, és az igazoló bizott-
ságokban helyet kell adni az ifjúság képviselőinek!

4. Az egyetemi ifjúság érdekképviselőjének részvételét az
egyetem gazdasági, szellemi és adminisztratív életének irányítá-
sában. Az Egyetemi Tanácsba küldjön az ifjúság karonként két
képviselőt!

5. Az elnyomott szegényparaszttság és munkásság fiainak
továbbtanulását megakadályozó tandíj és vizsgarendszer eltörlé-
sét. Az új magyar vezető értelmiségnek a parasztságból és mun-
kásságból kell kikerülni!

6. Az egyetemi életet guzsakötő és időrabló bürokrácia
megszüntetését. Kérvények helyett személyes elintézés, aktahal-
mozás helyett azonnali intézkedést!

7. A kossuthi Duna-konföderáció megvalósításához vezető
kulturális kapcsolatok kimélyítésére kelet-európai és délszláv
tanszék felállítását. Az orosz és szerb nyelvnek, irodalomnak és
népkulturának az ismerete hozza közelebb az egymásra utalt népe-
ket.

8. A magyarságtudományi tanszék megszervezését. Társadalomtan, néplélektan, néprajz ismerete nélkül a magyar nép életében ne lehessen vezető szerepet kapni!" ¹⁶⁵

A programot a demokratikus pártok egyetemi képviselői és az egyetemi MADISZ titkára, valamint a pártonkívüliek képviselője írta alá. Széles körű politikai egységet demonstrált az a program, bár ekkorra még nem alakult ki az egyetemi ifjúság ilyen széles egyetértése a MADISZ célkitűzéseivel, Sőt a MADISZ országos vezetése - az ország egyetemlein tapasztalható tartózkodás miatt - júliusban kénytelen volt felülvizsgálni álláspontját az egyetemi ifjúság szervezésével kapcsolatban. Kimondta, hogy "...nem kell őket bekényszeríteni a MADISZ-ba, az akcióegységet kell megteremteni." ¹⁶⁶

Az Egyetemi Tanács 1945. május 11-i III. rendes ülésén foglalkozott a kiáltvánnyal és állást foglalt, hogy az egyetem nevének megváltoztatása a törvényhozás feladata, de egyébként is azt az álláspontot támogatja az egyetem Tanácsa, amely szerint az egyetemeket a jövőben nem kell elnevezni. Az árkádok alatti szobrok ügyét a Nemzeti Emléksarnok Bizottság hatáskörébe utalták. Megállapították, hogy az Igazoló Bizottságok már a következő héten megkezdik munkájukat és a kormány a tanügy reformját az Országos Köznevelésügyi Tanács kezébe tette, amely hivatott az egyetemi oktatás reformjáról is tervezetet kidolgozni, beleértve a tandíj és vizsgadíj eltörlését is. Az Egyetemi Tanács a legmelegebben támogatta a 7. és 8. pontokban foglaltakat. Megjegyezték, hogy az ezekre vonatkozó javaslatokat már 1944. decemberében eljuttatták a kormányhoz. ¹⁶⁷

Lényegében tehát a javaslatot el sem utasította az Egyetemi Tanács, de konkrét helyi intézkedéseket sem tett.

Az Utunk c. lap "Mit kíván a szegedi egyetem ifjúsága? című cikkében lényegében megismételte a követelések lényegét és az egyetem vezetőitől a kezdeményezést várva kifejezte azt a reményét, hogy "...az egyetem fel fog ébredni közömbösségéből, új tiszta demokratikus tant és demokratikus életfelfogást fog felénk sugározni és mi általunk fogja a népet felemelni és boldogabbá tenni." 168

Ezután a hallgatók egységes szervezése került előtérbe. A diákok egy része szakszervezeti érdekvédelmi ifjúsági egyesületet akart az egyetemen létrehozni, a többi feladat ellátására viszont továbbra is a MADISZ-t látta alkalmasnak. A diákok másik része pedig az autonóm egyetemi ifjúsági szervezet megalakítását szorgalmazta. Május közepén a MADISZ egyetemi tagozata feloszlott. Az 1945. május 16-i diákgyűlés hosszas vita után, titkos szavazással az önálló diákegyesület felállítása mellett döntött, s előkészítésére tíz tagú ideiglenes bizottságot választott. Az a bizottság dolgozta ki az új vezetőség megválasztásának módját. E szerint a hallgatók kari gyűléseken minden 10 fő után titkos szavazással egy-egy elektort választottak. A kari küldöttek május 26-án együttes ülésen megalakították a Szegedi Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szabad Szervezetét, s a "tizes bizottság" javaslata alapján titkos szavazással megválasztották az új vezetőséget, amely a MADISZ városi szervezetével való együttműködés jegyében erőteljesen hozzájárított az egyetemi és főiskolai ifjúság szervezéséhez. 169

Terveik szerint a szabad szervezeten belül a diákszociális kérdésekkel való foglalkozás mellett még különböző szemináriumokat is működtetnek: mint a művészeti, szociológiai, filozófiai és speciális szakkérdésekkel foglalkozókat, amelybe az egye-

temre készülõ középiskolások is bekapcsolódhatnának. ¹⁷⁰

Ezzel létrejött egy újabb olyan egységes ifjusági szervezet, amely az egyetemi és főiskolai ifjuság egészét kívánta tömöríteni. Munkájuk támogatására a közoktatásügyi miniszter a szervezetnek ítélte a korábban megszüntetett Szegedi Egyetemi Ifjuság /SZEI/ teljes felszerelését, amit azonban még egy év múlva sem kaptak meg. ¹⁷¹ E szervezet vezetői képviselték a szegedi egyetemistákat és főiskolásokat az 1945. augusztus 8-12 között Balatonlellén rendezett egyetemi konferencián is.

A balatonlelleli konferencia összehívására az MKP és a MADISZ ifjúságpolitikai irányvonalának jelentős megváltoztatása után került sor. A párt lemondott arról, hogy egyedül a MADISZ-t támogassa, s elősegítette demokratikus ifjusági rétegszervezetek megalakulását. A MADISZ pedig - tömegszervezetté válásának meggyorsításával párhuzamosan - arra törekedett, hogy ezekkel akcióegysége lépjen. ¹⁷²

A balatonlelleli konferencia, "a magyar egyetemi és főiskolai ifjuság első szabad konferenciája" állást foglalt, hogy az egyetemi ifjuság kész dolgozni a "demokratikus Magyarország jövőjéért".

Kész segíteni a "munkásság, parasztság és haladó értelmiség érdekeinek érvényrejuttatásáért", az egyetem megtisztításáért azoktól, "akik felelősek az ifjuság félrevezetéséért" és "akik még ma is tudatosan a reakciót támogatják". A konferencia nyilatkozata megállapította, hogy "haladéktalanul szükséges a Magyar közoktatás teljes reformja, hogy"apparasztság és a munkásság fiataljainál nagyobb számmal kerüljenek egyetemre". A konferencia szükségesnek tartotta "az egész egyetemi szervezet" korszerűsítését.

A határozat részletesen felsorolta az egységes diákszövetség érdekvédelmi követeléseit: a progresszív tandíjrendszert,

állami ösztöndíjakat, új menzák és kollégiumok szervezését, a tankönyvizsora megszüntetését, a könyvtárak ingyenes használatát. Követelték, hogy a Németországban hallgatott fél éveket érvénytelenítsék, valamennyi kart nyissanak meg a nők előtt és oszlassák fel az ellenforradalmi szellemű diákegyesületeket. Kimondta, továbbá, hogy főiskolánként, illetve az egyetemeken karonként csak egy diákegyesület működhet, s ezek küldöttei alkotják az egységes diákszövetség legmagasabb fórumát, az egyetemi ifjuság diákparlamentjét. Ennek határozatait a küldöttekből választott vezető szerv, a központi intéző bizottság köteles végrehajtani. ¹⁷³

A balatonlelle-i konferencia után a Szegedi Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szabad Szervezete augusztus 29-i nagygyűlésén részletesen ismertette az első egyetemi és főiskolai diákkonferencia határozatait és Diákjóléti Előkészítő Bizottságot, valamint Tandíjkezdvezményt Elbíráló Előkészítő Bizottságot hozott létre. ¹⁷⁴ A bizottságokban az egyes egyetemi karokat két-két hallgató képviselte. A bizottságok létrehozása egybeesett az egyetem rektorának kérésével, aki kérte, hogy az egyetemi ifjuság válasszon olyan bizottságokat, amelyek hivatottak az ifjuságot érintő kérdéseket megtárgyalni és határozatokat hozni. A rektor tanácsülési indoklása szerint "Elsősorban az ifjuság feladata, hogy a rendet, fegyelmet, a tanulás szabadságát biztosítsa és a legszigorubban bírálja meg azokat, akik magatartásukkal erre okot szolgáltatnak." bár a Diákjóléti Előkészítő Bizottság döntött az 1945-46. évi menzai és kollégiumi felvételekről. ¹⁷⁵

A Szegedi Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szabad Szervezete kérte azt is az Egyetemi Tanácstól, hogy "egyszerűsítsék az

egyetemi ügyvitelt". Különösen azt szorgalmazták, hogy a kérvényezés helyett minden ügyet közvetlenül az illetékes hivatalokban személyesen lehessen intézni.¹⁷⁶

Az egyetem az 1945-46. tanév beindításakor is még igen súlyos épület-, ellátási, felszerelési gondokkal küzdött. 1945. szeptember 10-én kerültek vissza Sopronból az egyetemi karok felszerelését tartalmazó 140 láda műszer, könyv, gyűjtemény.¹⁷⁷ Beszerzési csoportok alakultak az egyetemi alkalmazottak éltetésének, fizetésének megszervezésére.¹⁷⁸ Ekkor kapták vissza a Bölcsészettudományi Kar épületét,¹⁷⁹ melyet több napos rohammunkával hoztak rendbe a tanítás megkezdése után,¹⁸⁰ de az Ideggyógyászati Klinika és a Zrinyi Miklós diákokthoz továbbra is kórházi célokat szolgált.¹⁸¹ Ekkor indult meg újra a Jogi Karon is a teljes képzés 266 hallgatóval.¹⁸²

Az egyetemi tanácsban többen úgy nyilatkoznak, hogy "...a normális, kellő alaposságu, hosszabb időre terjedő oktatás ideje elérkezett...",¹⁸³ bár a rektor szinte katasztrofálisnak ítéli meg a helyzetet. "Az egyetem most áll a legmélyebb pontján, a lenni vagy nem lenni kérdés függ fölötte - mondja - mert se fűtés, se világítás. Az egyetem működése a klinikák működésétől függ."¹⁸⁴ Nagy vihart kavart az Orvoskar 26 díjtalan gyakornokának beadványa, amelyben leírták igen súlyos szociális helyzetüket és közölték, "hogy jövőre inkább fizikai munkára mennek," mert az egyetem tanácsa figyelembe sem veszi kérésüket.¹⁸⁵

Az ügygel foglalkozott a Délmagyarország is, amely megígérte, hogy "a Kommunista Párt szegedi szervezete a nemzetgyűlés elé viszi az ügyet."¹⁸⁶ Az Orvoskar dékánja tiltakozott az ellen, hogy "a helybeli sajtó már jó ideje ellenséges érülettel tárgyalja az egyetem ügyeit",¹⁸⁷ a Délmagyarország pedig nyíltan az

az Orvoskar "zülött helyzetéről" írt. ¹⁸⁸ A súlyos szociális helyzeten azonban csak részben tudott az egyetem vezetése enyhíteni. Az egyetem saját szükségleteinek kielégítésére Fehértón nyolcvan hádnyi gazdaságot bérlet, amelynek megmunkálásában részt vettek az egyetemi hallgatók is. ¹⁸⁹ Az 1945-46. tanévre még 1946. március 1-én sem kapta meg a VKM a kormánytól az 1946. évi költségvetést, ezért az egyetem gazdasági vezetése "nem tudta a napi szükségleteket biztosítani és az illetményeket fizetni." A helyzetet csak súlyosbította, hogy az illetmények kifizetésére kiutalt póthitel a gyors pénzromlás miatt a kifizetés pillanatában már "csak elenyésző részét képezi annak az értéknek, amit a kiutaláskor jelentett." ¹⁹⁰ Alig valamint segített a szinte havonta érkező UNRA szállítmény. ¹⁹¹ Az egyetem alkalmazottainak száma ekkor 846, a menzán étkező egyetemi hallgatóké pedig 100 fő volt. ¹⁹²

Az egyetemi és főiskolai ifjúsági mozgalom is igen sokat foglalkozott a hallgatóság szociális helyzetével. A Szegedi Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szabad Szervezete külön szabályzatot dolgozott ki arról a tevékenységről, melyet az egyetem rektorának kérésére a szervezet végezni kívánt. A szabályzat szerint a hallgatói ifjúsági szervezet a Diákjóléti Előkészítő Bizottságban, a Tandíjmentességi Előkészítő Bizottságban, valamint a Fegyelmi és Egyetemi értékeket megőrző Bizottságban képviseltetné magát. Ezekben a bizottságokban 2-4 taggal képviseltetné magát minden kar, valamint a főiskola ifjúsága és a gyógyszerészek. A Diákjóléti Előkészítő Bizottság feladatának tekintették, hogy "a hallgatók ráutaltságának személyes fokát a családszociális körülmények gondos figyelembe vételével" állapítsa meg. A bizottság döntött a kollégiumi felvételek, a menzakedvezmények, díjmérséklések és mentességek kérdésében.

A Tandijmentességi Előkészítő Bizottság feladata volt a rá-
utaltság fokának vizsgálata a hallgató szorgalmi és tanulmányi
adatai és gazdasági-szociális viszonyai figyelembevételével. A
Fegyelmi és Egyetemi Értékeket megőrző Bizottság foglalkozott a
tanítás és tanulás feltétlen szabadságának megővésével, "az ülő-
helyek és munkahelyek biztosításával", "a tantermek, laborató-
riumok, szemináriumok, muzeumok felszerelésének, könyvanyagának,
kísérleti anyagának, minden vagyontárgyának őrzésével", valamint
a hallgatók közérdekű vagyontárgyainak védelmével. A bizottság,
mint elsőfoku fegyelmi hatóság működött és saját hatáskörében bün-
tetést szabhatott ki, melyet azonban az Egyetemi Tanács felfüg-
geszthetett. ¹⁹³ E bizottságok igen értékes munkát végeztek.
Feladatuknak megfelelően rendszeresen készítettek előterjesztést
az egyetem Tanácsa elé. De olyan fontos időszerű feladatok ellá-
tására is felkérte az egyes bizottságokat a rektor, mint az Ady
téri egyetemi épület rendbehozásában résztvevő hallgatók névso-
rának ¹⁹⁴ elbírálása, hogy "a rohammunkán résztvett hallgatók
nagyobb tandij-, menza- és kollégiumi díjkezdvezményben részesül-
jenek." ¹⁹⁵ Igen nagy felelősséggel és hozzáértéssel végezte el
Diákjóléti Bizottság szociális ösztöndíjra beérkezett pályáza-
tok elbírálását is. ¹⁹⁶

E munkával egyidőben érkezett meg a VKM leirata, amely a
nagyszerű szegedi kezdeményezés, - amelyhez hasonló ekkor még
az ország egyik egyetemén sem volt - hatályon kívül helyezte.
A miniszteri leirat megállapította, hogy Szegedi Egyetemi és Fő-
iskolai Hallgatók Szabad Szervezete és a rektor közös elhatáro-
zása alapján létrehozott bizottságok nem működhetnek, mert fel-
állításuk ütközik a kollégiumi bizottságok, a diákjóléti hivata-
lok és bizottságok, valamint a szociális ösztöndíj létesítése tár-
gyában hozott miniszteri rendeletekkel.

A kultuszminiszter közli, hogy "Természetesen fenti rendeleteim csak úgy hajthatók végre, ha a diákszervezkedés Szegeden olyan elgondolások szerint fog megtörténni, ahogy az a többi egyetemeken és főiskolákon már folyamatban van, tehát ha karonként, illetve főiskolánként egy diákegyesület alakul. A kari egyesületek ugyanis egyöntetűben, fokozottabban és természetesebben biztosíthatják egy-egy kari egyetemi és főiskolai ujság kulturális és szociális érdekeit. Ha arra szükség van, az egyetemi kari egyesületek egyetemenként szövetségbe tömörülhetnek."¹⁹⁷

Sajnálatos tévedés az, amely a szegedi ifjusági mozgalom lefékezését jelentette. A Szegedi Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szabad Szervezete ugyanis éppen az előbbi bizottságokban megvalósította az egyes karok, sőt a főiskolások és a gyógyszerészek bekapcsolásával az akkori összes szegedi felsőoktatási intézmény arányos képviselését, megalakuló kisebb csoportjai pedig lehetőséget adtak arra, hogy a hallgatóság érdeklődési körének megfelelően kisebb csoportokba szerveződjön. 1945. október 22-én létrejött a Tudományos Szocializmus Munkaközösség,¹⁹⁸ amelynek tagjai első nyilvános vitájukon a polgári életformáról nagy elméleti felkészültségről és vitakészségről tettek tanubizonyságot.¹⁹⁹ A csoport tagjaira támaszkodva szervezte meg a MADISZ szegedi szervezete azt az önképzőköri előadás sorozatot, amely történelmi, képzőművészeti, zenetörténeti előadásokból állt. A tanárjelöltek bekapcsolódását az előadások tartásába az egyetem tanácsa is támogatta.²⁰⁰ 1945. novemberében megalakult a magyarságismereti munkaközösségből a Népi Ifjusági Mozgalom, amely "a népi irodalmon nevelődött ifjuság társadalmi és kulturális nevelését" kívánta végezni.²⁰¹ Sikeres értekezletet tartottak az egyetemi tanárok és tanárjelöltek részvételével

a középiskolai tanárképzés korszerűsítéséről. ²⁰² 1945. december 15-én az egyetemi élet reformjáról szóló tervezetet juttattak el a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszterhez, amelynek hiteles szövege azonban eddig nem került elő. ²⁰³

Sajnos az egyetem rektora a kultuszminiszter leiratát úgy értelmezte, hogy az egyértelműen megszünteti az általa és az ifjúsági szervezet által létrehozott bizottságokat és "felszólítja a Tanácsot, hogy a diákság szabad szervezeti szervezkedése helyett a diákság kari alapon történő szervezkedését segítse elő." Ennek alapján a rektor fel is kérte a karok dékánjait, hogy "a kari ifjúsági egyesületek megszervezésére szükséges intézkedéseket tegyék meg." ²⁰⁴

1945. őszén az egyetemi és főiskolai hallgatóság hangulatát, az egyetemi ifjúsági mozgalom helyzetét az egész országban jelentős mértékben befolyásolták a diák igen nehéz szociális körülményei. A növekvő inflációval fokozódott a nyomor és nélkülözés. A diáknyomor megszüntetése, vagy legalábbis enyhítése, az egyetemeken nemcsak szociális, hanem lényeges politikai kérdés is volt. Ezért tekintette az egyetemi ifjúsági mozgalom is fontos feladatának.

Az 1945. október 7-én tartott nemzetgyűlési választások után, amely az ország politikai életében a Kisgazdapárt és annak égisze alatt a jobboldal előretörését jelentette az egyetemi és főiskolai ifjúsági mozgalomban is hasonló tendenciák kezdtek felérősödni. Kiéleződött a politikai harc. Különösen nagy szerepet kaptak ebben a különböző egyházi ifjúsági csoportok ²⁰⁵ és a felszabadulás után háttérbe szoruló volt ifjúsági vezetők.

Az egyetemi ifjúsági mozgalomban jelentős fordulatot jelentett a II.Országos Diákszövetség összehívása 1945. november 22-re.

az előkészítő küldött választásokat nagyarányú politikai agitáció előzte meg. A Szegedi Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szabad Szervezetét Péter László elnök, Lökös Zoltán alelnök, és Penczi András főtitkár képviselte.²⁰⁶ A II. Diákszövetség 1945. november 22-24. között az Országház delegációs termében ülésezett. A küldöttek többsége jobboldali volt, de a baloldaliak egységes fellépésére a küldöttek elfogadták az új alapszabályt, amely kimondta, hogy "A magyar egyetemi és főiskolai hallgatók kari egyesületei szövetségre lépnek, hogy a hivatalos hatóságok előtt képviseljék a karok, így a hallgatóság összességének érdekeit tanulmányi, szociális, gazdasági, kulturális és bármely vonatkozásban." Az alapszabály elfogadásával az ideiglenesség megszűnt és a diákszövetség felvette a Magyar Egyetemi és Főiskolai Szövetsége /MEFESZ/ nevet.²⁰⁷

A parlamenten a szegedi helyzetet Molnár József alelnök ismertette. Beszámolójában rámutatott azokra a szociális nehézségekre, amelyekkel a szegedi egyetemi ifjúságnak meg kell küzdenie, majd utalt arra a "tarthatatlan állapotra, amely az egyetemi ifjúság és a magyar demokrácia között fennáll." Hangsúlyozta, hogy a helyzet megítélésénél figyelembe kell venni, hogy a szegedi hallgatók többsége kispolgári származású és éveken át "beléjük suggerálták az antidemokratikus szellemet" és ma sem egyértelműen tisztázott a megítélésük."²⁰⁸ A szegedi küldöttek találkoztak a közoktatásügyi miniszterrel is, aki ígéretet tett arra, hogy 1946. május 29-én részt vesz az egyetemi és főiskolai ifjúsági vezetők szegedi országos találkozásán.²⁰⁹

A szegedi egyetemi ifjúsági szervezet magáénak ismerte el a MEFESZ országos programját és sokoldalú munkát végzett a hallgatóság szociális problémáinak megoldása terén. Széles körű

politikai munkával igyekezett a szervezet tagságát nevelni, informálni. Javaslatot terjesztettek elő egy, a szegedi egyetem professzorai és hallgatói által szerkesztett tudományos, művészeti és társadalmi folyóirat az "Alföldi Szemle" indítására. A terv azonban a polgármester elvi segítsége ellenére sem valósult meg.²¹⁰ Kérték a volt DENKE könyvtárának átadását, valamint a SZEI otthonának rendbehozatalát és rendelkezésükre bocsájtását.²¹¹ Nagysikerű Bartók emlékmatinét rendeztek²¹² és messzemenően támogatták a Szegedi Egyetem Baráti Egyesülete Szabad Egyetemének tavaszi előadássorozatát, amelynek keretében a város neves professzorai Szeged történetéről, népről, egyeteméről, jövőjéről, kulturájáról, irodáról, valamint az alföldi városokról, társadalomról és atanyakérdésről tartottak előadást.²¹³ Még az ifjúsági vezetők országos értekezlete előtt készítette el javaslatát a szegedi ifjúsági szervezet az ugynevezett "nyári félév" megszervezés ügyében. A nyári félévet azoknak szervezték volna, akik "akár a háború, akárr a múlt rendszer tanulmányi politikája miatt elmaradtak", tehát mindazoknak, akik katonai szolgálatot teljesítettek, hadifogságba kerültek, internáltak, vagy deportáltak voltak, vagy a numerus clausus és a zsidó törvények miatt nem lehettek egyetemi hallgatók. Külön gondoltak azokra a munkás és paraszti származásúakra is, akik anyagi nehézségek miatt nem tanulhattak. A nyári félév teljesen ingyenes lett volna és mindazok felvételre kerülhettek, akik megfelelő tanulmányi eredményt értek el korábbi tanulmányaik során. A hallgatott tárgyak után október 1-ig kollokviumot kellett voltenni és a félév elismeréséhez legáább két tárgyból jelesen kellett vizsgázni. A félév anyagát az előadók - professzorok és segédszemélyzet - a jelentkezett

hallgatókkal beszéltek volna meg, s a félév időtartamát 1946. július 1 - augusztus 31 közöttre tervezték. ²¹⁴ Az Egyetemi Tanács nem tartotta indokoltnak a nyári félév indítását, mert már 1944. novemberében megkezdődtek a tanítások, tehát mindenkinek volt alkalma bekapcsolódni az egyetemi munkába, másrészt eddig több száz hallgató kapott engedélyt a szükséges kollokviumok letételére, tehát "az egyetem vezetése már megelőzte az ifjúságot." ²¹⁵ Hogy mennyire nem csak erről volt szó, hanem elsősorban azoknak az egyetemre való bejuttatásáról, akik korábban szociális helyzetük miatt kimaradtak, azt bizonyítani látszik egy másik kezdeményezés is, amelyet az egyetemi hallgatók Tudományos Szocialista Munkaközössége, a városi MADISZ és a SZIM közösen indított, hogy Szeged és környékéről 30 érettségi nélküli munkás és paraszt fiatal kerülhessen be az egyetemre. ²¹⁶ Ugyanezt kérte az Egyetemi Tanácstól a Szegedi Nemzeti Bizottság is. Kérésükben megfogalmazták, hogy "addig is, míg intézményesen történik gondoskodás" a "multban elkallódott számos paraszti és munkás származásu tehetségről", tegye lehetővé az Egyetemi Tanács "harminc tehetséges munkás- és paraszti ifju érettségi nélküli felvételét a következő iskolai év első felére. Kérték, hogy a "legmesszebbmenő anyagi támogatást /ingyenes menza, kollégium, tankönyv, tandíjmentesség/ szavazza meg" az Egyetemi Tanács. ²¹⁷ A kéréshez csatlakozott a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt és a Nemzeti Parasztpárt szegedi szervezete is. A kultuszminiszter szegedi látogatásakor tett ígéretére hivatkozva kérték a 30 munkás és paraszt fiatal felvételét rendes hallgatónak. A jelentkezők közül a baloldali pártok ifjúsági szervezetei választanak ki a legmegfelelőbbeket. ²¹⁸ A kultuszminiszter Szegeden valóban bejelentette, hogy "széles alapon kívánja az

érettségivel nem rendelkezők egyetemre való jutását két éves, az egyetemi tanulmányi időbe beszámított kurzus lehallgatása után lehetővé tenni." Valószínű erre a nyilatkozatra hivatkozva döntött úgy az Egyetemi Tanács, hogy "a kérdést politikai kérdésnek tekinti. Abban állást nem foglal, és a döntést a VKM urra bizza." 219

A MEFESZ vezetők 1946. május 28-30-i szegedi országos értekezlete nagy jelentőségű volt a szegedi egyetemi ifjúsági mozgalom szempontjából. Az a tény, hogy a találkozón részt vett Keresztury Dezső kultuszminiszter, Molnár Erik népjóléti miniszter, Miller Sándor államtitkár és Szabó Pál nemzetgyűlési képviselő, valamint két miniszteri tanácsos már önmagában is igen jelentős volt. Péter László ifjúsági elnök az új egyesületi ott-hon avatásakor, amely egybeesett a találkozó megnyitásával, kifejezte azt a meggyőződését, hogy az egyetemi és főiskolai ifjúság megbecsülését jelenti az a tény, hogy "a magyar állam vezetői személyesen beszélnek meg a diákság problémáit, bizonyítva, hogy komolyan vesznek bennünket." De a találkozó itteni megrendezése Szeged városa és a szegedi egyetemisták és főiskolások megbecsülését is jelentik. A találkozó során rendezett ifjúsági nagygyűlésen a kultuszminiszter kifejtette, hogy a magyar köznevelést minél hamarabb meg kell reformálni, és ehhez elengedhetetlen, hogy minél nagyobb arányban kerüljön be az egyetemekre és a magyar kulturális életbe a munkás és parasztfiatalság. Az egész találkozó az egyetemi élet demokratizálódását, az egyetemi ifjúság tetterekészségét és balratolódását demonstrálta. 220

A találkozó alkalmával adták át a tanárképző főiskola ifjúságának memorandumát, amelyben követelték, hogy a főiskolai oklevél az egyetemen szerzett tanári oklevéllel egyenértékű jogu legyen,

továbbá, hogy a főiskolai végzettségű tanár bármilyen irányú középsikolában a főszakjainak megfelelő tárgyakból középiskolai tanárként működhessék. A kérést arra való hivatkozással napolta el a minisztérium illetékes ügyosztálya, hogy ez nem választható el a nevelőképzés általános, korszerű és az új iskolarendszert figyelembe vevő küszöbönálló rendezéstől és ezért csak annak befejezése után tudnak a kérdéssel érdemben foglalkozni.²²¹

Junius első hetében különösen élénk volt az egyetemi élet. Az Ady téri egyetemen a tanárképzés reformjáról a bölcsészek és a tanárképző főiskolások rendeztek vitát. A tanár kar képviselőjében megjelent dr. Koltay-Kasner Jenő a Tanárképző Intézet elnöke, dr. Kalmár László egyetemi tanár és dr. Téglás Béla egyetemi tanár. A diákok szószólói Péter László és Lőkös Zoltán tanárjelölt bölcsészhallgatók voltak, akik a jelenlegi tanárképzés hibáiról és a szükségesnek tartott reformjavaslatokról tartottak nagy tetszéssel fogadott vitaindítót. Ezt az első megbeszélést több kisebbkörű megbeszélés is követte az egyetemi ifjúsági otthonban.²²²

Az 1945-46-os tanév végén a Szegedi Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szabad Szervezetének elnöke, Péter László aránytalanul feltorlódtatott elfoglaltságára hivatkozva lemondott tisztségéről és követte az elnökség is. Az elektorgyűlés öttagú szünidei vezetőséget választott, amely az őszi új elnökségválasztásig vezette a szervezetet. A belügyminiszter időközben rendelettel utasította az egyetemi szervezetet, hogy változtassa meg a nevét. A névváltoztatás a szervezet lényegét és működését nem érintette.²²³

A nyár folyamán Tildy Zoltán köztársasági elnök augusztus 7-i felhívása nyomán kibontakozott Szegeden és Csongrád megyében is a népi kollégiumi mozgalom. 1946. augusztus 16-án megalakult az első népi kollégium; az egyetemi és főiskolai hallgatók "Móricz Zsigmond Népi Kollégium". Elnöke dr. Kalmár László egyetemi tanár, igazgatója Székely Lajos gyakorló tanárjelölt, titkára pedig Barek István bölcsészhallgató lett. ²²⁴

A vezetőség felhívásban fordult a város népéhez és kérte a kollégium támogatását. ²²⁵ A nyár folyamán sorra alakultak a megyében a középiskolás népi kollégiumok. 1946. augusztus 1-én a Juhász Gyula Népi Kollégium Szegeden, augusztus 20-án Hódmezővásárhelyen a Cseresnyés Népi Kollégium, augusztus 27-én a szentesi Táncsics Mihály Népi Kollégium és október 15-én a makói József Attila Népi Kollégium.

A népi kollégiumi mozgalom a szegénysorsu munkás- és parasztfiatalok tanulási feltételeinek biztosítása mellett kitűnő emberformáló nevelőiskolái is voltak a középiskolás ifjúságnak. Az egyetemi népi kollégium pedig még több volt ennél. Gyan politikailag is igen aktív csoport létrejöttét jelentette, amely alapvetően befolyásolta az egyetemi politikai életet. Nem véletlen, hogy az egyetemi népi kollégium létrehozását igen nagy sajtóvita kísérte, amelyben egyetemi tanárok, a város vezetői és mások nyilatkoztak a mozgalom mellett és ellen egyaránt. Voltak, akik a népi kollégiumok hivatását az ország szellemi újjáépítésének részeként látták és örömmel üdvözölték a sorra megalakuló népi kollégiumokat. dr. Martonyi János professor cikkében hangsúlyozta, hogy "az új kollégiumoknak nemcsak szellemi kincseket kell adniok, hanem a jövő értelmiség jellemének fejlesztéséhez és erkölcsiségének elmélyítéséhez is hozzá kell

járulniok. Őriztessük meg a kollégistákkal az egyszerű nép erényeit. Különösen ügyeljünk arra, hogy öntudatos és gerences emberek váljanak belőlük, akiket a kollégiumi képzés során hozzászoktattunk az önálló ítéletalkotáshoz és a szabad véleménynyilvánításhoz." ²²⁶ Mások az alapgondolatot ugyan helyesnek tartották és támogatásra érdemesnek, de "a tehetséges munkás- és parasztsarjakat - véleményük szerint - nem külön kell nevelni janicsárok gyanánt, hanem együtt a többivel..."²²⁷

Az 1946-47. tanévet az egyetemi és főiskolai ifjúság már az új szervezet keretei között kezdte meg. A Szegedi Egyetemi és Főiskolai /SZEFI/ nevű új szervezet másfélezer egyetemista és főiskolás hallgató egyszervezetének tartotta magát, de erőtlennek bizonyult a decentralizációs törekvésekkel szemben. Hiába hirdette, hogy a SZEFI-nek "minden egyetemi polgár tagja", hogy "megvalósult a teljes diákegység", hogy "másfélezer diák érezheti egy közösségnek magát s éreztetheti egyetemes akaratát mindenkivel szemben" ²²⁸ a szervezet kezdett széthullani. A kari szervezetek és a munkaközösségek mellett megalakult a Móricz Zsigmond Népi Kollégium, a Kálmány Lajos Kör, de aktivizálódott a Bethlen Gábor Kör és megalakult a Hódmezővásárhelyi Egyetemisták Köre /HEK/. Működtek a demokratikus pártok egyetemi ifjúsági csoportjai is. A vezetőség kérte a különböző diákszervezések megakadályozását az Egyetemi Tanástól, amit meg is ígértek, de közbelépésük hatástalan maradt. Külön kérnie kellett az elburjánzó egyesületekkel szemben az Egyetemi Tanácsot arra is, hogy "az egyetemi hatóságok más ifjúsági szervezeteket ne tartsanak illetékesnek meghallgatni, hanem csak a szervezet elnökségét, vagy a demokratikusan megválasztott kari vezetősége hivatalos tagjait.

Csakis így tudjuk elkerülni - írták beadványukban -, hogy egyéni akciókat kisebb csoportok ne tudjanak a közösség akaratára nélkül feltüntetni." ²²⁹ Ilyen körülmények között készült el a SZEFI alapszabálytervezete és került az Egyetemi Tanács majd a szeptember 24-i vezetőségválasztó gyűlés elé.

Az alapszabály a szervezet céljaként a Szegedi Tudományegyetem és a Tanárképző Főiskola hallgatóinak felekezeti, hivatalos világnézeti és pártkülönbség nélküli tömörítését, az ifjúság egyedüli érdekképviselését, valamint kulturális és társadalmi életének vezetését fogalmazta meg. A tagságot automatikusnak tekintették. Minden egyetemre vagy főiskolára beiratkozott hallgató egyben a szervezetnek is tagja lett és választójoggal is rendelkezett. Felügyeleti szervként a MEFESZ-en keresztül a Vallás- és Közoktatási Minisztert jelölte meg az alapszabály.

A szervezeti felépítést úgy tervezték, hogy a vezetőségválasztó elektorgyűlés lesz a legmagasabb vezető testület, a végrehajtó szerv pedig a 9 tagú vezetőség. A szervezethez kari csoportok: jogász, orvos, bölcsész, matematikus, főiskolás és apponyista tartoznak. A vezetőség munkáját a tájékoztató szolgálat, és a szórakoztató segítette, mint szervezett csoportok. A tagság érdeklődési körének megfelelően indítottak volna magyarság ismereti, szépművészeti, orvos, tudományos szocialista, bibliaolvasó, színjátszó, kémia-fizika, filozófiai és cserkészsképző munkaközösséget. A már működő, elsősorban egyházi ifjúsági szervezetek

/Bethlen Gábor Kör, Luther Szövetség stb./ csatlakozására is lehetőséget adta, amelyek önálló munkaközösséggé válhattak tovább. Az alapszabályt, melyet közvetlenül a belügyminiszterhez terjesztettek fel, az Egyetemi Tanács október 22-én hagyta jóvá

több észrevétel, módosító javaslat után. Helytelenítették többek között az egyetemre és főiskolára való beiratkozás utáni automatikus tagságot és az egyedüli érdekképviselői szervként való működést.²³⁰

Az 1946. szeptember 24-én megválasztott vezetőség²³¹ nyíltan elhatárolta magát a korábbi vezetőségtől, "mely nem képviselte az ifjúságnak csak tört hányadát, diktatórikusan irányította a szervezet munkáját."²³² A Délmagyarország című lapban az egyetem valóban demokratikus gondolkodású csoportjai nyilatkozatban válaszoltak a vádakra. Elitelték a "jobboldali színezetű vezetőség" vádaskodásait és kifejezték meggyőződésüket, hogy a "most megalakult tisztikar csak egy érdekszövetség akarából született" és kijelentették, hogy az új vezetőség "nem képviseli a szegedi egyetemi és főiskolai hallgatók egyetemességét és így a szegedi tudományegyetem és a tanárképző főiskola ifjúságának egésze nevében nem beszélhetnek."²³³ A nyilatkozatot megküldték az Egyetemi Tanácshoz, a MEFESZ központnak és valamennyi egyetemi ifjúsági szervezetnek. Az Egyetemi Tanács a bejelentést tudomásul vette.²³⁴ A nyilatkozatot aláírta a Tudományos Szocialista Munkaközösség, a MórícZ Zsigmond Népi Kollégium, a Kálmány Lajos Kör és a Hódmezővásárhelyi Egyetemisták Köre. A nyilatkozat közzétételével nyilvánvalóvá vált, hogy a szegedi egyetem és főiskola ifjúságának balszárnya egyértelműen szembefordul a mindenáron fenntartott egységszervezettel és elhatárolta magát annak új vezetőségétől. A szakadás ezzel véglegessé vált a szegedi egyetemi és főiskolai ifjúsági mozgalomban.

A nyilatkozat nagy sajtónyilvánosságot kapott. Vita indult a Délmagyarország, a Szegedi Népszava és a Szegedi Kis Ujság

hasábjain, amelyből kitűnt, hogy összebékíthetetlen ellentét feszül mindenekelőtt a Móricz Zsigmond Népi Kollégium vezetősége és fiataljai, valamint a SZEFI új vezetősége között.²³⁵ A Kisgazdapárt ifjúsági szervezete a Független Ifjúsági Szövetség Egyetemi és Főiskolai Szervező Csoportja is nyilatkozatot tett közzé, amelyben az ifjúság vallásos érzelmi csoportjait szólította fel egy új egyesülésre, természetesen a Kisgazdapárt politikájának támogatására.²³⁶

A hatalmas sajtóvitának és a felbojzolt egyetemi és főiskolai diákéletnek a belügyminiszter 1947. január 20-i utasítása vetett véget, amely a Magyar Közösség elnevezésű szervezet köztársaságellenes összeesküvésével kapcsolatban - a széles körű nyomozás adatainak az alapján - azonnali hatállyal feloszlatta a Szegedi Egyetemi és Főiskolai Ifjúság szervezetét.²³⁷

A hír nem okozott Szegeden nagyobb meglepetést, mert a SZEFI ellen eddig is több súlyos vád merült fel. A Délmagyarország című lap azonban most nyíltan is megfogalmazta azt, hogy szeptemberben a "klerikális reakció exponensei ragadták magukhoz a vezetést."²³⁸ A város akkori helyettes polgármestere, dr. Antalffy György gyorsan intézkedett az egyesület azonnali feloszlatásáról, helyiségeinek és vagyontárgyainak zár alá vételéről.²³⁹

Ezzel a szegedi egyetemi és főiskolai ifjúsági mozgalom új szakaszhoz érkezett. Megnyílt a lehetőség egy valóban demokratikus szellemű ifjúsági szervezet létrehozására.

A Móricz Zsigmond Népi Kollégium vezetőinek kezdeményezésére már január 23-án megkezdődtek az új ifjúsági szervezet létrehozását előkészítő tárgyalások. Másnap már felhívásuk is megjelent a napilapokban. "A SZEFI feloszlatása után szük-

ségessé vált az egyetemi ifjúság új érdekvédelmi szervezeteinek megalakítása. - írták. - Ezért csütörtökön este a kari egyesületek, valamint a Móricz Zsigmond Népi Kollégium néhány vezető tagja közös megbeszélésre gyűlt össze, hogy megtárgyalja mindazokat a problémákat, amelyek egy új érdekvédelmi szervezet megalakításával kapcsolatban felvetődnek. A tárgyalások főként gyakorlati kérdések körül folytak és a legnagyobb remény van rá, hogy a megegyezések koalíciós alapon rövidesen eredményre vezetnek és ennek következtében a szegedi egyetemi ifjúságának széles tömegei kapcsolódhatnak a megszületendő új szervezet munkájába. Szegedi Egyetemi Ifjúsági Szövetség /SZEISZ/ Előkészítő Bizottsága." 240

Az új egyetemi és főiskolai egységszervezet 1947. február 12-én Szegedi Egyetemi és Főiskolai Szövetség /SZEISZ/ néven alakult meg. Alapító szervezeti voltak az orvosegyetemi Medikus Kör, a Szegedi Egyetem Joghallgatóinak Egyesülete, a Természettudományi Karon alakult Vegyész Kör és a Móricz Zsigmond Népi Kollégium.²⁴¹ Néhány nappal később, február 24-én megalakult és csatlakozott a Bölcsész Kör és az 1947. május 5-én megalakult Apáthy István Népi Kollégium is. Az új szervezet március 6-án csatlakozott MEFESZ-hez és megválasztotta végleges vezetőségét. A kari megbízottak által megválasztott vezetőség: Elnök: Honti Géza orvostangallgató lett, alelnök: Gyulai Béla és Barek István, főtitkár: Tokaji Géza, titkár: Juhász Ágnes, külügyi vezető: Levendel László, kulturális vezető: Nagy Sándor, oktatásügyi vezető: Sós Ibolya, szociális szakosztályvezető: Dávid Ágoston, Gajó István és Méra Piroska, gazdasági szakosztályvezető: Kikindai Tivadar. A megválasztott vezetőség Gyulai Bélát, Levendel Lászlót, Barek Istvánt és Gajó Istvánt

a MEFESZ Központi Intéző Bizottsági tagjaiul delegálta.²⁴²

A márciusi ifjúságmozgalmi események közül országosan is kiemelkedik a 19-i szegedi diáktüntetés a fakultatív vallásoktatás bevezetése ellen. A tüntetést a szegedi Szabadság Párt irányításával a Piarista Gimnázium diákjai kezdték, akik délelőtt önkényesen elhagyták iskolájukat és előre megszervezett küldönceik útján riasztották a szegedi közép- és felsőfoku iskolák tanulóit, hogy gyülekezzenek a Dóm téren. Fél óra alatt több mint 800-an gyűltek össze. Az összes résztvevő száma megközelített a 3000-et. A tüntetésben -amelyről másutt még részletesen szólok - egyetemisták is résztvettek. Fodor Gábor egyetemi adjunktus így összegezte jelentésében a délelőtti eseményeket: "A kémiai intézetekben előadást látogató hallgatóság egy része - kb. 20 ember - két előadás szünetében az árkádok alatt tartózkodott, figyelte kíváncsiságból a középiskolások tüntetésének következményeit. Ekkor kb. 6-8 ismeretlen, fiatal, nem az egyetemhez tartozó egyén hozzájuk lépett és - rendőrségi utasításra hivatkozva - felszólította a hallgatókat, hogy térjenek vissza munkahelyükre. A hallgatók nem engedtek a felszólításnak, azaz, hogy óraszünetben joguk van az árkádok alatt tartózkodni. Ezzel az említett, civilben lévő egyének két hallgatót tetteleg bántalmaztak és a többieket arra kényszerítették, hogy intézetünk kapuján behuzódjanak, ők is utánuk nyomultak az intézet lépcsőházáig. Ekkor Varsányi Dénes intézeti gyakornok felszólítására az idegenek elhagyták az intézet épületét, én pedig elrendeltem az intézet kapuinak bezárását, hogy minden további incidensnek elejét vegyem. A hallgatóság egy része ezután az intézet első emeletén lévő erkélyre ment és onnan

figyelte a fejleményeket, a tanuk szerint némán. Az idegenek újabb csoportja felkiabált nekik, hogy menjenek be az épületbe, ebből újabb szóváltás támadt, melyről tudomást szereztem s azonnal felszólítottam a hallgatókat, hogy folytassák munkájukat. A hallgatók eleget tettek felszólításomnak s az előadások és gyakorlatok az intézetben zavartalanul folytak tovább." ²⁴³ Március 20-án az egyetemisták már aktívan részt vett az eseményekben. Az egyetem "Szukováthy téri épülete előtt gyülekeztek, majd fölvonultak a rendőrpalota elé és követelték a letartóztatottak azonnali szabadlábra helyezését. Deputáció ment az államvédelmi osztály vezetőjéhez is, aki elutasította kérésüket és 5 perc haladékot adott arra, hogy eltávozzanak. A tüntetők nem oszlottak föl, miért a rendőrség puskatussal szétverte őket. Mintegy 400 egyetemista vett részt ebben az akcióban." ²⁴⁴ Az eseményekről a VKM is azonnali jelentéseket kért. A rektor március 24-i jelentésében jelentette, hogy "néhány egyetemi hallgató ellen az itteni politikai rendőrség internálási javaslatot tett." ²⁴⁵ A rendőrfőkapitány helyzetjelentése szerint a március 22-ig őrizetbe vettek száma 38, ebből egyetemi hallgató 6, középiskolás diák 23, nem diák 9. ²⁴⁶ Az egyetem rektora már március 21-én felhívással fordult az egyetemi ifjúsághoz, hogy "mindennemű rendzavarástól, tüntetéstől, erőszakos eszközök /sztrájk/ igénybevételestől, saját jól felfogott, mindpedig az egyetem és a köz érdekében feltétlenül tartózkodjék." ²⁴⁷ Március 22-én már azt jelenti a VKM-nek, hogy "az egyetemen nyugalom van, megkezdődtek a katolikus és református egyetemi ifjúság számára a husvéti lelki gyakorlatok", az előadásokat és gyakorlatokat március 26-tól tartják meg. ²⁴⁸ A látszólagos nyugalom oka az oktatási

szünet és az egyetemi sztrájk volt. Az egyetemeken ugyanis sztrájkra buzdító plakátok jelentek meg. Az előadásokon csak két-három hallgató jelent meg.²⁴⁹ Az egyetemi tanács külön eljárt az internált egyetemi hallgatók ügyében a VKM-nél és kérte szabadonbocsátásuk érdekében a szükséges intézkedések megtételét.²⁵⁰ Ortutay Gyula akkor közoktatásügyi miniszter azonban "radikális intézkedések egész sorát" kívánta elrendelni. Vizsgálatot rendelt el az egyetemi hallgatók újra igazolására, mert értesülése szerint "a szegedi egyetemen több száz olyan hallgató van, aki korábban nyugatra távozott katonatisztek voltak és itthon jobboldali tevékenységük folytán kompromittáltak magukat."²⁵¹ A szegedi közvélemény is követelte az egyetemi hallgatók újraigazolását,²⁵² amelyhez alapot adott Diczfalussy Ferenc rendőrőrnagy szegedi rendőrfőkapitány nyilatkozata is, amelyben közölte az egyetem rektorával, hogy "az egyetemi hallgatók között kb. 500 fő a nyugatos tiszt, akik között ludovikások, tényleges főhadnagysok és századosok is szerepelnek. Ezek tudatosan mételyeznek. A tanári karban az utóbbi időben olyan kinevezések történtek, akik az államvédelmi osztály megfigyelése alatt állnak."²⁵³ Ortutay a vizsgálatot azonnal elrendelte, amelynek eredményeként azonnal kimutatták, hogy összesen 166 olyan hallgatója volt az egyetemnek, akik nyugatra távoztak, de közülük 52 már nem volt tagja 1946-47-ben az egyetemnek.²⁵⁴ Diáktüntetéssel kapcsolatosan a MEFESZ Országos Központja is vizsgálatot rendelt el a szegedi egyetemi hallgatók részvétele ügyében. A vizsgálat megállapította, hogy a szegedi egyetemisták valóban résztvettek tüntetésekben, különösen nagy létszámmal a március 20-i megmozdulásban voltak jelen. A tüntetésben való részvételt komoly szervezés előzte meg.

A vizsgálatot végző Makó András kérte az egyetem rektorát, hogy "a felelőtlen bujtoгатók ellen akikről megfelelő bizonyítékok állnak rendelkezésre, a legsúlyosabb megtorlást alkalmazza". Felhívták az egyetemistákat "a diáksztrájk azonnali megszüntetésére." 255

A SZEISZ vezető és tagjai elhatárolták magukat a tüntetésben résztvevőktől. A Délmagyarországban megjelent nyilatkozatukban kijelentették, hogy "a leghatározottabban elítéljük az eseményeket és azokat, akik a fiatalság tájékozatlanságát kihasználva a demokrácia ellen lázitottak. Hasonlóképpen megbélyegezzük a felelőtlen rémhírterjesztőket, akik halálos áldozatokról beszélve a rendőrséget rágalmazták. Kérjük az egyetem rektorát, hogy a felelőtlen felbujtók ellen, akikről megfelelő bizonyítékok állnak rendelkezésre, a legszigorubb megtorlást alkalmazza." A nyilatkozatot aláírták a SZEISZ, a MADISZ, a NISZ és a SZIM egyetemi szervezeteinek nevében. 256

A pár napos tüntetés rövidesen abbamaradt a város diáksága az egyetemi hallgatóság és a közvélemény azonban még sokáig foglalkozott az eseményekkel.

Az 1947-es év másik nagy érdeklődést kiváltó eseménye kétségtelenül az 1848-49-es forradalom és szabadságharc centenáriumra való felkészülés meghirdetése, a 48-as ifjusági bizottságok megalakítása, programjaik kidolgozása, majd az ifjusági szervezetek akcióegységének megteremtése volt. Az egyetemi, kari ifjusági szervezetek egységes szervezete, a SZEISZ is kidolgozta és május elsején nyilvánosságra hozta "A szegedi egyetemisták 48-as munkatervét".

A program első része valamennyi kari ifjusági szervezet közös tennivalóit összegezte. E szerint a szegedi egyetem

ifjúsága be kíván kapcsolódni a június első vasárnapján tartandó ifjúsági egységnap rendezvényeibe. Részt kíván venni a jugoszláv- román-magyar ifjúsági találkozón, a Duna-Tisza csatorna építésén, az egyetemi diákotthonok kialakításában. Tervezték a külföldi egyetemekkel való kapcsolat felvételét és sokrétű kulturális munka megszervezését.

A kari programok keretében a bölcsészek Szeged és környéként a 48-as emlékek felkutatását tervezték. Sokoldalú kulturális munka keretében népi estek, népi táncanfolyamok szervezését, ismeretterjesztő előadások tartását, pályamunkák kidolgozását vették tervbe. Gondoltak a középiskolai önképző körök segítésére, a gyár és falujáró csoportok szervezésére, az egyetem szociográfiájának elkészítésére, tanulmányutak szervezésére is.

A jogászok kari programja tervbe vette egy modern jogi könyvtár és egy Joggyakorló Intézet felállítását, Szeged környéki népi jogszokások gyűjtését, a 48-as jogászokat bemutató emlékkönyv összeállítását, a "Jurátus" című kari lap megindítását és az ifjúsági jogászkongresszus megszervezését.

A orvosok a szegénysorsú diákok támogatására a "Mensa Medica" felállítását, ingyenes kollégium szervezését, fürdőház építését tervezték. Sokoldalú orvosi segítséget kívántak nyújtani a gyárak, üzemek, falvak egészségügyi ellátásához "medicus famulus"-ok alkalmazásával. Vállaltak ismeretterjesztő előadások tartását, egészségügyi őrzőjáratok szervezését, a külvárosokban, tanyákon, üzemekben a közegészségügyi helyzet felmérésére és javítására. Fel ajánlották szolgálataikat az Országos Egészségügyi Intézet szegedi kirendeltségének és a Tisztifőorvosi Hivatalnak. Medikus zenekart, medikus labdarúgó csapatot, és női kosárlabdázó csapatot is kívántak alakítani.

A vegyészek egy egyetemi kísérleti vegyi üzem létrehozását tervezték, valamint a szegedi gyárak vegyi vizsgálataiba, a hidépítéssel kapcsolatos talajvizsgálatokra kívántak bekapcsolódni. Ismeretterjesztő előadások tartására, könyvek, folyóiratok beszerzésére, a tehetséges szegény sorsu hallgatók tanulmányi munkájának segítésére vállalkoztak. A vegyészképzés eredményesebbé tételére a karon belül "tanítói csoportok" szerveztek a felsőbb éves jó előmenetelű hallgatók bevonásával.

A gyógyszerészek tanulmányi kirándulásokat terveztek a gyógyszervegyészeti gyárakba, a modern gyógyszergyártás tanulmányozására. Pályázatokat kívántak kiírni az egyes évfolyamok számára a gyógyszerészek tárgyköréből. Tudományos előadásokat kívántak tartani "Gyógyszerészet a 48-as szabadságharcban" és tervezték a Gyógyszerészeti Kar éves munkáját bemutató Évkönyv szerkesztését és a gyógyszerész-zenekar megszervezését.

Mint a SZEISZ alapító szervezete a Móricz Zsigmond Népi Kollégium is bekapcsolódott a 48-as programba. Tervezte, hogy megszervez egy középiskolás leány és egy középiskolás fiú népi-kollégium, létrehozza a medikus-vegyész szakkollégiumot, megerősíti a Kálmány Lajos Népi Kollégiumot. Vállalta a munkás és paraszt ifjuság mozgósítását a szegedi középiskolák és az egyetem különböző átképző tanfolyamaira. Nyilvános előadás-sorozatot hirdetett neves szegedi tudósok részvételével időszerű tudományos, társadalmi és politikai kérdésekről. Pályázatot hirdetett József Attila szegedi diákéveinek feltárására. Végül tervezte egy néptánc csoport, egy szavalókórkus és egy énekkar szervezését is. 257

A szegedi egyetemisták 48-as programja rendkívül ötletgazdag, sokrétű, szakmai érdeklődési körükkel összefüggő, a

társadalmi igényekhez kapcsolódó, a mindennapok tevékenységét egészséges mozgalmi keretbe szervező volt. Nem véletlen, hogy az egyetemi ifjúság széleskörű tevékenysége bontakozott ki a program nyomán. 1947. május 15-17-én a Szegedi Egyetem Jogászhallgatóinak Egyesülete megrendezte az első Országos Ifjúsági Jogászkongresszust Szegeden. Május 19-én a SZEISZ 48-as Bizottságának egyetemi nagygyűlése megvitatta és elfogadta a 48-as programot. Junius 15-én a SZEISZ nagysikerű "Szabadság est"-et rendezett. Decemberben, József Attila halálának 10. évfordulóján, a városi emlékünnepelet szervezik meg a bölcsészek. A Medikus Kör 1948. január 15-én megalakította a "Mensa Medica"-t. A SZEISZ sikeres társadalmi munkákat szervezett az egyetemi épületek rendbehozatala érdekében. Sokoldalú kari kulturális életet bontakoztatott ki, öntevékeny néptánc, színjátszó, falujáró és üzemlátogató csoportok alakultak és végezték színes, új szemléletű munkájukat. 258

1948. február 7-8 között rendezte meg a SZEISZ az első Szegedi Egyetemi Napokat, amely első nagy demonstrációja volt a megújuló egyetemi életnek, az egyetemi ifjúsági mozgalom demokratikus szellemű átalakulásának. A rendezvényeken résztvettek a felszólaltak: Ortutay Gyula kultuszminiszter, Veres Péter honvédelmi miniszter, Losonczy Géza és Dr. Zöld Sándor országgyűlési képviselők, Szalay Béla a MEFESZ országos elnöke, valamint Gyáni Imre, Csongrád megye főispánja, Dénes Leó Szeged polgármestere, Hamvas Endre megyéspüspök és Szmirnov követési tanácsos. Az első Szegedi Egyetemi Napok meghirdette az "Arccal a társadalom felé, a "Tanulj többet!" mozgalmat, melyek országos méretűvé bővültek. A mozgalom célul tűzte ki, hogy az egyetemi ifjúság hagyjon fel eddigi elzárkózó magatartásával,

számoja fel eddigi elszigeteltségét, keressen és találjon kapcsolatot a magyar társadalommal. A mozgalom célkitűzése alapján "az egyetemi ifjúságnak foglalkoznia kell saját kérdéseivel, szociális, gazdasági, kulturális problémáival, és az egész magyar nemzet, a magyar nép kérdéseivel."

A szegedi egyetemi ifjúság munkaversenyre hívta ki a budapestieket, amelyhez az ország többi egyetemi ifjúsági szervezetei is csatlakoztak. A verseny 1948. március 1-től június 1-ig tartott. 259

Az egyetemi napok után új lendületet kapott az egyetemi ifjúsági munka. A vidéki egyetemek közül a legeredményesebben a szegedin dolgozott az ifjúsági szervezet. Országosan is jelentős és az egyetemi élet demokratizálódására jellemző, hogy a baloldali vezetésű SZEISZ és a szegedi Mária Kongregáció között eredményes kapcsolat alakult ki. E kapcsolat kulcsembere kétségtelenül Dávid Katalin bölcsész hallgató, a SZEISZ elnöke, a MEFESZ Központi Intéző Bizottságának egyik vidéki alelnöke volt. 260 Egyik kiemelkedő akciónk a "Katolikus egyetemisták, diákok, kongreganisták"-hoz intézett felhívásuk közzététele volt, amely országos visszhangot 160 váltott ki. A felhívásban megfogalmazták, hogy "a demokrácia a magyar nemzet feltámadását hozta. Bár egyes közülünk megkísérlik ezt kétségbevonni, de a katolikus hívek egyre inkább magukénak érzik a krisztusi úton haladó magyar demokráciát!"... "Ragadjunk hát szerszámot, vagy könyvet a kezünkbe, építsünk együtt az építőkkal, dolgozzunk együtt a dolgozókkal.".... "Egyházunk üdvére válna, ha ez a mi kezdeményezésünk kellő visszhangra lelne a katolikus ifjak lelkében és teljes szívvvel bekapcsolódnának az ország építés munkájába." 261

A felhívás nem maradt visszhang nélkül. Elsőnek Ortutay Gyula kultuszminiszter nyilatkozott. Örömmel üdvözölte a katolikus egyetemisták felhívását, mert "Kezdeményezéseinkben a Magyar katolikus öntudatnak azt a jelentős megnyilatkozását látom, amely kéri és sürgeti, hogy végre egyház és állam között a jó együttműködés szervezeti formái kialakuljanak."... "Remélem, hogy a ti kezdeményezéseitek jelentős segítségére válik a békítő és építő munkának." ²⁶² Csatlakoztak a felhíváshoz a Szegedi Tudományegyetem katolikus világi tanárai is, ²⁶³ majd a szombathelyi tankerület ifjúsága, ²⁶⁴ a budapesti középiskolák közül négy, ²⁶⁵ és a szentesi katolikus középiskolás diákok, ²⁶⁶ stb. A szegediek az együttműködés megvalósításával a gyakorlatban bizonyították a többi diákegyesület számára is, hogy a vallásosság összeegyeztethető a demokratikus gondolkodásmóddal. ²⁶⁷

A SZEISZ jelentős munkát végzett a diákság hathatósabb érdekvédelme terén. A diákjóléti bizottság munkájában 1948. április 1-től állandó képviselte volt a szervezetnek Kapl Sándor joghallgató személyében. Az érdekvédelmi munkával függött össze, hogy a SZEISZ javaslatára Székely Lajos, a NÉKOSZ délmagyarországi megbízottja került az állami kollégium élére igazgatónak. ²⁶⁸ Jelentős előrelépésre került sor április 6-án, amikor a Népi Kollégiumok Országos Szövetségének kezdeményezésére megalakult a Szegedi Kollégiumi Tanács, amelynek munkájában az összes szegedi kollégium igazgatója részt vesz, köztük az április 6-án megalakult "József Attila Népi Kollégium", a szegénysorsu munkás és paraszt származású pedagógiai főiskolás

hallgatók kollégiumának vezetője is. A Tanács elnökéül Székely Lajos állami kollégiumi igazgatót, titkárául Barek Istvánt, a Móricz Zsigmond Népi Kollégium igazgatóját választották meg. ²⁶⁹

Az egyetemi sportmozgalomban új lehetőség teremtetődött azzal, hogy a SZEISZ átvette a SZEAC vezetését, amely a szervezet sportosztályaként működött tovább. ²⁷⁰ A tanév befejezése előtt nagysikerű társadalmi munkát szervezett a SZEISZ április 17-én az ujszegedi "József Attila üdülő" felépítésére, amelyen 1280 egyetemista vett részt dr. Kalmár László, Dr. Trencsényi-Waldapfel Imre és dr. Halász Előd professzorok vezetésével. ²⁷¹ Jól sikerült a SZEISZ ruhaakciója is, amelynek keretében 250 fiú és 140 leány kapott a svéd ruhaszállítmányból. ²⁷²

A SZEISZ tehát igen széleskörű, országosan is jelentős ifjúságpolitikai és szervező munkát végzett. Tevékenységével részévé vált annak a demokratizálódási folyamatnak, amely az ország összes egyetemein végbement az 1947-48-as években. Munkáját segítették az országos politikai viszonyok kedvező alakulása mellett az egyetemen is egyre jobban megerősödő kommunista pártszervezetek, amelyek a tanár tagjai különösen jelentős feladatot vállaltak az egyetemi ifjúsági szervezet vezetésében és munkájában.

1947 második felében és 1948 elején mélyreható gazdasági, politikai változások mentek végbe hazánkban. Az 1947-es országgyűlési választások után megalakult Dinnyés-Kormány már "a szocialista átalakulás meggyorsításának népfront jellegű koalíciója, a proletár-diktaturára való közvetlen átmenet kormánya" volt. ²⁷³ Az MKP Központi Vezetősége Ifjúsági Titkársága 1947. november 25-én elemezte az ifjúsági szervezetek helyzetét, a párt ifjúságpolitikai munkájának eredményeit és megállapította, hogy olyan egységes ifjúsági szervezetet, amelyennek a MADISZ-t képzeltük, nem

tudtunk létrehozni". Az új ifjúsági egység új utjait és formáit" teremtette meg az élet. Ezek alapján, ezekre építve kell a MIOT-ból, annak szervezeteiből négy nagy rétegszervezetet kialakítani.

Ilyen egységes ifjúsági szervezet az egyetemi ifjúsági szervezeteket összefogó MEFESZ. ²⁷⁴ Az új ifjúságpolitikai koncepció jegyében ült össze a MEFESZ IV. Diákszemélyi Tanácsa 1947. december 13-15. között. Megállapították, hogy erősödött a demokratikus erők helyzete az egyetemi ifjúsági szervezetekben, sikeresen végeztek az ifjúság sokoldalú érdekképviselését és szervezését a tagszervezetek. A diákegyesületekben a mozgalmi élet fellendült, az aktivitás növekedett, megszűntek a pártharcok az egyetemi ifjúság megnyeréséért, a párt-ifjúsági szervezetek egyetemi csoportjai fokozatosan elsorvadtak. A diákegyesületekben egységes, demokratikus szellemű irányítás jött létre. Megérlelődtek a feltételek az egységes alapszabályú és irányítású rétegszervezet megvalósítására. ²⁷⁵

A SZEISZ egész tevékenysége igazolta az országos ifjúságpolitikai tendenciáit. Formális megszűnése 1948. májusában és átalakulása a MEFESZ Szegedi Csoportjává ennek a folyamatnak a betetőzése volt. ²⁷⁶ A szegedi MEFESZ szervezet tevékenységét, munkaformáit a SZEISZ gazdag tapasztalatai határozták meg. Megszűntek ugyan eddigi rétegszervezetei, de a kari MEFESZ szervezetek őrizték hagyományait.

V. A demokratikus ifjúsági szervezetek akcióegységének
megteremtése

1. A MIOT helyi szervei és a 48-as ifjúsági bizott-
ságok programja

Az ország demokratikus ifjúsági szervezeteinek vezetői 1946. február 5-én közös intéző bizottságot választottak és együttműködési programot fogadtak el. Az Intéző Bizottság megbízta a MADISZ, a NISZ és a FISZ vezetőit, hogy közös program alapján felhívást készítsenek a magyar ifjúsághoz. / 277 /

Az ifjúsági szervezetek március 4-én megjelent felhívása hivatalosan is bejelentette a Magyar Ifjúság Országos Tanácsa /MIOT/ megalakulását, s közzétette programját. A kiáltványban felszólították a magyar ifjúságot, hogy vegyen részt a fasizmus "szellemi és politikai maradványai" elleni harcban, a népi demokratikus vívmányok - elsősorban a földreform - megvédésében és továbbfejlesztésében, a közigazgatás megtisztításában, a bányák államosításában, a köztársasági államforma megszilárdításában, az ifjúság demokratikus szellemű nevelésében, az újjáépítésben, a közoktatási reform és a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség /DIVSZ/ londoni határo-

zatainak végrehajtásában. A MIOT programját tíz ifjúsági szervezet, a MADISZ, a SZIM, a SZIT, a NISZ, a FISZ, a PDI, a MEFESZ, a Magyar Cserkészszövetség, a KALOT és a KIE vezetői írták alá. / 278 /

A Polgári Demokratikus Ifjúság /PDI/ képviselője később kilépett a tanácsból a szervezet alacsony létszáma miatt. Mindszenty József hercegprímás utasítására pedig a KALOT vezetője jelentette be hamarosan, hogy csak mint megfigyelő vesz részt a gyűléseken.

A MIOT az ifjúsági szervezetek akcióegységét koordináló szerv volt. Az egyes ifjúsági szervezetek továbbra is megtartották szervezeti és politikai önállóságukat. A MIOT megalakulásával új szakasz kezdődött a demokratikus ifjúsági mozgalom történetében. A forradalmi ifjúsági szervezetek vezetésével létrejött az ifjúság demokratikus egységfrontja, koalíciója, amely alapul szolgált az ifjúság érdekeit szolgáló közös akciók szervezésére. / 279 /

1946 tavaszára Csongrád megye ifjúsági szervezetei is eljutottak az ifjúság akcióegységének megteremtéséig. Az 1944-46 közötti időszak közös harcainak létrehozásának gondolatát. A MKP Csongrád megyei ifjúsági titkárának februári munkatervében már szerepelt a többi demokratikus párt ifjúsági szervezeteivel való együttműködés gondolata: "...az összefogás, egység ne csak jelszó maradjon a munkás, paraszt, diák és értelmiségi ifjak között, hanem a gyakorlatban kell

ledönteni a válaszfalakat." Az ifjúsági szervezetek vezetőihez szólva külön felhívta a figyelmet arra, hogy: "...minden kommunistának le kell vetkőzni azt a passzív magatartást a tömegszervezetekkel kapcsolatban, ami eddig fennállott...az a kommunista, aki a párt irányvonalával szembehelyezkedik, elzárkózik a tömegszervezetektől...az baloldali elhajló szektariánus...". / 280 /

Elsőnek 1946. március 3-án a hódmezővásárhelyi MADISZ kezdeményezésére hoztak létre 14 ifjúsági szervezet részvételével Ifjúsági Bizottságot. Március 15-én Makón szerveznek ifjúsági nagygyűlést az összes ifjúsági szervezet részvételével, ahol megalakult a Csongrád megyei és makói Ifjúsági Tanács is, május 4-én pedig a Csongrád megyei Ifjúsági Tanács alakult meg. Szegeden a FISZ, a Cserkészszövetség és a KALOT vezetőinek elzárkózása miatt, még májusban sem sikerült létrehozni az Ifjúsági Tanácsot. Első közös megmozdulásuk a június 2-i Ifjúsági Nap volt, de az ifjúság akcióegységét itt sem sikerült deklarálni. / 281 /

A hódmezővásárhelyi Ifjúsági Bizottság országosan is első ilyen kezdeményezésnek tekinthető. A közös fellépés eredményeként közös képviselőt küldtek a Városi Nemzeti Bizottságba, munkabrigádokat szerveztek az algói Tisza-híd építéséhez, megszervezték a városi színházat, Osváth Béla vezetésével. Az előadásokat az összes tagegyesület tagjai féláron látogathatták; akciót

szervezték a napközi otthonok megsegítésére, követelték a város szélsőjobboldali elemeinek felelősségrevonását, kezdeményezték az ifjúság ingyenes egészségügyi ellátásának megszervezését. / 282 /

A makói ifjúsági nagygyűlésen a tagegyesületek közös tevékenységük alapjául a MIOT országos programját fogadták el. / 283 /

Első nagyobb arányú közös akciójuk az aratási munkabrigádok megszervezése volt, amellyel elsősorban a hadiözvegyeken, és a hadifogságban lévők hozzátartozóin kívántak segíteni. / 284 /

A kialakult akcióegységet a FISZ bontotta meg az-
zal, hogy nem képviseltette magát az Ifjúsági Tanács-
ban. / 285 /

A makói FISZ szervezet magatartása nyilván összefüggött azzal az országosan kiéleződött belpolitikai helyzettel, amely a Baloldali Blokk pártjai és a jobb-
oldali vezetésű pártok és ifjúsági szervezetek között kialakult. A helyzet súlyosságát az ifjúsági mozgalomban jelzi, hogy Rajk László belügyminiszter arra kényszerült, hogy adminisztratív eszközhez nyuljon, és megakadályozza a szélsőjobboldali erők térhódítását az ifjúsági és egyéb társadalmi szervezetekben. Julius 5-20 között rendeletileg felosztatott több mint 1000 fasiszta és jobboldali egyesületet, köztük sok ifjúsági szervezetet, így a KALOT, a KALÁSZ, az Emericana és a Magyar Cserkészszövetség fővárosi, valamint vidéki

csoportjait és miniszteri biztost nevezett ki a KIE élére. / 286 /

Ezzel új lehetőség teremődött a baloldali ifjúsági szervezetek működésére, befolyásuk növelésére, de változatlanul tartott az ifjusági mozgalom széttagoltsága, sőt a közönsnek induló programok vontatott végrehajtása is ezt mutatta. Minden ifjusági szervezet létrehozta például a MADISZ kezdeményezésére 1946. május 4-én létrehozott Petőfi Sándor Diákkörhöz hasonló középiskolás szervezetét. A FISZ Kossuth Lajos, a NISZ Móricz Zsigmond, a SZIM Ady Endre Diákkör néven működött diákszervezeteit. A kibontakozott népi kollégiumi és tanoncotthonokat építő mozgalom is koalíciós pártok és ifjusági szervezeteik szerint is differenciálódott. / 287 /

A demokratikus ifjusági szervezetek igazi akcióprogramjának alapja az 1848-49-es forradalom és szabadságharc 100. évfordulójának előkészítése volt.

Az 1848-as forradalom 100. évfordulójának méltó megünneplésére a legkorábbi felhívást az ország ifjúságához a szegedi MADISZ fogalmazta meg és tette közzé a Délmagyarországon 1946. november 30-án. A felhívás emlékeztetett arra, hogy a MADISZ közel két éve "elsőként az országban, Szegeden alakult meg..." és "azóta is vezető szervezete a magyar ifjúságnak." Felsorolja a MADISZ kétéves tevékenységének főbb eredményeit, majd így folytatja: "Szeged fiatalága ki-

bontotta a zászlót. Bizonyosak vagyunk benne, hogy az ország ifjúsága követni fogja és országszerte soha nem látott méretekben megindul a mozgalom a 48-as ifjak tetteikkel való követésére. 1948 fordulópontot jelent majd a magyar ifjúság történetében. A 48-as forradalom százéves évfordulóján a demokratikus Magyarország fiatalsága márciusi ifjúsággá válik." / 288 /

A MIOT felhívása csak 1947. január 14-én jelent meg Budapesten, amelyben felhívta az ország fiatalságát, hogy csatlakozzék ahhoz az országos megmozduláshoz, amely az 1848-as forradalom és szabadságharc 100. évfordulójának megünneplésére kezdődött.

"Mi, magyar fiatalok, - hangzik a felhívás - tudjuk, hogy hazaszeretetünket, azt, hogy méltó utódai vagyunk a negyvennyolcas márciusi ifjúságnak, legjobban munkákkal bizonyíthatjuk...A Magyar Ifjúság Országos Tanácsában tömörült demokratikus ifjúsági szervezetek ezért elhatározták, hogy közös erővel elvállalják a Duna-Tisza-csatorna egy szakaszának megépítését önkéntes rohammunkával. Védnökséget vállalnak az épülő csatorna fölött..." A kiáltvány aláírói felhívták a figyelmet arra, hogy "Ez országos jelentőségű munka mellett helyi viszonylatban az ifjúsági szervezetek együttesen szervezzék meg az ifjúság rohammunkáját, iskolák, kórházak, bekötőutak építésére, fák ültetésére és egyéb közérdekű munkálatok elvégzésére."

A kiáltvány felhívta az ifjúsági szervezetek figyelmét

arra is, hogy hozzák létre "az országos, a megyei és helyi 48-as bizottságokat és vonják be a munkába a demokratikus magyar ifjúság minden rétegének, minden számottevő csoportjának képviselőit". E bizottságok feladata volt a részletes centenáriumi munkatervek kidolgozása és a végrehajtásukról való gondoskodás. A felhívást a MADISZ, a SZIM, a SZIT, a NISZ, a MEFESZ, a KIE, a FISZ és a Magyar Cserkészfiúk Szövetségének képviselői írták alá. / 289 /

A MIOT kezdeményezésére 1947. január 30-án alakult meg Budapesten az Országos 48-as Ifjúsági Bizottság, amely kiadott programjában a centenáriumi mozgalom céljának tekintette, hogy " az 1848-as történelmi hagyományok ápolásával, a márciusi fiatalok forradalmi eszméinek népszerűsítésével járuljon hozzá az ifjúság demokratikus szellemi nevelésének meggyorsításához; erősítse az ifjúság demokratikus egységfrontját; a magyar fiatalok tömegeit kapcsolja be a gazdasági építőmunkába, a 3 éves terv végrehajtásába és fokozza az ifjúság sérelmeiért, jogos követeléseieiért folytatott harcot." / 290 /

A szegedi demokratikus ifjúsági szervezetek a MIOT januári felhívására reagálva már 1947. január 26-án létrehozták a Szegedi 48-as Ifjúsági Bizottságot. / 291 /

A 48-as Bizottság volt Szegeden az első olyan ifjúsági vezető testület, amelynek munkájába bevonták

az összes ifjúsági szervezetet. A vezetőség ifjúsági elnöke a MADISZ, ifjúsági titkára a SZIM tagja volt.

/ 292 /

A bizottság munkaterve szerint minden szegedi üzemben és iskolában, minden Szeged-környéki faluban megalakítják a 48-as bizottságokat; felkutatják a Szegeden és környékén található 48-as emlékeket és kiállítást rendeznek a gyűjtött anyagból; falujáró csoportokat alakítanak, ifjúsági előadássorozatokat szerveznek, ifjúsági szabadegyetemet indítanak, több nagyszabású ifjúsági matinét szerveznek, rendszerezik a szegedi középiskolák önképzőköri konferenciát, az 1848-as forradalom történetének, hagyományainak, tanulságainak megismertetésére. A szegedi ifjúsági szervezetek is vállalták, hogy mintegy 3-400 fiatal résztvesz a Duna-Tisza-csatorna építésében, támogatják a tanoncotthonok és népi kollégiumok építését, a Tisza partján üdülőtábor-teret és csónakházat, a városban két jól felszerelt játszótérrel, ifjúsági sportpályát és tornacsarnokot kívántak építeni. Tervezték a román, jugoszláv és a magyar fiatalság kulturális és sport találkozóit, a június 2-i Ifjúsági Nap és március 15-e méltó megünneplését, a Petőfi Sándor ének- és szavalókórus megszervezését, Petőfi Sándor szobrának felállítását a Klauzál-téren és emléktáblát a szabadsághősöknek. / 293 /

A tervezett ifjúsági nap Márciusi Ifjúság címmel 1947 márciusában meg is jelent.

1947. február 8-án megalakult a Hódmezővásárhelyi 48-as Ifjúsági Bizottság is. Programja szerint a vásárhelyi fiatalok két hetes tábor keretében vennének részt a Duna-Tisza-csatorna építésében, munkabrigádokat küldenének a ludvári öntözőmű építéséhez, részt kívántak venni a város tereinek parkosításában, ifjúsági üdülő építésében, a városi muzeum épületének helyrehozatalában, a 48-as emlékek gyűjtésében. Tervezték előadások tartását a forradalomról, évkönyv kiadását és a könyvhéten való segítségnyújtást. / 294 /

Február 15-én alakult meg a Csanádvármegyei 48-as Ifjúsági Bizottság, amely nagyvonalu építési tervet dolgozott ki. A terv szerint 200 makói fiatal venne részt a Duna-Tisza-csatorna építésében és 100 a Makó-Püspöklelei gazdasági vasút helyreállításában. Tervezték a népi értékek gyűjtését és védelmét is. / 295 /

A Makói 48-as Ifjúsági Bizottság március 10-én, a Csongrád megyei március 17-én, a csongrádi március 28-án alakult meg. Színes, érdekes programot dolgoztak ki a csongrádi ifjúsági vezetők is. Tervezték Petőfi Sándor szobra és egy szabadságzászló felállítását, Kossuth Lajos emléktábla elhelyezését, a 48-as emlékek gyűjtését, ifjúsági olvasókörmegszervezését, az újjagzók és a hadifoglyok hozzátartozóinak segítségét, a fésítésben, parkosításban, ifjúsági sporttelep építésében, játszóterek kialakításában való részvételt, az ifjúsági nyaraltatás megszervezését és a Duna-Tisza-csatorna építésében való részvételt. / 296 /

2. A szegedi diáktüntetés a fakultatív hitoktatás ellen

Az ifjúsági mozgalom akcióegysége megteremtésének időszakában kétségtelenül a legjelentősebb szegedi, sőt magyarországi esemény volt a szegedi középiskolás és egyetemista diákság tüntetése a fakultatív hitoktatás bevezetése ellen. A korabeli hivatalos jelentések, napilapok, hetilapok híradásai alapján rekonstruálhatók az események. A diáktüntetést már 17-ére tervezték. / 297 /

A tüntetést széleskörű szervezés előzte meg, amelynek szálai az egyetemre vezettek. Egyes adatok szerint március elején egy Pintér József nevű egyetemi hallgató két barátjával Farkas József és Kószó Ferencsel felvetették, hogy a fakultatív hitoktatás ellen tüntetést kellene szervezni. Március 16-án a rókusai iskolába hívták össze megbízható társaikat, ahol elhatározták, hogy 17-én tüntetni fognak. Tervükkel felkeresték Hamvas Endre csanádi püspök titkárát, aki azt tanácsolta, hogy "ne tüntessenek, mert a rendőrség nem fogja tűrni." 18-án futárok útján közölték az iskolákkal, hogy 19-én lesz a tüntetés. / 298 /

Ezeket az adatokat azonban más források nem támasztották alá. A rendőrségi vizsgálati anyagot pedig eddig nem volt módomban áttekinteni.

Több egybehangzó forrás alapján bizonyos, hogy a tüntetés március 19-én, Magyarország német megszállásának 3. évfordulóján szerdán délelőtt fél tíz körül kezdődött. A piarista gimnázium tanulói riasztották a város többi iskoláját, ahonnan zárt rendben vonultak fel a diákok a Dóm-térre a Szabadság Párt szervezőinek irányításával. A Dóm-térről mintegy 800-an elvonultak a Szentháromság utcai zárdához, ahol csatlakozásra szólították fel a lányokat is. Innen visszamentek ismét a Dóm-térre, ahol már háromezerre nőtt a tüntetők száma. Nem sokkal később Kálló Lajos rendőrfőhadnagy vezetésével nyolc rendőr érkezett a Klebelsberg-térre és megkísérelte a tüntetőket szétoszlatni. A bujtogatókat, többek között Rengei Lászlót és Szilágyi Gyulát, Szabadság Párti szervezőket a rendőrség a tömegből kiemelte és letartóztatta. A tömeggel azonban nehezen bírtak. Nem akartak brutális erőszakot alkalmazni. A szervezők a diákság egy részét bevezették a Dómba, másik része a pápai himnuszt, a magyar himnuszt és több egyházi éneket kezdett el énekelni. A rendőrség közbelépésére minden egyes alkalommal kórusban szidták a rendőrséget, és demokráciaellenes jelszavakat kiabáltak. A diákok már szét akartak oszlani, amikor a Szabadság Párt agitátorainak újabb jelszavaira hallgatva elindultak

Janson Vilmos tankerületi főigazgatóhoz. Utközben "Hittant akarunk!" "Le a demokráciával!", "Le a kommunistákkal!" "Le a zsidókkal!" jelszavakat kiabáltak. Janson Vilmos főigazgatótól azt követelték, hogy intézkedjék: ne szüntessék meg a hitoktatást az iskolákban és engedjék szabadon a mintegy 25 letartoztatott társukat. Velük egyidőben jelentek meg a főigazgatóság épületében a munkáspártok és a demokratikus ifjúsági szervezetek egy-egy küldöttsége is. A munkáspártok küldöttsége közölte a főigazgatóval, hogy a tüntetést nyilvánvalóan előzetesen megszervezték és ezért követelték, hogy a főigazgató az iskolák igazgatói és a tantestületek ellen haladéktalanul indítson fegyelmi vizsgálatot és a vizsgáló bizottságba a Pedagógus Szakszervezet két kiküldöttjét is válasszák be. Azokat az igazgatókat és tanárokat pedig, akik a tüntetés megszervezésében résztvettek azonnal függesszék fel és a tüntetést megszervező diákokat zárják ki az iskolákból. Janson Vilmos a követeléseket meghallgatta és elrendelte a legszigorubb vizsgálat azonnali megindítását. A diákokat igyekezett hazaküldeni, de nem sikerült a közben dr. Fábry István rendőrfőhadnagy, a főkapitány segédtisztjének vezetésével megérkező kisebb rendőrtiszti különítmény segítségével sem. Végül eleget tett annak a kérésnek is, hogy szóljon a tüntetőkhez. Ezeket mondta: "Meghallgattam szónoklataitokat, veletek érzek. Ha memorandumot akartok intézni a kormányhoz, tegyétek azt. Én csak végrehajtó közeg vagyok."

A több mint háromezer főnyi diákság ekkor zárt sorokban elindult a rendőrfőkapitányság felé hangosan követelve a letartóztatottak szabadon bocsájtását. Többen erőszakosan be akartak jutni az épületbe. A rendőrséget kórusban becsmérelték. Rövidesen megérkezett Diszfalussy Ferenc vezérőrnagy, rendőrfőkapitányhoz a Kisgazdapárt küldöttsége is dr. Pálffy György főispán vezetésével és Madarász László társelnök a küldöttség nevében kérte az őrizetbe vett diákok elbocsájtását. A főkapitány udvariasan, de nagyon határozottan közölte a küldöttséggel, hogy itt nem a félrevezetett ifjúság képviselőit, hanem a lelkiismeretlen felbujtókat őrzik. Azokat a diákokat, akiket a rendőrség előállított kihallgatásuk után elbocsájtják, azokat azonban, akik felbujtók voltak internálni fogják. A küldöttség ezután elhagyta az épületet. A főkapitánynál megjelentek Jásszentkúti Márk és Csepella Andor rókusai segédlelkészek Hamvas Endre püspök megbízásából és közölték, hogy a püspöknek nem volt tudomása az ifjúság tüntetéséről és elítéli azt. A két pap az utcán várakozó ifjúsághoz beszédet is intézett és felkérték őket a távozásra. A diákok azonban nem indultak, változatlanul kiabáltak a rendőrség székháza előtt. Erre a rendőrkapitány, aki rendőri karhatalmat alkalmazni nem akart a tüzoltókat hívta segítségül és elég nagy huzavona után szétlőcsoltatta, délután fél háromra feloszlatta a tüntetőket.

Az államvédelmi osztály emberei 42 olyan provokátort emeltek ki a tömegből, akik becsmérelték a demokráciát. Örizetbe vették többek között Szajefina Ottót, Magyar Gábort, Korányi Vilmost a Szabadság Párt tagjait, Csétyi Károly és Bartos Ferenc jogáshallgatókat, Tóth István orvostanhallgatót és Molnár József Szent Imre kollégistát, rajtuk kívül a többiek csaknem valamennyien a Szabadság Párt tagjai. A tüntetés szétoszlatása után...fogalmazódott meg a jelszó: "Holnap újra tüntetünk!" / 299 /

Március 20-án csütörtökön délelőtt 8 órától újból gyülekeztek a diákok a Klauzál-téren. Mintegy 1000 főnyi diák gyült össze. Közben a szegedi gyárak és üzemek munkásai, akiket értesítettek a diákok újabb tüntetéséről abbahagyták a munkát és futólépésben vagy teherautókon a Klauzál-térre siettek - ellentüntetésre. Mintegy 400 munkás gyült össze. Fél tiztől Szegeden leállt a gáz- és villanyszolgáltatás, megálltak a villamosok és az egész város dermedten várakozott, hogy mi lesz ennek a megmozdulásnak a vége. A két csoport a Klauzál téren összeverekedett. Előkerültek a gumibotok, ólomcsövek és egyéb eszközök. A diákság csakhamar meghátrált a szerdai tüntetésen felháborodott munkásság előtt. Egy részük szétszaladt, másik részük a Fogadalmi templomban kezdett gyülekezni. A munkásság egyrésze követelte őket. Az összpontosított karhatalmi készültség szintén felvonult a Fogadalmi templom elé.

A rendőrség vezetője érintkezésbe lépett a püspöki hivatallal és a szabad elvonulás biztosítása mellett együttesen felszólították a diákságot a templom elhagyására. A tüntetők ekkor megkezdték a kivonulást a templomból, azonban a rendőrség jelenléte ellenére újabb véres verekedés támadt a munkások és diákok között. A futva menekülő diákok közül sokan a Tisza elöntött rakpartján kerestek menedéket. A rendőrség mintegy újabb huszonkét egyént állított elő, köztük Szabadság Partiakat is. A munkásság, a diákság távozása után a Szabadság Párt székháza elé vonult, ahonnan a kivonult rendőri karhatalom felszólítására esendben szétoszlott.

Március 20-án délután fél öttől kezdve az egyetemen is gyülekeztek az egyetemisták. Hat óra után mintegy 5-600 főnyi egyetemista vonult a rendőrpalota elé és követelték a szerdán letartóztatott társaik szabadonbocsájtását. Dr. Drégely József rendőrezredes háromszor felszólította a tömeget, hogy oszoljon fel, amire "Le a rendőrséggel!" "Pfu, rendőrök!" kiáltásokkal válaszoltak, majd elénekelték a himnuszot. Amikor az ismételt felszólításra nem oszlottak szét a kivonult rendőrszakasz erőlyesen közbelépett és másodpercek alatt szétzavarta a tüntetőket. A tüntetők közül a rendőrség kilencet őrizetbe vett, köztük Kovács József volt SS-legényt, a Szabadság Párt egyik fő szervezőjét is.

Szeged demokratikus ifjúsági szervezeteinek küldöttsége március 20-án este 7 órakor felkereste a magánemberként Szegeden tartózkodó Tildy Zoltán köztársasági elnököt, hogy tolmácsolja Szeged demokratikus ifjúságának üdvözlét és tájékoztatót adjon a diáktüntetésekkel kapcsolatban. A delegációt a SZIM szervezete, de résztvett benne minden ifjúsági szervezet képviselője. A Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalmat Kelemen Oszkár és Tápai István, a MADISZ-t Aszódi Vilmos és Paulik Imre, a FISZ-t Lévai Béla, a NISZ-t Lőkös Zoltán, a népi kollégiumokat Varju Vince, a SZIT-et Halász György képviselte. A küldöttség nevében Lévai Béla a FISZ elnöke köszöntötte a köztársasági elnököt és ismertette a küldöttség álláspontját a tüntetésekkel kapcsolatban. Kifejtette, hogy a jelenlévők és az általuk képviselt ifjúsági szervezetek elítélik a Szabadság Párt izgatásait, hogy "a diákság tüntetését hamis utra terelték és a választás jelszavai alatt a demokratikus pártok ellen izgattak." Tildy Zoltán a következőket válaszolta: "A szegedi diákság és általában az ország tanulóifjúsága várja meg nyugodtan, amíg az arra illetékes tényezők a nagy nemzeti kérdésekben döntenek. A szegedi diákság, valamint az ország egész ifjúsága ne engedje magát félrevezetni senkitől semmiféle közéleti kérdésben. Egyébként igen örülök, hogy együtt vannak a szegedi ifjúság szervezeteinek képviselői és szeretném, ha ez a komoly, testvéri egység minden vonatkozásban megvalósulna." / 300 /

Ezen a napon szakszervezeti munkásküldöttség kereste fel Janson Vilmos tankerületi főigazgatót. A küldöttség nevében Berár Demeter beszélt. Hangsúlyozta: "Tudjuk, hogy a diákságot teljes egészében nem lehet felelőssé tenni és nem lehet teljes egészében a pedagógustársadalmat sem. Tudjuk azonban, hogy mind a pedagógusok, mind a diákok között voltak, akik tudtak ezekről a dolgokról jóval előbb. Követeljük, hogy azokat a diákokat, akik szervezték és vezették ezt a tüntetést Magyarország valamennyi közép- és főiskolájáról zárják ki." A főigazgató, válaszában közölte, hogy: "a legszigorubb vizsgálatot rendelte el az ügyben és a pedagógusok szakszervezetétől iskolánként két tagot kért a vizsgálat lefolytatására", majd így folytatta: "Meg akarom magyarázni az ifjúságnak, hogy a fakultatív hitoktatás nem annyit jelent, hogy nem szabad vallást tanulni, hanem annyit, hogy aki akar ezután is tanulhat hittant, mert a demokrácia mindenkinek biztosítja a vallásszabadságot. Ezeket a gyerekeket azonban felelőtlen, lelkiismeretlen elemek elbolondították."

Küldöttség kereste fel ezen a napon a Szabadság Párt vezetőségét is a Tisza Szállóban. Itt Pusztai /Pipic/ József, a küldöttség vezetője a következőket mondotta: "Mi, akik az üzemekben dolgozunk, a felszabadulás óta nehéz körülmények között folytatjuk verejtékes munkánkat, amelyeknek gyümölcsei most kezdenek

megmutatkozni. Miközben mi dolgozunk, a Szabadság Párt gyűlésein folytonosan lázitanak a demokrácia ellen, állandóan ócsárolják a demokratikus pártokat, valamint a szakszervezeteket is. Ezek az aljas bitangok nem áttallották most a politikailag éretlen tanulóifjúságot felhasználni a demokrácia ellen. Vége a türelmünknek!" - majd így folytatta: "A munkásság kész a demokráciát megvédeni mindenkivel szemben! Ma még csak figyelmeztetjük a Szabadság Párt vezetőit, hogy az eldobott kesztyűt felvesszük és amennyiben még egyszer előfordul ilyen eset, úgy a legerélyesebb rendszabályokat léptetjük életbe." Amíg a Szabadság Párt igazgatója a küldöttséget fogadta a belső szobában Rózsa Gyula és öccse, valamint Szilágyi Gyula a tüntetés további szervezéséről tárgyalt. A kihívott nyomozók mindhármojukat letartóztatták.

A nap folyamán nyilatkozatot adott ki a Magyar Szabad Szakszervezetek szegedi vezetősége is a diák-tüntetésekről. E szerint: "Szeged öntudatos szervezett munkássága mélyen elítéli azokat a felbujtókat, akik fiatal diákokat vonultattak fel demokrácia és köztársaságellenes céljuk elérésére. A demokrácia kiépítése során helyesnek tartja a lelkiismereti szabadság megvalósítását. Helyesli, hogy a munkásszülők szabadon választhassák meg, gyermekeik járnak-e és milyen hittanórára. Helyesnek tartja, hogy államosítsák a könyvkiadást, hogy a munkásszülők is tudjanak vásárolni

gyerrekeiknek olcsó, demokratikus szellemű tankönyvet. Követeli, hogy a vallásos jelszavak leple alatt tüntető diákok felbujtóinak felderítésére a hatóságok a legszigorubb eljárást folytassák le és hogy a felbujtókat a legszigorubbban büntessék meg. A munkásság mindig fegyelmezetten figyelte az eseményeket és nem is avatkozott be. A munkásság tegnapi megmozdulása csak izelítő volt. A munkásság nem fogja engedni, hogy a vallást fasiszták használhassák fel demokráciaellenes támadásuk lepléül." / 301 /

Március 21-én, pénteken már rengeteg rémhír keringett a városban. Valóságos tömeghisztériává fokozódott az a hír, hogy a rendőrségen egy, majd később 3-5-8 diákot, egyetemistát agyonverték. A "tüntetések áldozatainak temetésére" pénteken délután négy órakor kezdtek gyülekezni a "gyászolók". A Somogyi-utcai villamosmegállótól a Dugonics-téren át a Kálvária mélyéig sorfalat álló komor gyászruhás tömeg között nagy ünnepélyességgel felvonult egy közel négyszáz főnyi diákcsoport. Nagyobb diákok, diáklányok, egyetemi hallgatók négyes sorokban, méltóságteljes léptekkel, lehajtott fővel vonultak a Belvárosi-temető irányába, hatalmas, gyászszalagokkal diszitett koszorút cipelve. A szalag felírta: "Kegyelettel - az egyetemi ifjúság". A menetet a Tisza Lajos körutnál a felállított rendőrosztog állította meg. A rendőrség hivatalos közleményéből tudhatta a város lakossága, hogy még számottevő

sebesülés sem történt a két nap alatt, tehát teljesen indokolatlan ez a "hisztérikus temetési hangulat" ezért az osztag parancsnoka kiadta a parancsot: Oszolni! A tömeg gyorsan szétszóródott, a vezetőket, koszoruvivőket pedig bekísérték a rendőrségre, hogy ki derítsék ki rendezte meg ezt a fél várost beugrató, az emberek hiszékenységére jellemző komédiát.

A tüntetők szétszematása után újra szerveződtek kisebb nagyobb csoportok és a zsufolt villamosok mellett gyalogos csoportok tartottak a temető felé, ahol azonban a legnagyobb megdöbbenésükre nem találtak halottat. A temetőőr érdeklődésükre elmondta, hogy aznap nem volt "friss halott" a temetőben, sőt nyitott sírgödör sem akadt. Az egyetemisták a letartóztatás ellenére mégis szereztek újabb koszorút, amit a Hősök sírján helyeztek el. Így ért véget a "nagy temetés", amely azonban még napokig izgatta a szenzációéhes tömeget. A főispáni hivatal ezért kénytelen volt hivatalosan közzétenni azoknak a névsorát, akik március 19-21 között meghaltak Szegeden. / 302 /

A rendőrfőkapitány felhívással fordult a szülőkhöz és a diákokhoz, amelyben hangsúlyozta: "A lezajlott tüntetésekkel kapcsolatban a város rendjének és nyugalmanak megóvása érdekében ezuton hívom fel Szeged város tanulóifjuságát, hogy a további tüntetésektől, rendzavarásoktól tartózkodják és nyugalmaát megőrizve, térjen vissza iskoláiba. Ezzel kapcsolatban különös

nyomatékkal felhivom a tanulóifjúság szüleit is, hogy szülői hatalommal akadályozzák meg, hogy gyermekeik az utcán felelőtlenül felbujtók és izgatók befolyása alá kerülven, a demokratikus államberendezkedés alapintézményei ellen izgatva, rendzavarásokban és tüntetésekben vegyenek részt és a tüntetések során - jóllehet meggondolatlanságból is - oly cselekményeket kövessenek el, amelyek a köztársaság védelméről szóló 1946. évi 7. törvénycikkbe ütköző büncselekmény tényálladék elemeit meritik ki.

Figyelmeztetem Szeged város lakosságát, hogy városunk rendjét, közbiztonságát és nyugalma minden rendelkezésemre álló eszközzel meg fogom óvni és mindazokat, akik erőszakkal, tüntetésekkel, rendzavarásokkal, az államrendőrség elleni izgatással városunk rendjét felborítani szándékoznak, a törvény teljes szigorával fogom sújtani és ellenük a bünvádi eljárás megindításán kívül, internálási eljárást is folyamatba tétetek."

Ugyancsak ezen a napon a rendőrség közleményt adott ki az eddigi letartóztatásokról. "A két nap alatt összesen 38 személyt vettek őrizetbe. Három egészen könnyű sérülés kivételével más sérült nem volt, haláleset pedig egyáltalán nem történt." - szólt a jelentés. Közölték azt is, hogy a középiskolákban rendben folyik a tanítás, egyedül a Klauzál Gábor Gimnázium felső osztályaiban nagyobb a megszokottnál a hiányzás. Az egyetem néhány fakultásán azonban sztrájkba léptek,

hogy társaikat kiszabadítsák. / 303 /

Felhívással fordult az egyetemi ifjúsághoz dr. Tóth Károly rektor is kérve, hogy látogassák az előadásokat, szemináriumokat, gyakorlatokat és tartózkodjanak minden tüntetéstől. Janson Vilmos tankerületi főigazgató több középiskolai tanár, köztük Dobos László leánygimnáziumi igazgató és Szélpál István vegyipari iskolai tanár ellen indított eljárást és egyben felfüggesztette őket állásukból. Szélpál István ügyét a rendőrség a népbírósághoz tette át. A Vallás és Közoktatásügyi Miniszter március 22-én Janson Vilmos tankerületi főigazgatót további intézkedésig szabadságolta. Ortutay Gyula közoktatásügyi miniszter pedig külön körlevélben fordult a szegedi iskolák igazgatóihoz, amelyben kérte, hogy az igazgató "hívjon egybe tantestületi értekezletet, amelyen adjon tájékoztatást a tervezett fakultatív vallásoktatásról és utasítsa az osztályfőnököket, hogy a legközelebbi tanítási órán adjanak felvilágosítást a tanulóifjúságnak is."

Március 22-én, szombaton reggel már csak mintegy 200 főnyi egyetemi hallgató gyülekezett a Dóm-téren, mire azonban a rendőrosztag megérkezett az összegyűlt tömeg kisebb csoportokban eloszlott. Ez volt a szombati nap egyetlen zavaró mozzanata. "A városban csend és nyugalom uralkodott" - írja a korabeli tudósítás.

Az utcán azonban nagy számmal sétáltak diákok. Ennek oka az volt, hogy az egyetem rektora rektori szünetet rendelt el és számos iskolában tartottak katolikus diákoknak lelkigyakorlatot, a protestánsoknak u.n. "csendes napokat". A középiskolákban a pénteknél kisebb létszámban jelentek meg a tanulók. A Szentháromság-utcai zárdában a lányoknak csaknem 70 %-a hiányzott. A Klauzál Gábor Gimnáziumban az alsóbb osztályokban 30 %-os, a felsőbb osztályokban 50-60 %-os volt a hiányzás. A Baross Gábor Gimnázium 200 diákja közül mindössze 3 hiányzott. A felsőipariskola, a vegyipari középiskola és a kereskedelmi iskola "hallgatói azonban nagy számban ödögtek az utcákon". A rendőrség közzétette a 17 internált névsorát és azt, hogy eddig 24 ügyben zárult le a nyomozás, közülük hatot szabadlábra helyeztek. / 304 /

A háromnapos tüntetéssorozat így zajlott le, de még hosszú ideig foglalkoztatta Szeged társadalmi és politikai életét éppugy, mint az ország közvéleményét. Szabadság Párti provokátorok március 22-én megzavarták Gyöngyösi János külügyminiszter beszédét, mert úgy nyilatkozott, hogy "a megromlott szegedi légkör az alapja az elterjedt fantazmagóriáknak és rémhíreknek." / 305 /

Március 24-én az államrendőrség szegedi főkapitánysága átadta a belügyminisztérium illetékeseinek a zavargásokban résztvett 17 internáltat, akiket a Buda-

Déli Központi Internálótáborban helyeztek el. / 306 /

A koalíciós pártok felhívással fordultak a szegedi szülőkhöz, hogy "védjék meg a vallás magasztos eszméjét a lelkiismeretlen kufárok politikai szennyétől!", hogy "Ne engedjék gyermekeiket felelőtlen tüntetésekhez felhasználni!", hogy "Ne hallgassanak a fülbesugó rémhirterjesztőkre!" /307 /

Heves sajtóvita alakult ki dr. Hamvas Endre csanádi püspöknek a Szegedi Kis Ujságban közzétett cikke nyomán, amelyben kifejtette álláspontját a háromnapos tüntetésekkel kapcsolatban. A püspök által "nebuló-demonstráció"-nak minősített tüntetéssorozatról azt írta, hogy "Ifjuságunk tüntetni ment ki az utcára. Tette ezt magától, tanárai tudta és beleegyezése nélkül, lavinaszerű lelkesedéssel." E szerint tehát a szegedi diáktüntetés spontán és minden szervezettségtől mentes volt. A cikkében később azt írta, hogy "nem szabad a munkásságot az ifjúsággal szembeállítani és ellene felhasználni." Ugy állította tehát be az eseményeket mintha a spontán szervezett diákság ellen a munkásságot "felvomultatták" volna. A Szegedi Népszava "Képtelen föltevések" című vezércikkében, a Délmagyarország "Ifjuságunk és az egyház" című cikkében foglal állást a megyéspüspökkel szemben és védte meg az ifjúság félrevezetett részét és joggal követelte a felbujtók elítélését. Egyértelműen megfogalmazta a két munkáspárt vitacikke, hogy "nem az egyház és a vallás

ellen lépett föl a szegedi munkásság, hanem a felelőtlen bujtogatók ellen. Nem az ifjúság ellen fordult a szegedi munkásság, hanem azok izgatói ellen, nem diákokat tartóztattak le, hanem azok felelőtlen szervezőit." / 308 /

A vitába az Új Ember c. katolikus hetilap a "Higgadtan és tárgyilagosan" című vezércikkével kapcsolódott be. Támadta a demokratikus pártokat, mert felvetették a fakultatív vallásoktatás gondolatát és nem gondoltak arra, hogy "kétszer-háromszor huszonnégy óra alatt egész Magyarország egyik sarkától, a másikig eltelik nyugtalansággal. Mert nemcsak Szegedről van szó, hanem Pestnek a munkáslakta peremkerületeiről és mellettük ezer és ezer magyar faluról is." A higgadt tárgyilagosságtól messzeálló vezércikk kioktatta a demokratikus pártokat, hogy "éppen nekik, mint tanult taktikusoknak, gondolniuk kellene arra, hogy egy ilyen egyházpolitikai kérdés köré fonódott ügy átrendezheti a politikában jelenlévő formációkat is, vagy legalább is előkészíthet egy ilyen átrendeződést - még az ő legsajátosabbnak vélt tömegekben is." / 309 /

A Szegedi Népszava a diáktüntetésekről a diák-szociális kérdésekre irányította a figyelmet megdöbentő adatokat közölve több ezer iskolás gyermek helyzetéről. Budai Péter "Akik még iskolába sem járhatnak..." című cikkében így ír: "Aki Móravároson, Rókuson, vagy éppen a város körüli telepeken jár, elszörnyedve

látja miket kénytelenek a dolgozó szülők gyermekruhaként felhasználni. Ocska pokrócok, foltos, lógó felnőtt-ruhák, régi alsóneműk, paplan darabok, harisnya rongyok, régi kincstári felszerelés, zubbonydarab, sapka, kapcapótlékok és párnacihák. Vagy éppen semmi. A kevésbé nyomorultak, vagy az ügyesebbek megpróbálnak ollóval, tűvel, cérnával valami ruhafélét összeeskábálni a gyermekek - vagy éppen a maguk számára".

A cikk szerint Szegeden csaknem 17 000 óvodás és iskolás gyermek van. Ide számították az óvodába járó 3-6 éveseket, az általános iskolába járó 6-14 éveseket és a középiskolákat, tanonciskolákat látogató 14-18 éveseket. "Ezeknek csaknem fele - közli a cikk - közel 7800-7900 szorul ruházati és 7400 lábbeli támogatásra. Elképesztő szám ez, amely az iskolák igazgatói és tantestületei által készített statisztikákból tűnik elő." / 310 /

A demokratikus ifjúsági szervezetek együttműködése a diáktüntetések hatására nem rosszabbodtak, sőt együttes fellépésük a tüntetések elítélésében, közös felhívásuk a diákifjúsághoz erősítette kapcsolataikat. A korabeli jelentés szerint is "az ifjúsági szervezetek egysége a tüntetéssel kapcsolatban komolyan megerősödött. A Független Ifjúság Szövetsége is közelebb került hozzánk /a MADISZ-hoz! NI./, kezdenek halvány demokrata színt ölteni, és kezdenek harcolni a Szabadság Párt ellen. A diákság felé a kapcsolat egy kissé

megromlott, még a baloldaliak is meginogtak. A 48-as Bizottságon keresztül már megkezdtek a szakadékok betömését. " / 311 /

3. A centenáriumi programok végrehajtása, az
egységes rétegszervezetek megalakulása

Az Országos 48-as Ifjúsági Bizottságban létrejött ifjúsági együttműködési készség, bár elég volt a mozgalom megindításához távolról sem volt elég a célok következetes megvalósításához. Ehhez többre volt szükség; a forradalmi ifjúsági erők irányító szerepének növekedésére, a demokratikus ifjúsági szervezetekben a baloldali csoportok tevékenységének erősödésére, a tömegkapcsolatok új formáinak és módszereinek keresésére. A centenáriumi ifjúsági mozgalom a népi demokrácia továbbfejlődését szolgáló gazdasági és társadalmi feladatok támogatását jelentette. / 312 /

Szegeden és Csongrád megyében az országos politikai élettől nem függetlenül, de a demokratikus ifjúsági mozgalom erejéből, tapasztalataiból következően kedvezőbben alakult a centenáriumi program végrehajtásában való együttműködés. Februártól fokozatos fellendülés volt tapasztalható az ifjúsági munkában.

Különösen megerősödtek a MADISZ szervezetek. Szaporodtak alapszervezetei, jelentősen nőtt taglétszámuk. Ez a fejlődés különösen figyelemre méltó Szegeden és környékén.

Együttműködése a NISZ és SZIM szervezetekkel különösen a 48-as bizottságok kulturális programjaiban sikerült. A FISZ szervezetek bomlása megkezdődött. Több faluban, városban 20-30-as csoportok mentek át a MADISZ-ba. Szegeden a FISZ jobbszárnya átlépett a Szabadság Pártba, a megmaradókkal az együttműködés a 48-as program végrehajtása során kezdett kibontakozni.
/ 313 /

Március 24-én megalakult a szegedi MADISZ első falujáró csoportja Petőfi-brigád néven, amely megkezdte a Szeged környéki falvakban az ifjúsági naggyűlések, a kulturális programok szervezését, előadások tartását, propaganda kiadványok és a Márciusi Ifjúság című lap terjesztését. / 314/

A lapban pályázatot irtak ki a középiskolás diákok, a munkásfiatalok és a parasztfiúk számára. A középiskolások egyéni pályatétele: Tánicsics Mihály, a szegedi újságíró. Közös pályatételek: "Éljen a magyar szabadság!" - amelynek keretében a feladat, hogy az önképzőkör tagjai minél több szabadságharcos népdalt tanuljanak meg. A "Hej a mohi hegy borának..." elnevezésű pályázat keretében minél több magyar népballadát kellett az önképzőkörösöknek megtanulniuk. A harmadik

pályatétel címe "Dózsa népe így mulat!", amelynek keretében egész estét betöltő műsort kellett összeállítani az önképzőköröknek a magyar szabadságharcos és a történelmi múlt sors problémáit bemutató műsor-számokból és azt a nyilvánosság előtt be is kellett mutatni. Az ifjúságok szakmánként egy-egy izléses emléktárgyat dolgozhattak ki, amely valamilyen kapcsolatban van az 1848-as gondolattal. A parasztfiataloktól pedig azt várták, hogy dolgozzák ki hogyan lehetne a falu életét jobbra, könnyebbé tenni. / 315 /

Minden faluban és községben megindult a 48-as program végrehajtása. A 48-as Ifjúsági Bizottságok segítettek az ifjúság szociális ügyeinek intézésében, a tanonctörvény végrehajtásában, a szegénysorsú gyermekek üdültetésében, karácsonyi segélyezésében, a népi kollégiumok és tanoncotthonok szervezésében, az országgyűlési választások lebonyolításában. Több faluban, városban állítottak fel szabadságzászlót, vagy 48-as emlékművet. Igen sok helyen építettek sportpályát, játszóteret, résztvettek a nagyobb építkezésekben. Különösen széleskörű volt a kulturális tevékenység.

Ezek közül is kiemelkedik a júniusi Ifjúsági Nap megrendezése, amelynek keretében kulturális versenyeket, népdalesteket, matinákat szerveztek. A sport rendezvények közül említésre méltó a MADISZ által szervezett és lebonyolított, igen nagy tömegeket vonzó mezítlábos bajnokság.

A korábbi jelentések, sajtóhírek beszámolnak az ifjusági szervezetek együttműködéséről, de szemben állásról is. Legtöbbször a FISZ és a SZIM szervezetek elzárkózó magatartását emelik ki, de több helyen előfordult, különösen a városokban, hogy a Cserkészek és az egyházi ifjusági szervezetek nem vettek részt a közös vállalt munkában. / 316 /

A centenáriumi program végrehajtásának kiemelendő mozzanata volt, hogy amely faluban nem működött sem MADISZ szervezet, sem más ifjusági szervezet, ott a falu ifjusági szervezeteinek ujjaszervezése helyett oda közös szervező bizottságot küldtek ki és a 48-as ifjusági bizottság élsze alatt megalakították " a falu egységes 48-as ifjusági szövetségét". Ilyen szövetségek alakultak Homokpusztán, Sándorfalván, Rőszkén, Tápén, Algyőn és másutt. A kedvező falusi tapasztalatok alapján megkezdtek a Nagy-Szegedi MADISZ Központ és Szegedi 48-as Ifjusági Bizottság közreműködésével Rókuson, Új-Somogyi-telepen, Móravároson és Felsővárosan a 48-as Ifjusági Szövetség szervezését. Ezek a szervezetek a Magyar Kommunista Párt székházaiban kaptak helyet, s "ugy működnek, mint a MADISZ 48-as Ifjusági Szövetségei. " / 317 /

1948 február 8-án pedig Lengyelkapolnán 48-as Parasztifjusági Szervezet alakult 60-70 taggal. / 318 /

Ezek az ifjusági szervezetek, amelyekben a falu ifjuságának pártoktól és egyéb felnőtt szervezetektől

független egysége valósult meg fontos előzményei voltak az egységes paraszti ifjúsági szervezet létrehozásának. Szegeden és Csongrád megyében a legerősebb ifjúsági szervezet a MADISZ, - következetesen kitartva az ifjúsági egység megteremtésének szükségessége mellett, amely megalakulásától kezdve eltökélt szándéka volt - az új belpolitikai viszonyok között, új kereteket keresett az országosan adott közös akcióprogram végrehajtásához. A szegedi és Csongrád megyei MADISZ vezetői felismerték annak szükségességét, hogy az egységes akcióprogram végrehajtásához legalább ifjúsági rétegenként egységes ifjúsági szervezetek szükségesek. Ezért hozták létre a falusi és külvárosi ifjúsági szervezetek egységes szervezeteként a 48-as ifjúsági szövetségeket. A szegedi külterületi ifjúsági szervezetekben pedig a munkásfiatalok tömörítésére tettek kísérletet. Ez annál is inkább fontos volt, mert a SZIT szervezése lassan haladt előre. A SZIM szervezetek jórészenek jobbszárnya pedig elzárkózott az együttműködéstől. 1947 novemberéig "csak az újszegedi és a szegedi Kendergyárban alakult SZIT csoport, az újszegediben nagyon nehezen megy a dolog." írta a Nagy-szegedi Pártbizottság ifjúsági megbíztja. Igyekeztek azt elérni, hogy hetenként kétszer a MADISZ helyiségei az ifjómunkásoké legyen ezzel is elősegítve az ifjómunkásság új alapokon való szerveződését. / 319 /

A Magyar Kommunista Párt Központi Vezetőségének Ifjúsági Titkársága 1947 őszén elemezte az ifjúság helyzetét és megállapította, hogy országosan mintegy 50 %-kal csökkent az ifjúság szervezettsége, amely a koalíciós pártok közötti küzdelemre vezethető vissza. A csökkenést előidézhette az is, hogy a centenáriumi mozgalom akcióinak szervezése közben, a szervezeteken kívüli fiatalok mozgósításának sikere érdekében az ifjúsági szervezetek önálló mozgalmi szerepe feloldódott a 48-as ifjúsági bizottságok tevékenységében. / 320 /

Vagy ahogyan Szegeden és Csongrád megyében történt a legerősebbnek bizonyuló MADISZ szervezetek vették át a kezdeményezést. Itt tehát nem csökkent a MADISZ szerepe, sőt bizonyos értelemben nőtt, ami az ifjúság új feladatainak megfelelő szervezeti keretek keresését illeti.

A MKP Politikai Bizottsága 1947. november 13-án tartott ülésén új ifjúságpolitikai koncepciót fogadott el. E szerint:

- a szocialista irányú társadalmi fejlődés, az ifjúság demokratikus egységfrontjának megerősödése lehetővé tette, hogy az ifjúsági egység megvalósítása újra napirendre kerüljön új módon, új szervezeti struktúra kialakításával;

- szakítani kell az egyedüli ifjúsági szervezet megteremtésének gondolatával, a MADISZ helyett az önálló rétegszervezetekre épülő ifjúsági egységsszervezeteket kell létrehozni;

- az osztály-erőviszonyoknak megfelelően a demokratikus ifjúsági mozgalomban fokozni kell a munkásifju-

ság vezető szerepét, biztosítani kell a SZIT országos szervezését;

- a MIOT tekintélyének és a pártifjúsági szervezetekben működő baloldali csoportok tevékenységének erősítésével a jobboldali erők teljes elszigetelésére kell törekedni. / 321 /

Az új állásfoglalásnak megfelelően alakult a demokratikus ifjúsági mozgalom belső élete. A MIOT erőlyesen fellépett országosan a FISZ és a SZIM jobbszárnya ellen és ennek alapján került sor a Csanádmegyei Ifjúsági Tanács határozatára, amelynek értelmében a testület bizalmatlanságot szavazott Hencz Ferenc megyei SZIM és 48-as Ifjúsági Bizottsági titkár ellen. / 322 /

November 28-án a szegedi SZIM is új vezetőséget választott. / 323 /

Az egységes rétegszervezetek közül elsőnek a Magyar Diákok Nemzeti Szövetsége /MDNSZ/ alakult meg Budapesten 1947. október 21-én. Tagegyesületei voltak a demokratikus pártok diákegyesületei, az Önképzőköri Tanács, a Központi Iskolai Sportegyesület, a KIE, a Tanítóképző Egyesület, a Mérnökök és Technikusok Ifjúsági tagozata, valamint a Magyar Evangéliumi Keresztény Diákegyesületek Szövetsége. Az új tanévtől már Szegeden és Csongrád megyében is a közismert Diákszövetség néven kezdtek a középiskolai ifjúsági szervezetek megalakulni, programot formálni és bekapcsolódni a változatlanul élénk önképzőköri munkába és a centenáriumi programok végrehajtásába. / 324 /

A szegedi tankerület diákszövetségei 1948. április 11-12-én tartották első konferenciájukat. Ekkor jelentették be a Diákszövetség szegedi szervezetének megalakulását is. Október derekán a Népi Ifjúsági Szövetség indítványára Budapesten a NISZ, a MADISZ, a FISZ és a SZIM országos vezetői megvitatták a parasztifjúság helyzetét és egy összekötő bizottságot hoztak létre, amelynek feladatául tűzték ki, hogy dolgozza ki a parasztfiatalság összefogásának módozatait a 48-as mozgalom kereteit felhasználva. / 325 /

Ez a kezdeményezés lett az alapja az 1947. december 5-7 között ülésező u.n. "Dobogókői Konferenciának", ahol aláírták a közös parasztifjúsági akcióprogramot. A dobogókői program elkötelezettséget hirdetett a népi demokratikus fejlődés, a munkás-paraszt szövetség, a szövetkezeti mozgalom mellett. Részletesen felsorolta a parasztifjúság érdekvédelmének, szakképzettségének, kulturális és sport tevékenységének időszerű, közös tennivalóit. Világosan megfogalmazta, hogy mit tehet a parasztifjúság saját erőből és mit kívánhat az államtól helyzetének javításáért. / 326 /

A dobogókői program tartalmaz akcióprogramot nyújtott a szervezeteken kívüli parasztfiatalok felvilágosítására, és előmozdította, hogy a községekben együttműködő pártifjúsági vezetők "aluról" kezdeményezzék az egységszervezet megalakítását. A program ismeretében a munkásfiatalok és a népi kollégisták falujárásai segít-

ségével ez a munka meg is indult. / 327 /

A Csongrád megyei kibontakozást elősegítette, hogy a dobogókői program mellett foglalt állást a január 5-11 között megrendezett a MADISZ, a FISZ, a NISZ és a SZIM falusi szervezeteinek egy hetes parasztifjúsági kongresszusa és a január 9-i szegedi parasztifjúsági konferencia is, majd a Csongrád megyei Paraszt Bizottság február 4-i megalakulása, amely határozatban mondta ki, hogy a dobogókői programmal azonosítja magát és ahol gyenge az ifjúsági szervezet ott közös erővel megalakítja az egységes parasztifjúsági szervezetet. / 328 /

Február 9-én Szegeden egy napos megyei értekezletet tartottak a négy parasztifjúsági szervezet a MADISZ, a NISZ, a SZIM és a FISZ vezetői és megállapodtak abban, hogy február 22-én a MADISZ Központ átalakul ifjúsági székházzá és a Parasztifjúsági Szövetség Délkerületi Központja lesz. A négy megyei titkárság a MADISZ Központba költözik. Az értekezleten kimondták a Csongrád megyei Paraszt-összekötő Bizottság megalakulását is a négy ifjúsági szervezet vezetőinek részvételével. / 329 /

Február 9-én megalakult a Nagy-Szegedi Parasztösszekötő Bizottság is. Nyilvánosságra hozott határozatában elfogadta a dobogókői programot és követelte " a dolgozó parasztifjúság demokratikus érdekvédelmi szervének, a Parasztifjúsági Szövetségnek mielőbbi megalakítását." / 330 /

Február 25-én a Hódmezővásárhelyi Parasztifjúsági Bizottság, 28-án pedig a szentesi alakult meg a Csongrád

megyei Parasztifjusági Bizottság megyei konferenciája keretében.

1948. március 3-án a MIOT országos nyilvános ankétot rendezett az ifjusági egység kérdéséről. A koalíciós pártok vezetői: Rákosi Máttyás, Tildy Zoltán és Veres Péter állást foglaltak az ifjusági egységszervezet és a parasztfiatalok egységes szervezésének szükségessége mellett. Az ankét után a FISZ, a NISZ és a MADISZ országos vezetőségei nyilvánosságra hozták döntésüket, amelynek értelmében feloszlatták önálló szervezeteiket és csatlakoznak az egységes parasztifjusági szervezethez. / 331 /

A parasztifjuság első országos kongresszusa 1948. március 16-án ült össze a budapesti Sportcsarnokban. A kétezer küldött egyhangú lelkesedéssel megalakultnak nyilvánította az Egységes Parasztifjuság Országos Szövetségét, az EPOSZ-t. A kongresszus felhívással fordult a parasztfiatalokhoz, hogy minden községben alakítsák meg az EPOSZ helyi szervezeteit. /332 /

Ezzel létrejött a harmadik ifjusági rétegszervezet, amely nemcsak akcióprogramját, hanem szervezeti kereteit illetően is az ifjusági egység megtestesítője volt.

A kongresszusi felhívás alapján, valamint a korábbi előkészítés eredményeként Csongrád megyei EPOSZ Bizottsága március 16-án alakult meg és április 10-ig már 23 szervezet alakult a megyében. Március 19-én a Nagyszegedi Parasztösszekötő Bizottság is megkezdte a szegedi EPOSZ

helyi szervezete. A Nagyszegedi EPOSZ április 3-án alakult meg. Egyhetes konferenciáját április 6-11 között tartotta. Az EPOSZ I. Csongrád megyei Konferenciáját április 25-én Szentesen, az EPOSZ I. Csanád megyei konferenciáját pedig május 9-én rendezték meg.

Ezekon a konferenciákon megfogalmazták a dobogókői program és az EPOSZ kongresszus határozatainak elfogadását, határoztak az ifjúsági egység helyi megvalósításáról, állást foglaltak az államosítás mellett, csatlakoztak a mezőgazdasági munkaversenyhez. A nagyszegedi konferencia résztvevői - a sándorfalvi EPOSZ javaslatára - termelési versenyre hívta ki a Szeged-környéki parasztfiatalokat. / 333 /

A parasztifjúsági szervezetekkel egyidőben alakult meg Szegeden és Csongrád megye több üzemében is az egységes munkásifjúsági szervezet a SZIT, a Szakszervezeti Ifjúság- és Tanoncmozgalom, amely egyesítette magában a MADISZ munkásfiataljait, a jobboldalától megtisztított SZIM tagságát és természetesen a korábbi önálló SZIT szervezeteket.

A délmagyarországi SZIT csoportok első konferenciája 1948. február 28-án ülésezett Szegeden. A konferencia számbavette azokat az eredményeket, amelyet a SZIT a munkásifjúság politikai nevelése, szociális érdekvédelme, az új típusú tanoncotthonok építése, a szakmai felkészítés, a kulturális munka terén elért. A konferencia állást foglalt a SZIT 1948 januárban megjelent centenáriumi munkatervében foglalt elvek és feladatok mellett.

Különösen kiemelték, hogy a SZIT-nek meg kell való-
sitania a munkásifjuság politikai egységét. A konfe-
renciát üdvözölte a Magyar Kommunista Párt Nagyszegedi
Végrehajtó Bizottsága és kiemelte, hogy a SZIT érdeme
az, hogy "a munkásifjuság döntő többsége a népi demok-
rácia mellett foglalt állást."..."Az egész magyar de-
mokratikus ifjúsági mozgalom az ifjumunkásságnak poli-
tikailag fejlett, harcra kész tömegeire támaszkodik és
a SZIT ennek a feladatának meg is felel." / 334 /

A szegedi MADISZ és a SZIM vezetősége március 11-én
döntött, hogy ifjumunkás szervezeteivel együtt a SZIT-
ben egyesül. / 335 /

Elhatározásukat csak megerősítette a SZIM 1948.
március 17-i II. egyben utolsó össztitkári értekezlete,
amely állást foglalt a munkásifjuság egységes réteg-
szervezete a SZIT és az új egységszervezet a Magyar
Ifjuság Nemzeti Szövetsége mellett. / 336 /

Ugyancsak az egységszervezet mellett foglalt állást
március 16-án az EPOSZ alakuló kongresszusa, a SZIT
országos termelési konferenciája és a NÉKOSZ ünnepi
közgyűlése. Mindhárom tanácskozás a magyar ifjuság ré-
tegszervezetekre épülő demokratikus egységszervezetének
megalakítását követelte. / 337 /

A két munkáspárt ifjúsági bizottságainak 1948.
március 1-i közös határozata értelmében március 22-én
a MIOT ülésén kimondták a Magyar Ifjuság Népi Szövetsé-
gének megalakulását. A megalakulást kimondó határozat

szerint a MINSZ helyi szervezeteket nem alakít, csak olyan olyan helyeken, ahol több rétegszervezet működik. Az egyes községekben az EPOSZ képviseli a MINSZ ügyeit.

A MINSZ megyénként állít majd fel bizottságokat. / 338 /

A MINSZ Nagyszegedi Bizottsága április 19-én alakult meg. Titkára Perjési László lett. Tagjai a SZIT képviselőjében Ladányi Benedek, az EPOSZ képviselőjében Székely Lajos, a MEFESZ képviselőjében Levendel László és Dávid Katalin, a Diákszövetség képviselőjében Bohó Róbert, a 48-as Ifjúsági Bizottság képviselője Drégely József, az Uttörő és Cserkész csapatokat Kosoczky József, a Nemzeti Sport Bizottságot pedig Varga Pál képviselte. / 339 /

A MINSZ megalakulását követően a nagyszegedi ifjúsági szervezetek helyzetéről Perjési László a következőket jelentette a MKP Központi Vezetősége Ifjúsági Titkárságának: " A SZIT-nek eddig 15 alapszervezete van, kb. 600 taggal...az EPOSZ-nak 25 szervezete van jelenleg, kb. 800 taggal...az MINSZ-nek 7 iskolában van alapszervezete, kb. 1000-2000 taggal, az uttörőmozgalom 27 alapszervezettel, 1280 uttörővel működik. A MEFESZ munkája kari szervezetekben folyik, az egyetemi és főiskolai hallgatók létszáma 1300-1500. A NEKOSZ-nak 6 kollégiuma működik 261 taggal, a TIOSZ-nak 2 otthona működik 40 taggal." / 340 /

Ez a szervezethez nyilván nagyon kezdetleges, a Csongrád és Csanád megyei rétegszervezetekről is nagyon

keveset tudunk. Az azonban bizonyos, hogy a pártifjúsági szervezetek áldatlan harcai megszűntek, nyilvánvaló összefüggésben az országos belpolitikai eseményekkel. A demokratikus ifjúsági mozgalom a kommunista párt rugalmas ifjúságpolitikájának eredményeként megtalálta a legmegfelelőbb tartalmi és szervezeti kereteket az ifjúsági egység megvalósítására. Az 1944-45-ös szegedi rétegszervezetekhez közelítő megoldás született országos szervezeti keretben, de a kezdetihez hasonlóan a forradalmi ifjúsági mozgalom által meghatározott tartalommal, feladatokkal. A MADISZ nem mindenütt tudta betölteni azt a szerepet, amelyet a kommunista párt ifjúságpolitikai elgondolásai céljául meghatároztak.

Nem mindenütt tudott eredményes harcot vívni a sokszor jobboldali vezetésű, reakciós ifjúsági szervezetekkel. Ahol ezt sikerült megvalósítani, mint Szegeden és Csongrád megyében ott az ifjúság akcióegységéből, amely a centenáriumi programban öltött testet természetesen következett a szervezeti keretek megtalálása, az ifjúsági rétegek szerinti differenciált munkaprogram, szervezési feladat s végül a rétegszervezetek megalakítása, tartalommal való megtöltése.

Az új rétegszervezetek tevékenységének feltárása újabb kutatási feladat. Annál is inkább, mert olyan átmenetről van szó, amely a két munkáspárt egyesülése után szükségképpen felveti az egységes, marxista-leninista eszmeiségű, az új feladatokra alkalmas ifjúsági szervezet

létrehozásának szükségességét. A MINSZ ugyanis egységes rétegszervezetei és baloldali, sok esetben kommunista vezetése ellenére sem tudta ezt a feladatot ellátni.

-.--.-.-.-

F O R R Á S O K, J E G Y Z E T E K

1. D. L. Kazarinov: A német fasiszta csapatok szétzúzása Magyarországon. Hadtörténeti Közlemények, 1955. 2. évf. 1. szl 133. old.
2. Korom Mihály: A fasizmus bukása Magyarországon. A népi demokratikus átalakulás feltételeinek létrejötte 1943-1955. Bp. 1961, Kossuth K. 266.p. 214-215. old.
3. Ságvári Ágnes: Népfront és koalíció Magyarországon 1936-1948. Bp. 1967, Kossuth K. 308.p. 81.old. /Továbbiakban: Ságvári, 1967./
4. PI Archivum. Röpiratgyűjtemény. III. 18/1944. 2373 Közli: Dokumentumok a magyar forradalmi munkásmozgalom történetéből 1935-1945. Bp. 1964, Kossuth K. 810.p. 509.old.
5. Ságvári, 1967: 83. old.
6. Ságvári, 1967: 84. old.
7. Kállai Gyula: A magyar függetlenségi mozgalom 1936-1945. /Ötödik átdolgozott kiadás/ Bp. 1965, Kossuth K. 331.p. 245-247.old.
8. PI Archivum. KMP gyűjtemény 4. Közli: Dokumentumok a magyar forradalmi munkásmozgalom történetéből 1935-1945. Bp. 1964, Kossuth K. 810.p. 553-557. old.
9. Kállai, 1965, 230. old.
10. Tóth Sándor: A szovjet hadsereg felszabadító harcai Magyarországon. Bp. 1965, Zrínyi K. 396.p. 20. old. és Korom Mihály: Népi demokráciánk születése Debrecen, 1981. Hajdu-Bihar megyei Tanács. 384 p. 13. old.
11. Magyarország helységnevtára 1941. M.K.Központi Statisztikai Hivatal. I-II. Bp. 1941-1942. /Szeged tjt: 136 375, Hódmező-

vásárhely tjv: 61 729; Szentés mv: 33 658; Csongrád mv: 25 638; Csongrád vármegye összesen: 359 997. Makó mv: 35 711; Csanád, Arad és Torontál vármegye összesen: 177 471. A mai Csongrád megye területén összesen 537 468 lakos élt/

12. Tóth: 1965: 20, 68, 75, 77, 89. oldalakon
13. Berecz Árpád: Csongrád megye felszabadítása. Csongrádmegyei Füzetek 9. sz. Szeged, 1955. 28.p. 26. old.
15. CsmL Szf. XV. 4. Plakátgyűjtemény. Nyt.: 81/1944. és Polányi Imre: Adatok Makó felszabadulásának történetéhez. = Klny a Szegedi Pedagógiai Főiskola Évkönyvéből. Szeged, 1958. 177-208. 182. old.
16. Berecz: 1955, 15. old. és Gyáni Imre: A felszabadult Hódmezővásárhely 10 éve /1944-1954/ Csongrádmegyei Füzetek 2. sz. Hódmezővásárhely., 1954. 16 p. 3. old.
17. Gaál Endre: Adatok Szeged felszabadulásának történetéhez. 1944-1945.=Klny. Acta Universitatis Szegediensis. Sectio Historica 1957. Szeged, 1956. 24.p. 6. old. és Fehér István: A szegedi munkásság harca a második világháború idején = Párttörténeti Közlemények, 1964. 10. évf. 2. sz. 56-82. 80. old.
18. Fehér, 1964: 81. old. és Korom, 1981. 121-165. old.
19. Szabó Éva: Adatok a Magyar Kommunista Párt szervezeteinek létrejöttéhez /1944. október - 1945. május/ = Párttörténeti Közlemények, 1960. 6. évf. 1-2. sz. 75-112. 73. ol.
20. Polányi, 1958: 193-195. old.
21. Gyáni, 1954: 5. old.
22. Gaál, 1954: 10-11, old.

23. Gaál, 1954: 16. old. és Lőkös Zoltán: Szeged felszabadulása. Csongrádmegyei Füzetek 3. sz. Szeged, 1954. 28. p. 19. old.
24. Üzemi Bizottságok a munkáshatalomért 1944-1948/Összeállította, szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta: Jenei Károly Rácz Béla-Strassenreiter Erzsébet/ Bp. 1966, Táncsics K. 860 p. 11-12. old. Részletesen foglalkozik még e témával Rácz János: Az üzemi bizottságok a magyar népi demokratikus átalakulásban /1944-1948/ Bp. 1971, Akadémiai K. 159. p.
25. Idézi: Nemes Dezső: Magyarország felszabadulása. Bp, 1960, Kossuth K. 330 p. 146. old.
26. Üzemi bizottságok a munkáshatalomért 156-157. old.
27. u.o. 160-162. old.
28. Polányi: 1958, 187-188. old.
29. CsmL Csanádmegyei főispáni iratok 166/1945 Közli: Polányi, 1958: 197-198. old.
30. Polányi: 1958.198.old.
31. Szegedi Népakarat, 1944. október 23. Közli: Földreform 1945 Tanulmány és dokumentumgyűjtemény.Bp.1965,Kossuth K. 572 p. 159.old.
32. Felszabadulás 1944. szeptember 26 - 1945. április 4.Dokumentumgyűjtemény.Bp.1955,Szikra K. 512 p. 145.old.
33. Csizmadia Andor: A nemzeti bizottságok állami tevékenysége /1944-1949/ Bp. 1968,Közgazdasági és Jogi K. 486 p.70-73.old.
34. "Előre harcra ifjúnunkás" 1919-1945. Bp.1945,Ifjúsági K. /Összeállította:Svéd László/ 813 p. 74.old.
35. Lásd miderre:Nemes 1960:74.old. és Magyar szabadságharcosok a fasizmus ellen.Dokumentumok a magyar antifasiszta ellenállási mozgalom történetéből 1941-1945. /Szerk:Harsányi

- János Bp. 1966, Zpinyi K. 907 p. 610. és 630. stb. old.
36. MSZMP Csm. Biz. Archivuma, 15/18, Közli: Válogatott dokumentumok Csongrád megye munkásmozgalmának történetéből. 1944-1945. /Szerk.: Rácz János/ Szeged, 1970. 787 p. 94. old. /Továbbiakban: Csm Vál. Dok. 1944-1945./
37. MSZMP. Csm. Biz, Archivuma, 18/16 Közli: Csm. Vál. Dok. 1944-1945, 115-116. old.
38. MSZMP Csm. Biz. Archivuma, 25. fond. 391 őe. 1694. 1.
39. MSZMP Csm. Biz. Archivuma, 18/16. Közli: Csm. Vál. Dok. 1944-1945, 115-116. old.
40. Délmagyarország, 1944. november 26. 1. évfolyam 7. sz. 3. old. /Az eddigi három fiugimnázium: Kegyesrendiek gimnáziuma a Baross Gábor és a Klauzál Gábor gimnáziumok 9. 438; az állami Szent Erzsébet leánygimnázium és az apácanővérek alsóvárosi leánygimnáziuma 8. osztály 141 tanulóval, összesen 579 állami gimnáziumban tanuló középiskolást jelentett. A fiukereskedelmi és a lány, valamint a vegyipari középiskola összesen 17 osztályában 449; 27 polgári iskolai fiu és leányosztály van együttesen 1141 tanuló tanult./
41. Délmagyarország, 1944. november 23. 1. évf. 23. sz. 3. old.
42. Délmagyarország, 1944. december 16. 24. 1. évf. 23. sz. 3. old. ill. 31. sz. 2. old.
43. Délmagyarország, 1944. november 28. 1. évf. 8. sz. 3. old.
44. MMI Archivum P. 39/1/2. Közli: felszabadulás. 1944. szeptember 26.-1945. április 4. Szikra, Budapest, 1955. 512 p. 152. old.
45. Komócsin Zoltán: Szabad Ifjúság című cikke. Délmagyarország, 1944. november 25. 1. évf. 6. sz. 1. old.

46. Néplap, 1944. november 30. Közli: Felszabadulás... 176. old.
47. Korabeli ifjúsági plakát szövege Szegedi Somogyi Könyvtár Röpiratgyűjteményéből.
48. Komócsin Zoltán: Fiatalok összefogása c. cikke Délmagyarország, 1944. december 12. 1. évf. 19. sz. 1. old.
49. Néplap, 1944. december 7. Közli: Felszabadulás... 164. old.
50. A röpiratok szövegét közli: Hazánk felszabadulása /1944-1945/. Bibliográfiai Dokumentumgyűjtemény. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest, 1955. 3339., 3341., 3344., és 3348 sz. alatt.
51. MSZMP Csm. Biz. Archivuma, 25. fond. 39. őe. 1694. 1.
52. Délmagyarország, 1944. december 29. 1. évf. 32. sz. 1. old.
53. Délmagyarország, 1944. december 31. 1. évf. 34. sz. 2. old.
54. Délmagyarország, 1945. január 9. 2. évf. 5. sz. 3. old.
55. A távirat és a felhívás szövegét közli Felszabadulás... 318-319. old.
56. Délmagyarország, 1945. január 20. 1. évf. 12. sz. 1. old.
57. Svéd László-Faál Lajos: Félévszázados harc az ifjúság szolgálatában. Budapest, 1968. Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. 143. p. 92. old.
58. Szabad Ifjúság, 1945. február 18. 1. évf. 2. sz. 1-2. old.
59. Utunk 1945. április 18. 1. évf. 8. sz. 3. old.
60. Makói Népujság, 1945. január 27. 1. évf. 5. sz. 1. old.
61. Makói Népujság 1945. január 30. 1. évf. 7. sz. 2-3. old.
62. Makói Népujság, 1945. február 15. 1. évf. 20. sz. 4. old.
63. Szentesi Lap, 1945. január 9. 75/2/évf. 5. sz. 2. old.
64. Szentesi Lap, 1945. január 15. 75/2/évf. 7. sz. 2. old.
65. Szentesi Lap, 1945. január 14. 75/2/évf. 10. sz. 2. old.

66. Szentesi Lap, 1945. január 23. 75/2/évf. 17. sz. 2. old.
67. A jelenlegi Csongrád megye közigazgatás beosztása a tárgyalta időszakban: "Csanád, Arad és Torontál közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegye" helyett Csanád vármegye. Székhelye: Makó. Járásai: 1. Battonyai, 2. Elaki, 3. Központi, 4. Mezőkovácsházi, 5. Torontáli. Csongrád vármegye székhelye: Szentest. Járásai: 1. Csongrádi, 2. Kiskundorozsmai, 3. Mindszenti. Megyei jogú városok: Szentest és Csongrád. Törvényhatósági jogú városok: Szeged és Hódmezővásárhely.
68. Nagy-Szeged: Alsó központ, Átokháza, Baktó, Balástya, Bojárhalom, Csengele, Csorba, Domaszék, Fehértó, Feketeszéll, Felsőtanya, Gajgonya, Jánosszállás, Királyhalom, Klebelsbergtelep, Mórahalom, Nagyszéksós, Őszeszék, Röske, Röskeszentmihálytelek, Somogyi telep, Szatymaz, Szentmihálytelek, Vilmaszállás, Zákány. 141. 789 kh, 135. 071 lakos.
69. Szokásos volt Szegeden és a megye nagyobb városaiban a kisebb alapszervezeteket összefogó városi vezetőségeket Központi Vezetőségnek nevezni. A Szegedi MADISZ Központi vezetősége irányította a kerületi és a Szeged környéki alapszervezeteket.
70. Ságvári, 1967: 103-104. old.
71. Szegfü Gyula: Forradalom után. Budapest, 1947. Cserépfalvi. 208. p. 161. old.
72. Ságvári, 1967: 118. old.
73. Hollós Ervin: beszéde a szegedi MADISZ 1945. február 25-i. nagygyűlésén. Utunk, 1945. február 25. 1. évf. 1. sz. 2-3. old.
74. Utunk, 1945. április 25. 1. évf. 9. sz. 1. old.
75. A MADISZ szervezetek taglétszámáról csak szórványosan maradtak fenn dokumentumok. Így a hiányos archivumi adatok sajto

hírek és a visszaemlékezések alapján lehet csak óvatos becs-
léssel az 1945-ös átlag létszámot megállapítani. E szerint
a mai Csongrád megye területén kb. 180-200 alapszervezetnek
mintegy 4000-4500 tagja volt.

76. MSZMP Csm. Biz. Archivuma, 2365-1946.
77. MSZMP Csm. Biz. Archivuma, 20. fond. 15. őe. 828. e.
78. Magyar Ifjúság, 1945. szeptember 15. 1. évf. 20. sz. 4. old.
79. Délmagyarország, 1945. február 28. 2. évf. 47. sz. 3. old.
80. Magyar Alföld, 1945. április 17. 1. évf. 58. sz. 2. old.
81. Délmagyarország, 1945. június 9. 2. évf. 128. sz. 1. old.
82. Magyar Alföld, 1945. június 9. 1. évf. 100. sz. 1. old.
83. Magyar Alföld, 1945. június 10. 1. évf. 101. sz. 1. old.
84. Vásárhely Népe, 1945. május 13. 2. évf. 109. sz. 2. old.
85. VKM 56. 002/1945. sz. rend. 1945. március 1.
86. Közli: Hitvallás, 1945. augusztus 6. 1. évf. 10. sz. Magyar
Ifjúság, 1945. május 1. 1. évf. 1. sz. 2. old.
87. Plakátok, rölapok, ujságok szövegközi jelmondatai megtalál-
hatók: Szabó Imre: Szeged felszabadulásának bibliográfiája.
Szeged, 1964. 84 p. XLIV t. és a Somogyi Könyvtár külön gyűjte-
ményében, valamint a Szegedi Állami Levéltárban Csongor Győző
muzeológus szegedi munkásmozgalmi irat-, röpirat és plakátgyűj-
teménye 1907-1953. Utunk, 1945, május 9. 1. évf. 11. sz. 4. old.
Makói Népujság, 1945. február - márciusi számai stb.
88. Nagy István: A szegedi demokratikus ifjúsági mozgalom törté-
netéből /1944. október 11 - 1948. március 15./ = Klny: a Sze-
gedi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményeiből. Szeged,
1963. 200-201. old.

Nagy István: A demokratikus ifjúsági mozgalom szervezeti egységének megteremtése Csongrád megyében /1944-1946/ Jn Haladó ifjúsági mozgalmak Csongrád megyében. Fejezetek 6 évtized történetéből. Szerk.: Hegyi András. Szeged, 1982. KISZ Csm. Bizottsága. 558 p. 191-198. old. /Továbbiakban: Haladó Ifjúsági Mozgalmak.../ valamint a korabeli lapok MADISZ hirei. Lásd: Időrendi áttekintés.

89. A MADISZ Központi Nevelési Tanácsának tagjai: Dr. Madácsy László gimnáziumi tanár, Simon Károly a Kereskedelmi Leányiskola igazgatója, Dombi Béla gimnáziumi tanár, Seres József a Szabad Szó munkatársa, Krampuszki Endre a Pedagógusok Szabad Szakszervezetének elnöke, Lehotay Árpád a Szegedi Nemzeti Színház igazgatója és Kollár Pál Zeneiskolai igazgató.
90. MSZMP Csm. Biz. Archivuma, titkári jelentések, beszámolók. 20. fond. 15. őe. 827. 1.; 20. fond. 13. őe. 767. 1.; 20. fond. 1. őe. 26. 1.; 20. fond. 1. őe. 26. 1.; 20. fond. 15. őe. 828. 1. és a korabeli lapok hiranyagából, valamint Nagy, 1963: 199-200. old. és Nagy.
91. Magyar Alföld, 1945. július 11. 1. évf. 116. sz. 3. old.
92. Utunk, 1945. március 28. 1. évf. 5. sz. 2. old.
93. Utunk, 1945. április 4. 1. évf. 6. sz. 2. old.
94. Hitvallás, 1945. május 27. 1. évf. 4. sz.
95. Utunk, 1945. június 24. 1. évf. 16. sz. 1. old.
96. Utunk, 1945. június 24. 1. évf. 16. sz. 1. old.
97. Makói Népujság, 1945. február 15. 1. évf. 20. sz. 4. old.
98. Magyar Alföld, 1945. július 1. 1. évf. 118. sz. 3. old.
99. Magyar Alföld, 1945. augusztus 7. 1. évf. 149. sz. 4. old.

100. Magyar Alföld, 1945. október 13. 1. évf. 203. sz. 1. old.
101. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 2721-1946
102. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 5444-98-140.
103. Lásd minderre a kötet végén lévő "Sajtóbibliográfia" megyei hirlapjainak anyagát.
104. A Kommunista Párt szövetségi politikája 1936-1962 /Szerk.: Vass Henrik/ Budapest, 1966. Kossuth. 317 p. 98. old.
105. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 3750-1946, valamint a helyi lapok hiranyaga.
106. A Szociáldemokrata Párt Országos Vezetőségének levele a pécsi és a nőmozgalom egysége ellen. Közli: Felszabadulás... 326-327. o.
107. Utunk, 1945. június 28. 1. évf. 17. sz. 2. old.
108. Szegedi Népszava, 1945. 1. évf. 6. sz. /jun. 24./ 1946. 2. évf. 167. sz. /nov. 24./ 1946. 2. évf. 253. sz. és az 1. 2. és 3. évf. számaiban közzé tett "SZIM Hírek" és az "Ifjúság Szava" című rovat anyagából. Előadók voltak: Dr. Antalfy György, Bajor Béla, Bakos Géza, Dombi Béla, Györki János, Horváth Zs. László, Jójárt László, Katona András, Pleskó István, ifj. Simon Béla, Szécsi Ferenc, Tápai Mária, Vad Gábor stb.
109. Szegedi Népszava, 1945. 1. évf. 76. sz. 120
110. Délmagyarország, 1945. szeptember 19.
111. A SZIM színjátszócsoporthoz tartozó műsora a Szegedi Népszava különböző számainak hiranyaga alapján: Zilahy: Sűta nap /1. évf. 48. sz./ Kállai-Vincze: Városi rád /1. évf. 140. sz./ Karácsony Pál: Ketten a viharban /21. évf. 2. sz./

Vincze István: Csengelei kislány /2. évf. 21. sz./. Tóth Ede:
Falu rossza /2. évf. 275. sz./. Farkas Imre: Iglói diákok
/3. évf. 76. sz./.

112. A "SZIM hangversenyek" műsorából: Leoncavallo: Bajazzók
/A teljes opera hanglemezzről a milánói Scala előadásában/
1. évf. 70. sz./. Csajkovszkij: VI. Symphónia /2. évf. 276.
sz./. Dvorzsák: Új világ symphónia / 2. évf. 121. sz./
Ária és dalest /1. évf. 60. sz./ stb...
113. A Kommunista Párt szövetségi politikája 1936-1962. /Szerk.:
Vass Henrik/ Budapest, 1966. Kossuth. 317. p. 99. old.
114. Szegedi Szabad Szó, 1945. július 22. 1. évf. 10. sz. 3. old.
115. Szegedi Szabad Szó, 1945. július 29. 1. évf. 11. sz. 2.
old. és 12. sz.
116. Szegedi Szabad Szó, 1945. november 4. 1. évf. 25. sz. 2.
old.
117. Makói Népujság, 1945. szeptember 30. 1. évf. 202. sz. 5.
old.
118. Népi Ifjúság, 1947. november 11. 2. évf. 1. sz. 2-3. old.
119. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 3750-1946, valamint a megyei la-
pok hiranyaga.
120. A Kommunista Párt szövetségi politikája.... 96-97. old.
121. Szegedi Hírlap, 1945. június 24. 1. évf. 1. sz. 2. old.
122. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 3750-1946, valamint a megyei la-
pok hiranyaga.
123. Csongrád Népe, 1946. március 7. 2. évf. 19. sz. 3. old.
124. Magyar Alföld, 1946. május 10. 2. évf. 104. sz. 2. old.
125. Szentesi Ujság, 1946. május 16. 1. évf. 27. sz. 2. old.

126. Csongrád Népe, 1946. február 10. 2. évf. 12. sz. 3. old.
127. Szegedi Hírlap, 1945. október 14. 1. évf. 17. sz. 3. old.
128. Szegedi Kis Ujság, Vásárhely Népe és Szentesi Nagy Ujság korabeli hirei.
129. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 17/22-1947-230
130. Délmagyarország, 1946. június 7-8-9-12. 3. évf. 127-133. sz.
131. A Kommunista Párt szövetségi politikája...128. old.
132. Félévszázados harc az ifjúság szolgálatában /Svéd László-Gaál Lajos/ Ifjúsági Lapkiadó Vállalat, Budapest. 1968. 143 p. 95. old.
133. Uj Ember, 1945. szeptember 16. 1. évf. 6. sz. 3. old.
134. Uj Ember, 1945. szeptember 23. 1. évf. 6. sz. 6. old.
135. Tűzoszlop, 1945. október 1. 1. évf. 1. sz. 1-2. old.
136. Vásárhely Népe, 1945. július 15. 2. évf. 160. sz. 3. old.
137. Független Ifjúság, 1945. július 28. 1. évf. 1. sz. 2. old.
138. u.o. 3. old.
139. Alföldi Ujság, 1945. augusztus 8. 1. évf. 32. sz. 2. old.
140. TÓTH Ferencné: SZEI-a szegedi egyetemi ifjúság politikai szervezete a második világháború idején. In Haladó ifjúsági mozgalmak Csongrád megyében /Szerk.: Hegyi András/ Szeged, 1982. 156. p. /Továbbiakban: Haladó ifjúsági mozgalmak.../
141. RÁCZ Béláné-SZABÓ Éva: Egyetemi és főiskolai kiadványok Szegeden. 1922-1944. In Haladó ifjúsági mozgalmak...455. p. és Viczián János: A magyar egyetemi és főiskolai diáklapok bibliográfiája. 1857-1972. Budapest, 1978. 76-77. p.
142. NAGY István: A demokratikus ifjúsági szervezet újjászületése Szegeden /1944-1945/ = Tudományos felolvasó ülés 1981.

április 10-én /Szerk.: Hegyi András/ Szeged, 1981. 22-26.
old.

143. CsmL 1. XXVI. 1. Rectori Hivatal iratai 17/1944. és 74/1944.

144. Uo.: 31/1944.

145. Uo.: 21/1944.

146. Uo.: 31/1944.

147. Uo.: 186/1945.

148. Uo.: 354/1945.

149. Uo.: 31/1944.

150. Később Ady tér, majd Táncsics Mihály utca, jelenleg Egyetem
utca.

151. CsmL 1. XXVI. 1. Rectori Hivatal iratai 127/1945.

152. U. ott: 240/1945.

153. U.o.: 99/1945.

154. U.o.: 89/1944-45. Alapszabály

155. U.o.: 89/1944-45.

156. U.o.: 494/1944-45.

157. U.o.: 89/1944-45.

158. GAÁL Lajos /Szerk.: / Egységbe Ifjuság! Válogatott iratok a
magyar ifjúsági mozgalom történetéből 1944. október - 1948.
március. Budapest, 1963. Kossuth Kiadó. 539. p. 34. old.
/Továbbiakban: Egységbe..../

159. CsmL 1. XXVI. 1. Rectori Hivatal iratai 132/1945.

160. U.o.: 178/1945.

161. U.o.: 201/1945.

162. Utunk, 1945. március 7. 1. évf. 2. sz. 2. old.

163. Utunk, 1945. április 4. 1. évf. 6. sz. 2. old.

164. Utunk, 1945. április 28. 1. évf. 8. sz. 1. old.
165. CsmL 1. XXVI. 1. Raktori Hivatal iratai 308/1944-45. Meg-
jelent: Utunk, 1945. május 9. 1. évf. 11. sz. 3. old.
Közli: RUSZOLY József: Husz éve - "Az egyetem ezentul...
József Attila nevét viselje/" = Szegedi Egyetem, 1965. ápr-
ilis 10. 3. évf. 7. sz. 7. old., majd OLTVAI Ferenc: Sze-
ged multja irott emlékekben. Szeged, 1968. 323-324. old.
és RÁCZ János /szerk. és bev./: Csongrád megye felszabadu-
lása 1944. szeptember-1945. október Szeged, 1970. 700-701.
old.
166. Egységbe...45. old.
167. CsmL 1. XXVI. 1. Raktori Hivatal iratai 308/1944-45.
168. Utunk, 1945. május 16. 1. évf. 12. 2. old.
169. Egységbe...12. old.
170. Délmagyarország, 1945. május 29. 2. évf. 11. sz. 3. old.
171. CsmL 1. XXVI 1. Raktori Hivatal iratai 100/1945-46.
172. GÁL Lajos: A demokratikus ifjusági mozgalom kibontakozá-
sa, a MEFESZ megalakulása /1944-1945/ = Tanulmányok a
MEFESZ történetéből. Budapest, 1981. 17. old.
173. Uo. 21-22. old.
174. CsmL 1. XXVI. Raktori Hivatal iratai 21/1945-46.
- 175/ CsmL 1. XXVI. Raktori Hivatal iratai 30/1945-46.
176. U.o.: 100/1945-46.
177. U.o.: 551/1945-46.
178. Uo.: 336/1945-46.
179. U.o.: 127/1945-46.

180. Uo.: 175/1945-46. és Délmagyarország 1945. szeptember 25.
2. évf. 216. sz. 3. old.
181. CsmL. 1. XXVI. 1. Raktori Hivatal iratai 127/1945-46.
182. Uo.: 225/1945-46. és a VKM 38.244/1945. V. sz. leirata
183. Uo.: 471/1945-46.
184. Uo.: 708/1945-46.
185. Uo.: 767/1945-46.
186. Délmagyarország, 1945. december 6. 2. évf. 276. sz. 2. old.
187. CsmL 1. XXVI. 1. Raktori Hivatal iratai 468/1945-46.
188. Délmagyarország, 1945. december 13. 2. évf. 281. sz. 2. old.
189. Délmagyarország, 1945. április 22. Közli: Válogatott dokumentumok Csongrád megye munkásmozgalmának történetéből 1944-1945. /Szerk.: és bev.: Rácz János/ Szeged, 1970.
694. old.
190. CsmL 1. XXVI 1. Raktori Hivatal iratai 1005/1945-46.
191. Uo.: 696/1945-46. és 1005/1945-46.
192. Uo.: 1157/1945-46. és Délmagyarország, 1945. április 22.
193. CsmL 1. XXVI 1. Raktori Hivatal iratai 100/1945-46.
194. Uo.: 175/1945-46.
195. Uo.: 562/1945-46.
196. Uo.: 400/1945-46.
197. Uo.: 560/1945-46.
198. Délmagyarország, 1945. október 23. 2. évf. 240. sz. 4. old.
199. Délmagyarország, 1945. december 4. 2. évf. 274. sz. 4. old.
200. CsmL 1. XXVI 1. Raktori Hivatal iratai 509/1945-46.
201. Vászárhely Népe, 1945. december 20. 2. évf. 289. sz. 4. old.
202. Délmagyarország, 1945. október 5. 2. évf. 225. sz. 4. old.

203. CsmL 1. XXVIII. 19. SZEFI iratai 1945. december 30. Szám nélkül.
204. CsmL 1. XXVI. 1. Rektori Hivatal iratai 560/1945-46. és 620/1945-46.
205. CsmL 1. XXVI. 1. Rektori Hivatal iratai 898/1945-46.
206. Szegedi Kis Ujság, 1946. május 14. 1. évf. 45. sz.
207. GÁL, 1981. i.m. 30. old.
208. Szegedi Kis Ujság, 1946. május 14. 1. évf. 45. sz.
209. CsmL 1. XXVI. 1. Rektori Hivatal iratai 1194/1945-46.
210. CsmL 1. XXI. 507/ a Polgármesteri elnöki iratok 14805/1945.
211. CsmL 1. XXVI. 1. Rektori Hivatal iratai 1157/1945-46.
212. Szegedi Kis Ujság, 1946. április 2. 1. évf. 13. sz.
213. Szegedi Hirlap, 1946. 2. évf.
214. CsmL 1. XXVI. 1. Rektori Hivatal iratai 1073/1945-46.
215. CsmL 1. XXVI. 1. Rektori Hivatal jegyzőkönyvek 1100/1945-46.
216. Délmagyarország, 1946. május 22. 3. évf. 114. sz.
217. CsmL 1. XXVI. 1. Rektori Hivatal iratai 1307/1945-46.
218. Uo.: 1300/1945-46.
219. U.
220. Egyetemi Élet, 1946. szeptember 1. sz. 3. old.
221. Uo.: 4. old.
222. CsmL 1. XXVI. 1. Rektori Hivatal iratai 285/1945-46.
223. Egyetemi Élet, 1946. Szeptember 1. sz. 5-6. old.
224. Délmagyarország, 1946. augusztus 18. 3. évf. 183. sz.
225. Délmagyarország, 1946. augusztus 22. 3. évf. 185. sz. 3. old.
226. Szegedi Kis Ujság, 1946. augusztus 11. 1. évf. 117. sz.
227. Szegedi Kis Ujság, 1946. augusztus 4. 1. évf. 112. sz.

228. CsmL 1. XXVI. 1. Rectori Hivatal iratai 121/1946-47.
229. Uo.: 65/1946-47.
230. Uo.: 125/1946-47, és 260/1946-47.
231. Uo.: 419/1946-47. A megválasztott vezetőség: Elnök: Takács Ágoston, alelnök: Honti Géza, főtitkár: Kárpáti István, titkár: Muzsik Mária, külügyi vezető: Tokai Géza, gazdasági vezető: Dávid Ágoston, szociális vezető: Csépai Mária, jegyző: Puskás Jusztina, házigazda: Balogh Mária.
232. CsmL 1. XXVI. 1. Rectori Hivatal iratai 419/1946-47.
233. Délmagyarország, 1946. október 2. 3. évf. 220. sz. 3. old.
234. CsmL 1. XXVI. 1. Rectori Hivatal iratai 183/1946-47. és 260/1946-47.

A felhívás aláírói: A Tudományos Szocialista Munkaközösség nevében: Székely Lajos, a Kálmány Lajos Kör képviselőtében: Nagy László, a Hódmezővásárhelyi Egyetemista Kör nevében: Frányó László.

235. Szegedi Kis Ujság, 1946. október 6. 1. évf. 164. sz.
236. Szegedi Kis Ujság, 1946. október 23. 1. évf. 178. sz. 3. old.
237. Szegedi Népszava, 1947. január 25. 3. évf. 20. sz.
238. Délmagyarország, 1947. január 21. 4. évf. 16. sz.
239. Szegedi Kis Ujság, 1947. január 25. 3. évf. 20. sz.
240. Délmagyarország, 1947. január 25. 4. évf. 20. sz.
241. Délmagyarország, 1947. február 13. 4. évf. 36. sz.
242. Szegedi Kis Ujság, 1947. március 7. 2. évf. 55. sz.
243. CsmL 1. XXVI. 1. Rectori Hivatal iratai 890/1946-47.

244. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 25. fond. 39. öe. 1753. 1.
245. CsmL 1. XXVI. 1. Raktori Hivatal iratai 890/1946-47 és 1334/1946-47.
246. Délmagyarország, 1947. március 22. 4. évf. 67. sz. 2. p. és CsmL 1. XXVI. 1. Raktori Hivatal iratai 1299/1946-47.
247. CsmL 1. XXVI. 1. Raktori Hivatal iratai 890/1946-47.
248. Uo. és 1334/1946-47.
249. Képes Figyelő, 1947. 3. évf. 13. sz. 4-5. p.
250. CsmL 1. XXVI. 1. Raktori Hivatal iratai 1299/1946-47.
251. Képes Figyelő, 1947. 3. évf. 13. sz. 1-2.p.
252. Délmagyarország, 1947. március 29. 4. évf. 72. sz.
253. CsmL 1. XXVI. 1. Raktori Hivatal iratai 890/1946-47 és
254. CsmL 1. XXVI. 1. Raktori Hivatal iratai 192/1947-48.
255. Képes Figyelő, 1947. 3. évf. 13. sz. 5.p.
256. Délmagyarország, 1947. március 25. Közli: Egységbe... 386. p.
257. Márciusi Ifjuság, 1947. május 1. 1. évf. 2. sz. 25. p.
258. Lásd minderre a korabeli napilapok cikkei, hiranyagát!
259. Délmagyarország, 1948. február 1. 5. évf.
260. PI Archivuma 286/192 Közli: Egységbe.... 106. p.
261. Délmagyarország, 1948. március 28. 5. évf. 73. sz.

A felhívás aláírói: Dr. Dávid Lajos ny. r. egyetemi tanár, a szegedi Actio Catholica világi elnöke, Weber Margit az egyetemi leánykongregáció prefektája, Dávid Katalin a SZEISZ elnöke, a MEFESZ alelnöke, Császár Irén bölcsészhallgató, Máriaföldy Márton bölcsészhallgató, Máriaföldy Péterjjogász, Molnár Jenő jogászhallgató, Molnár Amália és Kikindai Elvira orvostanhallgatók és Kocsis István Apponyi-kollégista, vala-

mennyien a szegedi Egyetemi Mária Kongregáció vezető tagjai.

262. Délmagyarország, 1948. április 1. 5. évf. 75. sz.
263. Szegedi Friss Ujság, 1948. április 6. 2. évf. 83. sz.
264. Délmagyarország, 1948. április 9. 5. évf. 82. sz.
265. Szegedi Friss Ujság, 1948. április 15. 2. évf. 91. sz.
266. Magyar Alföld, 1948. május 6. 2. évf. 101. sz.
267. Gál Lajos: A MEFESZ tevékenysége 1947 szeptemberétől 1948 tavaszáig. In Tanulmányok a MEFESZ történetéből 1945-1948. Felsőoktatástörténeti Kiadványok 6. Bp. 1981. 106. p.
268. Délmagyarország, 1948. április 1. 5. évf. 75. sz.
269. Szegedi Friss Ujság, 1948. április 7. 2. évf. 80. sz.
270. Délmagyarország, 1948. április 7. 5. évf. 80. sz.
271. Délmagyarország, 1948. április 18. 5. évf. 90. sz.
272. Szegedi Friss Ujság, 1948. április 21. 2. évf. 92. sz.
273. A magyar forradalmi munkásmozgalom története 3.k. Bp. 1970. Kossuth K. 153. p.
274. Egységbe... 419-420.p.
275. Gál, 1981. 120-122. p.
276. CsmL 1. XXVIII. 19. SZEFI iratai sz.n. 1948. június 9.
277. Gál Lajos-Szarvas Lászlóné: A magyar ifjúsági mozgalom története 1945-1950. Bp. 1981, Ságvári Endre Könyvszerkesztőség 148. p. 50. p. /Továbbiakban: Gál-Szarvas i.m.:/
278. Gál-Szarvas i.m.: 50.p. és Egységbe.... 286-288. p.
279. Gál-Szarvas i.m.: 50-51. p.
280. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 25. fond. 39. öe. 1802. l.
281. Lásd mánderre a megyében megjelenő napilapok hireit.
282. Független Ifjúság, 1946. június 15. 2. évf. 19. sz. 1. p.

283. Makói Népujság, 1946. április 21. 2. évf. 88. sz. 2. p.

Aláírók: Balázs József a FISZ Csanád vármegyei elnöke, ifj. Kulcsár Sándor a Magyar Cserkészfiúk Szövetsége makói megbizottja, Sulyán Mihály a MADISZ Csanád megyei titkára, Kádár István a NISZ Csanád megyei titkára, Vajda Imre a SZIM Csanád megyei titkára, Tóth Sándor a makói Református KiE titkára.

284. Makói Népujság, 1946. június 29. 2. évf. 142. sz. 2. p.

285. Makó és Vidéke, 1946. szeptember 20. 1. évf. 4. sz. 2. p.

286. Gál-Szarvas i.m.: 55. p.

287. Uo.: 56-59. p.

288. Délmagyarország, 1946. november 30. 3. évf. 3. p.

289. Fiatalok, 1947. január 14. 2. évf. 2. sz. 2. p.

290. Gál-Szarvas i.m.: 69-70.p.

291. Délmagyarország, 1947. január 28. 4. évf. 22. sz. 1.p.

A Bizottság összetétele: Diszelnök: Dr. Pálffy György főispán, elnök: Dénes Leó polgármester, alelnök: Dr. Antalffy György, polgármesterhelyettes, tagjai az Országos 48-as Ifjúsági Bizottság taggyesületeinek szegedi szervezetei. Titkárság: elnök: Aszódi Vilmos, titkár: Tápai Mária, kulturfelelős: Székely Lajos, sajtó, önképzőkörök felelőse: Lőkös Zoltán, gazdasági felelős: Barek István, sport felelős: Németh László, jegyző: Gárgyán József.

292. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 25. fond . 29. öe. 1739-1740. 1.

293. Uo.: 25. fond. 39. öe. 1746. 1.

294. Alföldi Ujság, 1947. február 12. 3. évf. 35. sz. A Hódmezővásárhelyi 48-as Ifjúsági Bizottmány vezetői: elnök: Dr.Zentai János a Cseresmyés Népi Kollégium igazgatója, alelnök:

Meszlényi Sándor /FISZ/, titkárok: Kertész Dezső /NÉKOSZ/ és Szabó József /SZIM/, pénztáros: Csorba Lajos /HEK/, ellenőrök: Selmeczi Mihály /NISZ/ és Kádár Ferenc /KIE/, jegyzők: Szabados Edit /Lórántffy Zsuzsanna Leánygimnázium/ és Danyikó Károly /Bethlen Gábor Fiugimnázium/. A Bizottmány tagjai: Almássy János /SZIM/, Szücs János /FISZ, Derabos Lajos /NISZ/, Hegedüs Péter /Népi Koll./, Tulipánt József /MADISZ/, Balogh János /HEK/, Fejes Sándor /KIE/, Pákozdi Miklós /BETlen Gábor Gimnázium/, Török Eszter /Lórántffy Zsuzsanna Leánygimnázium/, Szántó Imre /Mezőgazdasági Középiskola/, Tarnai Margit /Kereskedelmi Középiskola/. A Bizottmány programját közli:

Vásárhely Népe, 1947. február 11. 4. évf. 34. sz. 3. p.

295. Március Tizenötödike, 1947. április 9. 1. évf. 5. sz.

296. Új Tiszavidék, 1947. április 27. 1. évf. 40. sz. 3.p.

297. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 25. fond. 39. öe. 1753. 1.

298. Képes Figyelő, 1947. 3. évf. 13. sz. 5. p.

299. Az 1947. március 19-i eseményekre, lásd:

MSZMP Csm. Biz. Archivuma 25. fond. 39. öe. 1753. 1.

Délmagyarország, 1947. március 20. 4. évf. 65. sz. 1. p.

Szegedi Népszava, 1947. március 30. 3. évf. 65. sz. 1. p.

Szegedi Népszava, 1947. március 21. 3. évf. 66. sz. 1. p.

Szegedi Kis Ujság. 1947. március 21. 2. évf. 66. sz. 2. p.

300. Szegedi Népszava, 1947. március 21. 3. évf. 66. sz. 1. pl

301. Délmagyarország, 1947. március 21. 4. évf. 66. sz. 2. p.

Szegedi Népszava, 1947. március 2. 3. évf. 66. sz. 2. p.

Szegedi Kis Ujság, 1947. március 21. 2. évf. 66. sz. 1. p.

302. Délmagyarország, 1947. március 22. 4. évf. 67. sz. 1-5. p.

303. Uo.: 3. p. és Szegedi Népszava, 1947. március 22. 3. évf. 67. sz. 1-5. p.
304. Délmagyarország, 1947. március 23. 4. évf. 68. sz. 1-2. p.
Szegedi Népszava, 1947. március 23. 3. évf. 68. sz. 1-2.p.
Az internáltak névsora: Schayermann Ottó 22 éves, tanítóképzős, a Szabadság Párt tagja; Molnár József 23 éves, egyetemi hallgató; Kazenkay István 17 éves, Kereskedelmi Iskolai tanuló, a Szabadság Párt tagja; Ambrózy Tibor 25 éves, kereskedelmi utazó, a Szabadság Párt tagja; Kiss Sándor 22 éves, egyetemi hallgató, Kapovics Endre 20 éves, tanítóképzős; Danner János 18 éves, gimnazista; ifj. Bartos Ferenc 20 éves, egyetemi hallgató; Rengey László 19 éves, ipariskolás; ifj. Koronghy Vilmos 20 éves, tanítóképzős, a Szabadság Párt tagja; Lengyel Pál 25 éves, egyetemi hallgató, Szögi István 21 éves, felsőipariskolás; Povázsán József 22 éves, egyetemi hallgató; Dékány Mária 45 éves, gyárimunkás, a Szabadság Párt tagja; Rózsa Gyula 24 éves, gazdász, a Szabadság Párt alkalmazottja; Magyar Gábor 28 éves, B-listázott Járásbirósági tisztviselő; a Szabadság Párt szervezője; Fábián Imre 18 éves, alkalmi munkás, a Szabadság Párt tagja és Várszegi Pál 21 éves, felsőipariskolás.
305. Szegedi Népszava, 1947. március 23. 3. évf. 68. sz. 1.p.
306. Délmagyarország, 1947. március 25. 4. évf. 69. sz. 2. p.
307. Délmagyarország, 1947. március 25. 4. évf. 69. sz. 3. p.
308. Szegedi Népszava, 1947. március 25. 3. évf. 69. sz. 4. p.
Délmagyarország, 1947. március 25. 4. évf. 69. sz. 1.p.

309. Uj Ember, 1947. április 6. 3. évf. 14. sz. 1. p.
310. Szegedi Népszava, 1947. április 6. 3. évf. 78. sz. 3. p.
311. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 25. fond. 39. öe. 1753. 1.
312. Gál-Szarvas i.m.: 70.p.
313. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 17/22 - 1947-48 és 577 - 1947.
314. Délmagyarország, 1947. március 25. 4. évf. 69. sz. 3. p.
315. Márciusi Ifjúság, 1947. március 1. sz. 27. p.
316. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 17/22 - 1947. A Nagyszegedi Párt-
bizottság ifjúsági megbízottjának havi jelentései.
317. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 17/22 - 1947 - 56 - 2904/1947.
318. Uo.: 25. fo nd. 39. öe. 1776. 1.
319. Uo.: 3.p.
320. Egységbe...99. p.
321. PI Archivuma 274/-3/119. Jkv. az MKP Politikai Bizottságának
1947. november 13-i üléséről. és Egységbe... 80. p.
322. Makói Népujság, 1947. november 6. 3. évf. 251. sz. 4. p.
323. Szegedi Népszava, 1947. november 28. 3. évf. 269. sz. 4. p.
324. Március Tizenötödike, 1947. október 31. 1. évf. 28. sz. 2. p.
325. Népi Ifjúság, 1947. november 2. évf. 1. sz. 2. p.
326. Egységbe... 423-431. p.
327. Gál-Szarvas i.m.: 88. p.
328. Magyar Alföld, 1948. február 8. 4. évf. 32. sz. 5. p.
329. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 25. fond. 39. öe. 1776. 1.
330. Szegedi Friss Ujság, 1948. február 11. 2. évf. 34. sz. 3. p.
331. Egységbe... 481-484. p.
332. Gál-Szarvas i.m.: 89. p.

333. Szegedi Népszava, 1948. április 13. 4. évf. 85. sz. 3. p.
334. Délmagyarország, 1948. február 29. 5. évf. 50. sz. 2. p.
335. Délmagyarország, 1948. március 12. 5. évf. 60. sz. 4. p.
336. Szocialista Fiatalok, 1948. március 21. 2. évf. 10. sz. 2. p.
337. Gál-Szarvas i.m.: 90. p.
338. Egységbe... 492. p.
339. Délmagyarország, 1948. április 22. 5. évf. 93. sz. 4. p.
340. MSZMP Csm. Biz. Archivuma 25. fo nd. 39. öe. 1780. 1.

I D Ő R E N D I   Á T T E K I N T É S

1 9 4 4

- szeptember 26.   A 2. Ukrán Front felszabadította Makót.
- október   8.   A Vörös Hadsereg felszabadította Hódmezővásárhelyt és Szentest.
- október   10.   Megalakult a Kommunisták Magyarországi Pártja szegedi csoportja.
- október   11.   Felszabadult Szeged, az ország akkor második legnagyobb városa.
- október   12.   Csongrád felszabadításával befejeződött a mai Csongrád megye területének felszabadítása.
- október   15.   Szegeden megalakult a Kommunista Ifjúsági Szövetség a felszabadulás utáni első legális kommunista szervezet.
- október   20.   A Szegedi Kommunista Ifjúsági Szövetség első nyilvános naggyűlése.
- november   7.   A Magyar Kommunista Párt Szovjetunióból hazatérkezett vezetői Farkas Mihály, Gerő Ernő, Nagy Imre, Révai József, Vas Zoltán,/ a felszabadult területeken megalakult pártszervezetek irányítására Szegeden Központi Vezetőséget alakítottak.
- november 9. 9.   Az MKP Központi Vezetőségének Szegeden dolgozó része, valamint a szegedi, hódmezővásárhelyi, orosházi és makói pártszervezetek vezetőinek együttes ülése Szegeden. Az értekezlet Gerő Ernő javaslata alapján állást foglalt az ifjúság egységes, demok-

- ratikus szervezetbe való tömörítése mellett.
- november 1   16.   A szegedi KISZ kezdeményezésére megalakult a szegedi középiskolás diákság ifjúsági szervezete, az Antifasiszta Diákszövetség.
- december   2.   Megalakult Szegeden a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front helyi szerve a Szegedi Nemzeti Bizottság.
- december   3.   Szegeden a Városi Színházban összeült a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front első nagygyűlése. A szegedi Kommunista Ifjúsági Szövetség közzétette az egységes demokratikus ifjúsági szövetség alapjául szolgáló programtervezetét.
- december   7.   Megalakult Debrecenben az első MADISZ /Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség/ szervezet.
- december   7.   A KISZ szegedi szervezete állást foglalt a MADISZ létrehozása mellett.
- december 31.   31.   A Délmagyarországban, Szegeden, megjelent a KISZ programjavaslata a megalakuló MADISZ szervezete számára.

1 9 4 5

- január   10.   Szegeden megalakult az Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Munkaszervezete.

január	7.	A szegedi MADISZ alakuló naggyűlése kiáltványt intézett a magyar ifjúsághoz a demokratikus ifjúsági szervezetek megalakítására.
január	7.	Szentesen megalakult a SZIM helyi csoportja.
január	9.	Megjelent a szentesi Kommunista Ifjúsági Szövetség toborzó felhívása.
január	11.	Szentesen megalakult a MADISZ helyi csoportja.
január	12.	Szegeden megalakult a Polgári Demokrata Párt ^o Ifjúsági Szervezetének helyi csoportja.
január	13.	A szegedi MADISZ diáktagozatának alakuló ülése.
január	14.	Hódmezővásárhelyen megalakult a FISZ helyi szervezete.
január 20	20.	Szegeden megalakult a FISZ diákkerületi szervezete.
január	22.	A pesti MADISZ alakuló ülése.
január	21.	Szentesen megalakult a MADISZ Csongrád megyei szervezete.
január 30	30.	Megalakult Szegeden az Egyetemi Hallgatók Demokratikus Munkaszervezete.
február	1.	A szentesi KISZ zeneiskolát szervezett.
február	11.	Megjelent a MADISZ szegedi szervezetének lapja a "Szabad Ifjúság"
Február	14.	A szegedi MADISZ egyetemi tagozatának alakuló ülése.
február	17.	A szegedi MADISZ által szervezett Fiatalok Kamara Színházának bemutatkozó előadása.

- február 18. A szegedi "Szabad Ifjúság" közli az egész ország ifjúságát összerogó Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség programját.
- február 25. A szegedi MADISZ naggyűlése követeli a földreform sürgős megoldását, a katedrák megtisztítását a fasiszta elemektől és a nemzeti hadsereg mielőbbi felállítását.
- március 14. A hódmezővásárhelyi MADISZ nyilvános faliújságot indított "Fiatalság" címmel.
- március 15. A szegedi MADISZ ifjúsági könyvtárat nyitott.
- március 15. A szegedi MADISZ megrendezte az első szegedi képzőművészeti kiállítást.
- március 20. Újjá alakult a SZEAC
- április 3. Megalakult a szegedi MADISZ középiskolai tagozata.
- április 8. Megnyílt a szegedi MADISZ Szabadegyeteme.
- április 23. Budapesten megalakult a MADISZ Országos Vezetősége.
- május 7. A MADISZ egyetemi tagozata Kiáltványban tette közzé követelését.
- május 10. Megalakult a Szegedi Egyetemi Ifjúság Reformmozgalma.
- május 4. Megalakult a SZIM szegedi csoportja.
- május 5. A szegedi egyetemi ifjúság Kiáltványban követeli, hogy az egyetem József Attila nevét vegye fel.

május	21.	Megalakult a SZIM makói csoportja.
május	24.	A szegedi MADISZ megrendezte a felszabadulás utáni első hangversenyt Szegeden.
május	26.	Megalakult a Szegedi Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szabad Szervezet.
május	27.	A Magyar Cserkészszövetség Szegedi /V./ Kerületi Intéző Bizottságának alakuló ülése.
május	28.	Népegyetem indult a Szegedi Tudományegyetemen.
junius	10.	Ifjúsági Egységnapok Budapesten, Szegeden, Makón, Szentesen, Hódmezővásárhelyen és Csongrádon.
junius	10.	Az Ifjúsági Egységnap ellenakciójaként a katolikus egyház Jézus Szíve körmenetet rendezett Szegeden.
junius	16-18.	A MADISZ I. Országos Konferenciája Budapesten.
julius	1.	Megalakult a FISZ szentesi egyesülete.
julius	10.	A MADISZ területi titkárságok vezetőinek értekezlete Budapesten.
julius	14-17.	Hódmezővásárhelyi Alföldi Cserkész Napok.
julius	19.	A szentesi ifjúsági tömegtüntetést rendezett az enyhe népbirósági ítéletek ellen.
julius	22.	Megalakult a Csongrád megyei SZIM titkárság.
augusztus	25.	A hódmezővásárhelyi MADISZ kezdeményezésére a város demokratikus ifjúsági szervezetei összefoglaló Ifjúsági Bizottság alakult.
augusztus	8-12.	Az egyetemi és főiskolai diákegyesületek küldöttjeinek I. Diákparlamentje Balatonlellén.

- augusztus 26. Ujjáalakult a MADISZ Csongrádi szervezete.
- augusztus 13-15. A MADISZ I. Országos Kongresszusa Budapesten.
- szeptember 16. Megalakult a SZIM Csanád megyei titkársága.
- augusztus 18-26. Tíz város, a budapesti és vidéki egyetemek, számos főiskola és néhány középiskola katolikus ifjúságának szakcsi világnézeti nagytáborozása.
- szeptember 25. A FISZ szegedi szervezetének alakuló ülése.
- szeptember 30. Ifjúsági egységet követelő naggyűlés a szentesi MADISZ szervezésében.
- szeptember 30. Megjelent a Nemzeti Paraszt Párt makói szervezetének felhívása az önálló parasztifjúsági szervezet létrehozására.
- október 14. Az Actie Catholica Országos Elnöksége irányítása alá tartozó összes ifjúsági szervezetek Budapesten és vidéken Katolikus Ifjúsági Napot szervezett.
- október 22. Megalakult az Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Tudományos Szocializmus munkaközössége a Szege-di Tudományegyetemen.
- október 21. Az MKP szegedi szervezetének ifjúsági naggyűlése.
- október 28. A hódmezővásárhelyi MADISZ ifjúsági naggyűlést rendezett.
- november 4. Országgyűlési választások.
- november 10. Londonban megalakult a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség DIVSZ.

- november 14. 14. Hódmezővásárhelyen Szinjátszó Társaság alakult.
- november 19-21. A SZIM I. Országos Kongresszusa Budapesten.
- november 22-24. Az egyetemi és főiskolai diákegyesületek II. Diákszövetségének alakulása Budapesten. Megalakult a Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetsége a MEFESZ
- november 23-25. A FISZ I. Országos Nagyválasztmányi ülése.
- december 5. Megalakult az MKP Nagyszegedi Pártbizottságán az Ifjúsági Titkárság.
- december 14. Megalakult a Nemzeti Parasztpárt ifjúsági szervezete a Népi Ifjúsági Szövetség NISZ.

1 9 4 6

- január 10. Megalakult a szegedi MADISZ Nevelési Tanácsa
- január 20. Ifjúsági naggyűlés a szegedi MADISZ megalakulásának egyéves évfordulója alkalmából a szegedi demokratikus ifjúsági szervezetek részvételével.
- január 20. A FISZ ifjúsági naggyűlése Hódmezővásárhelyen
- január 20. Megalakult Szegeden a FISZ Délmagyarországi Központja.
- január 20. A Keresztyén Ifjúsági Egyesület /KIE/ makói szervezete ifjúsági napot rendezett.
- február 14. Tömegtüntetés Hódmezővásárhelyen reakciós erők megfékezésére.
- február 17. Az MKP I. Nagyszegedi Konferenciája

- március 1-2. A SZIT első kongresszusa Budapesten.
- március 1-10. A FISZ Délkerületi Központja vezetőképzőt tartott Szegeden.
- március 3. Hódmezővásárhelyen a MADISZ kezdeményezésére 14 ifjúsági szervezet részvételével Ifjúsági Bizottság alakult.
- március 4. Budapesten megalakult a Magyar Ifjúság Országos Tanácsa /MIOT/.
- március 5. Megalakult a Baloldali Blokk.
- március 9-10. Az SZDP I. Csongrád megyei Értekezlete.
- március 10. A Szakszervezeti Ifjúsági és Tanoncmozgalom /SZIT/ naggyűlése Szegeden.
- március 10. Tömegtüntetés Hódmezővásárhelyen /10000 ember részvételével /a reakció ellen sürgetve a népi összefogást.
- március 15. Ifjúsági naggyűlés Makón az összes ifjúsági szervezet részvételével.
- március 31. Szentesen nyilas szervezkedést leplezett le a budapesti rendőrség.
- április 6- 7. A SZIM Csongrád megyei szervezeteinek küldött-értekezlete Hódmezővásárhelyen.
- április 10. Megalakult a Makói Ifjúsági Tanács.
- április 15. Elindult a szegedi MADISZ önkéntes bányászbrigádja Tatabányára.
- április 19. A hódmezővásárhelyi SZIM 50 fős önkéntes rohambrigádja résztvett az algyői hid építésén.

- április 28. A Csongrád megyei MADISZ I. Megyei Kongresszusa 120 küldött részvételével.
- április 29. A makói MADISZ rendkívüli közgyűlése a tagrevi-
zióról.
- május 4-6. Tagfelülvizsgálat a hódmezővásárhelyi MADISZ-ban.
- május 11-12. A MEFESZ Országos Központi Intéző Bizottságának
ülése Budapest, Szeged, Pécs, Debrecen, Pállag,
Magyaróvár és Kecskemét részvételével.
- május 12. A Csanád megyei SZIM szervezetek makói naggyűlé-
se.
- május 14. Megalakult a Csongrád megyei Ifjusági Tanács.
- május 20. Megalakult Makón a József Attila Diákegyesület.
- május 28-30. Országos MEFESZ diákvezetői értekezlet a Szegedi
Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szabad Szerveze-
tének rendezésében Molnár Erik népjóléti és Ke-
resztury Dezső vallás- és közoktatásügyi minisz-
ter részvételével.
- május 29-30. A május 11-12-i MEFESZ országos KIB értekezlet
folytatása Szegeden.
- május 31-jun.1. A MADISZ I. Országos Leánykongresszusa Bu-
dapesten.
- június 2. A Csongrád megyei SZIM Megyei Titkársága két he-
tes szemináriumot rendezett Nagymágocson.
- június 2. A MADISZ naggyűlése Szegeden a Magyar Ifjuság
Napja alkalmából a SZIM, SZIT, FI, NISZ képvise-
lőinek részvételével.
- június 2. A Magyar Ifjuság Napja.

- junius 10. A Gyermekbarátok Országos Egyesülete szegedi csoportjának alakuló ülése.
- junius 13, 15. A MERESZ I. Országos Felsőoktatási Ankétja Budapesten.
- junius 20-22-23. Ökonémikus Ifjúsági Bizottság hófmezővásárhelyi délkeleteurópai konferenciája "A keresztény ember válságban" témakörben.
- julius 5-20. A belügyminiszter rendeletileg felosztott több mint 1000 fasiszta és jobb oldali szervezetet. Köztük sok ifjúsági szervezetet, így a Katolikus Agrárifjúsági Legényegyesületek Országos Testületét /KALOT/ és a Magyar Cserkész Szövetséget.
- julius 10. A csongrádi MADISZ Petőfi Gárda néven ifjúsági vezetőképzőt szervezett.
- julius 10. A Győrffy István Kollégium évváró ünnepélyén Tildy Zoltán köztársasági elnök és a kormány több tagja jelenlétében bejelentették a Népi Kollégiumokat Építő Mozgalom elindítását.
- julius 13. Megalakult Csongrádon a Városi Ifjúsági Tanács.
- julius 14. A MADISZ naggyűlése Csongrádon.
- julius 16. Megalakul a Népi Kollégiumok Országos Szövetsége, a NÉKOSZ.
- julius 20. MADISZ naggyűlés Hódmezővásárhelyen.
- julius 22. Budapesten megalakult "Magyar Cserkészfiúk Szövetsége"

julius	23.	A szentesi MADISZ 50 tagu önkéntes bányászbrigádot indított Ózdra két hónapos munkára.
augusztus	6.	Tildy Zoltán köztársasági elnök rádiófelhívásával országosan elindulta Népi Kollégiumokat Építő Mozgalom.
augusztus	10.	A hódmezővásárhelyi SZIM és MADISZ vezetők határozatot fogadnak el a két szervezet együttműködéséről.
augusztus	10.	Megalakult Hódmezővásárhelyen a Szegedi Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szabad Szervezetének vásárhelyi csoportja, a Hódmezővásárhelyi Egyetemisták Köre /HEK/.
augusztus	16.	Megalakult az első szegedi népi kollégium az egyetemi és főiskolai hallgatók "Móricz Zsigmond Népi Kollégium".
augusztus	18.	Szegeden megalakult a "Juhász Gyula Népi Kollégium"
augusztus	18.	Megalakult Prágában a Nemzetközi Diákszövetség.
augusztus	20.	Hódmezővásárhelyen megalakult a "Cseresnyés Népi Kollégium".
augusztus	27.	Szentesen megalakult a Táncsics Mihály Népi Kollégium".
szeptember 21	21.	Szent Gellért ünnepség Szegeden Mindszenty József hercegprimás részvételével.
szeptember	28.	Az egyetemi és főiskolai hallgatók körében megalakult a "Kálmány Lajos Kör"

szeptember		Az új tanévet az egyetemi ifjúság szervezte Szegedi Egyetemi és Főiskolai Ifjúság néven kezdte meg. /SZEFI/
szeptember	29.	A makói MADISZ újjáalakuló ülése
október	6.	A Hódmezővásárhelyi Egyetemisták Köre újjáalakul Demokratikus Egyetemisták Köre néven.
október	9-12.	A MADISZ II. Országos Kongresszusa
október	15.	Megalakult a makói József Attila Népi Kollégium.
október	18.	A MADISZ KV, Keresztury Dezső Kultuszminiszter leváltását és a Katolikus Diák Szövetség feloszlatását kérte.
október	20.	Megalakult a Gyermekbarát Mozgalom makói csoportja.
október	31.	Megalakult Budapesten az Önképzőköri Tanács.
november	3.	A makói FISZ naggyűlése.
november	9-10.	"Haladó Egyetemista Konferencia" Budapesten 400 küldött részvételével.
november	10.	A FISZ Csongrád megyei Nagyválasztmányának I. Értekezlete.
november	11.	A Hódmezővásárhelyi MADISZ újjáalakuló taggyűlése.
november	17.	Népfőiskolás találkozó Hódmezővásárhelyen.
november	19-25.	A Móricz Zsigmond Népi Kollégium első munkás-diák találkozója Szegeden.
november	20.	A makói gimnázium felsős diákjainak sztrájkja a fűtetlen iskola miatt.

- november 23-25. A FISZ II. Országos Nagyválasztmányi ülése.
- november 30. A szegedi MADISZ felhívása az 1948-as forradalom 100. évfordulójának méltó megünneplésére.
- november 25. Szegeden megnyílt a Garami Ernő tanoncotthon.
- december 8. SZIM Csongrád megyei Ifjusági Nap Szentesen Hódmezővásárhelyen, Csongrád és falusi SZIM szervezetek részvételével.
- december 12. A makói SZIM ifjusági neggyűlése.

1 9 4 7

- január 3- 9. A NÉKOSZ I. Országos Nevelésügyi Konferenciája.
- január 4- 5. A MADISZ Országos Választmánya határozatot hozott, hogy a Duna-Tisza csatorna egy szakaszát az ifjuság építi fel.
- január 20. A Belügyminiszter azonnali hatállyal feloszlatta a Szegedi Egyetemi és Főiskolai Ifjuság /SZEFI/ címen működő egyesületet.
- január 26. Megalakult Szegeden a 48-as Ifjusági Bizottság.
- január 26. A csanádmegyei SZIM I. Megyei Kongresszusa Makón.
- január 30. Megalakult Budapesten az Országos 48-as Ifjusági Bizottság.
- január 31. Megalakult a makói MADISZ Tanácsadó Testülete a város tekintélyes vezetőiből.

- február 8. Megalakították a Hódmezővásárhelyi 48-as Ifjúsági Bizottságot.
- február 9. MKP II. Csongrádmegyei Konferenciája Szentesen.
- február 12. Megalakult a szegedi egyetemi ifjúság csúcsszervezeté a : Szegedi Egyetemi Ifjúsági Szövetség /SZEISZ/.
- február 15. Megalakult a Csanádmegyei 48-as Ifjúsági Bizottság.
- február 22. A MADISZ II. Csongrádmegyei Konferenciája.
- február 24. Megalakult a szegedi Tudományegyetem bölcsész hallgatóinak érdekvédelmi és kulturális szervezete a: Bölcsész Kör.
- március 2. Az MKP II. Csanád megyei konferenciája
- március 9. A Csanádmegyei MADISZ I. Ifjúsági Parlamentje Makón.
- március 10. Megalakult a makói 48-as Ifjúsági Bizottság.
- március 15-16. A NISZ I. Országos Kongresszusa Budapesten.
- március 14. Megjelent a szegedi 48-as Ifjúsági Bizottság lapja "Márciusi Ifjúság" címmel.
- március 17. Megalakult a szegedi 48-as Ifjúsági Bizottság.
- március 21-19. A Magyar Szabadság Párt által kezdeményezett diáktüntetés Szegeden a fakultatív hitoktatás bevezetése ellen.
- március 24. Megalakult a MADISZ kezdeményezésére az első szegedi fajuláró ifjúsági csoport Petőfi-brigád néven.

március	28.	Megalakult a csongrádi 48-as Ifjusági Bizottság.
április	1.	Megalakult a Szociáldemokrata Párt egyetemi ifjusági csoportja.
április	16.	A FISZ KV-e felfüggesztette a hódmezővásárhelyi FISZ vezetőségét.
április	20.	A FISZ makói és csanádmegyei szervezetének naggyűlése Makón.
április	21.	A Móricz Zsigmond Népi Kollégium saját erőből létrehozott épületének avatása.
április	27.	Nagyszegedi MADISZ értekezlet.
május	5.	Szegeden megalakult az Apáthy István Medikus Kollégium.
május	10.	I. Temesvári magyar-román ifjusági találkozó a szegedi MADISZ /70 tagu küldöttség/ és a Román Ifjusági Szövetség temesvári szervezete között.
május	15-16-17.	A SZEGEDI Egyetem Jogáshallgatóinak Egyesülete megrendezte az I. Országos Ifjusági Jogászkongresszust.
május	18.	Református Keresztyén Ifjusági Egyesületi /KIE/ Konferencia Szentesen hódmezővásárhelyi, mindszenti, csongrádi résztvevőkkel.
május	19.	A Szegedi Egyetemi Ifjusági Szövetség /SZEISZ/ 48-as Bizottságának egyetemi naggyűlése.

- május 24-26. Az iskolai 48-as Bizottságok I. Országos Diák-kongresszusa Budapesten a MIOT rendezésében.
- junius 1. A II. Magyar Ifjúság Napja ünnepségei
- junius 1. A 18 fős szentesi Táncsis Mihály Népi Kollégium megnyitása.
- junius 1. A Magyar Vasutasok és Hajósok Szabad Szakszervezetének szegedi csoportján belül megalakul a szegedi vasutas SZIT.
- junius 13. A nagyszegedi MADISZ tanácsadó és panaszirodát nyitott az érdekvédelmi feladatok ellátására.
- július 1. A FÉKOSZ keretében megalakult a "Dózsa György" Ifjúsági Csoport a paraszti ifjúság összefogására a Csanádmegyei MKP Bizottsága támogatásával.
- július 26-27. A "Viharsarok" szociáldemokrata ifjúságának II. Országos Kongresszusa Makón Hódmezővásárhely, Budapest, Szeged, Békéscsaba, Gyula, Orosháza SZIM szervezeteinek részvételével.
- július 27-28. KIE serdülő konferencia Hódmezővásárhelyen 180 hódmezővásárhelyi, szentesi, orosházi és makói résztvevővel.
- július 25. aug usztus 17. Az I. Világifjúsági Találkozó /VIT/ Prágában.
- július 26. A Makói Ifjúsági Tanács a NISZ, FISZ, MADISZ, SZIM szervezetek képviselőinek részvételével állást foglalt a választási demagógia ellen.

- julius 30. Megalakult a Csanádmegyei 48-as Ifjusági Front a FISZ, SZIM, NISZ, Dózsa Ifjusági és a MADISZ részvételével.
- augusztus 5. Megalakul a Független Magyar Demokrata Párt szegedi szervezetének ifjusági csoportja.
- augusztus 26. Megnyilt a szegedi MADISZ Petőfi Sándor tanoncotthona.
- augusztus 31. Országgyűlési választások
- szeptember 1. Megnyilt a makói Kossuth Zsuzsanna Népi Kollégium.
- szeptember 12. Megnyilt a hódmezővásárhelyi "Lorántffy Zsuzsanna Népi Kollégium.
- szeptember 12. Megalakult Budapesten a DOKOSZ, az SZDP kollégiumi mozgalma a NÉKOSZ ellensúlyozására.
- szeptember 14-15. II. Temesvári magyar-román ifjusági találkozó a szegedi MADISZ /63 küldött/ és a Román Ifjusági Szövetség temesvári szervezete között.
- szeptember 14. Az MKP összevont ifjusági aktivája Makón.
- szeptember 21. A szentesi Táncsics Mihály Népi Kollégium évnyitója.
- október 12. Csongrádmegyei SZIM Kongresszus Hódmezővásárhelyen /11 megyei szervezet, 80 küldött/.
- október 21. Megalakult Budapesten a Magyar Diákok Nemzeti Szövetsége /Diákszövetség/.
- október 22. Megalakult a Szegedi Egyetem Katholikus Ifjúsági Egyházközsége.
- november 8-9. A SZIM II. Országos Kongresszusa.

- november 10. A Szegedi 48-as Ifjúsági Bizottság ifjúsági nagygyűlése.
- november 30. A 48-as Ifjúsági Bizottság Csanádmegyei Konferenciája a MADISZ, SZIT, SZIM, NISZ küldötteinek.
- december 5-7. A MADISZ, SZIT, SZIM, NISZ küldötteinek dobogókői konferenciája. 10.-én aláírják a paraszti ifjúsági programot.
- december 10. Szegeden megnyílt a SZIM által szervezett "Mónus Illés Egyetemi Kollégium".
- december 13-15. Összeült a MEFESZ IV. Diákszemélyiségi Konferenciája. A "Tanulj többet!" mozgalom beindítása.

I 9 4 8

- január 4. A NÉKOSZ II. Országos Nevelésügyi Konferenciája Budapesten.
- január 5-11. A MADISZ, NISZ, SZIM és a FISZ Csongrád megyei falusi szervezeteinek egyhetes paraszti ifjúsági kongresszusa.
- január 9. Szegedi Paraszti ifjúsági Konferencia
- január 15. A Medikus Kör megalakította a szegénysorsu orvostanhallgatók számára a "Menza Medicát"
- január 17-18. A SZIT első országos konferenciája.
- február 8. Megalakult a Csongrád megyei Paraszti ifjúsági Bizottság.
- február 8. MKP III. Csanádmegyei konferenciája.

- február 9. A Nagyszegedi Paraszösszekötő Bizottság megalakulása.
- február 7- 8. Kihirdetik az "Arccal a társadalom felé!", "Tanulj többet!" jelszavakat. Az első Szegedi Egyetemi Napok rendezvényei: a Nagyszegedi MADISZ, SZIM, FISZ és NISZ közös határozata az ifjúsági egységről.
- február 19. Az MKP Politikai Bizottsága határozatot hozott a MINSZ létrehozásáról.
- február 25. Megalakult ahódmezővásárhelyi Parasztifjúsági Bizottság.
- február 28. A Csongrád megyei Parasztifjúsági Bizottság megyei konferenciája Szentesen.
- február 28. A délmagyarországi SZIT csoportok küldöttértekezlete Szegeden.
- március 1. Az MKP és az SZDP ifjúsági bizottsága határozatot hozott az ifjúsági egység megteremtésére, a Magyar Ifjúság Nemzeti Szövetségének /MINSZ/ megalakításáról.
- március 1. A szegedi MEFESZ országos munkaversenyre hívja az egyetemi ifjúságot.
- március 11. A szegedi MADISZ és a SZIM összehívott ülésén elhatározza, hogy a többi ifjúsági szervezetekkel együtt a SZIT-be egyesül.
- március 12. Megalakul a "József Attila" Népi Kollégium a Pedagógiai Főiskola munkás- és paraszt származású hallgatói számára.

- március 11. A Független Ifjúság budapesti és megyei vezetőinek együttes ülése határozatot hozott a szervezet feloszlatására.
- március 16. Az Egységes Parasztifjúsági Szervezetek Országos Szövetsége /EPOSZ/ alakuló kongresszusa a Sportcsarnokban.
Kimondották a NISZ, FISZ, SZIM és a MADISZ feloszlatását.
- március 16. Megalakult az EPOSZ Csongrád megyei Bizottság és megkezdte a helyi szervezetek kialakítását. Április 10-ig 23 szervezet alakult a megyében.
- március 19. A Nagyszegedi Parasztösszekötő Bizottság megkezdte a szegedi EPOSZ szervezetek megalakítását.
- március 22. Budapesten megalakult a Magyar Ifjúság Nemzeti Szövetsége /MINSZ/.
- április 1. Feloszlott a hódmezővásárhelyi MADISZ, SZIM, NISZ, FISZ.
Megalakult az EPOSZ hódmezővásárhelyi szervezete.
- április 3. Megalakult az EPOSZ szegedi szervezete.
- április 11-12. A szegedi tankerület diákszövetségeinek konferenciája a Magyar Diákok Nemzeti Szövetsége /Diákszövetség/ Szegedi szervezetének megalakulása.
- április 19. Megalakult a MINSZ Nagyszegedi Bizottsága.

április	25.	Az EPOSZ I. Csongrád megyei Konferenciája Szen- tesen.
május	9.	Az EPOSZ I. Csanád megyei Konferenciája.

A T É M Á V A L F O G L A L K O Z Ó I R O D A L O M

I. Bibliográfiák:

1. LÁNG Péter /összeáll. és szerk./: A magyar haladó ifjúsági mozgalmak történetének válogatott bibliográfiája. 1886-1975. Bp. 1977, Ifjúsági Lapkiadó V. 507. p. 159-201. p.
2. FRICK Mária-KUNOS Miklósné: Válogatott bibliográfia a "Csongrád megye haladó ifjúsági mozgalmainak története" c. tudományos téma kiadásához. Kézirat gyanánt. Szeged, 1979, KISZ Vezetőképző Központ Szeged. 226. p.
3. LADÁNYI Andor-VÉGH Ferenc /szerk./: Magyar Felsőoktatás--történeti irodalom. 1945-1979. Bp. 1981, Felsőoktatáspedagógiai Kutatócsoport. 428. p.
4. VCZIÁN János: A magyar egyetemi és főiskolai diáklapok bibliográfiája. 1857-1972. Bp. 1978, Felsőoktatáspedagógiai Kutatócsoport. 331. p. 95-151. p.
5. ILLÉS Zsuzsa /Szerk./: A népi kollégiumi mozgalom irodalmának válogatott bibliográfiája. Bp. 1981, Felsőoktatáspedagógiai Kutatócsoport. 428. p. /OPKM Soksz./ 437 p.
6. DEZSÉNYI Béla-FALVY Zoltán-FEJÉR Judit: A magyar sajtó bibliográfiája 1945-1954. Bp. 1956, Művelt Nép. 159. p.
7. KÁRÁSZ József: A csongrád megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1843-1970. Szeged, 1974. A Somogyi Könyvtár kiadványai. 15. 210. p.
8. TISZAI Andor /szerk./: Hazánk felszabadulása /1944-1945/ Bibliográfia és dokumentumgyűjtemény. Bp. 1955. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. 316. p.

II. Forráskiadványok:

1. RÁCZ János /szerk. és bev./: Csongrád megye felszabadulása és az élet megindulása. 1944. szeptember-1945. október. Válogatott dokumentumok Csongrád megye munkásmozgalmának történetéből. Szeged, 1970. MSZMP Csm. Biz. és Csm. Tanács VB. 787 p.
2. RÁCZ János /szerk. és bev./: Csongrád megye a népi demokratikus átalakulás éveiben. 1945. november - 1948. június. Válogatott dokumentumok Csongrád megye munkásmozgalmának történetéből. Szeged, 1981. MSZMP Csm. Biz. és Csm. Tanács VB. 585.p.
3. GÁL Lajos /szerk. és bev./:Egységbe ifjúság! Válogatott iratok a magyar ifjúsági mozgalom történetéből 1944. október-1948. március. Bp. 1973. Kossuth K. 539. p.
4. LÁNG Péter /szerk. és bev./: Hatvan harcos esztendő. A magyar forradalmi ifjúsági mozgalom dokumentumaiból II. k. 1945-1956. Bp. 1978, Ifjúsági Lapkiadó V. 140. p.
5. KARDOS László /főszerk. és bev./: Sej, a mi lobogónkat fényes szellők fujják. Népi kollégiumok 1939-1949. Bp. 1977, Akadémiai K. 507.p.
6. 1948 szellemében a jobb magyar jövőért. A magyar ifjúság egy éves munkaterve. Bp. 1947, Országos 48-as Ifjúsági Bizottság 24. p.
7. Negyvennyolctól negyvennyolcig. A magyar ifjúság könyve. /szerk. biz.: Lukácsi Sándor, Pataji Endre, Szabó Endre/ Bp. 1948, MINSZ. 378. p.

8. IMOLYA Imre /összeáll./: Népi kollégiumok Hódmezővásárhelyen 1938-1949. Dokumentumok, publikációk, visszaemlékezések. Hódmezővásárhely, 1973. Szántó Kovács János Kollégium. 228. p.

III. Feldolgozások:

1. SVÉD László-GÁL Lajos: Fél évszázados harc az ifjúság szolgálatában. Bp. 1968, Ifjúsági Lapkiadó V. 144. p.
2. SVÉD László-GÁL Lajos /szerk./: Eleven Erő. A KISZ történelmi emlékülése 1968. december 10-12. Bp. 1969, Kossuth K. 262. p.
3. GÁL Lajos- SZARVAS Lászlóné: A magyar ifjúsági mozgalom története 1945-1950. Bp. 1981, Ságvári Endre Könyvszerkesztőség. 148. p.
4. MOLNÁR István: Ifjúságmozgalom Magyarországon /1945-1950/ a SZIT története. Bp. 1981, Kossuth K. 263. p.

IV. Tanulmányok:

1. KISS György: A Magyar Kommunista Párt felszabadulás utáni ifjúsági politikájának néhány kérdése /1944. okt. - 1945. szept./ = Párttörténeti Közlemények, 1956. 1. sz. 47-69. p.
2. NAGY István: A szegedi demokratikus ifjúsági mozgalom történetéből = Klny. a Szegedi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményeiből. Szeged, 1963. 191-211. p.
3. KONCZ János /szerk./: Az ifjúsági és diákmozgalom haladó hagyományai Csongrád megyében. Szeged, 1969. KISZ Csm. Bizottsága. 103. p.

4. GÁL Lajos: A demokratikus ifjúsági mozgalmak kibontakozása a felszabadított területeken = Ifjú Kommunista, 1969. december. 12. sz. 14-15. p.
5. NAGY István: Kísérlet a demokratikus ifjúsági mozgalom szervezeti egységének megteremtésére Csongrád megyében/1944. októbertől 1945 márciusig/ = Klny. a Szegedi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményeiből. Szeged, 1974. 23-40. p.
6. NAGY István: A koalíciós pártok ifjúsági szervezeteinek megalakulása és tevékenysége Csongrád megyében /1945-1948/ Klny. a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményeiből. Szeged, 1975. 25-37. p.
7. LÉNÁRT Béla: A haladó ifjúsági mozgalmak története Csongrád megyében. Szeged, 1980. KISZ Csm. Biz. Vezetőképző Központ. 16. p.
8. MOLNÁR János: /szerk./: Tanulmányok a MEFESZ történetéből. 1945-1948. Bp. 1981, Felsőoktatási Pedagógiai Kutatócsoport. 154. p.
9. HEGYI András /szerk./: Hűség a néphez-Hűség a párthoz. Ünnepi tudományos felolvasó ülés a Forradalmi Ifjúsági Napok és a KISZ X. kongresszusa tiszteletére. 1981. április 10-én. Szeged, 1981. KISZ Csm. Biz. Vezetőképző Központ 44. p.
10. HEGYI András /szerk./: Haladó ifjúsági mozgalmak Csongrád megyében. Fejezetek hat évtized történetéből. Szeged, 1982. KISZ Csm. Biz. 558. p.

V. Kéziratok:

1. PÁNTYA Imréné: Adalékok a Szegedi MADISZ történetéhez.
Szeged, 1961, Szakdolgozat. JGYTKF.
2. PAPP Ferencné: Adalékok a szegedi SZIM történetéhez.
Szeged, 1961, Szakdolgozat. JGYTKF.
3. TÓTH Józsefné: Dokumentumok a debreceni demokratikus ifjúsági mozgalom történetéhez. /1944-1948/ Szeged, 1969. Szakdolgozat. JGYTKF.
4. DANKÓ Pál: A demokratikus ifjúsági mozgalom története Békéscsaba városban. 1944-1948. között. Szeged, 1971. Szakdolgozat. JGYTKF.
5. HERMÁN Eszter: A Vásárhelyi Cseresnyés Kollégium története. Szeged, 1974. Szakdolgozat. JGYTKF.
6. HOLLMANNÉ JUHÁSZ Zsuzsanna: A szentesi demokratikus ifjúsági mozgalom története /1944-1948/. Szeged, 1979. Szakdolgozat. JGYTKF.
7. NAGY István: A szegedi egyetemi és főiskolai ifjúsági mozgalom 1944-1948. között. 45. p. Kézirat 1983.
8. NAGY István: A Csongrád megyei demokratikus ifjúsági mozgalom dokumentumai. 1944-1948. Bevezetővel és jegyzetekkel ellátta: N.I./420. p. Kézirat-1969.
9. NAGY István: A Csongrád megyei demokratikus ifjúsági mozgalom válogatott dokumentumai. /1944-1948/ Válogatta és jegyzetekkel ellátta: N.I./221. p. Kézirat-1980.
Két példányban bekötve a KISZ Vezetőképző Központ Ifjúságtörténeti Dokumentumgyűjteményében elhelyezve.

10. NAGY István: A Csongrád megyei ifjúsági mozgalom dokumentumai /1944-1948/. 388.p. Kézirat-1966.
11. NAGY István: Demokratikus ifjúsági és diákmozgalmak a népi demokratikus átalakulás idején /Szerkesztette és jegyzetekkel ellátta: N.I./102. Kézirat-1983. Közlésre leadva a "Haladó ifjúsági mozgalmak Csongrád megyében - Válogatott dokumentumok. Szerk.: Hegyi András" című kötethez.
12. BAKAI Ferenc: a Haladó ifjúsági mozgalmak makói történetéhez, 1944-1948. Kézirat.
13. FÁBIÁN Györgyné: Az ifjúsági mozgalom története Csongrádon /1944-1948/ Kézirat.
14. HOLLMANNÉ JUHÁSZ Zsuzsanna: A szentesi ifjúsági mozgalom a népi demokratikus forradalom időszakában. Kézirat.
15. TÓTH Péter: Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalom Csongrád megyében. Kézirat.

VI. Az ifjúsággal foglalkozó cikkek 1944-1948 között:

1944 - 1945

1. Komócsin Zoltán: Szabad ifjúság. = Délmagyarország, 1944. november 25. 1. évf. 6. sz. 1. old.
2. Komócsin Zoltán: Fiatalok összefogása. = Délmagyarország 1944. december 12. 1. évf. 19. sz. 1. old.

3. - A magyar ifjúság harca. = Délmagyarország, 1945. január 17. 2. évf. 12. sz. 1. old.
4. Veres Péter: Ifjúságról az ifjúságnak. = Magyar Ifjúság, 1945. január 30. 1. évf. 9. sz. 2. old.
5. Kovács Attila: Szabad ifjúság. = Szabad Ifjúság, 1945. február 15. 1. évf. 1. sz. 2. old.
6. Grünfeld Emil: Életünkben... = Ifjúság, 1945. február 12. 1. évf. 2. sz. 1. old.
7. Komócsin Zoltán: Fodor telepi ifju munkások között. = Munka, 1945. február 18. 1. évf. 8. sz. 2. old.
8. Laczkó István: Utunk. = Utunk, 1945. február 28. 1. évf. 1. sz. 1. old.
9. Komócsin Zoltán: Fiatalság - demokrácia. = Utunk 1945, március 7. 1. évf. 2. sz. 1. old.
10. Seres József: A falvak ifjúságának szerepe az újjáépítésben. = Utunk, 1945. március 14. 1. évf. 3. sz. 2. old.
11. Háty Károly: László: Az ifjúság kulturális feladatai. = Utunk, 1945. március 21. 1. évf. 4. sz. 2. old.
12. Kiss József: A magyar ifjúság a tárgyalóasztalnál. = Utunk, 1945. április 25. 1. évf. 9. sz. 1. old.
13. Gárdos Sándor: Az elsodort egyetemi ifjúság útja. Petőfi Sándortól Kemeri Nagy Imréig és vissza. = Délmagyarország, 1945. május 13. 2. évf. 106. sz. 3. old.
14. Hollós Ervin: Az ifjúság egysége - a nemzet érdeke. = Utunk 1945. május 16. 1. évf. 12. sz. 1. old.

15. Ivanovsky László: Mit kíván a szegedi egyetem ifjúsága? = Utunk, 1945. május 16. 1. évf. 12. sz. 2. old.
16. Kovács Attila: Megvalósítás és egység. = Utunk 1945. május 30. 1. évf. 14. sz. 1. old.
17. Kovács Attila: A magyar ifjúság egysége. = Délmagyarország, 1945. június 8. 2. évf. 127. sz. 3-4. old.
18. - A kételkedőkhöz. = Délmagyarország, 1945. június 9. 2. évf. 128. sz. 1. old.
19. Nádor Ferenc: Az országos ifjúsági nap jelentősége. = Magyar Alföld, 1945. június 10. 1. évf. 101. sz. 1. old.
20. - Ifjúságunk. = Vásárhely Népe, 1945. június 15. 2. évf. 135. sz. 1. old.
21. Kende Péter: Számadás: = Utunk, 1945. június 17. 1. évf. 15. sz. 1. old.
22. Kende Péter: Számvetés. = Utunk, 1945. június 24. 1. évf. 16. sz. 1-2. old.
23. ifj. Komócsin Mihály: A MADISZ Új útja. = Utunk, 1945. június 28. 1. évf. 17. sz. 1. old.
24. Péter László: Ifjúságunk. A parasztifjúság munkája. = Szegedi Szabad Szó, 1945. június 1. 1. évf. 8. sz. 3. old.
25. Garai Sándor: Ifjúságunk. Hová, merre indul a parasztifjúság? = Szegedi Szabad Szó, 1945. július 22. 1. évf. 10. sz. 3. old.

26. Kiss Sándor: A magyar ifjúság egysége. = Magyar Ifjúság, 1945. július 28. 1. old.
27. Martonyi János: Hol vannak a mi fiataljaink? = Szegedi Szabad Szó, 1945. július 29. 1. évf. 11. sz. 3. old.
28. Baranyai Tibor: Ifjúnunkások és értelmiség. = Alföldi Ujság, 1945. augusztus 1. 1. évf. 26. sz. 2. old.
29. ifj. Kovács Imre: Milegyen az ifjúsággal? = Vásárhely Népe, 1945. augusztus 3. 2. évf. 176. sz. 1. old.
30. Seres József: Levél a MADISZ ifjúsághoz. = Szegedi Szabad Szó, 1945. augusztus 5. 1. évf. 12. sz. 3. old.
31. Almásy János: Ifjúsági együttműködés. = Alföldi Ujság, 1945. augusztus 8. 1. évf. 32. sz. 2. old.
32. Giday Kálmán: Népfőiskola. = Makói Népujság, 1945. augusztus 9. 1. évf. 161. sz. 3. old.
33. Erdei Ferenc: Ifjúság a magyar társadalomban. = Magyar Ifjúság, 1945. augusztus 18. 1. évf. 16. sz. 7. old.
34. Péter László: Ifjúságunk. = Szegedi Szabad Szó, 1945. augusztus 19. 1. évf. 14. sz. 4. old.
35. Kiss Jenő: A cserkészmozgalom I-II. = Magyar Alföld. 1945. augusztus 28. 1. évf. 165. sz. 4. old. 1945. augusztus 29. 1. évf. 166. sz. 4. old.
36. Kiss Jenő: A szentesi cserkészek. = Magyar Alföld, 1945. szeptember 1. 1. évf. 169. sz. 4. old.
37. Gál Jenő: Agárd 1945. = Alföldi Ujság, 1945. szeptember 15. 1. évf. 62. sz. 1. old.

38. Szabó Gergely: A balatonlellel diákkonferencia. = Valóság, 1945. szeptember 1. év. 1. sz. 54-60. old.
39. Kende István: A munkásifjuság helyzete. = Valóság, 1945. szeptember 1. évf. 1. sz. 11-16. old.
40. Nagy Gyula: Az ifjuság egységéről. = Tűzöszlop, 1945. október 1. 2. old.
41. Kiss Jenő: Az értelmiségi ifjusághoz. = Magyar Alföld, 1945. október 13. 1. évf. 203. sz. 1. old.
42. /k.l./: A részeg ember. = Vásárhely Népe, 1945. október 14. 2. évf. 235. old.
43. - Az ifjuság. = Vásárhely Népe, 1945. október 17. 2. évf. 237. sz. 2. old.
44. Komócsin Zoltán: Kétféle ifjusági egység. = Délmagyarország, 1945. október 21. 2. évf. 239. sz.
45. A Magyar Kommunista Párt szegedi szervezetének három éves várospolitikai programja. = Délmagyarország, 1945. október 21. 2. évf. 239. sz.
46. Bibó István: A magyar demokrácia válsága. = Valóság, 1945. október - december. 1. évf. 2-4. sz. 5-43. old.
47. Hegedüs András: Szövetségünk demokratikus fejlődése, = Magyar Demokratikus Ifjusági Szövetség Szervezeti Közlönye, 1945. október 2. sz. 3-5. old.
48. Tardos András: Az ifjusági vezetők alapvető feladatai. = Magyar Demokratikus Ifjusági Szövetség Szervezeti Közlönye, 1945. október 2. sz. 7-8. old.

49. Kende István: A MADISZ I. Kongresszusa után. = Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség Szervezeti Közlönye, 1945. október 2. sz. 10-11. old.
50. Kiss Jénő: A magyar ifjúságért. = Magyar Alföld, 1945. november 1. 1. évf. 219. sz. 2. old.
51. ifj. Kovács Imre: A diákne politizáljon! = Vásárhely Népe, 1945. november 3. 2. évf. 250. sz. 1. old.
52. Surányi Pál: Ismerjük meg a MADISZ-t. = Vásárhely Népe, 1945. november 4. 2. évf. 251. sz. 4. old.
53. Papp János: A református ifjúsági munka egysége felé. = Tűzöszlop, 1945. november 15. 1. évf. 2. sz. 2. old.
54. Kiss Jenő: Az ifjúság a jövő országutján. = Magyar Alföld, 1945. december 12. 1. évf. 252. sz. 4. old.
55. Papp János: Mit várnak tőlünk? Mi a magyar református ifjúság küldetése ma? = Tűzöszlop, 1945. december 25. 1. évf. 3. sz. 3. old.
- 1946.
56. Lukács György: "A demokrácia válsága" - vagy jobb oldali kritikája? = Valóság, 1946. január - február 2. évf. 1-2. sz. 86-103. old.
57. Kardos László: Parasztdiáksors. = Valóság, 1946. január-február 2. évf. 1-2. sz. 12-29. old.

58. Lévai Béla: A Független Ifjúság szerepe a jövő felépítésében. = az Ifjúság Utja, 1946. január. 1. évf. 1. sz. 1-2. old.
59. Bálint József: A KALOT utja. = Magyar Vezető, 1946. január 15. 3-4. old.
60. Király József: Az emberművelés új utjain. = Csongrád Népe, 1946. január 24. 2. évf. 7. sz. 2. old.
61. Tárkány Szűcs Ernő: Miért van szükség népfőiskolára? = Alföldi Ujság, 1946. január 24. 2. évf. 13. sz. -1-2. old.
62. Király József: Mérlegen a magyar ifjúság. = Csongrád Népe, 1946. február 10. 2. évf. 12. sz. 3. old.
63. Komócsin Zoltán: Fiatalok széncsatára! = Délmagyarország, 1946. február 27. 3. évf. 48. sz. 1. old.
64. Lőkös Zoltán: Az ifjúság nevelése: = Délmagyarország, 1946. március 8. 3. évf. 56. sz. 3. old.
65. Asztalos Dezső: Mi a SZIM? = Szentesi Lap, 1946. március 31. 76/3./évf. 16. sz. 2. old.
66. Nagy Gyula: A parasztifjúságnak nincs helye a KIE-ben? = Független Ifjúság, 1946. április 11. 2. évf. 12. sz. 3. old.
67. Sulyán Mihály: A magyar ifjúság egysége. = Makói Népujság, 1946. április 14. 2. évf. 83. sz. 1. old.
68. Almássy János: Építő ifjúság. = Alföldi Ujság, 1946. április 26. 2. évf. 91. sz. 1. old.
69. Koloszar Béla: Az ifjúság harca. = Délmagyarország, 1946. május 1. 3. évf. 97. sz. 4. old.
70. Dölonszky János: Politikamentes diákéletet! = Fórum, 1946.

május 13-14. old.

71. Lányi Ákos: A helyzet reménytelem? = Fórum, 1946. június 3-5. old.
72. Dezséri László: Mindent az EKIE-ben! Mindent az EKIE-ért!
= Ifjus Egyház, 1946. június 1. old.
73. V. K.: "Arccal az ifjuság felé!" = Csongrádi Dolgozók Szava, 1946. június 11. 1. évf. 3. sz. 2. old.
74. - "Arccal az ifjuság felé!" = Magyar Alföld, 1946. június 12. 2. évf. 130. sz. 4. old.
75. Halassy-Nagy József: Ifjuságunk kérdései I-III. = Szegedi Kis Ujság,
1946. június 29. /I/ 1. évf. 82. sz.
1946. június 4. /II/ 1. évf. 86. sz.
1946. július 7. /III/ 1. évf. 89. sz.
76. Pénzes Baldulin: Együtt az ifjuságért. = Új Ember, 1946. július 7. 2. évf. 27. sz. 1. old.
77. Justus Pál: A szocializmus és ifjuság. = Alföldi Ujság, 1946. július 25. 2. évf. 163. sz. 3. old.
78. Dósei István: Miért van szükség tanügyi reformra? = Alföldi Ujság, 1946. július 26. 2. évf. 164. sz. 2. old.
79. Halassy-Nagy József: Parasztkollégium? = Szegedi Kis Ujság, 1946. augusztus 4. 1. évf. 112. sz.
80. Lőkös Zoltán: Parasztkollégium. = Délmagyarország, 1946. augusztus 6. 3. évf. 172. sz. 4. old.
81. Martonyi János: A népi kollégiumok hivatása: = Szegedi Kis Ujság. 1946, augusztus 11. 1. évf. 117. sz.

82. Gulyás György: A népi kollégiumok megszervezésének anyagi feltételei. = Délmagyarország, 1946. augusztus 15. 3. évf. 181. sz. 4. old.
83. Baranyai Tibor: A szocializmus és ifjuság. = Fiatalok, 1946. augusztus 20. 1. évf. 8. sz. 4. old.
84. Péter László: Cselekvő diákélet. = Egyetemi Élet, 1946. szeptember 1. év. 1. sz.
85. Perjési László: A Nagyszegedi MADISZ és a II. Országos Kongresszus, = Délmagyarország, 1946. szeptember 22. 3. évf. 212. sz. 5. old.
86. Lőkös Zoltán: Szellemi és fizikai munka a szegedi Móicz Zsigmond Népi Kollégiumban. = Délmagyarország, 1946. szeptember 29. 3. évf. 218. sz. 5. old.
87. - Ifjusági parlament /vezércikk/ = Vásárhely népe, 1946. október 11. 3. évf. 228. sz. 1. old.
88. Békefi Benő: Látó-e a magyar ifjuság. = Tűzoszlop, 1946. október 15. 1. old.
89. Liptai Ervin: Támogassuk a Népi Kollégiumokat! = Makói Népujság, 1946. október 15. 2. évf. 230. sz. 2. old.
90. Vajda Imre: Reakciós-e a z ifjuság? = Makó és Vidéke, 1946. október 18. 1. évf. 16. sz. 2. old.
91. Csontos János: Az ifjuság kérdése. = Délvidéki Független Hírlap, 1946. október 20. 1. évf. 30. sz. 2. old.

92. Kovács Mihály: A nemzet nem a Kisgazdapárt! Gondolatok a népi kollégiumokról. = Vásárhely Népe, 1946. október 23. 3. évf. 238. sz. 2. old.
93. Benák Mihály: Mi a Független Ifjúság? = Délvidéki Független Hírlap, 1946. október 27. 1. évf. 26. sz. 2. old.
94. Bognár Szecil: Bünöző ifjúság. = Szegedi Kis Ujság, 1946. október 27. 1. évf. 182. sz.
95. Borsos Sándor: Ifjúságunk és a demokrácia. = Népi Ifjúság, 1946. november 1-2. old.
96. Király Ernő: Hazátlan ifjúság. = Népi Ifjúság, 1946. november 4. old.
97. Veres István: Miért alakult a NISZ? = Valóság, 1946. november 5. old.
98. Hegedüs András: A MADISZ Kongresszusáról. = Valóság, 1946. november 2. évf. 11. sz. 66-69. old.
99. Dániel György: Szeged a vádlottak padján. = Délmagyarország, 1946. november 24. évf. 265. sz. 5. old.
100. - Uj Márciusi Ifjúság. = Délmagyarország, 1946. november 30. 3. évf. 270. sz. 3. old.
101. Gál Jenő: Ifjúsági problémák. = Szentesi Lap, 1946. december 8. 76/3. évf. 159. sz. 1. old.
102. Csordás Nagy Dezső: Barátaim, fiatal parasztok. = Vásárhelyi Független Ujság, 1946. december 20. 1. évf. 234. sz. 2. old.

103. Gál Jenő: Ifjúsági problémák. = Alföldi Ujság, 1946. december 25. 2. évf. 291. sz. 2. old.
104. Füstí László: Valamit az ifjúságról. = Szentesi Lap, 1946. december 25. 76/ 3./ évf. 173. sz. 6. old.

1

1947

105. Dénes István: Az új tanonctörvény elé. = Valóság, 1947. január. évf. 1. sz. 66-69. old.
106. Szabó Gergely: Népi kollégiumok. = Valóság, 1947. január 3. évf. 1. sz. 61-65. old.
107. Ravasz János: Népi ifjúság-népi értelmiség. = Népi Ifjúság, 1947. január 6. old.
108. Osváth Gábor: Az egyetemi ifjúság és a demokrácia. = Váásárhely Népe 1947. február 2. 4. évf. 27. sz. 2. old.
109. Lélek Péter: Építő ifjúság. = Makói Népujság, 1947. február 7. 3. évf. 30. sz. 3. old.
110. Döme Mihály: Gondolkodjuk... = Makó és Vidéke, 1947. február 12. 2. évf. 35. sz. 1. old.
111. Kardos László: A NÉKOSZ I. Országos Nevelésügyi Konferenciája. = Valóság, 1947. február 3. évf. 2. sz. 155-160. old.
112. Seres József: A feltörekvő parasztifjúság útja. = Márviusi Ifjúság, 1947. március 1. sz.
113. Gosztönyi János: Építik a NISZ-t a népi kollégisták. = Népi Ifjsuág, 1947. március 4. old.

114. Bernáth István: A csongrádi ifjúság jövője. = Uj Tisza-
vidék, 1947. március 2. 1. évf. 17. sz.
1. old.
115. Balogh István: Félre a közönbösséggel. = Szegedi Kis
Ujság, 1947. március 9. 2. évf. 57. sz.
116. Abod László: Az első magyar ifjúsági parlament elé.
= Március Tizenötödike, 1947. március
19. 1 évf. 2. sz. 3. old.
117. Kedves András: A MADISZ feladatairól. = Magyar Alföld,
1947. március 21. 3. évf. 66. sz. 1. old.
118. Bóka László: Márciusi ifjak Szegeden. = Hétfői Ujság,
1947. március 21. 2. évf. 13. sz.
119. - Kinek az érdeke? = Délmagyarország, 1947.
március 23. 4. évf. 68. sz.
120. Magyar László: Kis fehér koporsó. = Szegedi Nép-
szava, 1947. március 23. 3. évf. 68. sz.
121. - Ifjúságunk és az egyház. = Délmagyaror-
szág, 1947. március 25. 4. évf. 69. sz.
122. - Képtelen föltevések. = Szegedi Nép-
szava, 1947. március 25. 3. évf. 69. sz.
123. Perjési László: A szegedi pedagógusok felelőssége. = Sze-
gedi Nép-
szava, 1947. március 25. 3. évf.
69. sz.
124. Nagy László: Munkás- és parasztifjak az egyetemen. =
Délmagyarország, 1947. március 25. 4. évf.
69. sz. 1

125. Hegedüs András: Az ifjúság éve. = Valóság 1947. április 3. évf. 4. sz. 269-280. old.
126. Hegedüs András: Az összeesküvés és az ifjúság. = MADISZ Vezető, 1947. április 1-2. sz.
127. Kedves András: Szentes ifjúságához! = Magyar Alföld, 1947. április 12. 3. évf. 82. sz. 1-2. old.
128. Kedves András: A diákifjúság feladatai. = Magyar Alföld, 1947. április 19. 3. évf. 88. sz. 1. old.
129. Vargha Domonkos: A cserkészlet szabadságharca. = Márciusi Ifjúság, 1947. május 1. 1. évf. 2. sz. 14-15. old.
130. Visontay Ernő: Az értelmiségi ifjúság feladatai a centenáriumi évben. = Márciusi Ifjúság, 1947. május 1. 1. évf. 2. sz. 15. old.
131. - Ifjúság és demokrácia. = Szegedi Hírlap, 1947. május 23. 1. évf. 7. sz.
132. Komócsin Zoltán: A temesvári magyar-román ifjúsági találkozó. = Délmagyarország, 1947. május 24. 4. évf. 116. sz.
133. Horváth Mihály: 1948 szellemében közös ifjúsági frontot a demokráciáért. = Makói Népujság, 1947. június 3. 3. évf. 147. 2. old.
134. Kedves András: A Táncsics Mihály Népi Kollégium megnyitásakor. = Magyar Alföld, 1947. június 4. 3. évf. 124. sz. 1. old.
135. Kedves András: Az ifjúság ünnepére. = Magyar Alföld, 1947. június 8. 3. évf. 127. sz. 2. old.

136. Pákozdy Ferenc: Kollégiumokért. = Alföldi Ujság, 1947. június 19. 3. évf. 136. sz. 2. old.
137. Sipos Gyula: Igazi koalíciót. = Március Tizenötödike, 1947. június 21. 1. évf. 11. sz. 1. old.
138. Nagy Sándor: Egy esztendő munkájával felelünk. /A Móriscs Zsigmond Népi Kollégium egyéves munkájának értékelése./ = Délmagyarország, 1947. június 22. 4. évf. 139. sz.
139. Fass László: Övök a jövő. = Szentesi Ujság, 1947. július 9. 2. évf. 152. sz. 1. old.
140. Kardos László: Egy év munkája. = Március Tizenötödike, 1947. július 12. 1. évf. 17-18. sz. 1-2. old.
141. Hamvas Endre: Katolikus ifjúsági egyesületeink. = Új ember, 1947. július 27. 3. évf. 30. sz. 1. old.
142. Fekete Gyula: Középiskolás diákságunk /a Szegedi Klauzál Gábor Gimnázium adataival/ = Valóság, 1947. augusztus 3. évf. 8. sz. 590-615. old.
143. ifj. Török Pál: Szabad Hazában: Független Ifjúság. = Független Ujság, 1947. augusztus 6. 1. évf. 11. sz. 4. old.
144. Mit tett az MKP a magyar ifjúságért? = Délmagyarország. 1947. augusztus 26. évf. 192. sz.
145. Mihályfi Ernő: Helyet a magyar ifjúságnak. = Nemzedék, 1947. augusztus 29. 2. évf. 19. sz. 1. old.
146. Pázmándi Béla: Az ifjúság szellemi szabadságáért. = Új Ember, 1947. szeptember 14. 3. évf. 37. sz. 3. old.

147. Bölcsfalvi Andor: Felelősségünk tudatában. = Fiatalok, 1947. október 14. 2. évf. 41. sz. 1. old.
148. Horváth Mihály: Egy ifjúsági gyűlés és tanulságai. = Makói Népujság, 1947. október 22. 3. évf. 239. sz. 3-4. old.
149. Kedves András: Népi kollégistáink. = Magyar Alföld, 1947. november 6. 3. évf. 254. sz. 4. old.
150. Kerek József: Az ifjúság békenepje. = Délmagyarország, 1947. november 11. 4. évf. 256. sz.
151. Ökrös László: A parasztifjúság zenei nevelése.=Szegedi Friss Ujság,1947.november 30.sz.
152. Kardos László: A népi kollégisták szabad életéért.=Valóság.1947. december 3. évf. 12. sz. 844-848. old.
153. Páti Ferenc: A szegedi ifjúság és az iskolák problémáiról. = Szegedi Friss Ujság, 1947. december 5. 1. évf. 34. sz.
154. Péter László: Népfőiskolát Szegednek! = Szegedi Friss Ujság, 1947. december 25. 1.évf. 51. sz.

1948

155. Péter László: Népből értelmiség. = Szegedi Friss Ujság, 1948. január 18. 2. évf. 14. sz.
156. Gergely István: Együtt az ifjúsággal. = Fiatalok, 1948. február 17. 3. évf. 7. sz. 1. old.
157. Rónai Sándor: A fiatalok sorsa: a nép sorsa. = Fiatalok, 1948. február 24. 3. évf. 8. sz. 1. old.

158. - Egységes szervezetet a falvak ifjúságának. = Makói Népujság, 1948. március. 6. 4. évf. 55. sz. 1. old.
159. Imre Sándor: Az egységes parasztifjúság felemelkedéséért. = Vásárhely Népe, 1948. március 28. 5. évf. 72. sz. 2. old.
160. Kardos László: Eredmények és kívánások. = Valóság 1948. április 4. évf. 4. sz. 278-282. old.
161. Patkó Imre: Egységes ifjúság. = Valóság, 1948. április 4. évf. 4. sz. 273-276. old.
162. Gyenes Antal: A márciusi ifjak után. = Népi Kollégista, 1948. május 5-8. old.
163. Sinkó Antal: Az ifjúsági élet új szakasza. = Vásárhely Népe, 1948. május 20. 5. évf. 113. sz. 3. old.
164. Csukás István: Közösségi nevelés. = Valóság, 1948. június. 4. évf. 6. sz. 481-490. old.
165. Forgó István: Június 6. = Csanád megye, 1948. június 6. 4. évf. 128. sz. 4. old.
166. Sinkó Antal: A magyar ifjúság szabadság ünnepe. = Magyar Alföld, 1948. június 6. 4. évf. 125. sz. 1. old.
167. Barek István: Kollégisták számadása. = Szegedi Friss Ujság, 1948. június 20. 2. évf. 140. sz.
168. Illés Lajos: Pantomim és öntudat. = Valóság, 1948. július 4. évf. 7. sz. 568-580. old.
169. - Friss szél fúj az egyetemek felől. = Szegedi Friss Ujság, 1948. november 7. 2. évf. 258. sz.

170. Péter László: Népi szakkollégiumok. = Szegedi Friss Ujság,
1948. 2. évf.

VII. Sajtóbibliográfia:

1. ALFÖLDI HÉTFO - Délmagyarországi független társadalmi és sport hetilap. Hódmezővásárhely. 1945. ápr. 8. - 1947. ápr. 28. Szünetelt: 1945. ápr. 8. - 1947. ápr. 14. Megj.: Hetenként /21.722/
2. ALFÖLDI UJSÁG - Szociáldemokrata pártlap. Hódmezővásárhely. 1945. júl. 3. - 1948. ápr. 29. Szünetelt: 1945. dec. 20 - két hétig betiltás miatt. Utóbb: Vásárhely Népe. / 21.590/
3. BÖLCSESZKÖZLÖNY - A bölcsész ifjúság lapja. Budapest. 1947. dec. 1.-1947. dec. 15. Megj.: havonként kétszer. /H.22.265/
4. CSANÁD NÉPE - A Nemzeti Parasztpárt Csanád megyei Szervezetének időszaki lapja. Makó. 1947- aug. 1. - 1947. aug. 22. Megj.: rendszertelenül. /H.22.293/
5. CSERKÉSZFIUK - A Magyar Cserkészfiuk Szövetsége hivatalos lapja. Budapest. 1947. jan.-1948. jun. 11. Megj.: Havonként / H.22.288/.
6. CSERKÉSZVEZETŐ - A Magyar Cserkészfiuk Szövetsége Vezetői Körlevele. Budapest. 1947. nov. - 1947. dec. Megj.: Havonként. /22.248/
7. CSONGRÁD NÉPE - Nemzeti Függetlenségi Front lapja. 1945. szept. 26. - a Független Kisgazdapárt lapja. Csongrád. 1945. máj. 13. - 1947. febr. 27. Megj.: Hetenként kétszer. /21.586/
8. CSONGRÁDI DOLGOZÓK SZAVA - Demokratikus lap. Csongrád. 1946. jun. 4. -1946. dec. 25. Megj.: Hetenként kétszer. Utóbb: Csongrádi Ujság /21.698/.
9. CSONGRÁDI HIRLAP - Politikai lap. 1945. ápr. - től a Nemzeti Függetlenségi Front lapja. Csongrád. 1945. márc. 14 - 1945. máj. 9. Megj.: hetenként kétszer. Utóbb: Csongrád Népe. / X 21.574/

- 10 CSONGRÁDI KIS UJSÁG - A Független Kisgazdapárt lapja. Csongrád. 1947. ápr. 3 - 1950. aug. 27. Megj.: Hetenként. /H.22.427/
- 11.Csongrádi UJ TISZAVIDEK - Demokratikus néplap. Csongrád. 1947. szept. 21. -1949. márc. 13. Megj.: Hetenként háromszor. /22.229/
- 12.CSONGRÁD MEGYEI NÉPSZAVA - a Szociáldemokrata Párt lapja. Szentes. 1947. okt. 1. - 1947. okt. 31. Megj.: Naponta. /H.22.135/
- 13.DÉLMAGYARORSZÁG - a Magyar Kommunista Párt délmagyarországi napilapja. 1948. május 5. - től Politikai napilap. Szeged. Megj.: naponta. /Jb 1063/
- 14.DÉLVIDÉKI FÜGGETLEN HIRLAP - Független Kisgazda, Földmunkás, és Polgári Párt politikai napilapja. Makó. 1946. szept. 15. 1949. ápr. 2. Megj.: Naponta. /H.20.881/
- 15.DÉLVIDÉKI NÉPSORT - Sportheti lap. Szentes. 1947. szept. 29.- 1947. dec. 1. Megj.: Hetenként. /H.22.415/
- 16.EPOSZ VEZETŐ - Az EPOSZ Országos Vezetőségének havi utmutatója. Budapest. 1948. jan.-1948. dec. Megj.: Havonként. E-lőbb: MADISZ Vezető. /22.045/
- 17.ÉRTESITŐ - a Független Ifjúság Országos Szövetsége Központjának értesítője. Budapest. 1946. Megj.: Rendszertelenül. /21.967/
18. FIATALOK - A szocialista ifjúság lapja. 1946. aug. 6. - től: Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalom hetilapja. Budapest. 1946. jan. 11-1948. márc. 11. Megj.: Havonta kétszer. /H.21557/

19. FIATALOK - Pártszervezet. A Szociáldemokrata Párt hivatalos közlönye. Budapest. 1945. Megj.: Rendszertelenül.
/H. 22.030/
20. FORUM - A magyar egyetemi és főiskolai hallgatók körlevele. 1946. juliustól: A Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetségének körlevele. Budapest. 1946. márc. - 1946. júl. Megj.: Havonként. /21.989/
21. FÜGGETLEN IFJUSÁG - Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt ifjusági hetilapja. Budapest. 1945. július 28. - 1946. jun. 29. Megj.: Hetenként. /21.880/
22. FÜGGETLEN UJSÁG - A Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt napilapja. Hódmezővásárhely. 1947. júl. 25. - 1949. ápril. 2. Megj.: Naponta. /H.21.908/
23. HALADÓ IFJUSÁG - Állami Tanító Fiuotthon ifjuságának lapja. Szeged. 1948. szept. - 1949. jan. Megj.: Havonként. /Fc 3316/
24. HÉTFŐI UJSÁG - A Szociáldemokrata Párt lapja. Szeged. 1946. 1948. aug. 9. Megj.: Hetenként. /Jb 1300/
25. HITVALLÁS - Társadalmi- hitéleti - világnézeti lap. Szeged. 1945. ápr. 15. - 1945. okt. 21. Megj.: Havonként kétszer.
/21.595/
26. IFJUSÁG - A Magyar Demokratikus Ifjusági Szövetség Budapesti Központjának hetilapja. Budapest. 1945. aug. 13. - 1948. márc. 20. Megj.: Hetenként. /H. 21.882/
27. IFJUSÁG - Demokratikus Ifjusági Szövetség Szentesi Szervezetének lapja. Szentés. 1945. február 8. - 1945. febr. 19. Megj.: Hetenként kétszer. /21.957/

28. IFJUSÁG - Budapest. 1945. jun. 16. - 1945. jul. 22. Megj.: hetenként. /22.044/
29. AZ IFJUSÁG SZAVA - A Független Ifjuság kulturális folyóirata. Szeged, 1946. jan.-1946. febr. Megj.: Havonként. /21.960/
30. IFJU EGYHÁZ - Az Evangélikus Keresztyén Ifjusági Egyesületek értesítője. Budapest. 1946. ápr.-1947. ápr. Megj.: Rendszeretlenül. /H.21.891/
31. AZ IFJUMUNKÁS - A Szakszervezeti Ifjusági Tanács lapja. Budapest. 1946. máj. 1. - 1946. aug. 15. Megj.: Rendszertelenül. /H.31.110/
32. IFJUMUNKÁS VEZETŐ - Szakszervezeti Ifjumunkás és Tanoncmozgalom SZIT vezetők hivatalos közlönye. Budapest. 1947. jul. - 1948. dec. Megj.: Havonként. /H.22.159/
33. KÉPES IFJUSÁG - A Magyar Demokratikus Ifjusági Szövetség hivatalos lapja. Budapest. 1945. nov. 14. - 1945. dec. 26. Megj.: Hetenként. /21.665./
34. MAGYAR ALFÖLD - Demokratikus napilap. Szentes. 1945. febr. 7. - 1949. okt. 29. Megj.: Naponta: H. 21. 842. /
35. MAGYAR DEMOKRATIKUS IFJUSÁGI SZÖVETSÉG SZERVEZET KÖZLÖNKE - Budapest. 1945. szept. -tól 1945. okt. Megj.: Havonként. /22.021/
36. MADISZ VEZETŐ - Budapest 1946. dec. - 1948. márc. Megj.: HAVONKÉNT. /22.045/
37. MAGYAR IFJUSÁG - A Magyar Demokratikus Ifjusági Szövetség központi hetilapja. Budapest. 1945. máj. 1. - 1945. okt. 13. Megj.: Hetenként /21.917./

38. MAGYAR KISCSERKÉSZ - Az Országos Kiscserkész Központ körlevele. Budapest. 1945. nov. - 1946. ápr. Megj.: Rendszertelenül. /22.038/
39. MAGYAR VEZETŐK - Független Ifjúság Országos Központjának vezetői körlevele. Budapest. 1945. nov. 25. - 1946. aug. Megj.: Rendszertelenül. /21.983/.
40. MAGYAR VEZETŐK - Demokratikus ifjúsági folyóirat. Budapest. 1947. Megj.: Két hetenként. /22. 365/
41. MAKÓI NÉPUJSÁG - Demokratikus Politikai napilap. Makó. 1945. Jan. 23. - 1950. febr. 10. Megj.: naponta. /H.21.843/
42. MAKÓ ÉS VIDÉKE - A Csanádmegyei Szociáldemokrata Párt politikai és társadalmi lapja. Makó. 1946. szept. 13. 1948. ápr. 28. Megj.: Naponta. /H.21.618/
43. MÁRCIUSI IFJUSÁG - A szegedi 48-as bizottság lapja. Szeged. 1947. Márc. 15. - 1947. máj. 1. Megj.: Rendszertelenül. /22. 495/
44. MÁRCIUS TIZENÖTÖDIKE - Ifjúsági Hetilap. 1948. febr. 6-tól: A Magyar Diákok Nemzeti Szövetségének hetilapja. Budapest. 1947. márc. 12. - 1950. febr. 26. Megj.: Hetenként. /H.33. 318/
45. MUNKA - A Szegedi Szabad Szakszervezetek hivatalos heti közlönye. Szeged. 1945. jan. 1. - 1945. jun. 16. Megj.: hetenként. /21.899/.
46. NEMZEDÉK - A Független Ifjúság Központi hetilapja. Budapest. 1946. dec. 27. - 1947. dec. 25. Megj.: Hetenként. /21.869/
47. NÉPI IFJUSÁG - A Népi Ifjúsági Szövetség híradója. Budapest. 1946. nov. - 1947. nov. Megj.: Rendszertelenül. /21.870/

48. NÉPI KOLLÉGISTA - A Népi Kollégiumok Országos Szövetsége hivatalos közlönye. Budapest. 1947. nov. 15. - 1949. máj. Megj.: Havonként. /H.22.152/
49. TŰZOSZLOP - A Református Ifjúsági Munkák Értesítője. Budapest. 1945. okt. 1. - 1946. dec. 5. Megj.: Rendszeretelenül. /H. 21.600/.
50. SZABAD IFJUSÁG - A Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség politikai és kulturális hetilapja. Szeged. 1945.febr. 11. - 1945. febr. 18. Megj.: Hetenként. Később: Utunk. /H.21.487/
51. SZEGEDI FRISS UJSÁG - Politikai napilap. 1948. szept. 7-től A Nemzeti Parasztpárt napilapja. Szeged. 1947. okt. 26. - 1948. dec. 12. Megj.: Naponta. /Jb 1307/
52. SZEGEDI HIRLAP - Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt. hetilapja. Szeged. 1945. jun. 24. - 1946. jul. 1. Megj.: Hetenként. /Jb 1286/.
53. SZEGEDI KIS UJSÁG - A Független Kisgazda,-Földmunkás és Polgári Párt napilapja. Szeged. 1946. márc. 17. - 1947. máj. 17. Megj.: Naponta. /Jb 1303/
54. SZEGEDI NAPLÓ - Független Magyar Demokrata Párt lapja. Szeged. 1947. jul. 26. - 1947. dec. 31. Megj.: Naponta. /Jb 1308/
55. SZEGEDI NÉPAKARAT - A Kommunisták Magyarországi Pártja Szegedi Csoportja napilapja. Szeged. 1944. okt. 10. - 1944. Okt. 27. Megj.: Naponta. /Jb 1287/
56. SZEGEDI NÉPSZAVA - a Szociáldemokrata Párt lapja. Szeged. 1945. jun. 19. - 1948. ápr. 30. Megj.: naponta. /Jb 1293/

57. SZEGEDI SZABAD SZÓ - A Nemzeti Parasztpárt hetilapja.
Szeged. 1945. márc. 18. - 1945. okt. 28. Megj.: Hetenként.
/Jb 1291/
58. SZOCIALISTA FIATALOK - A Budapesti SZIM röirata. Budapest.
1947. okt. 18. - 1948. ápr. 17. Megj.: Rendszeretelenül.
/H. 26.574/
59. SZENTESI LAP - Független politikai társadalmi és közgazda-
sági ujság. 1946. febr. 10.-Től Szociáldemokrata ujság.
Szentes. 1945. febr. 6. - 1948. dec. 31. Megj.: Naponta.
/H. 1.216./
60. SZENTESI UJSÁH - Független Kisgazdapárt lapja. Szentes.
1946. febr. 17. - 1949. jul. 31. Megj.: Naponta. /21.841/
61. UJ EMBER - Katolikus hetilap. Budapest. 1945. aug. 9. -
1948. dec. 31. Megj.: Kéthetenként. /H42.459./
62. UJ TISZAVIDÉK - Politikai néplap. Csongrád. 1947. jan. 19. -
1947. szept. 19. Megj.: hetenként háromszor. /22.229/
63. UTUNK - A Magyar Demokratikus Ifjusági Szövetség politikai
és kulturális hetilapja. Szeged. 1945. febr. 28. - 1945.
jul. 7. Megj.: Hetenként. Előbb: Szabad Ifjuság. /21.682/
64. VALÓSÁG - Az új magyar értelmiség folyóirata. Budapest.
1945. szept. - 1948. jul. Megj.: Havonként. /H. 50. 193/
65. VASUTAS IFJUSÁG - A vasutas SZIT központi lapja. Budapest.
1947. ápr. - 1948. márc. Megj.: Havonként. /22.631/
66. VÁSÁRHELYI FÜGGETLEN UJSÁG - A Független Kisgazda,- Föld-
munkás és Polgári Párt napilapja. Hódmezővásárhely. 1946.
febr. 1. - 1948. dec. 31. Megj.: Naponta. /H.6.570/

67. VÁSÁRHELY NÉPE - A Magyar Kommunista Párt lapja. Hódmező-
vásárhely 1944. okt. 23. - 1948. dec. 31. Megj.: Naponta.
Később: Viharsarok /H. 21.737/
68. EGYETEMI ÉLET - A Szegedi egyetemi és főiskolai hallgatók
szava. Szeged. 1946. /Szerk.: Péter László/ /Fc 3289/
69. EGYETEMI IFJUSÁG - A szegedi egyetemi és főiskolai ifjuság
lapja. Szeged. 1946. /Szerk.: Király József/ /Fc 3290/

15-65/1984.....bksz.

Tárgy: Nagy István
doktori szigorlata.
Melléklet: 1 db disszertáció

Dr. Serfőző Lajos elvtársnak
tszv.egyetemi tanár

H e l y b e n

Professzor Elvtárs!

Mellékelve Nagy István: Demokratikus ifjúsági mozgalom Csongrád megyében
1944-48
.....

című doktori értekezését tisztelettel felkérem, hogy azt megbirálni
sziveskedjék. Legyen szabad Professzor Elvtárs szives figyelmét fel-
hívnom tanácsülésünk ama határozatára, amely a birálat elkészítésének
és benyújtásának legkésőbbi határidejét a kézhezvételtől számított
harmadik hónap utolsó napjában állapította meg.

A mellékelt értekezést a birálat elkészítése után sziveskedjék átadni
tanszéke könyvtárosának leltárba vétel és a könyvtárban való elhelye-
zése céljából.

Szeged, 1984.márc.26. ....

.....
dékán

A kiadmány hiteles:

.....
főelőadó

Kapták: Dr. Serfőző Lajos prof. ....

Dr. Rácz János prof. .... társbiráló

Bírálat

Nagy István: Demokratikus Ifjúsági mozgalom Csongrád

megyében 1944-48

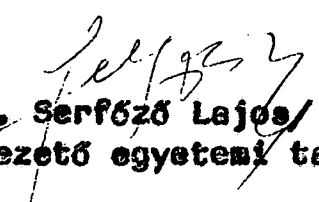
c. bölcsészdoktori értekezéséről

A szerző monografikus igénnyel dolgozza fel a témát. A koalíciós időszak viharos^o változó politikai történetének fontos része, kiegészítője és tükrözője volt az ifjúsági mozgalom története országosan is, meg Csongrád megyében is. A dolgozat a kibontakozástól a bonyolult fejleményeken át a rétegszervezetek és a MINSZ létrejöttéig feltárja és híven közvetíti a történeteket. Teszi ezt oly módon, hogy az országos háttér figyelembevételével mellett igyekszik bemutatni a helyi sajátosságokat is. Hiányérzetem mindössze két vonatkozásban támadt a munkával kapcsolatban. A dolgozat első felében mintha túlságosan személytelenül történnék az események leírása, a szereplők nevei alig-alig bukkannak fel a dolgozatban. Észrevehető továbbá, hogy a falusi mozgalmak ábrázolása jóval halványabb, mint a városiaké. Az előbbi probléma bizonyára valamiféle feleslegesen tartózkodó szemlélet okán mutatkozik meg, a második nyilvánvalóan a források hiányával magyarázható.

Az értekezés egyébként rutinos, tapasztalt történész munkája, aki e témában folytatott több évtizedes kutatásait, publikációit foglalja össze igen jól. Ezek a kutatások az összes hozzáférhető dokumentumokat, a kérdéskör bőséges sajtóanyagát és teljeskörű irodalmát feltárták ill. hasznosították a feldolgozás során. A dolgozatnak igen hasznos mellékletei /kronológia, bibliográfia/ is vannak.

Érdemre való tekintettel a disszertációt summa cum laude fokozattal elfogadásra javaslom.

Szeged, 1984. április 20.

/Dr. Serfőző Lajos/
tanazékvezető egyetemi tanár